

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ

Dedicatory

1:1 Ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων, **2** καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, **3** ἔδοξεν κάμοι, παρηκολουθηκότι Ἀνωθεν πᾶσιν, ἀκριβῶς καθεξῆς σοι γράψαι, κράτιστε Θεόφιλε, **4** ἵνα ἐπιγνῶς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

The birth of John the baptizer foretold

1:5 Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου, τοῦ¹ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας, ἱερεὺς τις ὀνόματι Ζαχαρίας, ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά· καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ² ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἑλισάβετ. **6** Ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφοτέροι ἐνώπιον³ τοῦ Θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασιν τοῦ Κυρίου ἀμεμπτοι. **7** Καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἡ Ἑλισάβετ ἦν⁴ στεῖρα· καὶ ἀμφοτέροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.

The setting

8 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἐναντι⁵ τοῦ Θεοῦ, **9** κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας, ἔλαχεν τοῦ θυμιᾶσαι εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου· **10** καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἦν⁶ προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος. **11** Ὡφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος Κυρίου ἐστῶς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος· **12** καὶ ἐταράχθη Ζαχαρίας ἰδὼν, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν.

Gabriel delivers

13 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος· «Μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνή σου Ἑλισάβετ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην. **14** Καὶ ἔσται χαρὰ σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γεννήσει⁷ αὐτοῦ χαρήσονται. **15** ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον τοῦ⁸ Κυρίου· καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πῖν· καὶ Πνεύματος Ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ. **16** Καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ

¹ του f³⁵ A,C,D [99%] CP, HF, RP, TR, OC | --- XB, W [1%] NU

² η γυνη αυτου f³⁵ A [98.6%] CP, HF, RP, TR, OC | 2 αυτω XB, C, D, W [1.4%] NU

³ ενωπιον f³⁵ A, D, W [99.4%] CP, HF, RP, TR, OC | εναντιον XB, C [0.6%] NU

⁴ η ελισταβετ ην f³⁵ A, C [92.9%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ 312 XD [2.3%] NU | 23 [4.4%] | ~ 32 B, W [0.4%]

⁵ εναντι f³⁵ B, D, W [80%] CP, HF, RP, TR, OC, NU | εναντιον XA, C [20%]

⁶ του λαου ην f³⁵ A, C, D [45%] CP, TR | ~ 312 XB, W [55%] HF, RP, OC, NU (The verb works with the participle in a periphrastic construction; the reading of A, C, D is the more natural, by far.)

⁷ γεννησει f³⁵ [70%] CP, HF, RP, TR, OC | γενεσει XA, B, C, D, W [30%] NU

⁸ του f³⁵ B, D, W [80%] CP, HF, RP, TR, OC [NU] | --- XA, C [20%]

Κύριον τὸν Θεὸν αὐτῶν· **17** καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον Αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἡλιοῦ, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἐτοιμάσαι Κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον.»

Zacharias doubts

18 Καὶ εἶπεν Ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον· «Κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; Ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτερος, καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς.»

19 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ· «Ἐγὼ εἰμι Γαβριήλ, ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρὸς σε καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα. **20** Καὶ ἰδοὺ, ἔση σιωπῶν καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἥς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν.»

Zacharias punished

21 Καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν Ζαχαρίαν, καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ.¹ **22** Ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἠδύνατο² λαλῆσαι αὐτοῖς, καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ—καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων αὐτοῖς, καὶ διέμενεν κωφός. **23** Καὶ ἐγένετο, ὥς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

24 Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν Ἐλισάβετ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε· λέγουσα **25** ὅτι «Οὕτως μοι πεποίηκεν ὁ³ Κύριος ἐν ἡμέραις αἷς ἐπειδὴν ἀφελεῖν τὸ⁴ ὄνειδός μου ἐν ἀνθρώποις.»

The birth of Jesus foretold—5 BC

1:26 Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριήλ ὑπὸ⁵ τοῦ Θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας ἣ ὄνομα Ναζαρέτ,⁶ **27** πρὸς παρθένον μεμνηστευμένην⁷ ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ, ἐξ οἴκου⁸ Δαυίδ· καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου Μαριάμ. **28** Καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτήν⁹ εἶπεν, «Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν.»¹⁰ **29** Ἡ δὲ ἰδοῦσα¹¹ διεταράχθη

¹ αυτον εν τω ναω f³⁵ NA,C,D [96.6%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2341 B,W [1%] NU | 1 [2.4%]

² ηδυνατο f³⁵ C,D,W [93%] CP,HF,RP,TR,OC | εδυνατο NA,B [7%] NU (Attic or Koine?)

³ ο f³⁵ A,B [99.3%] CP,HF,RP,TR,OC | --- NC,D,W [0.7%] NU

⁴ το f³⁵ A,C [98.8%] CP,HF,RP,TR,OC | --- NB,D,W [1.2%] NU

⁵ υπο f³⁵ A,C,D [98.4%] CP,HF,RP,TR,OC | απο NB,W [1.6%] NU

⁶ ναζαρετ f³⁵ NB,D,W [69%] CP,HF,RP,TR,OC | ναζαρεθ (C) [29.5%] NU | ναζαραθ A [1.5%]

⁷ μεμνηστευμενην f³⁵ C [99.6%] CP,HF,RP,TR,OC | εμνηστευμενην NA,B,W [0.3%] NU | μεμνησμενην D [alone]

⁸ οικου f³⁵ A,B,D,W [88%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | 1 και πατριας NC [12%]

⁹ ο αγγελος προς αυτην f³⁵ A,C,D [97.8%] CP,HF,RP,TR,OC | 34 B,W [1.2%] NU | ~ 3412 N [1%]

¹⁰ ευλογημενη συ εν γυναιξιν f³⁵ A,C,D [98.6%] CP,HF,RP,TR,OC | --- NB,W [1.4%] NU

¹¹ ιδουσα f³⁵ A,C [97.6%] CP,HF,RP,TR,OC | --- NB,D,W [2.4%] NU

ἐπὶ τῷ λόγῳ¹ αὐτοῦ,² καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἶη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος.

Gabriel delivers

30 Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ· «Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ, εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ. **31** Καὶ ἰδοὺ, συλλήψῃ³ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ Υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. **32** Οὗτος ἔσται μέγας, καὶ Υἱὸς Ὑψίστου κληθήσεται· καὶ δώσει αὐτῷ Κύριος ὁ Θεὸς τὸν θρόνον Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. **33** καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας· καί, τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος.»

Mary agrees

34 Εἶπεν δὲ Μαριάμ πρὸς τὸν ἄγγελον, «Πῶς ἔσται⁴ τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω;» **35** Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ· «Πνεῦμα Ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον Ἅγιον κληθήσεται Υἱὸς Θεοῦ. **36** Καὶ ἰδοὺ, Ἐλισάβετ ἡ συγγενής⁵ σου, καὶ αὕτη⁶ συνειληφυῖα⁷ υἱὸν ἐν γήρει⁸ αὐτῆς, καὶ οὗτος μὴν ἔκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρα. **37** ὅτι οὐκ ἀδυνατήσῃ παρὰ τῷ Θεῷ⁹ πᾶν ῥῆμα.» **38** Εἶπεν δὲ Μαριάμ· «Ἴδου ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου.» Καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

Mary visits Elizabeth

39 Ἀναστᾷσα δὲ¹⁰ Μαριάμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐπορεύθη εἰς τὴν ὀρεινήν, μετὰ σπουδῆς, εἰς πόλιν Ἰούδα, **40** καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου καὶ ἡσπάσατο τὴν Ἐλισάβετ. **41** Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἡ Ἐλισάβετ τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μαρίας¹¹ ἐσκίρτησεν τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς, καὶ ἐπλήσθη Πνεύματος Ἁγίου ἡ Ἐλισάβετ.

Elizabeth prophesies

42 Καὶ ἀνεφώνησεν¹² φωνῇ¹³ μεγάλη καὶ εἶπεν· «Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν, καὶ εὐλογημένος ὁ Καρπὸς τῆς κοιλίας σου. **43** Καὶ πόθεν μοι τοῦτο

¹ διεταραχθῇ ἐπὶ τῷ λόγῳ **f**³⁵ A [97%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ 2341 **XB**(D)W [3%] NU | 1 C [alone]

² αὐτοῦ **f**³⁵ A [96.3%] CP, HF, RP, TR, OC | --- **XB**, C, D, W [3.7%] NU

³ συλληψῇ **f**³⁵ [99.4%] CP, HF, RP, TR, OC | συλλημψῇ **XA**, B, C(D), W [0.6%] NU

⁴ ἔσται **f**³⁵ **XA**, B, C, D, W [78%] CP, HF, RP, TR, NU | 1 μοι [22%] OC

⁵ συγγενῆς **f**³⁵ C [90%] CP, HF, RP, TR, OC | συγγενίς **XA**, B(D) [10%] NU | συγγενεὶς W [alone]

⁶ αὕτη **f**³⁵ | αὐτῇ CP, HF, RP, TR, OC, NU

⁷ συνειληφυῖα **f**³⁵ A, C, D [98.8%] CP, HF, RP, TR, OC | συνειληφεν **XB**, W [1.2%] NU

⁸ γήρει **f**³⁵ **XA**, B, C, D, W [90%] CP, HF, RP, OC, NU | γῆρα [10%] TR

⁹ τῷ θεῷ **f**³⁵ A, C [99%] CP, HF, RP, TR, OC | τοῦ θεοῦ **XB**, D, W [1%] NU

¹⁰ ἀναστᾷσα δε **f**³⁵ **XB**, C, D, W [90.6%] CP, HF, RP, TR, OC, NU | ~ καὶ 1 A [9.4%]

¹¹ ἡ ἐλισάβετ τὸν ἀσπασμὸν τῆς μαρίας **f**³⁵ A, W [98.3%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ 345612 **XB**, C, D [1.7%] NU

¹² ἀνεφώνησεν **f**³⁵ A, B, D, W [89%] CP, HF, RP, TR, OC, NU | ἀνεβοῆσεν **XC** [11%]

¹³ φωνῇ **f**³⁵ **XA**, C, D [99.2%] CP, HF, RP, TR, OC | κραυγῇ B, W [0.8%] NU

ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου πρὸς με;¹ **44** Ἴδου γάρ, ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου ἐσκίρτησεν τὸ βρέφος ἐν ἀγαλλιάσει² ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. **45** Καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα, ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ Κυρίου.»

Mary worships

46 Καὶ εἶπεν Μαριάμ· «Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον, **47** καὶ ἡγαλλίασεν τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ Σωτῆρί μου· **48** ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ. Ἴδου γάρ, ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσίν με πᾶσαι αἱ γενεαί, **49** ὅτι ἐποίησέν μοι μεγαλεῖα³ ὁ Δυνατός, καὶ Ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ. **50** Καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς γενεῶν⁴ τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. **51** Ἐποίησεν κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ· διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν· **52** καθεῖλεν δυνάστας ἀπὸ θρόνων καὶ ὕψωσεν ταπεινούς· **53** πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλεν κενούς. **54** Ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους, **55** καθὼς ἐλάλησεν πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραάμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ ἕως αἰῶνος.»⁵

56 Ἐμεινεν δὲ Μαριάμ σὺν αὐτῇ ὥσει⁶ μῆνας τρεῖς, καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

The birth of John

1:57 Τῇ δὲ Ἐλισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν. **58** Καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς ὅτι ἐμεγάλυνεν Κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ’ αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον αὐτῇ.

John is named

59 Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ὀγδῷ ἡμέρᾳ⁷ ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Ζαχαρίαν. **60** Καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν, «Οὐχί, ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης.» **61** Καὶ εἶπον⁸ πρὸς αὐτήν ὅτι «Οὐδεὶς ἐστὶν ἐν τῇ συγγενείᾳ⁹ σου ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ.» **62** Ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ τὸ τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι

¹ με f³⁵ A,C,D,W [99.7%] CP, HF, RP, TR, OC | εμε XB [0.3%] NU

² το βρεφος εν αγαλλιασει f³⁵ A [97.5%] CP, HF, RP, OC | ~ 3412 XB, C, D, W [2.5%] TR, NU

³ μεγαλεια f³⁵ A, C [99.7%] CP, HF, RP, TR, OC | μεγαλα XB, D, W [0.3%] NU

⁴ γενεας γενεων f³⁵ A [69%] CP, HF, RP, TR, OC | 1 και 2 [2.8%] | γενεαν 2 D [0.6%] | γενεαν και γενεαν X [25.3%] | 1 και 1 B, C, W [0.8%] NU | three other variants [1.5%]

⁵ εως αιωνος f³⁵ C [35%] CP | 1 αιωνας [1%] | εις τον αιωνα XA, B, D, W [64%] HF, RP, TR, OC, NU [Render “while there is an age”—I take the point to be that the things mentioned are pertinent to this world, not the next.]

⁶ ωσει f³⁵ A, C [97.8%] CP, HF, RP, TR, OC | ως XB, W [2%] NU | --- D [0.2%]

⁷ ογδοη ημερα f³⁵ A [97.5%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ 2 τη 1 XB, C, D, W [2.5%] NU

⁸ ειπον f³⁵ A, B, C [99%] CP, HF, RP, TR, OC | ειπαν XD, W [1%] NU

⁹ εν τη συγγενεια f³⁵ D [88%] CP, HF, RP, TR, OC | εκ της συγγενειας XA, B, C, W [12%] NU

αὐτόν.¹ **63** Καὶ αἰτήσας πινακίδιον ἔγραψεν λέγων, «Ἰωάννης ἔσται² τὸ³ ὄνομα αὐτοῦ.» Καὶ ἐθαύμασαν πάντες. **64** Ἀνεώχθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν Θεόν. **65** (Καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιοικοῦντας αὐτούς· καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὀρεινῇ τῆς Ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα. **66** Καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν λέγοντες, «Τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται;» Καὶ⁴ χεὶρ Κυρίου ἦν μετ' αὐτοῦ.)

Zacharias prophecies

67 Καὶ Ζαχαρίας, ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἐπλήσθη Πνεύματος Ἁγίου καὶ προεφήτευσεν⁵ λέγων· **68** «Εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησεν λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ, **69** καὶ ἡγείρεν κέρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῷ⁶ οἴκῳ Δαυὶδ τοῦ⁷ παιδὸς αὐτοῦ—**70** καθὼς ἐλάλησεν διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν⁸ ἀπ' αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ—**71** σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς· **72** ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ, **73** ὅρκον ὃν ὤμοσεν πρὸς Ἀβραάμ τὸν πατέρα ἡμῶν· **74** τοῦ δοῦναι ἡμῖν ἀφόβως (ἐκ χειρὸς τῶν⁹ ἐχθρῶν ἡμῶν¹⁰ ῥυσθέντας) λατρεύειν αὐτῷ, **75** ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας¹¹ τῆς ζωῆς¹² ἡμῶν.

76 »Καὶ σύ,¹³ παιδίον, προφήτης Ὑψίστου κληθήσῃ, προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου¹⁴ Κυρίου ἐτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ, **77** τοῦ δοῦναι γινώσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν,¹⁵ **78** διὰ σπλάγχνα ἐλέους Θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπεσκέψατο¹⁶ ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕους· **79** ἐπιφάναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις, τοῦ κατευθῆναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν

¹ αὐτον f³⁵ A,C,W [92%] CP,HF,RP,TR,OC | αὐτο P⁴xB,D [8%] NU

² εσται f³⁵ C [26%] CP | εστιν xA,B,D,W [74%] HF,RP,TR,OC,NU

³ το f³⁵ xA,C,D,W [99.4%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁴B [0.6%] NU

⁴ και f³⁵ A [98.6%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 γαρ P⁴xB,C,D,W [1.4%] NU

⁵ προεφητευσεν f³⁵ (D) [94%] CP,HF,RP,TR,OC | επροφητευσεν P⁴xA,B,C,W [3.8%] NU | επροεφητευσεν [2.2%]

⁶ τω f³⁵ A [93%] CP,HF,RP,TR,OC | --- xB,C,D,W [7%] NU

⁷ του f³⁵ A,C [99.3%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁴xB,D,W [0.7%] NU

⁸ των f³⁵ A,C,D [98%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁴xB,W [2%] NU

⁹ των f³⁵ A,C [98.4%] CP,HF,RP,TR,OC | --- xB,D,W [1.6%] NU

¹⁰ ημων f³⁵ A,C,D [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- xB,W [1.5%] NU

¹¹ πασας τας ημερας f³⁵ xA,C,D [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | πασαις ταις ημεραις P⁴B,W [0.5%] NU

¹² της ζωης f³⁵ [77%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁴xA,B,C,D,W [23%] NU

¹³ συ f³⁵ A [99.3%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 δε P⁴xB,C,D,W [0.7%] NU

¹⁴ προ προσωπου f³⁵ A,C,D [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC | ενωπιον (P⁴)xB,W [0.3%] NU

¹⁵ αυτων f³⁵ P⁴xB,D [85%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | ημων A,C [13%] | αυτου W [1%] | --- [1%]

¹⁶ επεσκεψατο f³⁵ A,C,D [99.6%] CP,HF,RP,TR,OC | επισκεπεται P⁴xB,W [0.4%] NU

ειρήνης.»

80 Τὸ δὲ παιδίον ἠϋζανεν καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ.

The birth of Jesus—5 BC

2:1 Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξηλθεν δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. **2** Αὕτη ἡ¹ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηνίου. **3** Καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν² πόλιν.

At night, in Bethlehem, the Savior is born

4 Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ἐκ πόλεως Ναζαρέτ,³ εἰς τὴν Ἰουδαίαν, εἰς πόλιν Δαυὶδ ἣτις καλεῖται Βηθλέεμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαυὶδ, **5** ἀπογράψασθαι σὺν Μαριάμ, τῇ μεμνηστευμένη⁴ αὐτῷ γυναικί,⁵ οὓση ἐγκύῳ. **6** Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν· **7** καὶ ἔτεκεν τὸν Υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ⁶ φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.

Angels and shepherds

8 Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ, ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν. **9** Καὶ ἰδού,⁷ ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς καὶ δόξα Κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς, καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν. **10** Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος· «Μὴ φοβεῖσθε, ἰδοὺ γάρ, εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ· **11** ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον Σωτὴρ, ὃς ἐστὶν Χριστὸς Κύριος, ἐν πόλει Δαυὶδ. **12** Καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον· εὐρήσετε⁸ Βρέφος ἐσπαργανωμένον, κείμενον⁹ ἐν¹⁰ φάτνῃ.» **13** Καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανοῦ αἰνούντων τὸν Θεὸν καὶ λεγόντων, **14** «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.»¹¹

¹ ἡ f³⁵ NA,C,W [99.4%] CP,HF,RP,TR,OC | --- B,D [0.6%] NU

² ἰδιαν f³⁵ A,C [99.3%] CP,HF,RP,TR,OC | εαυτου B,D,W [0.7%] NU | εαυτων N

³ ναζαρετ f³⁵ B,W [73%] CP,HF,RP,TR,OC | ναζαρεθ ND [26.5%] NU | ναζαραθ A,C [0.5%]

⁴ μεμνηστευμενη f³⁵ [99%] CP,HF,RP,TR,OC | εμνηστευμενη NA,B,C,D [0.6%] NU | εμεμνηστευμενη C | two other variants [0.4%]

⁵ γυναικι f³⁵ A [98.4%] CP,HF,RP,TR,OC | --- NB,C^vD,W [1.6%] NU

⁶ τη f³⁵ [95.3%] CP,HF,RP,TR,OC | --- NA,B,D,W [4.7%] NU

⁷ ιδου f³⁵ A,D [99.2%] CP,HF,RP,TR,OC | --- NB,W [0.8%] NU

⁸ ευρησετε f³⁵ B,D [87%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | ευρησεται NA,W [13%]

⁹ κειμενον f³⁵ A [94%] CP,HF,RP,TR,OC | και 1 B,W [3.5%] NU | --- ND [2.5%]

¹⁰ εν f³⁵ NA,B,D,W [90%] CP,HF,RP,OC,NU | 1 τη [10%] TR

¹¹ ευδοκια f³⁵ (99.4%) CP,HF,RP,TR,OC | ευδοκias NA,B,D,W (0.4%) NU | two other readings (0.2%) [1627 MSS X 6 MSS, according to *Text und Textwert*]

Shepherds go and report

15 Καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι,¹ οἱ ποιμένες, εἶπον² πρὸς ἀλλήλους, «Διέλθωμεν δὴ ἕως Βηθλέεμ καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονός, ὃ ὁ Κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν.» **16** Καὶ ἦλθον³ καὶ ἀνεῦρον⁴ τὴν τε Μαριὰμ καὶ τὸν Ἰωσήφ, καὶ τὸ Βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ. **17** Ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν⁵ περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου. **18** Καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς. **19** Ἡ δὲ Μαριὰμ πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα, συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. **20** Καὶ ὑπέστρεψαν⁶ οἱ ποιμένες δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν Θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον, καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

Jesus is named

21 Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν⁷ ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν αὐτόν,⁸ καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλληφθῆναι⁹ αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ.

Jesus is presented to God

22 Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῶν¹⁰ κατὰ τὸν νόμον Μωσέως,¹¹ ἀνήγαγον αὐτόν εἰς Ἱεροσόλυμα παραστῆσαι τῷ Κυρίῳ **23** (καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ Κυρίου ὅτι «Πᾶν ἄρσεν διανοῖγον¹² μήτρان ἅγιον τῷ Κυρίῳ κληθήσεται»), **24** καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν¹³ νόμῳ Κυρίου, «ζεῦγος τρυγόνων ἢ δύο νεοσσούς¹⁴ περιστερῶν.»

Simeon

25 Καὶ ἰδού, ἦν ἄνθρωπος¹⁵ ἐν Ἱερουσαλὴμ¹⁶ ᾧ ὄνομα Συμεών, καὶ ὁ

¹ και οι ανθρωποι f³⁵ A,D (97.7%) CP,HF,RP,TR,OC | και (1.1%) | --- (8)B,W (1.1%) NU | one other variant (1%)

² ειπον f³⁵ A,D [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ελαλουν 8B,W [0.5%] NU | ειπαν [0.5%]

³ ηλθον f³⁵ 8D,W [98.2%] CP,HF,RP,TR,OC | ηλθαν B [0.2%] NU | απηλθον [1.6%]

⁴ ανευρον f³⁵ 8A [92.2%] CP,HF,RP,TR,OC | ανευραν B,NU | ευρον D,W [6%] | ηυραν [0.7%] | ευραν [0.1%]

⁵ διεγνωρισαν f³⁵ A [97.8%] CP,HF,RP,TR,OC | εγνωρισαν 8B,D,W [2.2%] NU

⁶ υπεστρεψαν f³⁵ 8A,B,D,W [97.4%] CP,HF,RP,OC,NU | επεστρεψαν [2.6%] TR

⁷ επλησθησαν f³⁵ 8A,B,W [82%] CP,HF,RP,TR,NU | 1 αι D [18%] OC

⁸ αυτον f³⁵ 8A,B,W [65%] CP,HF,RP,NU | το παιδον D [32%] TR,OC | αυτο [3%]

⁹ συλληφθηναι f³⁵ [99.1%] CP,HF,RP,TR,OC | συλλημφθηναι 8A,B [0.8%] NU | συνλημφθηναι D,W

¹⁰ αυτων f³⁵ 8A,B,W [90%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | αυτου D [10%]

¹¹ μωσεως f³⁵ A [62%] CP,HF,RP,TR | μωυσεως 8B,D,W [35%] OC,NU | μωυσεος [3%]

¹² διανοιγον f³⁵ A,B,D,W [88%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | διανοιγων 8N [12%]

¹³ εν f³⁵ A,N [99%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 τω 8B,D,W [1%] NU

¹⁴ νεοσσους f³⁵ A,D,N [85%] CP,HF,RP,TR,OC | νοσσους 8B,W [15%] NU

¹⁵ ην ανθρωπος f³⁵ A,D,N [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 8B,W [1%] NU

¹⁶ ιερουσαλημ rell | ιεροσολυμοις OC

ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβής, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ Ἰσραήλ, καὶ Πνεῦμα ἦν Ἅγιον¹ ἐπ' αὐτόν. **26** (Καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν ἢ² ἴδῃ τὸν Χριστὸν Κυρίου.) **27** Καὶ ἦλθεν ἐν τῷ Πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν, τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ, **28** καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ³ εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ⁴ καὶ εὐλόγησεν τὸν Θεὸν καὶ εἶπεν· **29** «Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, Δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου, ἐν εἰρήνῃ, **30** ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, **31** ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν· **32** φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ.» **33** Καὶ ἦν Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ⁵ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ.

34 Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς Συμεὼν, καὶ εἶπεν πρὸς Μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ· «Ἰδού, οὗτος κεῖται εἰς πῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραήλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον **35** (καὶ σοῦ δὲ⁶ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία), ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.»

Anna

36 Καὶ ἦν Ἄννα προφῆτις, θυγάτηρ Φανουήλ, ἐκ φυλῆς Ἀσὴρ—αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα ἔτη μετὰ ἀνδρὸς ἑπτὰ⁷ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς **37** καὶ αὕτη χήρα ὡς⁸ ἑτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων—ἡ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ⁹ τοῦ ἱεροῦ, νηστείας καὶ δεήσεων λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν. **38** Καὶ αὕτη, αὐτῇ¹⁰ τῇ ὥρᾳ ἐπιστᾶσα, ἀνθωμολογεῖτο τῷ Κυρίῳ,¹¹ καὶ ἐλάλει περὶ Αὐτοῦ πᾶσιν τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν ἐν¹² Ἱερουσαλὴμ.

¹ ἦν ἅγιον **f**³⁵ **NA**,B,W [83%] CP,HF,RP,OC,NU | ~ 21 D,N [17%] TR

² πρὶν ἢ **f**³⁵ A,D,N [91%] CP,HF,RP,TR,OC | 12 ἀν [0.5%] [NU] | 1 ἀν B [0.5%] | 1 W [8%] | εὖς ἀν **κ**

³ αὐτο **f**³⁵ **NA**,B,D,N,W [70%] CP,HF,RP,TR,NU | αὐτον [30%] OC

⁴ αὐτου **f**³⁵ A,D,N [96%] CP,HF,RP,TR,OC | --- **κ**B,W [4%] NU

⁵ (ο A,N 2.2%) ἰωσηφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτου (—α. N 0.5%) **f**³⁵ (A)(N) (98.8%) CP,HF,RP,TR,OC | ο πατήρ 5 (—α. 0.3%) 234 (+αὐτου **κ** 0.4%) (**κ**)B,D,W (0.9%) NU | three other variants (0.3%)

⁶ δε **f**³⁵ **NA**,D,N [99.6%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] | --- B,W [0.4%]

⁷ ἑτη μετὰ ἀνδρὸς ἑπτα **f**³⁵ [88%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2314 **κ**B,N,W [5.2%] NU | ~ 1423 A,D [6.8%]

⁸ ὡς **f**³⁵ W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | εὖς **NA**,B,N [1.1%] NU | --- D [0.4%]

⁹ ἀπο **f**³⁵ A,N [98.7%] CP,HF,RP,TR,OC | --- B,D,W [1.3%] NU | ἐκ **κ**

¹⁰ αὕτη αὕτη **f**³⁵ [93%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 A,B,W [4.5%] | 2 **κ**D,N [2.5%] NU

¹¹ κυρίῳ **f**³⁵ A [99.3%] CP,HF,RP,TR,OC | θεῷ **κ**B,D,N,W [0.7%] NU

¹² ἐν **f**³⁵ A,D,N [94.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- **κ**B,W [5.5%] NU

39 Καὶ ὡς ἐτέλεσαν ἅπαντα¹ τὰ² κατὰ τὸν νόμον Κυρίου, ὑπέστρεψαν³ εἰς τὴν Γαλιλαίαν, εἰς τὴν⁴ πόλιν ἑαυτῶν,⁵ Ναζαρέτ.⁶ **40** Τὸ δὲ παιδίον ἠϋξανεन καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι,⁷ πληρούμενον σοφίας·⁸ καί, χάρις Θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτῷ.⁹

A twelve-year-old Boy

2:41 Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς Ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα· **42** καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβάντων αὐτῶν¹⁰ εἰς Ἱεροσόλυμα¹¹ κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς. **43** Καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτούς, ὑπέμεινεν Ἰησοῦς ὁ Παῖς ἐν Ἱερουσαλὴμ· καὶ οὐκ ἔγνω¹² Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ¹³ αὐτοῦ. **44** Νομίσαντες δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι,¹⁴ ἦλθον ἡμέρας ὁδόν, καὶ ἀνεζήτησαν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσιν¹⁵ καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς.¹⁶ **45** Καὶ μὴ εὐρόντες αὐτόν,¹⁷ ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ζητοῦντες¹⁸ αὐτόν. **46** Καὶ ἐγένετο μεθ'¹⁹ ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων, καὶ ἀκούοντα αὐτῶν καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς. **47** (Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ.)

48 Καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ

¹ ἅπαντα f³⁵ A,D [95.8%] CP,HF,RP,TR,OC | παντα xB,N,W [4.2%] NU

² τα f³⁵ A,B,W [87%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | --- xD,N [13%]

³ υπεστρεψαν f³⁵ A,D,N [99.6%] CP,HF,RP,TR,OC | επεστρεψαν (x)B,W [0.4%] NU

⁴ την f³⁵ A,N [98%] CP,HF,RP,TR,OC | --- xB,D,W [2%] NU

⁵ εαυτων f³⁵ xA,B,D,N,W [65%] CP,HF,RP,OC,NU | αυτων [35%] TR

⁶ ναζαρετ f³⁵ xN,W [63%] CP,HF,RP,TR,OC | ναζαρεθ B^v(D) [35.3%] NU | ναζαρατ A [0.3%] | ναζαραθ [1.4%]

⁷ πνευματι f³⁵ A,N [99.6%] CP,HF,RP,TR,OC | --- xB,D,W [0.4%] NU

⁸ σοφιας f³⁵ xA,D,N [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | σοφια B,W [0.5%] NU

⁹ αυτω f³⁵ (D) [41%] | αυτο xA,B,N,W [58%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | αυτον [1%] [The dative is better—the grace was resting on Him all the time.]

¹⁰ αναβαντων αυτων f³⁵ N [90%] CP,HF,RP,TR,OC | αναβαινοντων 2 (x)A,B,W [9.6%] NU | ανεβησαν (D) [0.4%]

¹¹ εις ιεροσολυμα f³⁵ A,C^vD(N) [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- xB,W [0.5%] NU

¹² εγνω f³⁵ A,C,N [96.4%] CP,HF,RP,TR,OC | εγνωσαν xB,D,W [3.6%] NU

¹³ ιωσηφ και η μητηρ f³⁵ A,C,N [97.1%] CP,HF,RP,TR,OC | οι γονεις xB,D,W [2.9%] NU

¹⁴ εν τη συνοδια ειναι f³⁵ A,C(N) [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 4123 xB,D,W [1%] NU

¹⁵ συγγενεσιν f³⁵ xA,C(D) [86%] CP,HF,RP,TR,OC | συγγενευσιν B,N,W [14%] NU

¹⁶ και εν τοις γνωστοις f³⁵ D [85%] CP,HF,RP,TR,OC | 134 A,B,C,N,W [14.9%] NU | --- x [0.1%]

¹⁷ αυτον f³⁵ A,N [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- xB,C(D)W [1.5%] NU

¹⁸ ζητουντες f³⁵ xA,N [95%] CP,HF,RP,TR,OC | αναζητουντες B,C,D,W [4.3%] NU | επιζητουντες [0.7%]

¹⁹ μεθ f³⁵ A,C,D,N [95.8%] CP,HF,RP,TR,OC | μετα xB,W [4.2%] NU

εἶπεν·¹ «Τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; Ἴδού, ὁ πατήρ σου καὶ γὰρ ὁδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε.» **49** Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· «Τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; Οὐκ ἤδείτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ Πατρός μου δεῖ εἶναί με;» **50** Καὶ αὐτοὶ οὐ συνήκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς.

51 Καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέτ,² καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. Καὶ ἡ³ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα⁴ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. **52** Καὶ Ἰησοῦς προέκοπτεν⁵ σοφία καὶ ἡλικία, καὶ χάριτι παρὰ Θεῶ καὶ ἀνθρώπους.

Enter John the baptizer—26 AD

3:1 Ἐν ἔτει δὲ⁶ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου Καίσαρος, ἡγεμονεύοντος Ποντίου Πιλάτου τῆς Ἰουδαίας καὶ τετραρχοῦντος⁷ τῆς Γαλιλαίας Ἡρώδου, Φιλίππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετραρχοῦντος⁸ τῆς Ἰτουραίας καὶ Τραχωνίτιδος χώρας, καὶ Λυσανίου τῆς Ἀβιληνῆς τετραρχοῦντος,⁹ **2** ἐπὶ ἀρχιερέως¹⁰ Ἄννα (καὶ Καϊάφα), ἐγένετο ῥῆμα Θεοῦ ἐπὶ Ἰωάννην τὸν¹¹ Ζαχαρίου υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ. **3** Καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν¹² περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου, κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἀμαρτιῶν· **4** ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ λόγων Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος·¹³ «Φωνὴ βοῶντος· Ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. **5** Πᾶσα φάραγξ¹⁴ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται· καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεΐαν, καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας· **6** καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ.» »

“Brood of vipers!”

7 Ἐλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ· «Γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;

¹ προς αυτον η μητηρ αυτου ειπεν f³⁵ A,N [98.6%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 612345 NB,C,D,W [1.4%] NU

² ναζαρετ f³⁵ NC,W [60%] CP,HF,RP,TR,OC | ναζαρεθ B,D [38.5%] NU | ναζαρατ A,N [0.3%] | ναζαραθ [1.2%]

³ και η f³⁵ NA,B,C,N,W [83.5%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | ~ 2 δε D [16.5%]

⁴ ταυτα f³⁵ A,C,N [98.4%] CP,HF,RP,TR,OC | --- NB,D,W [1.6%] NU

⁵ προεκοπτεν f³⁵ A,C,D,N [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 εν τη N [0.1%] [NU] | 1 τη B,W [0.2%]

⁶ δε rell | --- [12%]

⁷ τετραρχουντος f³⁵ B,D,N,W [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC | τετραρχουντος NA,C,NU

⁸ τετραρχουντος f³⁵ A,B,D,N,W [99.9%] CP,HF,RP,TR,OC | τετραρχουντος NC,NU

⁹ τετραρχουντος f³⁵ A,B,D,N,W [99.9%] CP,HF,RP,TR,OC | τετραρχουντος NC,NU

¹⁰ επι αρχιερεως f³⁵ NA,B,C,D,N,W [96.5%] CP,HF,RP,NU | επ 2 [0.4%] OC | 1 αρχιερεων [2.8%] | επ αρχιερεων [0.3%] TR

¹¹ τον f³⁵ NA,B,C,D,N,W [82%] CP,HF,RP,OC,NU | 1 του [18%] TR

¹² την f³⁵ NC,D [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] | --- A,B,N,W [0.5%]

¹³ λεγοντος f³⁵ A,C,N [98.2%] CP,HF,RP,TR,OC | --- NB,D,W [1.8%] NU

¹⁴ φαραγξ f³⁵ NB,C,D,N,W [75%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | φαραξ A [25%]

8 Ποιήσατε οὖν καρπούς ἀξίους τῆς μετανοίας, καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, «Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. 9 Ἦδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ρίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.»

“What shall we do?”

10 Καὶ ἐπρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι λέγοντες, «Τί οὖν ποιήσομεν;»¹ 11 Αποκριθεὶς δὲ λέγει² αὐτοῖς, «Ὁ ἔχων δύο χιτῶνας μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι, καὶ ὁ ἔχων βρώματα ὁμοίως ποιείτω.» 12 Ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι ὑπ’ αὐτοῦ³ καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν, «Διδάσκαλε, τί ποιήσομεν;»⁴ 13 Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς, «Μηδὲν πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν πράσσετε.» 14 Ἐπρώτων δὲ αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι λέγοντες, «Καὶ ἡμεῖς, τί ποιήσομεν;»⁵ Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς,⁶ «Μηδένα διασεῖσητε μηδὲ συκοφαντήσητε,⁷ καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑμῶν.»

“A greater One is coming”

15 Προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ καὶ διαλογιζομένων πάντων ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ Ἰωάννου, μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ Χριστός, 16 ἀπεκρίνατο ὁ Ἰωάννης ἅπασιν⁸ λέγων·⁹ «Ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς· ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἰκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. Αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ καὶ πυρί· 17 οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ¹⁰ τὴν ἄλωνα αὐτοῦ καὶ συναΐξει¹¹ τὸν σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.»

John is imprisoned—historical aside

18 (Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τῷ λαῷ.¹² 19 Ὁ

¹ ποιήσομεν f³⁵ [45%] CP,RP,TR,OC | ποιήσωμεν xA,B,C(D)N,W [55%] HF,NU (The indicative is correct; they are committing themselves to do what he says.)

² λέγει f³⁵ A,D [97.8%] CP,HF,RP,TR,OC | ελεγεν P⁴xB,C,N [2.2%] NU | ειπεν W

³ ὑπ’ αὐτοῦ f³⁵ C [40%] CP | --- P⁴xA,B,D,N,W [60%] HF,RP,TR,OC,NU

⁴ ποιήσομεν f³⁵ [43%] CP,RP,TR,OC | ποιήσωμεν P⁴xA,B,C(D)N,W [57%] HF,NU (The indicative continues to be correct.)

⁵ καὶ ἡμεῖς τι ποιήσομεν f³⁵ A [45%] CP,RP,TR,OC | 123 ποιήσωμεν N [53.4%] HF | ~ 3 ποιήσωμεν 12 P⁴xB,C,W [1.6%] NU | ~ 3 ποιήσωμεν D (Still indicative.)

⁶ πρὸς αὐτοὺς f³⁵ xA,N,W [99.1%] CP,HF,RP,TR,OC | αὐτοῖς P⁴B,C,D [0.9%] NU

⁷ διασεῖσητε μηδὲ συκοφαντήσητε *rell* | ~ 321 OC

⁸ ἅπασιν f³⁵ A,C [98.2%] CP,HF,RP,TR,OC | πασιν P⁴xB,N,W [1.8%] NU | --- D

⁹ ὁ ἰωαννης ἅπασιν λεγων f³⁵ A,C,N [91.3%] CP,HF,RP,TR,OC | 234 [5.7%] | 34 [0.4%] | ~ 1243 [1.6%] | ~ 4312 P⁴xB,W [0.3%] NU | ~ 3124 [0.6%] | ~ 3412 [0.1%] | --- D

¹⁰ καὶ διακαθαριεῖ f³⁵ A,C,D,N,W [97.9%] CP,HF,RP,TR,OC | διακαθαραι P⁴xB,NU | 1 καθαριεῖ [1.8%] | one other reading

¹¹ συναΐξει f³⁵ A,C(D)N,W [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC | συναγαγειν P⁴xB,NU

¹² τῷ λαῷ f³⁵ [15%] | τὸν λαὸν f^{35pt} *rell* [The verb εὐαγγελίζω normally takes the dative, although the accusative does occur—there seems to be no difference in meaning, a

δὲ Ἡρώδης ὁ τετράρχης¹—ἐλεγχόμενος ὑπ’ αὐτοῦ περὶ Ἡρωδιάδος, τῆς γυναικὸς² τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν πονηρῶν ὁ Ἡρώδης—**20** προσέθηκεν καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσιν· καὶ³ κατέκλεισεν τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ⁴ φυλακῇ.)

Jesus is baptized

21 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαόν, καὶ Ἰησοῦ, βαπτισθέντος καὶ προσευχομένου, ἀνεφθῆναι τὸν οὐρανὸν **22** καὶ καταβῆναι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον σωματικῶς εἶδει ὥσει⁵ περιστερὰν ἐπ’ αὐτόν, καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι λέγουσαν,⁶ «Σὺ εἶ ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός· ἐν σοὶ εὐδόκησα.»⁷

Mary’s genealogy

3:23 (Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ⁸ Ἰησοῦς, ὥσει ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος,⁹ ὧν (ὡς ἐνομιζέτο) υἱὸς¹⁰ Ἰωσήφ, τοῦ Ἠλεῖ,¹¹ **24** τοῦ Ματθάν,¹² τοῦ Λευῖ, τοῦ Μελχί,¹³ τοῦ Ἰαννᾶ,¹⁴ τοῦ Ἰωσήφ, **25** τοῦ Ματταθίου, τοῦ Ἀμώς, τοῦ Ναούμ, τοῦ Ἑσλί,¹⁵ τοῦ Ναग्γαί, **26** τοῦ Μαάθ, τοῦ Ματταθίου,

τ

τ

translation will be the same. Since the normal case for a direct object is the accusative, copyists who were not familiar with the peculiarity of that verb would predictably make the change (witness the [85%]). If the archetype had the accusative, who would change it to dative?]

¹ τετράρχης **f**³⁵ A,B,D,N,W [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC | τετρααρχης **κ**C,NU

² γυναικος **f**³⁵ P^{4,75v} **κ**B,D,N [75%] CP,HF,RP,OC,NU | 1 φιλιππου A,C,W [25%] TR

³ καὶ **f**³⁵ P^{75v} A,C,N,W [98.2%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] | --- **κ**B,D [1.8%]

⁴ τη **f**³⁵ A,C,N,W [86%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁴ **κ**B,D [14%] NU

⁵ ὥσει **f**³⁵ A,N [96.4%] CP,HF,RP,TR,OC | ὡς P⁴ **κ**B,D,W [3.6%] NU

⁶ λεγουσαν **f**³⁵ A,N [99.2%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁴ **κ**B,D,W [0.8%] NU

⁷ ευδοκησα **f**³⁵ P⁴ **κ**B,N [72%] CP,HF,RP,OC,NU | ηυδοκησα A,W [28%] TR | --- D

⁸ ο **f**³⁵ A,N [97%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁴ **κ**B,D,W [3%] NU

⁹ ὥσει ετων τριακοντα αρχομενος **f**³⁵ A(D)N [98.8%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 4123 P⁴ **κ**B,W [1.2%] NU

¹⁰ ὡς ἐνομιζέτο υιος **f**³⁵ A(D)N [98.7%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 312 P⁴ **κ**B,W [1.3%] NU

¹¹ ἡλει **f**³⁵ **κ**A,B [60%] | ἡλι P⁴ N [40%] CP,TR,NU (ἡλι HF,RP,OC) [Codex W omits the whole genealogy, while codex D replaces it with Matthew’s.]

¹² ματθαν **f**³⁵ N [45%] CP,OC | ματθατ A,B [52%] HF,RP,TR | μαθθαθ P⁴ (**κ**) [alone] | ματθα [1.9%] | ματταθ [0.9%] | three other spellings [0.2%] | μαθθατ [none!] NU (NU serves up a patchwork quilt.)

¹³ μελχι **f**³⁵ N [66%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | μελχει P⁴ **κ**A,B [33.4%] | μελχη [0.6%]

¹⁴ ιαννα **f**³⁵ A [87.9%] CP,HF,RP,TR | ιανναι P^{4v} **κ**B [1.2%] NU | ιωαννα N [4.8%] OC | ιανναν [1.4%] | αννα [1.1%] | ιωαννε [0.9%] | nine other spellings [2.7%]

¹⁵ εσλι **f**³⁵ [64%] CP,HF,RP,TR,NU | εσλει **κ**A,B [28.1%] | εσλιμ N [3.5%] OC | εσλειμ [2.5%] | four other spellings P^{4v} [1.9%]

τοῦ Σεμεῖ,¹ τοῦ Ἰωσήφ,² τοῦ Ἰούδα,³ **27** τοῦ Ἰωαννάν,⁴ τοῦ Ῥησᾶ, τοῦ Ζοροβάβελ, τοῦ Σαλαθιήλ, τοῦ Νηρί,⁵ **28** τοῦ Μελχί⁶ τοῦ Ἀδδί,⁷ τοῦ Κωσάμ, τοῦ Ἐλμωδάμ,⁸ τοῦ Ἥρ, **29** τοῦ Ἰωσή,⁹ τοῦ Ἐλιέζερ, τοῦ Ἰωρεῖμ,¹⁰ τοῦ Ματθάτ,¹¹ τοῦ Λευῖ,¹² **30** τοῦ Συμεών, τοῦ Ἰούδα, τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Ἰωνάμ,¹³ τοῦ Ἐλιακεῖμ,¹⁴ **31** τοῦ Μελεᾶ, τοῦ Μαϊνάν,¹⁵ τοῦ Ματταθᾶ, τοῦ Νάθαν,¹⁶ τοῦ Δαυίδ, **32** τοῦ Ἰεσσαί, τοῦ Ὠβήδ,¹⁷ τοῦ Βοόζ,¹⁸ τοῦ Σαλμών,¹⁹ τοῦ Ναασσών,

-
- ¹ σεμει f³⁵ [51%] CP,RP,TR | σεμει A,N [45.4%] HF | σαιμει [2.2%] | σεμειν P⁴KB [0.5%] | σεμεη [0.7%] | σεμεν OC | two other spellings [0.2%] | σεμειν [none!] NU (NU serves up another patchwork quilt.)
- ² ιωσηφ f³⁵ A,N [94.2%] CP,HF,RP,TR | ιωσηχ P⁴KB [5.7%] OC,NU | two other spellings [0.1%]
- ³ ιουδα f³⁵ A,N [94.7%] CP,HF,RP,TR | ιωδα P⁴KB [5%] OC,NU | four other spellings [0.3%]
- ⁴ ιωανναν f³⁵ [49%] CP,OC | ιωαννα [13%] TR | ιωαναν P⁴A,B [18%] HF,RP,NU | ιωναν K [12%] | ιωνναν [2%] | ιαναν [3%] | ιανναν [1.6%] | four other spellings [1.4%] | --- N (If we take the letters one by one, we get: ι=100%, ω=a. 94%, α=a. 87%, ν=100%, ν=a. 69%, α=100%, ν=a. 72%; the plurality variant wins all around.)
- ⁵ νηρι f³⁵ N [65%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | νηρει P⁴KA,B [34%] | six other spellings [1%]
- ⁶ μελχι f³⁵ N [65%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | μελχει P⁴KA,B [35%]
- ⁷ αδδι f³⁵ N [67.5%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | αδδει P⁴KA,B [30%] | seven other spellings [2.5%]
- ⁸ ελμωδαμ f³⁵ A [82%] CP,HF,RP,TR,OC | ελμαδαμ KB,N [1%] NU | ελμωδαν [7%] | ελμωδαδ [5%] | ελμασαμ P⁴ | twelve other spellings [5%]
- ⁹ ιωση f³⁵ A,N [95.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ιησου P⁴KB [1.5%] NU | six other spellings [3%]
- ¹⁰ ιωρειμ A,B [72%] CP,HF,RP,TR,OC | ιωριμ KN [12%] NU | ιωρημ [10%] | eight further spellings [6%]
- ¹¹ ματθατ f³⁵ [76%] CP,HF,RP,TR,OC | μαθθατ P⁴B [0.5%] NU | ματταθ A [11%] | μαθθαθ K | μαθθαν N [6%] | μαθατ [1.5%] | eleven further spellings [5%]
- ¹² λευι f³⁵ N [80%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | λευει P⁴KA,B [20%]
- ¹³ ιωναμ f³⁵ KB [25%] NU | ιωναν [48%] CP,HF,RP,TR | ιωνα OC | ιωανναν A [7%] | ιωανναν [12%] | ιωανα N | seven further spellings [8%]
- ¹⁴ ελιακειμ *rell* | ελιακιμ N [1%] NU | ελειακειμ [1%] | ελιακημ [1%] | three other spellings
- ¹⁵ μαιναν f³⁵ N [93.5%] CP,HF,RP,TR,OC | μεννα P⁴KB [1.5%] NU | eight other spellings [5%] | --- A
- ¹⁶ ναθαν f³⁵ A,N [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC | ναθαμ P⁴KB,NU
- ¹⁷ ωβηδ f³⁵ N [83%] CP,HF,RP,TR,OC | ωβηδ A [14%] NU | ωβηλ KB | ωβηλ D | ωβητ P⁴ | five other spellings [3%]
- ¹⁸ βοοζ f³⁵ [91%] CP,HF,RP,TR,OC | βοοος A,B,D [8%] NU | βαλλς K | four other spellings [1%] | --- N
- ¹⁹ σαλμων f³⁵ A,N [98%] CP,HF,RP,TR,OC | σαλα P⁴KB,NU | σαλμαν [1%] | two other variants [0.5%]

33 τοῦ Ἀμιναδάβ,¹ τοῦ Ἀράμ,² τοῦ Ἰωράμ,³ τοῦ Ἑσρώμ, τοῦ Φαρέζ, τοῦ Ἰούδα, **34** τοῦ Ἰακώβ, τοῦ Ἰσαάκ, τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Θάρρα,⁴ τοῦ Ναχώρ, **35** τοῦ Σερούχ,⁵ τοῦ Ῥαγάβ,⁶ τοῦ Φάλεκ,⁷ τοῦ Ἐβέρ,⁸ τοῦ Σαλαῖ, **36** τοῦ Καϊνάν,⁹ τοῦ Ἀρφαξάδ, τοῦ Σήμ, τοῦ Νῶε, τοῦ Λάμεχ, **37** τοῦ Μαθουσάλα, τοῦ Ἐνώχ,¹⁰ τοῦ Ἰάρεδ,¹¹ τοῦ Μαλελεήλ, τοῦ Καϊνάν,¹² **38** τοῦ Ἐνῶς, τοῦ Σήθ, τοῦ Ἀδάμ, τοῦ Θεοῦ.)

Jesus tested by Satan

4:1 Ἰησοῦς δέ, πλήρης Πνεύματος Ἁγίου,¹³ ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου καὶ ἦγετο ἐν τῷ Πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον,¹⁴ **2** ἡμέρας τεσσαράκοντα¹⁵ πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν ὕστερον¹⁶ ἐπείνασεν. **3** Καὶ εἶπεν¹⁷ αὐτῷ ὁ διάβολος, «Εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος.» **4** Καὶ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν λέγων,¹⁸ «Γέγραπται ὅτι <Οὐκ ἐπ' ἄρτω

¹ αμιναδαβ f³⁵ A(D) [76%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | αμιναδαμ [15%] | αμηναδαβ [5%] | αδαμ x | five other readings [4%] | --- B

² αραμ f³⁵ A,D [95%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 του αρνι N | αδμειν του αρνει B | αδμιν του αρνει x | αδμιν του αρνι NU [There are at least four further variations. The available statements of evidence are confusing, but it appears that αδμιν has about 1%, and αδμειν may have up to 4%.]

³ του ιωραμ f³⁵ [80%] HF,OC | --- xA,B,N [20%] CP,RP,TR,NU (it^b gives us overt V century attestation for 'Joram', though I have demonstrated, to my own satisfaction at least, that f³⁵ must hark back at least to the III.)

⁴ θαρρα f³⁵ N [40%] CP,HF | θαρα xA,B,D [60%] RP,TR,OC,NU

⁵ σερουχ f³⁵ xA,B(D)N [98%] CP,HF,RP,OC,NU | σαρουχ [2%] TR

⁶ ραγαβ f³⁵ [25%] | ραγαν xA,B,D,N [70%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | six other spellings [5%]

⁷ φαλεκ f³⁵ xA,B,D,N [50%] CP,TR,OC,NU | φαλεχ A [50%] HF,RP

⁸ ἐβερ f³⁵ CP[?],RP,some TRs | ἐβερ HF,OC,some TRs,NU

⁹ καιναν f³⁵ A,N [97%] CP,HF,RP,TR,OC | καιναμ xB [0.5%] NU | three other spellings [2%] | --- D

¹⁰ ἐνώχ f³⁵ CP,RP,TR,OC | ἐνωχ HF,NU

¹¹ ιαρεδ f³⁵ D,N [90%] CP,HF,RP,TR,OC | ιαρετ P^{75v} xB,NU | ιαρεθ A [9.5%]

¹² καιναν f³⁵ A,B,D,N [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC | καιναμ x,NU

¹³ πληρης πνευματος αγιου f³⁵ P^{4,7,75v} xB,D,N,W [45%] CP,OC,NU | ~ 231 A [55%] HF,RP,TR

¹⁴ εις την ερημον f³⁵ A,N [99%] CP,HF,RP,TR,OC | εν τη ερημω P^{4,7} xB,D,W [1%] NU

¹⁵ τεσσαρακοντα f³⁵ D [99%] CP,HF,RP,TR,OC | τεσσερακοντα P⁷ A,B,N [1%] NU | μ P⁷⁵ xW

¹⁶ υστερον f³⁵ A,N [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- xB,D,W [1%] NU

¹⁷ και ειπεν f³⁵ A,N [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2 δε xB,D,W [1%] NU

¹⁸ ιησους προς αυτον λεγων f³⁵ A [81%] CP,HF,RP,TR | ο 1234 [16%] OC | ~ 23 ο 1 xB,W [1.5%] NU | ~ αυτω ο 1 [1%] | ο 1 ειπεν D | two other variants

μόνῳ ζήσεται¹ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι Θεοῦ.»²

5 Καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλόν,³ ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης ἐν στιγμῇ χρόνου. **6** Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος· «Σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν, καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται, καὶ ὃ ἐὰν θέλω δίδωμι αὐτήν. **7** Σὺ οὖν, ἐὰν προσκυνήσῃς⁴ ἐνώπιον ἐμοῦ,⁵ ἔσται σοὶ⁶ πᾶσα.»⁷ **8** Καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς·⁸ «Ὑπάγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ·⁹ γέγραπται,¹⁰ «Προσκυνή-σεις Κύριον τὸν Θεόν σου,¹¹ καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.»»

9 Καὶ ἤγαγεν¹² αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλὴμ¹³ καὶ ἔστησεν αὐτὸν¹⁴ ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ καὶ εἶπεν αὐτῷ· «Εἰ¹⁵ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν¹⁶ κάτω· **10** γέγραπται γὰρ ὅτι «Τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ τοῦ διαφυλάξαι σε,» **11** καί,¹⁷ «Ἐπὶ χειρῶν ἀρουσίν σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.»» **12** Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι «Εἴρηται, «Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου.»» **13** Καὶ συντελέσας πάντα πειρασμόν, ὁ διάβολος ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ.

¹ ζήσεται f³⁵ [80%] CP,HF,RP,OC | 1 ο xA,B,D,W [20%] TR,NU

² ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι (+του 0.4%) θεοῦ f³⁵ A(D) (90.7%) CP,HF,RP,TR | 1 ἐν 345 D (1.5%) | 1234 ἐκπορευομένῳ δια στοματος 5 (7.3%) OC | --- xB,W (0.4%) NU | one other reading (0.1%)

³ ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλόν f³⁵ A [99%] CP,HF,RP,TR,OC | 345 (D) [0.5%] | 34 W | --- xB [0.2%] NU

⁴ προσκυνήσῃς *rell* | προσκυνήσεις [15%]

⁵ ἐμοῦ f³⁵ xB,D,W [65%] CP,HF,RP,NU | μου A [35%] TR,OC

⁶ σοὶ f³⁵ [25%] | σου xA,B,D,W [75%] CP,HF,RP,TR,OC,NU

⁷ πᾶσα f³⁵ xA,B,D [98%] CP,HF,RP,OC,NU | παντα W [2%] TR [It will be observed that this is the third variant set within the space of four words, and within these sets the attestation varies considerably. In the main, the copyists tried to reproduce faithfully what was in front of them.]

⁸ αὐτῷ εἶπεν ὁ ἰησοῦς f³⁵ [68%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 3421 xW [12%] NU | ~ 2134 A [13%] | ~ 1342 D [7%] | 124 B | two other variants

⁹ υπαγε οπισω μου σατανα f³⁵ A [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- xB,D,W [3.5%] NU

¹⁰ γεγραπται f³⁵ xA,B,D,W [80%] CP,HF,RP,NU | 1 γαρ [20%] TR,OC

¹¹ προσκυνήσεις κυριον τον θεον σου f³⁵ A [80%] CP,HF,RP,TR | ~ 23451 xB,D,W [20%] OC,NU

¹² καὶ ἡγαγεν f³⁵ A,D [97%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2 δε xB,W [3%] NU

¹³ ἱερουσαλημ *rell* | ιεροσολυμα [3%] OC

¹⁴ αὐτον f³⁵ A,D,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | αὐτῷ [1%] | --- xB [0.5%] NU

¹⁵ εἰ *rell* | 1 ο [1%] TR

¹⁶ ἐντεῦθεν *rell* | ἀνωθεν [13%] | εὐθεν [1%] | --- [14%]

¹⁷ καὶ f³⁵ D [75%] CP,HF,RP | 1 οτι xA,B,W [25%] TR,OC,NU

Jesus begins His public ministry, in Galilee¹

4:14 Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ² Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ Πνεύματος εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ φήμη ἐξῆλθεν καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ· **15** καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων.

His hometown rejects Him

16 Καὶ ἦλθεν εἰς τὴν³ Ναζαρέτ,⁴ οὗ ἦν τεθραμμένος· καὶ εἰσῆλθεν, κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι. **17** Καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον Ἡσαΐου τοῦ προφήτου·⁵ καὶ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον εὗρεν τὸν τόπον οὗ ἦν γεγραμμένον· **18** «Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ ἕνεκεν⁶ ἔχρισέν με εὐαγγελίσασθαι⁷ πτωχοῖς. Ἀπέσταλκέν με ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν,⁸ κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεςιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, **19** κηρύξαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτόν.»

“Today this Scripture is fulfilled”

20 Καὶ πτύξας τὸ βιβλίον, ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ, ἐκάθισεν.⁹ Καὶ πάντων ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν¹⁰ ἀτενίζοντες αὐτῷ. **21** Ἦρξατο δὲ λέγειν πρὸς αὐτοὺς ὅτι «Σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν.» **22** (Καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ· καὶ ἔλεγον, «Οὐχ¹¹ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ;»)¹² **23** Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· «Πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην· ὦ Ἰατρέ, θεράπευσον σεαυτόν—ὅσα ἠκούσαμεν

¹ [A number of months elapsed between verses 13 and 14; John 1:15-4:42 records some of what transpired during that interval.]

² ο f³⁵ NA,B,D,W [55%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | --- [45%]

³ τὴν f³⁵ A [90%] CP,HF,RP,TR,OC | --- NB,D,W [10%] NU

⁴ ναζαρετ f³⁵ [60%] CP,HF,RP,TR,OC | ναζαρεθ W [40%] | ναζαρα NB [0.3%] NU | ναζαρατ A [0.2%]

⁵ ησαιου του προφητου f³⁵ A [98%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 231 NB,W [1.5%] NU | ο προφητης ησαιας D | one other variant

⁶ εινεκεν f³⁵ NA,B,D,W [94%] CP,HF,RP,OC,NU | ενεκεν [6%] TR

⁷ ευαγγελισασθαι rel | ευαγγελιζεσθαι [1%] TR

⁸ ιασασθαι τους συντετριμμενους την καρδιαν f³⁵ A [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- NB,D,W [1.5%] NU

⁹ εκαθισεν rel | εκαθησεν [11%]

¹⁰ εν τη συναγωγη οι οφθαλμοι ησαν f³⁵ D,N [88%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 123645 A [6%] | ~ 451236 NB,W [6%] NU

¹¹ ουχ f³⁵ A [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ουχι NB,D,N,W [2.5%] NU

¹² ουτος εστιν ο υιος ιωσηφ f³⁵ A [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 4251 NB,W [0.5%] NU | ~ 4521 D | ~ 4125 N | two other variants

γενόμενα ἐν τῇ¹ Καπερναοῦμ² ποιήσον καὶ ὧδε³ ἐν τῇ πατρίδι σου.»

Jesus treads on their toes

24 Εἶπεν δέ· «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν⁴ ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. **25** Ἐπ’ ἀληθείας δὲ λέγω ὑμῖν,⁵ πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡλίου ἐν τῷ Ἰσραήλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὥς ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν· **26** καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη Ἡλίας εἰ μὴ εἰς Σάρεπτα⁶ τῆς Σιδωνος,⁷ πρὸς γυναῖκα χήραν. **27** Καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐπὶ Ἑλισσαίου⁸ τοῦ προφήτου ἐν τῷ Ἰσραήλ·⁹ καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐκαθαρίσθη εἰ μὴ Νεεμάν¹⁰ ὁ Σύρος.»

Atypical mob action

28 Καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ ἀκούοντες ταῦτα, **29** καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως¹¹ ὀφρύος τοῦ ὄρους ἐφ’ οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ὠκοδόμητο,¹² εἰς τὸ¹³ κατακρημνίσαι αὐτόν. **30** Αὐτὸς δέ, διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν, ἐπορεύετο.

Capernaum becomes His base of operations—27 AD

31 Καὶ κατήλθεν¹⁴ εἰς Καπερναοῦμ,¹⁵ πόλιν τῆς Γαλιλαίας· καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασιν. **32** Καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ.

¹ ἐν τῇ f³⁵ [80%] CP, HF, RP, TR, OC | 1 A, N [19%] | εἰς τὴν xB, W [0.3%] NU | εἰς D [1%]

² καπερναοῦμ f³⁵ A, N [99%] CP, HF, RP, TR, OC | καφαρναοῦμ xB, D, W [0.8%] NU

³ ὧδε [60%] | ὧδε f³⁵ [40%] (I include this information for the record, and so as not to lose sight of it; since there is no contrast in meaning here, and I am not aware that the Autographs contained ‘breathing’ marks, I stay with the conventional spelling. However, it may be noted that the difference between ὧ δε (‘so to whom’) and ὧδε (‘here’) would be indistinct in most MSS; the simple expedient reflected in f³⁵ resolves the ambiguity.)

⁴ λεγω υμιν f³⁵ xB, D, N, W [72%] CP, HF, RP, TR, OC, NU | ~ 21 A [28%]

⁵ υμιν *rell* | 1 οτι xW [25%]

⁶ σαρεπτα *rell* | σαρεφθα N [11%] | σαραπτα W [3%] OC | seven other spellings [3%]

⁷ σιδωνος f³⁵ [95%] CP, HF, RP, TR | σιδωνιας xA, C [3%] OC, NU | σειδωνιας B, W | σιδωνιας D [1%] | two other variants [0.5%]

⁸ ελίσσαιου f³⁵ C [86%] CP, HF, RP, TR | ελίσαιου xA(B)D [13%] OC, NU | ελίσσεου W | three other readings

⁹ ἐπὶ ελίσσαιου τοῦ προφήτου ἐν τῷ Ἰσραήλ f³⁵ A [95%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ 5671234 xB, C, D, W [5%] NU

¹⁰ νεεμαν f³⁵ [77%] CP, HF, RP, TR, OC | ναιμαν xA, B, C(D)W [8%] NU | νεεμμαν [13%] | six other spellings [2%]

¹¹ ἕως f³⁵ xA, B, C [97.5%] CP, HF, RP, OC, NU | 1 τῆς D [1.5%] TR | 1 τοῦ [1%]

¹² αὐτῶν ὠκοδομητο f³⁵ A, C [98.5%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ 21 P⁴xB(D)W [1.5%] NU

¹³ εἰς τὸ f³⁵ A, C [95%] CP, HF, RP, TR, OC | ὥστε P^{4v}xB, D, W [3%] NU | two other variants [2%]

¹⁴ κατήλθεν *rell* | 1 ο ἰησοῦς [14%]

¹⁵ καπερναοῦμ f³⁵ A, C [99.4%] CP, HF, RP, TR, OC | καφαρναοῦμ P⁴xB, D, W [0.6%] NU

33 Καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκαθάρτου· καὶ ἀνέκραξεν φωνῇ μεγάλῃ **34** λέγων·¹ «Ἐα, τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἤλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; Οἶδά σε τίς εἶ, ὁ Ἅγιος τοῦ Θεοῦ.» **35** Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς λέγων, «Φιμώθητι, καὶ ἐξέλθε ἐξ² αὐτοῦ.» Καὶ ῥῖψαν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον εἰς³ μέσον, ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, μηδὲν βλάψαν αὐτόν. **36** Καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ πάντας, καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους λέγοντες· «Τίς ὁ λόγος οὗτος, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασιν, καὶ ἐξέρχονται.» **37** Καὶ ἐξεπο-ρεύετο ἥχος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου.

Peter's mother-in-law

38 Ἀναστὰς δὲ ἐκ⁴ τῆς συναγωγῆς⁵ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος. Πενθερὰ δὲ⁶ τοῦ Σίμωνος ἦν συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς. **39** Καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς ἐπετίμησεν τῷ πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐτήν. Παραχρῆμα δὲ ἀναστᾶσα διηκόνει αὐτοῖς.

Healings at sunset

40 Δύνοντος⁷ δὲ τοῦ ἡλίου, πάντες⁸ ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νόσοις ποικίλαις ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν· ὁ δὲ ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιθεῖς⁹ ἐθεράπευσεν¹⁰ αὐτούς. **41** Ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν, κράζοντα¹¹ καὶ λέγοντα ὅτι «Σὺ εἶ ὁ Χριστός,¹² ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.» Καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἶα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν Χριστὸν αὐτὸν εἶναι.

42 Γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον· καὶ οἱ ὄχλοι ἐζήτουν¹³ αὐτόν καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον αὐτόν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν. **43** Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι «Καὶ ταῖς ἐτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαι με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ὅτι εἰς¹⁴ τοῦτο

¹ λεγων f³⁵ A,C,D [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- XB,W [1%] NU

² εξ f³⁵ P⁷⁵A,C,Q [86%] CP,HF,RP,TR,OC | απ XB,D,W [14%] NU

³ εις f³⁵ D [80%] CP,HF,RP | 1 το P⁷⁵XA,B,C,Q,W [20%] TR,OC,NU

⁴ εκ f³⁵ A [96%] CP,HF,RP,TR,OC | απο P⁷⁵XB,C,D,N,Q,W [4%] NU

⁵ συναγωγης *rell* | 1 ο ιησους [12%]

⁶ πενθερα δε f³⁵ XA,B,D,N,Q [83%] CP,HF,RP,OC,NU | ~ η 21 C [5%] | η 12 W [12%] TR

⁷ δυνοντος *rell* | δυναντος [17%] | δυσαντος D

⁸ παντες f³⁵ XA,D,N,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | απαντες B,C [1%] NU

⁹ επιθεις f³⁵ XA,C,N [94%] CP,HF,RP,TR | επιτιθεις B,D,Q,W [6%] OC,NU

¹⁰ εθεραπευσεν f³⁵ XA,C,N,Q [96%] CP,HF,RP,TR,OC | εθεραπευεν B,D,W [4%] NU

¹¹ κραζοντα f³⁵ B,C,N,Q [66%] CP,HF,RP,TR | κρανγαζοντα A,D,W [34%] OC[NU] | κραζοντων X

¹² ο χριστος f³⁵ A,N,Q [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵XB,C,D,W [1.5%] NU

¹³ εζητουν f³⁵ [40%] CP,TR | επεζητουν P⁷⁵XA,B,C,D,Q,W [60%] HF,RP,OC,NU

¹⁴ εις f³⁵ A,C(D)Q [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | επι P⁷⁵XB,W [1.5%] NU

ἀπέσταλμαι.»¹ **44** Καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς² τῆς Γαλιλαίας.³

By the sea

5:1 Ἐγένετο δέ, ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ τοῦ⁴ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν ἐστὼς περὶ⁵ τὴν λίμνην Γενησαρέτ,⁶ **2** καὶ εἶδεν⁷ δύο πλοῖα ἐστῶτα παρὰ τὴν λίμνην (οἱ δὲ ἄλιεῖς ἀποβάντες ἀπ’ αὐτῶν,⁸ ἀπέπλυναν⁹ τὰ δίκτυα). **3** Ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν τοῦ¹⁰ Σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον. Καὶ καθίσας¹¹ ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ πλοίου¹² τοὺς ὄχλους.

A miraculous catch

4 Ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπεν πρὸς τὸν Σίμονα, «Ἐπανάγαγε εἰς τὸ βάθος καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν.» **5** Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Σίμων εἶπεν αὐτῷ,¹³ «Ἐπιστάτα, δι’ ὅλης τῆς¹⁴ νυκτὸς κοπιάσαντες οὐδὲν ἐλάβομεν, ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὸ δίκτυον.»¹⁵ **6** Καὶ τοῦτο ποιήσαντες συνέκλεισαν πλῆθος ἰχθύων¹⁶ πολὺ,

¹ ἀπεσταλμαι f³⁵ A,Q [95%] CP,HF,RP,TR,OC | ἀπεσταλην P⁷⁵ ⋈B,C,D,W [5%] NU

² ἐν ταῖς συναγωγαῖς f³⁵ A,C [97.1%] CP,HF,RP,TR | 23 (0.7%) | 1 τῇ συναγωγῇ (0.2%) | εἰς τὰς συναγωγὰς P⁷⁵ ⋈B,D,Q,W (1.8%) OC,NU | long omissions (0.1%)

³ τῆς γαλιλαίας f³⁵ A,D [94.7%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 ἰουδαίας P⁷⁵ ⋈B,C,Q (4.1%) NU | τῶν ἰουδαίων W (0.2%) | αὐτῶν (0.5%) | conflation (0.2%) | long omissions (0.1%) | two other variants (0.1%) [Comparing this variant set with the prior one, there are a variety of ‘conflations’—εἰς τὰς συναγωγὰς τῆς ἰουδαίας is read by only 0.8%, which number includes P⁷⁵ ⋈B,Q.]

⁴ τοῦ f³⁵ C,D,Q [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | καὶ P⁷⁵ (⋈)A,B,W [2.5%] NU

⁵ περὶ f³⁵ [18%] | παρὰ P⁷⁵ ⋈A,B,D,Q,W [82%] CP,HF,RP,TR,OC,NU

⁶ γενησαρετ f³⁵ [29%] | γενησαρετ P⁷⁵ ⋈A,B,C,Q,W [60%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | γενησαρεθ [9%] | γενησαρεδ D | two other spellings [2%]

⁷ εἶδεν *rell* | ἰδε A,C,D,Q [11%] | four other variants [4%]

⁸ ἀναβάντες ἀπ’ αὐτῶν f³⁵ A [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 231 P⁷⁵ B,C,D,Q,W [1%] NU | ~ 31 ⋈

⁹ ἀπέπλυναν f³⁵ A [90%] CP,HF,RP,TR,OC | ἐπεπλυνον [7%] | ἐπλυναν ⋈C,Q [2%] | ἐπλυνον B,D,W [1%] NU

¹⁰ τοῦ f³⁵ A,C,Q [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵ ⋈B,D,W [1%] NU

¹¹ καὶ καθίσας f³⁵ A,C,D [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2 δε P⁷⁵ ⋈B,Q,W [0.5%] NU

¹² ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ πλοίου f³⁵ A,C,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2341 P⁷⁵ B [1%] NU | ~ ἐν τῷ πλοίῳ 1 ⋈D

¹³ ὁ σίμων εἶπεν αὐτῷ f³⁵ A,C,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | 23 P⁷⁵ B,NU | ~ 32 ⋈ | four other variants D [1%]

¹⁴ τῆς f³⁵ C,D [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵ ⋈A,B,W [1%] NU

¹⁵ τὸ δίκτυον f³⁵ A,C [98%] CP,HF,RP,TR,OC | τὰ δίκτυα P⁷⁵ ⋈B,W [2%] NU | D is wild

¹⁶ πλῆθος ἰχθύων *rell* | ~ 21 D [2.5%] TR

διερρήγνυτο¹ δὲ τὸ δίκτυον² αὐτῶν. **7** Καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις τοῖς³ ἐν τῷ ἐτέρῳ πλοίῳ τοῦ ἐλθόντος συλλαβέσθαι αὐτοῖς· καὶ ἦλθον καὶ ἔπλησαν ἀμφοτέρω τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά. **8** Ἰδὼν δὲ Σίμων Πέτρος προσέπεσεν τοῖς γόνασιν⁴ Ἰησοῦ λέγων, «Ἐξέλθε ἀπ’ ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἀμαρτωλὸς εἰμι, Κύριε.» **9** Θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἄγρα τῶν ἰχθύων ἧ⁵ συνέλαβον· **10** ὁμοίως δὲ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, υἱοὺς Ζεβεδαίου, οἱ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ Σίμωνι. Καὶ εἶπεν πρὸς τὸν Σίμονα ὁ Ἰησοῦς, «Μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν.» **11** Καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες ἅπαντα⁶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

The hinge: proof, evaluation, rejection

A leper—the proof

5:12 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ ἰδού, ἀνὴρ πλήρης λέπρας· καὶ ἰδὼν⁷ τὸν Ἰησοῦν, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον ἐδεήθη αὐτοῦ λέγων, «Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαι με καθαρίσαι.» **13** Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ εἰπών,⁸ «Θέλω· καθαρίσθητι.» Καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ’ αὐτοῦ. **14** Καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν, «Ἀλλὰ⁹ ἀπελθὼν δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ καὶ προσένεγκαι¹⁰ περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου καθὼς προσέταξεν Μωσῆς,¹¹ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.»

15 Διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ, καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν καὶ θεραπεύεσθαι ὑπ’ αὐτοῦ¹² ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν¹³ αὐτῶν. **16** Αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις καὶ προσευχόμενος.

An examining council—the evaluation

17 Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν καὶ αὐτὸς ἦν¹⁴ διδάσκων, καὶ ἦσαν καθήμενοι Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι, οἱ ἦσαν ἐληλυθότες ἐκ πάσης κώμης τῆς Γαλιλαίας καὶ Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ—καὶ δύναμις Κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς.¹⁵

¹ διερρηγνυτο f³⁵ (A) [99%] CP, HF, RP, TR, OC | διερρησσετο P⁷⁵ B (B) [0.5%] NU | διερρητο C | διερρησοντο W | ρησσεσθαι D

² το δικτυον f³⁵ A, C [98.5%] CP, HF, RP, TR, OC | τα δικτυα P^{4,75} B (D) W [1.5%] NU

³ τοις f³⁵ A, C [99%] CP, HF, RP, TR, OC | --- P⁷⁵ B, D, W [1%] NU

⁴ γονασιν f³⁵ P^{4,75} B (D) W [85%] CP, HF, RP, OC, NU | 1 του A, C [15%] TR

⁵ η f³⁵ A, C, W [99.5%] CP, HF, RP, TR, OC | ων P⁷⁵ B, D [0.5%] NU

⁶ απαντα f³⁵ A, C, W [96%] CP, HF, RP, TR, OC | παντα B (D) [4%] NU

⁷ και ιδων f³⁵ A, C, D, W [99%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ 2 δε B [1%] NU

⁸ ειπων f³⁵ A, N [98%] CP, HF, RP, TR, OC | λεγων B, C, D, W [2%] NU

⁹ αλλα rel | αλλ [17%]

¹⁰ προσενεγκαι f³⁵ B [30%] | προσενεγκε A, B, C, D, N, W [70%] CP, HF, RP, TR, OC, NU

¹¹ μωσης f³⁵ A [74%] CP, HF, RP, TR | μωυσης B, C (D) N, W [26%] OC, NU

¹² υπ (απ A) αυτου f³⁵ (A) N [97.5%] CP, HF, RP, TR, OC | --- B, C, D, W [2.5%] NU

¹³ ασθενειων rel | ασθενιων B, N, W [14%]

¹⁴ ην rel | 1 ο ιησους [11%]

¹⁵ αυτους f³⁵ A, C, D, N (98.4%) CP, HF, RP, TR, OC | αυτον B, W (0.9%) NU | eight other

“Your sins are forgiven”

18 Καὶ ἰδού, ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν εἰσενεγκεῖν καὶ θεῖναι¹ ἐνώπιον αὐτοῦ. **19** Καὶ μὴ εὐρόντες πῶς² εἰσενέγκωσιν αὐτόν, διὰ τὸν ὄχλον, ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δῶμα διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ εἰς τὸ μέσον, ἔμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ. **20** Καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν αὐτῷ,³ «Ἄνθρωπε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.»

A ‘discussion’ ensues

21 Καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι λέγοντες· «Τίς ἐστὶν οὗτος ὃς λαλεῖ βλασφημίας; Τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας⁴ εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ Θεός;» **22** Ἐπιγνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς· «Τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; **23** Τί ἐστὶν εὐκοπώτερον εἰπεῖν, «Ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου», ἢ εἰπεῖν, «Ἐγείραι⁵ καὶ περιπάτει; **24** Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου⁶ ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας»—εἶπεν τῷ παραλελυμένῳ.⁷ «Σοὶ λέγω, ἔγεραι,⁸ καὶ ἄρας τὸ κλινιδίόν σου πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου.»

God is glorified

25 Καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς ἐνώπιον αὐτῶν, ἄρας ἐφ’ ᾧ⁹ κατέκειτο, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ δοξάζων τὸν Θεόν. **26** Καὶ ἔκστασις ἔλαβεν ἅπαντας καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεόν· καὶ ἐπλήσθησαν φόβου λέγοντες ὅτι «Εἶδομεν παράδοξα σήμερον.»

Enter Levi (Matthew)

27 Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθεν καὶ ἐθεάσατο τελώνην ὀνόματι Λευὴν¹⁰ καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ εἶπεν αὐτῷ, «Ἀκολούθει μοι.» **28** Καὶ

variants (0.7%) (Why would the editors of NU choose such an inferior reading?)

¹ θεῖναι f³⁵ NA,C,D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 αὐτον B [1%] [NU]

² πῶς f³⁵ [35%] | ποῖας NA,B,C,D,N,W [57%] CP,HF,RP,OC,NU | ποθεν [4%] | δια ποῖας [2%] TR | ποῖας οδοῦ [2%]

³ αὐτῷ f³⁵ A,N,W [95.5%] CP,HF,RP,TR,OC | τῷ παραλυτικῷ C,D [3%] | τῷ ἀνθρώπῳ [0.5%] | --- NB [1%] NU

⁴ ἀφιέναι ἁμαρτίας f³⁵ NA,C,N(W) [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 [0.8%] | ~ 2 ἀφείναι B,D [0.2%] NU

⁵ ἐγείραι f³⁵ [55%] CP,HF,RP,TR | ἐγείρε NA,B,C,D,N,W [45%] OC,NU

⁶ ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου f³⁵ NA,C,D,N [91%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 345612 B,W [9%] NU

⁷ παραλελυμένῳ *rell* | παραλυτικῷ NC,D,N,W [11%]

⁸ ἐγείραι f³⁵ [55%] CP,HF,RP,TR | ἐγείρε NA,B,C,D,N,W [45%] OC,NU

⁹ ᾧ f³⁵ [58%] CP,TR | ὁ NA,B,C,N,W [42%] HF,RP,OC,NU | D is wild

¹⁰ λευὴν *rell* | λευι [10%] | λευειν NA,B,C,N,W [4%] | λευει (D) [1%]

καταλιπὼν¹ ἅπαντα² ἀναστὰς ἠκολούθησεν³ αὐτῷ. **29** Καὶ ἐποίησεν δοχὴν μεγάλην⁴ Λευὶς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· καὶ ἦν ὄχλος τελωνῶν πολὺς⁵ καὶ ἄλλων οἱ ἦσαν μετ' αὐτῶν κατακείμενοι.

The Pharisees have a problem

30 Καὶ ἐγόγγυζον οἱ γραμματεῖς αὐτῶν, καὶ οἱ Φαρισαῖοι,⁶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγοντες, «Διὰ τί μετὰ τῶν⁷ τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε;» **31** Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτούς· «Οὐ χρειαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἱατροῦ, ἀλλ'⁸ οἱ κακῶς ἔχοντες. **32** Οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλούς, εἰς μετάνοιαν.»

33 Οἱ δὲ εἶπον⁹ πρὸς αὐτόν, «Διὰ τί¹⁰ οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου νηστεύουσιν πυκνὰ καὶ δεήσεις ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων, οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσιν καὶ πίνουσιν;» **34** Ὁ δὲ¹¹ εἶπεν πρὸς αὐτούς· «Μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστὶν ποιῆσαι νηστεύειν;¹² **35** Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι¹³ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος· τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.»

New wine X old wineskins

36 Ἐλεγεν δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς ὅτι «Οὐδεὶς ἐπίβλημα¹⁴ ἱματίου καινοῦ¹⁵ ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ μή γε, καὶ τὸ καινὸν σχίζει¹⁶ καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφωνεῖ¹⁷ τὸ ἀπὸ τοῦ καινοῦ. **37** Καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μή γε, ῥήξει ὁ νέος οἶνος¹⁸ τοὺς

¹ καταλιπὼν *rell* | καταλειπὼν A [12%]

² ἅπαντα **f**³⁵ A [93%] CP, HF, RP, TR, OC | ἅπαντας **κ** | παντας C | παντα B, D, N, W [2%] NU | --- [5%]

³ ἠκολούθησεν **f**³⁵ **κ**A, C, N [99.3%] CP, HF, RP, TR, OC | ἠκολούθει B, D, W [0.7%] NU

⁴ μεγάλην *rell* | 1 ο [1.5%] TR

⁵ τελωνῶν πολὺς **f**³⁵ A [95%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ 21 **κ**B, C, D, N, W [5%] NU

⁶ γραμματεῖς αὐτῶν καὶ οἱ φαρισαῖοι **f**³⁵ A, N [98%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ 53412 (B)C, W [1%] NU | 1345 [1%] | ~ 5341 **κ**(D) (Render, “the scribes and Pharisees complained about them to His disciples.”)

⁷ τῶν **f**³⁵ **κ**A, B, C, D, N, W [70%] CP, HF, RP, OC, NU | --- [30%] TR

⁸ ἀλλ *rell* | ἀλλα A, B, W [0.4%] NU

⁹ εἶπον *rell* | εἶπαν P⁴B, C, D, N, W [0.7%] NU

¹⁰ διὰ τί **f**³⁵ **κ**A, C, D, N [99%] CP, HF, RP, TR, OC | --- P⁴B, W [1%] NU

¹¹ δε **f**³⁵ A [91%] CP, HF, RP, TR, OC | 1 ἰησοῦς P⁴**κ**B, C, D, W [9%] NU

¹² νηστεύειν **f**³⁵ **κ**A, C, D, W [99%] CP, HF, RP, TR, OC | νηστεύσαι B [1%] NU

¹³ ἡμέραι **f**³⁵ **κ**C [25%] | 1 καὶ P⁴A, B, D, W [75%] CP, HF, RP, TR, OC, NU

¹⁴ ἐπίβλημα **f**³⁵ A, C [97%] CP, HF, RP, TR, OC | 1 ἀπο P⁴**κ**B, D, W [3%] NU

¹⁵ καινοῦ **f**³⁵ A, C [98%] CP, HF, RP, TR, OC | 1 σχίσας P⁴**κ**B, D, W [2%] NU

¹⁶ σχίζει **f**³⁵ A [97%] CP, HF, RP, TR | σχισεὶ **κ**B, C, D, W [2%] OC, NU | σχίζεται [1%]

¹⁷ συμφωνεῖ **f**³⁵ [79%] CP, HF, RP | 1 ἐπίβλημα (D) [1%] TR | 1 το ἐπίβλημα [18%] OC | συμφωνήσει το ἐπίβλημα P⁴**κ**B, C, W [2%] NU | συμφωνήσει A

¹⁸ ὁ νέος οἶνος **f**³⁵ A [84%] CP, HF, RP, TR | ~ 1312 P⁴B, C, D, W [15%] OC, NU | 13 **κ** [1%]

ἀσκούς, καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται. **38** Ἀλλὰ¹ οἶνον νέον εἰς ἀσκούς καινοὺς βλητέον, καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται.² **39** Καὶ³ οὐδεὶς πῶν παλαιὸν εὐθέως⁴ θέλει νέον, λέγει γάρ, «Ὁ παλαιὸς χρηστότερός⁵ ἐστίν.» »

Jesus is Lord of the Sabbath

6:1 Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ⁶ διαπορεύεσθαι αὐτὸν διὰ τῶν⁷ σπορίμων· καὶ ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς στάχυν καὶ ἥσθιον,⁸ ψάχοντες ταῖς χερσίν. **2** Τινὲς δὲ τῶν Φαρισαίων εἶπον αὐτοῖς,⁹ «Τί ποιεῖτε ὃ οὐκ ἔξεστιν ποιεῖν¹⁰ ἐν¹¹ τοῖς σάββασιν;» **3** Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς.¹² «Οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε, ὃ ἐποίησεν Δαυὶδ ὁπότε¹³ ἐπείνα-σεν, αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες.¹⁴ **4** ὥς¹⁵ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔλαβεν καὶ¹⁶ ἔφαγεν, καὶ ἔδωκεν καὶ¹⁷ τοῖς μετ' αὐτοῦ—οὓς οὐκ ἔξεστιν φαγεῖν εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς;» **5** Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι¹⁸ «Κύριός ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.»¹⁹

¹ αλλα *rell* | αλλ B,C [40%]

² και αμφοτεροι συντηρουνται *f*³⁵ A,C(D) (98.6%—of which 1.7% have minor variations) CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁴(*κ*)B(W) (1.2%) NU | long omissions (0.2%)

³ και *f*³⁵ *κ*A,C,W [99.6%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] | --- P⁴B [0.4%] | D omits verse 39

⁴ ευθεως *f*³⁵ A [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ευθυς [2%] | --- P⁴*κ*B,C,W [1.5%] NU

⁵ χρηστοτερος *f*³⁵ A,C [99%] CP,HF,RP,TR,OC | χρηστος P⁴*κ*B,W [1%] NU

⁶ δευτεροπρωτω *f*³⁵ A,C,D (92.1%) CP,HF,RP,TR,OC | δευτερω πρωτω (6%) | --- P⁴*κ*B,W (1.6%) NU | four other variants (0.2%)

⁷ των *f*³⁵ C,D [88%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁴*κ*A,B,W [12%] NU

⁸ τους σταχυν και ησθιον *f*³⁵ A(D)W [98%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 3412 P^{4,75v}B,C [2%] NU | 234 *κ*

⁹ αυτοις *f*³⁵ A [97%] CP,HF,RP,TR,OC | αυτω D [1%] | --- P⁴*κ*B,C,W [1.5%] NU | two other variants

¹⁰ ποιειν *f*³⁵ *κ*A,C,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁴B [0.5%] NU | D is wild | three other variants

¹¹ εν *f*³⁵ A,C [95%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁴*κ*B,W [5%] NU

¹² προς αυτους ειπεν ο ιησους *f*³⁵ P^{75v}C [80%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | ~ 45312 A [12%] | ~ 45123 *κ*W [4%] | ~ 31245 [1%] | 1235 P⁴B | ~ 453 αυτους [0.5%] | ~ 45 ελεγεν 12 D | ~ 453 [2%]

¹³ οποτε *f*³⁵ A [89%] CP,HF,RP,TR,OC | οτε P⁴*κ*B,C,D,W [11%] NU

¹⁴ οντες *f*³⁵ A,C [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] | παντες [1%] | --- P⁴*κ*B,D,W [2.5%]

¹⁵ ως *f*³⁵ *κ*A,C [93%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] | πως [7%] | --- P⁴B,D

¹⁶ ελαβεν και *f*³⁵ A [85%] CP,HF,RP,TR,OC | λαβων B,C [0.5%] NU | --- *κ*D,W [14.5%]

¹⁷ και *f*³⁵ *κ*A,D [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁴B,W [2.5%] NU

¹⁸ οτι *f*³⁵ A(D) [98%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁴*κ*B,W [2%] NU

¹⁹ ο υιος του ανθρωπου και του σαββατου *f*³⁵ A(D) [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 671234 *κ*B,W [0.3%] NU

He heals on the Sabbath

6 Ἐγένετο δὲ καὶ¹ ἐν ἐτέρῳ σαββάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ διδάσκειν. Καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος,² καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά. 7 Παρετήρουν³ δὲ⁴ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, εἰ⁵ τῷ σαββάτῳ θεραπεύσει,⁶ ἵνα εὖρωσιν κατηγορίαν⁷ αὐτοῦ.⁸ 8 Αὐτὸς δὲ ἤδει τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν καὶ εἶπεν⁹ τῷ ἀνθρώπῳ¹⁰ τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα, «Ἐγείραι¹¹ καὶ στήθι εἰς τὸ μέσον.» Ὁ δὲ¹² ἀναστὰς ἔστη. 9 Εἶπεν οὖν¹³ ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτούς· «Ἐπερωτήσω¹⁴ ὑμᾶς τι.¹⁵ Ἐξεστὶν τοῖς σαββάσιν¹⁶ ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀποκτεῖναι;»^{17,18} 10 Καὶ περιβλεψάμενος πάντας αὐτοῦ¹⁹ εἶπεν αὐτῷ,²⁰ «Ἐκτείνον τὴν χεῖρά σου.» Ὁ δὲ ἐποίησεν οὕτως²¹ καὶ ἀποκατεστάθη²² ἡ χεὶρ αὐτοῦ, ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.²³

The rejection

11 Αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας, καὶ διελάλουν²⁴ πρὸς ἀλλήλους τί ἂν ποιήσειαν²⁵ τῷ Ἰησοῦ.

¹ καὶ f³⁵ A [86%] HF,RP,TR,OC | --- P⁴XB,W [14%] CP,NU | D is wild

² ἐκεῖ ἄνθρωπος f³⁵ A [97%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 P⁴XB,W [3%] NU | 2 D

³ παρετήρουν f³⁵ X [89%] CP,HF,RP,TR,OC | παρετηρουντο P⁴A,B,D [11%] NU

⁴ δε f³⁵ A [93%] CP,HF,RP,OC | 1 αυτον P⁴XB,D,W [7%] TR,NU

⁵ ει f³⁵ D [25%] | 1 εν P⁴XA,B,D,W [75%] CP,HF,RP,TR,OC,NU

⁶ θεραπευσει f³⁵ P⁴B [97%] CP,HF,RP,TR,OC | θεραπευει XA,D,W [3%] NU

⁷ κατηγοριαν f³⁵ A,W [93%] CP,HF,RP,TR,OC | κατηγορειν P⁴XB [7%] NU |
κατηγορησαι D

⁸ αυτου rell | κατ 1 W [15%]

⁹ και ειπεν f³⁵ A [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2 δε P⁴XB,W [3%] NU | 2 [0.5%] | λεγει D

¹⁰ ανθρωπω f³⁵ A,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC | ανδρι P⁴XB [3%] NU | --- D

¹¹ εγειραι f³⁵ [55%] CP,HF,RP,TR | εγειρε P⁴XA,B,W [45%] OC,NU | εγειρου D

¹² ο δε f³⁵ A [96%] CP,HF,RP,TR,OC | και P⁴XB,D,W [4%] NU

¹³ ουν f³⁵ A [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | δε P⁴XB,D,W [2.5%] NU

¹⁴ επερωτησω f³⁵ A,D [99.2%] CP,HF,RP,TR,OC | επερωτω P⁴XB,W [0.4%] NU |
ερωτησω [0.4%]

¹⁵ τι f³⁵ A [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ει P⁴XB,D,W [1%] NU

¹⁶ τοις σαββασιν f³⁵ A [99%] CP,HF,RP,TR,OC | τω σαββατω P⁴XB,D,W [1%] NU

¹⁷ αποκτειναι f³⁵ A [90%] CP,HF,RP,OC | απολεσαι P⁴XB,D,W [10%] TR,NU

¹⁸ αποκτειναι rell | 1 οι δε εσιωπων D [15%]

¹⁹ αυτους rell | 1 εν οργη D [10%] | 1 μετ οργης [1%]

²⁰ αυτω f³⁵ P⁴A,B [90%] CP,HF,RP,OC,NU | τω ανθρωπω XD,W [10%] TR

²¹ εποιησεν ουτως f³⁵ [42%] CP,TR | 1 P⁴A,B [54.5%] HF,RP,OC,NU | εξετεινεν XD,W
[3.5%]

²² αποκατεσταθη f³⁵ P⁴B [55%] CP,HF,RP,TR,OC | απεκατεσταθη A,D,W [44%] NU |
απεκατεστη X [1%]

²³ υγιης ως η αλλη f³⁵ [80%] CP,HF,RP,TR | 234 A,D,Q [18%] OC | 12 και 34 D [1.5%] | 1
W | --- P^{4,75}XB [0.5%] NU

²⁴ διελαλουν rell | ελαλουν P⁴ [15%] | διαλογιζοντο D | one other variant

²⁵ ποιησειαν f³⁵ P⁴ [91%] CP,HF,RP,TR,OC | ποιησαιεν P⁷⁵B [6%] NU | ποιησειεν A,W

Choosing the Twelve

12 Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐξῆλθεν¹ εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι, καὶ ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ Θεοῦ. **13** Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα προσεφώνησεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν.² **14** Σίμωνα (ὄν καὶ ὠνόμασεν Πέτρον) καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,³ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην,⁴ Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον,⁵ **15** Ματθαῖον⁶ καὶ Θωμᾶν,⁷ Ἰάκωβον (τὸν τοῦ⁸ Ἀλφαίου) καὶ Σίμωνα (τὸν καλούμενον Ζηλωτὴν),⁹ **16** Ἰούδαν Ἰακώβου καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώτην¹⁰ (ὃς καὶ¹¹ ἐγένετο προδότης).

A sermon on a level place

17 Καὶ καταβὰς μετ' αὐτῶν ἔστη ἐπὶ τόπου¹² πεδινοῦ, καὶ ὄχλος¹³ μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ, καὶ τῆς παραλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος, οἱ ἦλθον ἀκοῦσαι αὐτοῦ καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν. **18** καὶ οἱ ὀχλούμενοι¹⁴ ὑπὸ¹⁵ πνευμάτων ἀκαθάρτων—καὶ¹⁶ ἐθεραπεύοντο. **19** Καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτει¹⁷ ἄπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο καὶ ἰάτο πάντας.

Blessings

20 Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἔλεγεν· «Μακάριοι οἱ πτωχοί,¹⁸ ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. **21** Μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν, ὅτι χορτασθήσεσθε. Μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελάσετε. **22** Μακάριοι ἐστε ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ

[0.5%] | ποιησιεν X | five other variants D [2%]

¹ ἐξῆλθεν f³⁵ Q [97%] CP, HF, RP, TR, OC | ἐξελεθιν αυτον P^{4,75} XA, B, D, W [3%] NU

² ὠνομασεν rel | ονομασε [15%] | ἐκαλεσε D

³ αυτου f³⁵ A, Q [92%] CP, HF, RP, TR, OC | 1 και P^{4,75} XB, D, W [8%] NU

⁴ ιωαννην f³⁵ A, Q [99%] CP, HF, RP, TR, OC | 1 και P⁴ XB, D, W [1%] NU

⁵ βαρθολομαιον f³⁵ A, Q [99%] CP, HF, RP, TR, OC | 1 και P⁴ XB, D, W [1%] NU

⁶ ματθαιον f³⁵ A, Q [99%] CP, HF, RP, TR, OC | μαθθαιον P⁴ XB, D [0.5%] NU | μαθθεν W | two other variants

⁷ θωμαν f³⁵ A, B, Q, W [98%] CP, HF, RP, TR, OC | 1 και P⁴ X(D) [2%] NU

⁸ τον του f³⁵ A, D, Q [95%] CP, HF, RP, TR, OC | --- P⁴ XB, W [2%] NU | 2 [3%]

⁹ ζηλωτην f³⁵ A [96%] CP, HF, RP, TR, OC | 1 και P^{4,75v} XB, D, Q, W [4%] NU

¹⁰ ισκαριωτην f³⁵ A, Q, W [99%] CP, HF, RP, TR, OC | ισκαριωθ P^{4,75} XB [0.5%] NU | σκαριωθ D | four other variants

¹¹ και f³⁵ A, D, Q [99.5%] CP, HF, RP, TR, OC | --- XB, W [0.5%] NU

¹² τοπου rel | του [15%] | του 1 [1%]

¹³ οχλος f³⁵ A [99%] CP, HF, RP, TR, OC | 1 πολυς P⁷⁵ XB, W [1%] NU

¹⁴ οχλουμενοι f³⁵ D, Q, W [99%] CP, HF, RP, TR, OC | ενοχλουμενοι P⁷⁵ XA, B, T [1%] NU

¹⁵ υπο f³⁵ [60%] CP, HF, RP, TR | απο P⁷⁵ XA, B, D, Q, T, W [40%] OC, NU

¹⁶ και f³⁵ [98.5%] CP, HF, RP, TR, OC | --- P⁷⁵ XA, B, D, Q, T, W [1.5%] NU

¹⁷ εξητει f³⁵ A, D, Q [99%] CP, HF, RP, TR, OC | εξητουν P⁷⁵ XB, T, W [1%] NU

¹⁸ πτωχοι rel | 1 τω πνευματι Q [10%]

ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδίσωσιν καὶ ἐκβάλωσιν τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρόν, ἔνεκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου. **23** Χάριτε¹ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε· ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ· κατὰ ταῦτα² γὰρ ἐποιοῦν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

Woes

24 »Πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν. **25** Οὐαὶ ὑμῖν οἱ ἐμπεπλησμένοι,³ ὅτι πεινάσετε. Οὐαὶ ὑμῖν⁴ οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε. **26** Οὐαὶ⁵ ὅταν καλῶς εἴπωσιν ὑμᾶς⁶ πάντες οἱ ἄνθρωποι,⁷ κατὰ ταῦτα⁸ γὰρ ἐποιοῦν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

Instructions

27 »Ἀλλά,⁹ ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν· Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς· **28** εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς,¹⁰ προσεύχεσθε ὑπὲρ¹¹ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς. **29** Τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν σιαγόνα, πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην· καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντός σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσης. **30** Παντὶ δὲ τῷ¹² αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντος τὰ σὰ μὴ ἀπαίτει. **31** Καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς¹³ ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. **32** Καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; Καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσιν. **33** Καὶ¹⁴ ἐὰν ἀγαθοποιῇτε τοὺς ἀγαθο-ποιοῦντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; Καὶ γὰρ¹⁵ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν. **34** Καὶ ἐὰν δανείζητε¹⁶ παρ' ὧν

¹ χαριτε f³⁵ NA,B,D [95%] CP,HF,RP,OC,NU | χαιρετε [5%] TR

² ταυτα f³⁵ NA [98.5%] CP,HF,RP,TR | τα αυτα P⁷⁵B,D,Q,W [1.5%] OC,NU

³ εμπεπλησμενοι f³⁵ A(D) [85%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 νυν P⁷⁵KB,Q,T(W) [15%] NU

⁴ υμιν f³⁵ P⁷⁵A,D,Q [97%] CP,HF,RP,TR,OC | --- KB,W [3%] NU

⁵ ουαι f³⁵ P⁷⁵NA,B,Q,T [96%] CP,HF,RP,OC,NU | 1 υμιν (D)W [4%] TR

⁶ καλως ειπωσιν υμας f³⁵ NA (22%) CP | ~ 132 D,Q,T,W (76.1%) HF,RP,TR,OC | ~ 312 P⁷⁵B (0.2%) NU | 12 (1.2%) | long omissions (0.4%) | two other variants (0.1%)

⁷ παντες οι ανθρωποι f³⁵ P⁷⁵A,B,Q,T (38.3%) TR,OC,NU | ~ 231 K (0.2%) | 23 D (60.5%) CP,HF,RP | 13 W (0.6%) | long omission (0.4%)

⁸ ταυτα f³⁵ NA,T [94%] CP,HF,RP,TR | τα αυτα P⁷⁵B,D,W [6%] OC,NU

⁹ αλλα f³⁵ NA,B,D,W [73%] CP,OC,NU | αλλ [27%] HF,RP,TR

¹⁰ υμας f³⁵ NA,B,D [45%] NU | υμιν P⁷⁵ [46%] CP,HF,RP,OC | 1 και W [1%] | υμιν και [8%] TR

¹¹ υπερ f³⁵ A,D [99%] CP,HF,RP,TR,OC | περι P⁷⁵KB,W [1%] NU

¹² δε τω f³⁵ A,D [93%] CP,HF,RP,TR,OC | 2 [6.5%] | --- KB,W [0.5%] NU

¹³ και υμεις f³⁵ NA,D,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC | 2 [1.5%] | --- B [0.5%] NU

¹⁴ και f³⁵ A,D,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 γαρ P⁷⁵KB,NU | long omission [0.7%]

¹⁵ γαρ f³⁵ A,D [98%] CP,HF,RP,TR,OC | --- KB,W [2%] NU

¹⁶ δανειζητε f³⁵ [64%] CP,HF,RP,TR,OC | δανειζετε [26%] | δανιζετε A,D [9%] | δανισhte B [0.2%] NU | δανισhtai KW | four further variants

ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν,¹ ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν;² Καὶ γὰρ³ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς⁴ δανείζουσιν, ἵνα ἀπολάβωσιν τὰ ἴσα.

Be compassionate

35 »Πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιεῖτε, καὶ δανείζετε,⁵ μηδὲν ἀπελπίζοντες· καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ⁶ Ὑψίστου· ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστίν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηροὺς. **36** Γίνεσθε οὖν⁷ οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ⁸ ὁ Πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστίν.

We get what we give

37 »Καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε.⁹ Μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε. Ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε. **38** Δίδετε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλόν—πεπιεσμένον καὶ¹⁰ σεσαλευμένον καὶ¹¹ ὑπερεκχυνόμενον¹²—δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν. Τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρῳ ᾧ¹³ μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.»

39 Εἶπεν δὲ¹⁴ παραβολὴν αὐτοῖς· «Μήτι δύναται τυφλὸς τυφλὸν ὀδηγεῖν; Οὐχὶ ἀμφοτέρω εἰς βόθυνον πεσοῦνται;¹⁵ **40** Οὐκ ἔστιν μαθητῆς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ,¹⁶ κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ. **41** Τί δὲ βλέπεis τὸ κάρφος τὸ¹⁷ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς; **42** Ἡ πῶς¹⁸ δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου, «Ἀδελφέ, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου,» αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ βλέπων; Ὑποκριτά, ἐκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν

¹ ἀπολαβεῖν **f**³⁵ A,D [99%] CP,HF,RP,TR,OC | λαβεῖν **P**⁷⁵ **κ**B,W [1%] NU

² ἐστίν **f**³⁵ **κ**A,D(W) [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] | --- **P**^{45v,75} **B** [0.3%]

³ γὰρ **f**³⁵ A,D [73%] CP,HF,RP,OC | 1 οἱ [25%] TR | 1 καὶ [1.5%] | --- **P**⁷⁵ **κ**B,W [0.5%] NU

⁴ ἁμαρτωλοῖς *rell* | ἁμαρτωλους [12%]

⁵ δανείζετε **f**³⁵ [90%] CP,HF,RP,TR,OC | δανίζετε A,B,D,W [9%] NU | δανίζεται **κ** [1%]

⁶ υἱοὶ **f**³⁵ **κ**A,B,D,W [94%] CP,HF,RP,OC,NU | 1 τοῦ [6%] TR

⁷ οὖν **f**³⁵ A [96%] CP,HF,RP,TR,OC | --- **P**^{45,75} **κ**B,D,W [4%] NU

⁸ καὶ **f**³⁵ A,D [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] | --- **κ**B,W [3.5%]

⁹ κριθῆτε **f**³⁵ A,C,D [93%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 καὶ **P**⁷⁵ **κ**B,W [7%] NU

¹⁰ καὶ **f**³⁵ A,C [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- **κ**B,D,W [1%] NU

¹¹ καὶ **f**³⁵ A,C [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- **P**⁴⁵ **κ**B,D,W [1.5%] NU

¹² ὑπερεκχυνόμενον **f**³⁵ **P**⁷⁵ [96%] CP,HF,RP,TR,OC | ὑπερεκχυννομενον **κ**A,B,C,D,W [4%] NU

¹³ τῷ γὰρ αὐτῷ μετρῷ ᾧ **f**³⁵ A,C (91.4%) CP,HF,RP,TR,OC | 1245 (5.9%) | 1345 **P**⁴⁵ (0.7%) | 1235 (0.4%) | 1234 (0.3%) | ~ 524 **κ**B,D,W (1.1%) NU | four other variants (0.2%)

¹⁴ δὲ **f**³⁵ **P**^{45v} A [95%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 καὶ **κ**B,C,D,W [5%] NU

¹⁵ πεσοῦνται **f**³⁵ **κ**A,C [95%] CP,HF,RP,TR,OC | ἐμπεσοῦνται B(D,W) [5%] NU

¹⁶ αὐτοῦ **f**³⁵ A,C [95%] CP,HF,RP,TR,OC | --- **P**⁷⁵ **κ**B,D,W [5%] NU

¹⁷ το *rell* | τῷ [23%]

¹⁸ ἦ πῶς **f**³⁵ A,C,D,W [99.2%] CP,HF,RP,TR,OC | 2 **P**⁷⁵ **B**,NU | 2 δὲ **κ** [0.2%] | καὶ 2 [0.4%]

τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου.¹

A tree is known by its fruit

43 »Οὐ γάρ ἐστιν δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρὸν, οὐδὲ² δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν **44**—ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται· οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσιν σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου τρυγῶσιν σταφυλήν.³ **45** Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ⁴ προφέρει τὸ ἀγαθόν, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος⁵ ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ⁶ προφέρει τὸ πονηρόν· ἐκ γὰρ τοῦ⁷ περισσεύματος τῆς⁸ καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.

Two foundations

46 »Τί δέ με καλεῖτε, «Κύριε, Κύριε,» καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω; **47** Πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρὸς με καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων καὶ ποιῶν αὐτούς—ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅμοιος· **48** ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς⁹ ἔσκαψεν καὶ ἐβάθυνεν καὶ ἔθηκεν θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν. Πλημμύρας¹⁰ δὲ γενομένης, προσέρρηξεν¹¹ ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσεν σαλεῦσαι αὐτήν, τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.¹² **49** Ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομήσαντι τὴν¹³ οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου, ἣ προσέρρηξεν¹⁴ ὁ ποταμὸς, καὶ εὐθέως¹⁵ ἔπεσεν.¹⁶ καὶ ἐγένετο τὸ¹⁷ ῥῆγμα τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.»

¹ εκβαλειν το καρφος το εν τω οφθαλμω του αδελφου σου f³⁵ NA,C(D) [98%]

CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2-10,1 P⁷⁵B,W [2%] NU

² ουδε f³⁵ A,C,D [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 παλιν P⁷⁵XB,W [2.5%] NU

³ τρυγωσιν σταφυλην f³⁵ A [96%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 P⁷⁵XB,C,D,W [2.5%] NU
| ~ σταφυλας 1 [1%] | 2 [0.5%]

⁴ αυτου f³⁵ A,C,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵XB,D [1%] NU

⁵ ανθρωπος f³⁵ A,C,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵XB,D [1%] NU

⁶ θησαυρου της καρδιας αυτου f³⁵ A,C [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵XB,D,W [1%]
NU

⁷ του f³⁵ C [65%] CP,HF,RP,TR,OC | --- XA,B,D,W [35%] NU

⁸ της f³⁵ C [86%] CP,HF,RP,TR,OC | --- XA,B,D,W [14%] NU

⁹ ος *rell* | 1 και [0.5%] OC

¹⁰ πλημμυρας f³⁵ A,C [98%] CP,HF,RP,TR,OC | πλημυρας D [1.5%] | πλημυρης P⁷⁵W |
πλημυρης XB [0.5%] NU

¹¹ προσερρηξεν f³⁵ P⁷⁵A,C [99%] CP,HF,RP,TR,OC | προσερηξεν XB,D,W [1%] NU

¹² τεθεμελιωτο γαρ επι την πετραν f³⁵ A,C,D [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | δια το καλως
οικοδομησθαι αυτην XB,W [1.5%] NU

¹³ την f³⁵ P⁷⁵ [30%] | --- XA,B,C,D,W [70%] CP,HF,RP,TR,OC,NU

¹⁴ προσερρηξεν f³⁵ P⁷⁵XA,C(W) [99%] CP,HF,RP,TR,OC | προσερηξεν B [1%] NU |
συνερηξεν D

¹⁵ ευθεως f³⁵ A,W [91%] CP,HF,RP,TR | ευθυς P^{45,75}XB,C [9%] OC,NU | --- D

¹⁶ επεσεν f³⁵ A,C,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC | συνεπεσεν P^{45,75}XB,D [4%] NU

¹⁷ το *rell* | --- [16%]

The faith of a centurion

7:1 Ἐπει δὲ¹ ἐπλήρωσεν πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, εἰσηλθεν² εἰς Καπερναοῦμ.³ **2** Ἐκατοντάρχου δέ τινος δοῦλος κακῶς ἔχων ἔμελλεν⁴ τελευτᾶν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος. **3** Ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν Ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ. **4** Οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν παρεκάλουν αὐτὸν σπουδαίως, λέγοντες⁵ ὅτι ἄξιός ἐστιν ὃ παρέξει⁶ τοῦτο, **5** «Ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ὠκοδόμησεν ἡμῖν.» **6** Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς.

Ἦδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἔπεμψεν πρὸς αὐτὸν⁷ ὁ ἐκατοντάρχος φίλους⁸ λέγων αὐτῷ· «Κύριε, μὴ σκύλλου, οὐ γάρ εἰμι ἱκανὸς⁹ ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην¹⁰ εἰσέλθῃς. **7** Διὸ οὐδὲ ἐμαυτὸν ἡξίωσα πρὸς σε ἐλθεῖν. Ἀλλ’¹¹ εἰπὲ λόγῳ καὶ ἰαθήσεται¹² ὁ παῖς μου. **8** καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος, ἔχων ὑπ’ ἐμαυτὸν στρατιώτας. Καὶ λέγω τούτῳ, «Πορεύθητι,» καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, «Ἐρχου,» καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, «Ποίησον τοῦτο,» καὶ ποιεῖ.»

9 Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτόν, καὶ στραφεὶς τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπεν, «Λέγω ὑμῖν, οὐδὲ¹³ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὑρόν.» **10** Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον¹⁴ εὑρόν τὸν ἀσθενοῦντα¹⁵ δοῦλον ὑγιαίνοντα.

¹ ἐπει δε f³⁵ x [94%] CP, HF, RP, TR, OC | επειδη A, B, C, W [3%] NU | επειδη 2 [2.5%] | οτε 2 [0.5%] | D is wild

² εισηλθεν rel | 1 ο ιησους [12%]

³ καπερναουμ f³⁵ A [99%] CP, HF, RP, TR, OC | καφαρναουμ P⁷⁵ x B, C, D, W [1%] NU

⁴ εμελλεν f³⁵ [60%] CP, HF, RP | ημελλεν P⁷⁵ x A, B, C, D, W [39.5%] TR, OC, NU | two other variants [0.5%]

⁵ λεγοντες rel | 1 αυτω [16%]

⁶ παρεξει f³⁵ [90%] CP, HF, RP, TR, OC | παρεξη x A, B, C, D, W [5%] NU | παρεξεις [5%]

⁷ προς (επ Α) αυτον f³⁵ (A) C, D (W) [99%] CP, HF, RP, TR, OC | --- P⁷⁵ x B [1%] NU

⁸ ο εκατονταρχος φιλου f³⁵ P^{45v} A, D [96.5%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ 312 x C [2%] | ~ 31 εκατονταρχης P^{75v} B, W [0.5%] NU | three other variants [1%]

⁹ ειμι ικανος f³⁵ A, C, D [99.7%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ 21 (μι x) P^{75v} (x) B, W [0.3%] NU

¹⁰ μου υπο την στεγην f³⁵ x C, D, W [55%] CP, HF | ~ 2341 P^{75v} A, B [45%] RP, TR, OC, NU

¹¹ αλλ f³⁵ x D [90%] CP, HF, RP, OC | αλλα P⁷⁵ A, B (C) W [10%] TR, NU

¹² ιαθησεται f³⁵ x A, C, D, W [99.7%] CP, HF, RP, TR, OC | ιαθητω P^{75v} B [0.3%] NU

¹³ ουδε f³⁵ P⁷⁵ x A, B, C, W [55%] TR, OC, NU | ουτε [45%] CP, HF, RP | ουδεποτε D

¹⁴ οι πεμφθεντες εις τον οικον f³⁵ A, C [87%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ 34512 P⁷⁵ x B, W [10%] NU | ~ 3512 D | two other variants [3%]

¹⁵ ασθενουντα f³⁵ A, C (D) [98.5%] CP, HF, RP, TR, OC | --- P⁷⁵ x B, W [1.5%] NU

A widow's son raised

11 Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ¹ ἐξῆς, ἐπορεύετο^{2,3} εἰς πόλιν καλουμένην Ναϊν,⁴ καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ⁵ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοί,⁶ καὶ ὄχλος πολὺς. **12** Ὡς δὲ ἤγγισεν τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ, ἐξεκομίζετο τεθνηκώς, υἱὸς μονογενῆς⁷ τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὴ⁸ χήρα· καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς⁹ σὺν αὐτῇ. **13** Καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ Κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ¹⁰ καὶ εἶπεν αὐτῇ, «Μὴ κλαῖε.» **14** Καὶ προσελθὼν ἥψατο τῆς σοροῦ, οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν. Καὶ εἶπεν, «Νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι.» **15** Καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς καὶ ἤρξατο λαλεῖν. Καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ.

16 Ἔλαβεν δὲ φόβος πάντας¹¹ καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεόν, λέγοντες ὅτι «Προφήτης μέγας ἐγήγερται¹² ἐν ἡμῖν,» καὶ ὅτι «Ἐπεσκέψατο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.»¹³ **17** Καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐν¹⁴ πάσῃ τῇ περιχώρῳ.

Messengers from John

18 Καὶ ἀπήγγειλαν Ἰωάννῃ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων. **19** Καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ὁ Ἰωάννης ἔπεμψεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν¹⁵ λέγων, «Σὺ εἶ ὁ Ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον¹⁶ προσδοκῶμεν;» **20** Παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες εἶπον·¹⁷ «Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν¹⁸ ἡμᾶς πρὸς σε λέγων, «Σὺ εἶ ὁ Ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον¹⁹ προσδοκῶμεν;» » **21** Ἐν αὐτῇ δὲ²⁰ τῇ ὥρᾳ ἐθερά-θρευσεν πολλοὺς ἀπὸ νόσων

¹ τη f³⁵ NC,D,W [50%] CP,TR | τω P⁷⁵A,B [50%] HF,RP,OC,NU

² επορευετο f³⁵ A,C,D [98%] CP,HF,RP,TR,OC | επορευθη P⁷⁵XB,W [1.5%] NU | two other variants

³ επορευετο *rell* | 1 ο ιησους [10%]

⁴ ναιν *rell* | ναειν [20%] | five further spellings [2%]

⁵ αυτω f³⁵ P⁷⁵XB,C,D,W [85%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | --- A [15%]

⁶ αυτου ικανοι f³⁵ A,C [98.4%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 P⁷⁵XB,D,W (1%) NU | 2 (0.5%)

⁷ υιος μονογενης f³⁵ A,C,D [99.3%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 P^{75v}XB,W [0.7%] NU

⁸ αυτη f³⁵ A,W [89%] CP,HF,RP,TR | 1 ην P⁷⁵XB,C [11%] OC,NU | ουση D

⁹ ικανος f³⁵ A,C [94%] CP,HF,RP,TR | 1 ην P⁷⁵XB,W [6%] some TRs,OC,NU | D is wild

¹⁰ αυτη *rell* | αυτην X [20%]

¹¹ παντας f³⁵ P⁷⁵B,D [86%] CP,HF,RP,OC,NU | απαντας XA,C,W [14%] TR

¹² εγηγερται f³⁵ W [98%] CP,HF,RP,TR,OC | ηγερθη P⁷⁵XA,B,C [2%] NU | εξηγερθη D

¹³ αυτου *rell* | 1 εις αγαθον [17%]

¹⁴ εν f³⁵ A,D [98%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵XB,W [2%] NU

¹⁵ ιησουν f³⁵ XA,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | κυριον B [1%] NU | D is wild

¹⁶ αλλον *rell* | ετερον XB,W [8.5%] OC

¹⁷ ειπον *rell* | ειπαν XB,D [0.5%] NU

¹⁸ απεσταλκεν f³⁵ A,D [92%] CP,HF,RP,TR,OC | απεστειλεν P^{75v}XB,W [8%] NU

¹⁹ αλλον *rell* | ετερον XD,W [3%] OC

²⁰ αυτη δε f³⁵ A,D [94%] CP,HF,RP,TR,OC | 2 [2%] | εκεινη P^{75v}XB,W [4%] NU

καὶ μαστίγων καὶ πνευμάτων πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο τὸ¹ βλέπειν. **22** Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς² εἶπεν αὐτοῖς· «Πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ εἶδετε³ καὶ ἠκούσατε· ὅτι⁴ τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν,⁵ χωλοὶ περιπατοῦσιν, λεπροὶ καθαρίζονται,⁶ κωφοὶ ἀκούουσιν, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται. **23** Καί, μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.»

Jesus praises John

24 Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων⁷ Ἰωάννου, ἤρξατο λέγειν τοῖς ὄχλοις⁸ περὶ Ἰωάννου· «Τί ἐξεληλύθατε⁹ εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι, κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; **25** Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε¹⁰ ἰδεῖν, ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἡμφιεσμένον; Ἰδοὺ, οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν. **26** Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε¹¹ ἰδεῖν, προφήτην; Ναί, λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου. **27** Οὗτός¹² ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται· ᾠδοῦ, ἐγὼ¹³ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.» **28** Λέγω γὰρ¹⁴ ὑμῖν, μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης¹⁵ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ¹⁶ οὐδεὶς ἐστιν· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ μείζων αὐτοῦ ἐστιν.»

29 (Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας, καὶ οἱ τελῶναι, ἐδικαίωσαν τὸν Θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα Ἰωάννου. **30** Οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ.)

¹ το f³⁵ W [55%] CP, HF, RP, TR, OC | του [3%] | --- P⁷⁵ KA, B [42%] NU | D is wild

² ο ιησους f³⁵ A [99%] CP, HF, RP, TR, OC | --- KB, D, W [1%] NU

³ ειδετε rel | ιδετε [28%]

⁴ οτι f³⁵ A(D) [95%] CP, HF, RP, TR | --- P^{75v} KB, W [5%] OC, NU

⁵ αναβλεπουσιν rel | 1 και P⁷⁵ W [8%] OC

⁶ καθαριζονται f³⁵ A [84%] CP, HF, RP, TR, OC | 1 και P⁷⁵ KB, D, W [16%] NU

⁷ αγγελων rel | μαθητων [10%] OC

⁸ τοις οχλοις f³⁵ K(D) [78%] CP, HF, RP | προς τους οχλους A, B, W [22%] TR, OC, NU | προς του οχλου P⁷⁵

⁹ εξεληλυθατε f³⁵ [88%] CP, HF, RP, TR, OC | εξηλθατε P⁷⁵ A, B, D, W [2.5%] NU | εξηλθετε [9.5%] | εξηλθатаи K

¹⁰ εξεληλυθατε f³⁵ [85%] CP, HF, RP, TR, OC | εξηλθατε P^{75v} A, B, D, W [4%] NU | εξηλθετε [11%] | εξηλθатаи K

¹¹ εξεληλυθατε f³⁵ A, W [92%] CP, HF, RP, TR, OC | εξηλθατε P⁷⁵ B, D [3%] NU | εξηλθετε [5%] | εξηλθатаи K

¹² ουτος rel | 1 γαρ [20%]

¹³ εγω f³⁵ A [98.5%] CP, HF, RP, TR, OC | --- KB, D, W [1.5%] NU

¹⁴ λεγω γαρ f³⁵ A [96%] CP, HF, RP, TR, OC | 1 P⁷⁵ B [2%] NU | αμην 1 K [1%] | 1 δε D, W [1%]

¹⁵ προφητης f³⁵ A(D) [86%] CP, HF, RP, TR, OC | --- P⁷⁵ KB, W [14%] NU

¹⁶ του βαπτιστου f³⁵ A(D) [98.5%] CP, HF, RP, TR, OC | --- P⁷⁵ KB, W [1.5%] NU

Inconsistency of the Pharisees

31 «Τίνι¹ οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ τίνι εἰσὶν ὅμοιοι; **32** Ὅμοιοί εἰσιν παιδίῳ τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις καὶ λέγουσιν,² «Ὡλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὥρχησασθε· ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν,³ καὶ οὐκ ἐκλαύσατε.» **33** Ἐλήλυθεν γὰρ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστῆς μήτε⁴ ἄρτον ἐσθίων⁵ μήτε οἶνον πίνων,⁶ καὶ λέγετε, «Δαιμόνιον ἔχει.» **34** Ἐλήλυθεν ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγετε, «Ἰδοὺ, ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν⁷ καὶ ἁμαρτωλῶν.» **35** Καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων.»⁸

A lesson in forgiveness

36 Ἡρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν Φαρισαίων ἵνα φάγη μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν⁹ τοῦ Φαρισαίου ἀνεκλίθη.¹⁰ **37** Καὶ ἰδοὺ, γυνὴ ἐν τῇ πόλει ἥτις ἦν¹¹ ἁμαρτωλός, καὶ¹² ἐπιγνοῦσα ὅτι ἀνάκειται¹³ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου, **38** καὶ στᾶσα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὀπίσω¹⁴ κλαίουσα, ἥρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσιν¹⁵ καὶ ταῖς θριξίν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασεν· καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἤλειφεν τῷ μύρῳ.

39 Ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτόν, εἶπεν ἐν ἑαυτῷ λέγων, «Οὗτος, εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ—ὅτι ἁμαρτωλός ἐστιν.» **40** Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν, «Σίμων,

¹ τινι *rell* | εἶπεν δε ο κυριος 1 [0.5%] TR

² καὶ λεγουσιν *f*³⁵ A [98%] CP,HF,RP,TR,OC | α λεγει *xB* [0.5%] NU | λεγοντες D [1%] | λεγοντα W

³ υμιν *f*³⁵ A [98%] CP,HF,RP,TR,OC | --- *xB,D,W* [2%] NU

⁴ μητε *f*³⁵ A,D [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | μη *xB,W* [0.5%] NU | μηποτε [1%]

⁵ αρτον εσθιων *f*³⁵ A [97%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 *xW* [1%] NU | ~ εσθων 1 B | 2 [2%] | εσθων D

⁶ οινον πινων *f*³⁵ (A) [97%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 *x(B)W* [1%] NU | 2 (D) [2%]

⁷ φιλος τελωνων *f*³⁵ *xA,B,D,W* [93%] CP,HF,RP,OC,NU | ~ 21 [7%] TR

⁸ των τεκνων αυτης παντων *f*³⁵ A [87%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 4123 B,W [1.5%] NU | ~ 41 εργων 3 *x* | 123 D [11%]

⁹ την οικιαν *f*³⁵ A [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC | τον οικον *xB,D,W* [3.5%] NU

¹⁰ ανεκλιθη *f*³⁵ A,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC | κατεκλιθη B,D [2%] NU | κατεκειτο *x*

¹¹ εν τη πολει ητις ην *f*³⁵ A [98%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 45123 *x(B)* [1%] NU | 123 D | ~ τις 5123 W [1%]

¹² και *f*³⁵ *xA,B,W* [55%] OC,NU | --- (D) [45%] CP,HF,RP,TR

¹³ ανακειται *f*³⁵ [95%] CP,HF,RP,TR,OC | κατακειται *xA,B(D)W* [5%] NU

¹⁴ παρα τους ποδας αυτου οπισω *f*³⁵ [81%] CP,HF,RP,TR | ~ 51234 *P*^{82v}*xB,D,W* [5%] OC,NU | 123 του ιησου 5 A [14%] | two other variants

¹⁵ ηρξατο βρεχειν τους ποδας αυτου τοις δακρυσιν *f*³⁵ A [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 6712345 *xB,W* [1%] NU | three other variants D

ἔχω σοί τι εἰπεῖν.» Ὁ δὲ φησίν, «Διδάσκαλε, εἰπέ.»¹ **41** «Δύο χρεωφειλέται² ἦσαν δανειστῇ³ τινι. Ὁ εἷς ὥφειλεν δηνάρια πεντα-κόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα. **42** Μὴ ἐχόντων δὲ⁴ αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. Τίς οὖν αὐτῶν, εἰπέ,⁵ πλεῖον αὐτὸν ἀγαπήσει;»⁶ **43** Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ⁷ Σίμων εἶπεν, «Ὑπολαμβάνω ὅτι ὃ τὸ πλεῖον ἐχαρί-σατο.» Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, «Ὅρθως ἔκρινας.»

44 Καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα τῷ Σίμωνι ἔφη· «Βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; Εἰσηλθὼν σου εἰς τὴν οἰκίαν· ὕδωρ ἐπὶ τοὺς πόδας μου⁸ οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξέν μου τοὺς πόδας καὶ ταῖς θριξίν τῆς κεφαλῆς⁹ αὐτῆς ἐξέμαξεν. **45** Φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ ἀφ' ἧς εἰσηλθὼν¹⁰ οὐ διέλειπεν¹¹ καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας. **46** Ἐλαίῳ τὴν κεφαλὴν μου οὐκ ἠλειψας, αὕτη δὲ μύρῳ ἠλειψέν μου τοὺς πόδας.¹² **47** Οὗ χάριν, λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησεν πολὺ· ὃ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ.»

48 Εἶπεν δὲ αὐτῇ, «Ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι.» **49** Καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, «Τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφήσιν;» **50** Εἶπεν δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα, «Ἡ πίστις σου σέσωκέν σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.»

Jesus takes the offensive

Women provide for Jesus

8:1 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς καὶ αὐτὸς διώδευεν κατὰ πόλιν καὶ κώμην κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ· **2** καὶ γυναῖκές τινες αἱ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ¹³ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν· Μαρία (ἡ καλουμένη Μαγδαληνή)¹⁴ ἀφ' ἧς δαιμόνια ἐπτά

¹ φησιν διδασκαλε εἰπε f³⁵ [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 231 NB [1%] NU | εφη 23 A(D) | ~ 213 W

² χρεωφειλεται f³⁵ [90%] CP,HF,RP,TR,OC | χρεοφειλεται [6%] NU | χρεοφιλεται NA,B,W [4%] | χρεοφιλετε D

³ δανειστη f³⁵ [90%] CP,HF,RP,TR,OC | δανιστη NA,B,D,W [10%] NU

⁴ δε f³⁵ NA,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC | --- B,D [3%] NU

⁵ ειπε f³⁵ [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- NBD,W [2.5%] NU | επι A

⁶ πλειον αυτον αγαπησει f³⁵ A [92%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 132 P^{75v} NB(W) [1.5%] NU | ~ 213 (D) | 13 [6.5%]

⁷ δε ο f³⁵ A [95.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 (W) [1%] | 1 N [3%] | 2 D | --- B [0.5%] NU

⁸ επι τους ποδας μου f³⁵ A [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 4123 N [0.3%] | ~ μοι 123 [0.5%] | ~ μοι 13 B,NU | 13 μοι D | υπο 3 μοι W

⁹ της κεφαλης f³⁵ [78%] CP,HF,RP,TR,OC | --- NA,B,D,W [22%] NU

¹⁰ εισηλθων rell | εισηλθεν [7%] OC

¹¹ διελειπεν f³⁵ B,D [66%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | διελειπεν NA,W [34%]

¹² μου τους ποδας f³⁵ N [60%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 231 A,B [40%] NU | --- D,W

¹³ απο rell | 1 νοσων και μαστιγων και [3%] OC

¹⁴ μαγδαληνη rell | μαγδαλινη [18%] | four further spellings

ἐξεληλύθει· **3** καὶ Ἰωάννα γυνὴ Χουζᾶ, ἐπιτρόπου Ἡρώδου· καὶ Σωσάννα,¹
καὶ ἕτεραι πολλαί—αἵτινες διηκόνουν αὐτῷ² ἀπὸ³ τῶν ὑπαρ-χόντων αὐταῖς.

Parable of the soils

4 Συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ, καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευομένων πρὸς
αὐτόν, εἶπεν διὰ παραβολῆς· **5** «Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον
αὐτοῦ·⁴ καὶ ἐν τῷ σπεῖρειν αὐτόν ὁ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ
κατεπατήθη, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό. **6** Καὶ ἕτερον
ἔπεσεν⁵ ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ φυὲν ἐξηράνθη, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἱκμάδα. **7** Καὶ
ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συμφυεῖσαι αὐτὴ ἀκανθαὶ ἀπέπνιξαν
αὐτό. **8** Καὶ ἕτερον ἔπεσεν εἰς⁶ τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν, καὶ φυὲν ἐποίησεν καρπὸν
ἑκατονταπλασίονα.» Ταῦτα λέγων ἐφώνει, «Ὁ ἔχων ὄτα ἀκούειν, ἀκουέτω.»

The purpose of parables

9 Ἐπρώτων δὲ αὐτόν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες,⁷ «Τίς εἷη ἡ παραβολὴ
αὕτη;»⁸ **10** Ὁ δὲ εἶπεν· «Ὑμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ
Θεοῦ, τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα «βλέποντες μὴ βλέπωσιν, καὶ
ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν.»

The parable of the soils explained

11 »Ἔστιν δὲ αὕτη ἡ παραβολή· Ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. **12** Οἱ
δὲ παρὰ τὴν ὁδὸν εἰσιν οἱ ἀκούοντες·⁹ εἴτα ἔρχεται ὁ διάβολος καὶ αἶρει τὸν
λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν. **13** Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς
πέτρας οἱ, ὅταν ἀκούσωσιν, μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον· καὶ οὗτοι ρίζαν
οὐκ ἔχουσιν, οἱ πρὸς καιρὸν πιστεύουσιν καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται.
14 Τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν·¹⁰ οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες,¹¹ καὶ ὑπὸ
μεριμνῶν καὶ πλούτου καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συμπνίγονται, καὶ
οὐ τελεσφοροῦσιν. **15** Τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ· οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ
καὶ ἀγαθῇ ἀκούσαντες τὸν λόγον, κατέχουσιν καὶ καρποφοροῦσιν ἐν
ὑπομονῇ.»

¹ σωσαννα f³⁵ [35%] CP, HF | σουσαννα xA, B, D, W [65%] RP, TR, OC, NU | three other spellings

² αὐτῷ f³⁵ xA [50%] CP, TR, OC | αὐτοῖς B, D, W [50%] HF, RP, NU

³ ἀπο f³⁵ [90%] CP, HF, RP, TR, OC | ἐκ xA, B, D, W [10%] NU

⁴ αὐτοῦ f³⁵ xB, D, W [76%] HF, RP, TR, OC, NU | εαυτοῦ A [24%] CP

⁵ ἐπεσεν f³⁵ xA, D, W [99.5%] CP, HF, RP, TR, OC | κατεπεσεν P⁷⁵ B [0.5%] NU

⁶ εἰς f³⁵ P⁷⁵ xA, B [90%] CP, HF, RP, OC, NU | ἐπὶ D, W [10%] TR

⁷ λεγοντες f³⁵ A [98.5%] CP, HF, RP, TR, OC | --- P⁷⁵ xB, W [1.5%] NU | το D

⁸ εἷη ἡ παραβολὴ αὕτη f³⁵ A [98%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ 4123 P⁷⁵ xW [0.5%] NU | ~ 413 B | εἰ 234 [0.5%] | ~ 1423 [1%]

⁹ ακουοντες f³⁵ A, W [97.5%] CP, HF, RP, TR | ακουσαντες P⁷⁵ xB [2.5%] OC, NU | ακολουθουντες D

¹⁰ πεσον rel | πεσων [22%] | εμπεσον [4.5%] | εμπεσων [1.5%]

¹¹ ακουσαντες rel | ακουοντες [20%]

All will be exposed

16 Ταῦτα λέγων ἐφώνει· «Ὁ ἔχων ὧτα ἀκούειν, ἀκουέτω.¹ Οὐδείς δὲ λύχνον ἄσας, καλύπτει αὐτὸν σκεύει ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν, ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας² ἐπιτίθησιν,³ ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ φῶς. **17** Οὐ γάρ ἐστιν κρυπτόν ὃ οὐ φανερόν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον ὃ οὐ γνωσθή-σεται⁴ καὶ εἰς φανερόν ἔλθῃ. **18** Βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε· Ὃς γὰρ ἐάν⁵ ἔχη,⁶ δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς ἐάν⁷ μὴ ἔχη,⁸ καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.»

Relationships redefined

19 Παρεγένοντο⁹ δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐδύναντο¹⁰ συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον. **20** Καὶ ἀπηγγέλη¹¹ αὐτῷ λεγόντων,¹² «Ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἐστήκασιν ἔξω, ἰδεῖν σε θέλοντες.»¹³ **21** Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς, «Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν, οἱ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀκούοντες καὶ ποιοῦντες αὐτόν.»¹⁴

Jesus stills a storm

22 Καὶ ἐγένετο¹⁵ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν καὶ αὐτὸς ἐνέβη¹⁶ εἰς¹⁷ πλοῖον καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, «Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης.» Καὶ ἀνήχθησαν. **23** Πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσεν. Καὶ κατέβη λαῖλαψ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπληροῦντο καὶ ἐκινδύνευον. **24** Καὶ

¹ ταυτα λεγων εφωνει ο εχων ωτα ακουειν ακουετω f³⁵ [55%] CP | --- P⁷⁵NA,B,D,W [45%] HF,RP,TR,OC,NU

² λυχνιας *rell* | την λυχνιαν ND [14%] | λυχνιαν [5%]

³ επιτιθησιν f³⁵ A,W [86%] CP,HF,RP,TR,OC | τιθησιν P⁷⁵NB [14%] NU | τιθι D

⁴ γνωσθησεται f³⁵ A,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | μη γνωσθη P⁷⁵NB(D) [1.5%] NU

⁵ ος γαρ εαν f³⁵ A [66%] CP,HF,RP,OC | 12 αν D [34%] TR | ~ 1 αν 2 NB [0.5%] NU | 12 W | οσον 2 P⁷⁵

⁶ εχη *rell* | εχει [24%]

⁷ εαν f³⁵ W [80%] CP,HF,RP,OC | αν P⁷⁵NA,B,D [20%] TR,NU

⁸ εχη *rell* | εχει [21%]

⁹ παρεγενοντο f³⁵ NA,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | παρεγενετο P⁷⁵B,D [1%] NU

¹⁰ εδυναντο f³⁵ [48%] CP | ηδυναντο P⁷⁵NA,B,D,W [51%] HF,RP,TR,OC,NU | four other variants [1%]

¹¹ και απηγγελη f³⁵ A [74%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 απηγγελλη [9%] | 1 απηγγελλει [4%] | 1 απηγγελει [9%] | 1 απηγγελθη W | ~ 2 δε NB,D [2.5%] NU | απηγγελλη δε P⁷⁵ [0.5%] | five other variants [1%]

¹² λεγοντων f³⁵ A [96%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵B,W [0.5%] NU | οτι ND [2.5%] | 1 οτι [1%]

¹³ σε θελοντες f³⁵ NA,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 P⁷⁵B,NU | ζητουντες 1 D

¹⁴ αυτον f³⁵ [78%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵NA,B,D,W [22%] NU

¹⁵ και εγενετο f³⁵ [80%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2 δε P⁷⁵NA,B,D,W [20%] NU

¹⁶ ενεβη *rell* | ανεβη P⁷⁵ [21%] | αναβηναι D

¹⁷ εις *rell* | 1 το W [11%]

προσελθόντες¹ διήγειραν αὐτὸν λέγοντες, «Ἐπιστάτα, Ἐπιστάτα,² ἀπολλύμεθα.» Ὁ δὲ ἐγερθεὶς³ ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος—καὶ ἐπαύσαντο,⁴ καὶ ἐγένετο γαλήνη.⁵ **25** Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, «Ποῦ ἐστίν⁶ ἡ πίστις ὑμῶν;» Φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους· «Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν; ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ.»

Jesus handles demon infestation

26 Καὶ κατέπλευσαν⁷ εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν,⁸ ἥτις ἐστὶν ἀντιπέραν⁹ τῆς Γαλιλαίας. **27** Ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν, ὑπήντησεν αὐτῷ¹⁰ ἀνὴρ τις ἐκ τῆς πόλεως, ὃς εἶχεν¹¹ δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκανῶν—καὶ¹² ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο,¹³ καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν. **28** Ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν καὶ¹⁴ ἀνακράξας, προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν· «Τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου; Δέομαί σου, μὴ με βασανίσῃς.» **29** Παρήγγειλεν¹⁵ γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου (πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτόν, καὶ ἐδεσμεῖτο¹⁶ ἀλύσεσιν καὶ πέδαις φυλασσόμενος· καὶ διαρρήσων¹⁷ τὰ δεσμὰ ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος¹⁸ εἰς τὰς ἐρήμους). **30** Ἐπηρώτησεν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς

¹ και προσελθοντες f³⁵ [32%] CP | ~ 2 δε P^{75v}NA,B,D,W [68%] HF,RP,TR,OC,NU

² επιστατα rell | --- W [10%] | κυριε D

³ εγερθεις f³⁵ A,D,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC | διεγερθεις P⁷⁵NB [3%] NU

⁴ επαυσαντο rell | επαυσατο NW [25%]

⁵ γαληνη rell | 1 μεγαλη [23%]

⁶ εστιν f³⁵ D [93%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵NA,B,W [7%] NU

⁷ κατεπλευσαν rell | κατεπλευσεν W [1%] OC | καταπλευσαντες [1%] | κατεπαυσαν N | two other variants

⁸ γαδαρηνων f³⁵ A,W [90%] CP,HF,RP,TR,OC | γερασηνων P⁷⁵B,D [0.3%] NU | γεργεσηνων N [2%] | γαδαρινων [7%]

⁹ αντιπεραν f³⁵ [33%] CP,HF,RP,TR | αντιπερα P⁷⁵NA,B,D,W [60%] OC,NU | περαν [7%]

¹⁰ αυτω f³⁵ A,D [97%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵NB,W [3%] NU

¹¹ ος ειχεν f³⁵ A,D,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | εχων P⁷⁵NB [1%] NU

¹² εκ χρονων ικανων και f³⁵ A,W (98.6%) CP,HF,RP,TR,OC | 12 πολλων 4 (0.4%) | ~ 4 χρονω ικανω P⁷⁵NB (0.7%) NU | ~ 4 χρονω πολλω (0.2%) | απο 23 ος D

¹³ ιματιον ουκ ενεδιδυσκετο f³⁵ A(D)W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2 ενεδυσατο 1 P⁷⁵NB [1%] NU

¹⁴ και f³⁵ A [98%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵NB(D)W [2%] NU

¹⁵ παρηγγειλεν f³⁵ P⁷⁵B [77%] HF,RP,TR,OC,NU | παρηγγελλε NA,C,W [20%] CP | παρηγγελεν [2.5%] | ελεγεν D | two other variants

¹⁶ εδεσμειτο f³⁵ A,C(D)W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | εδεσμευετο P^{75v}NB [1%] NU

¹⁷ διαρρησων rell | διαρησων P⁷⁵B,C [12%]

¹⁸ δαιμονος f³⁵ A,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC | δαιμονιου P⁷⁵NB,C,D [1%] NU | δαιμονων [3%]

λέγων,¹ «Τί σοί ἐστιν ὄνομα;»² Ὁ δὲ εἶπεν, «Λεγεών»³ (ὅτι δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθεν⁴ εἰς αὐτόν). **31** Καὶ παρεκάλει⁵ αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν Ἄβυσσον ἀπελθεῖν.

32 Ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν βοσκομένων⁶ ἐν τῷ ὄρει· καὶ παρεκάλουν⁷ αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν, καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. **33** Ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου εἰσῆλθον⁸ εἰς τοὺς χοίρους—καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημοῦ εἰς τὴν λίμνην καὶ ἀπεπνίγη.

34 Ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γεγεννημένον⁹ ἔφυγον καὶ¹⁰ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. **35** Ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονός, καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ εὗρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει,¹¹ ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα, παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐφοβήθησαν. **36** Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς καὶ¹² οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθείς. **37** Καὶ ἡρώτησαν¹³ αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου τῶν Γαδαρηνῶν¹⁴ ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν, ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συνείχοντο. Αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς τὸ¹⁵ πλοῖον ὑπέστρεψεν.

38 Ἐδέετο¹⁶ δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια εἶναι σὺν αὐτῷ. Ἀπέλυσεν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς¹⁷ λέγων, **39** «Ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν

¹ λεγων f³⁵ A,C,D,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵xB [1.5%] NU

² σοι εστιν ονομα f³⁵ A,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 132 P^{75v}xB,D [2%] NU | ~ 31 C | two other variants

³ λεγεων f³⁵ P⁷⁵A,C,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | λεγιων xD [0.3%] NU | λεγειων B

⁴ δαιμονια πολλα εισηλθεν f³⁵ A,W [91.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 312 P⁷⁵xB [1%] NU | ~ 213 [5%] | 12 εισηλθον C [2.5%] | 2 γαρ ησαν 1 D

⁵ παρεκαλει f³⁵ A [86%] CP,HF,RP,TR,OC | παρεκαλουν P⁷⁵xB,C(D) [14%] NU | --- W

⁶ βοσκομενων f³⁵ A,C,W [82%] CP,HF,RP,TR,OC | βοσκομενη P⁷⁵xB,D [18%] NU

⁷ παρεκαλουν f³⁵ xA(D)W [91.5%] CP,HF,RP,TR,OC | παρεκαλεσαν P⁷⁵B,C [1.5%] NU | παρεκαλει [7%]

⁸ εισηλθον f³⁵ P⁷⁵xA,B,C [82%] CP,HF,RP,OC,NU | εισηλθεν W [18%] TR | ωρμησαν D

⁹ γεγεννημενον f³⁵ [82%] HF,RP,TR,OC | γενομενον [3%] CP | γεγονος P⁷⁵xA,B,C,D [12%] NU | γεγονως W [3%]

¹⁰ και f³⁵ P⁷⁵xA,B,C,W [99%] HF,RP,OC,NU | 1 απελθοντες [1%] CP,TR

¹¹ εξηλυθει f³⁵ A,C,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | εξηλθεν P⁷⁵xB [0.5%] NU | D is wild

¹² και f³⁵ A,W [94%] CP,HF,RP,TR | --- P⁷⁵xB,C,D [6%] OC,NU

¹³ ηρωτησαν f³⁵ (D)W [76%] CP,HF,RP,TR,OC | ηρωτησεν xA,B,C [23%] NU | three other variants [1%]

¹⁴ γαδαρηνων f³⁵ A,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC | γερασσηνων P⁷⁵B,C,D,NU | γεργεσηνων x [3.5%]

¹⁵ το f³⁵ A,W [92%] CP,HF,RP,TR,OC | --- xB,C(D) [8%] NU

¹⁶ εδεετο f³⁵ xC [98%] CP,HF,RP,TR,OC | εδειτο B [1%] NU | εδεετο A [1%] | εδετο P^{75v} | --- (W) | ηρωτα D

¹⁷ ο ιησους f³⁵ A,C,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- xB,D [1.5%] NU

σου καὶ διηγοῦ ὅσα ἐποίησέν σοι ὁ Θεός.»¹ Καὶ ἀπῆλθεν καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς.

A desperate father

40 Ἐγένετο δὲ ἐν² τῷ ὑποστρέψαι³ τὸν Ἰησοῦν, ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος, ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες αὐτόν. **41** Καὶ ἰδοῦ, ἦλθεν ἀνὴρ ᾧ ὄνομα Ἰάειρος,⁴ καὶ αὐτὸς⁵ ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχεν· καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ⁶ Ἰησοῦ παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, **42** ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ, ὡς ἐτῶν δώδεκα, καὶ αὕτη⁷ ἀπέθνησκειν.

A desperate woman

Ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτόν, οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν. **43** Καὶ γυνή—οὕσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, ἣτις ἰατροῖς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον,⁸ οὐκ ἴσχυσεν ὑπ'⁹ οὐδενὸς θεραπευθῆναι—**44** προσελ-θοῦσα ὀπισθεν ἤψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς. **45** Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, «Τίς ὁ ἀψάμενός μου;» Ἀρνούμενων δὲ πάντων, εἶπεν ὁ Πέτρος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ.¹⁰ «Ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσίν σε καὶ ἀποθλίβουσιν, καὶ λέγεις, <Τίς ὁ ἀψάμενός μου;>»¹¹ **46** Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, «Ἦψατό μού τις, ἐγὼ γὰρ ἔγνωνα δύναμιν ἐξελθοῦσαν¹² ἀπ' ἐμοῦ.» **47** Ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθεν, τρέμουσα ἦλθεν καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ, δι' ἣν αἰτίαν ἤψατο αὐτοῦ ἀπήγγειλεν αὐτῷ¹³ ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα. **48** Ὁ δὲ¹⁴ εἶπεν αὐτῇ· «Θάρσει¹⁵ θύγατερ,¹⁶ ἡ πίστις σου

¹ ἐποίησεν σοι ὁ θεός f³⁵ A [97%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2134 P⁷⁵XB,W [3%] NU | ~ 2341 D | 23 κυριος πεποιηκεν C

² εγενετο δε εν f³⁵ XA,C,D,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 32 P⁷⁵B [1.5%] NU

³ υποστρεψαι f³⁵ A,C,D,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | υποστρεφειν P⁷⁵XB [1%] NU | three other variants

⁴ ιαιειρος f³⁵ P⁷⁵XA,B,W [93%] CP,HF,RP,TR,OC | ιαιρος [2%] NU | ιαιρος [4%] | seven further spellings [1%] | --- C(D)

⁵ αυτος f³⁵ XA,W [95%] CP,HF,RP,TR,OC | ουτος P⁷⁵B,D [5%] NU

⁶ του f³⁵ A,C,D,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] | --- XB [1.5%]

⁷ αυτη f³⁵ CP,HF,RP,TR,OC | αυτη NU | --- (D)

⁸ ιατροις (εις εατρους TR) προσαναλωσασα ολον τον βιον f³⁵ (X)A(C)W [99.7%] CP,HF,RP(TR)OC[NU] | --- P⁷⁵B(D)

⁹ υπ f³⁵ X(C)W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC | απ P⁷⁵A,B [0.3%] NU | --- (D)

¹⁰ και οι μετ αυτου f³⁵ [86%] CP,HF,RP,TR | 12 συν αυτω XA,C,D,W [9%] OC | --- P⁷⁵B [5%] NU

¹¹ και λεγεις τις (τι C) ο αναμενος μου f³⁵ A,(C)W [98%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵XB [1.5%] NU | 1236 ηψατο D [0.5%]

¹² εξελθουσιν f³⁵ A,C,D,W [99.3%] CP,HF,RP,TR,OC | εξελθουθιαν P⁷⁵XB [0.7%] NU

¹³ αυτω f³⁵ C [93%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵XA,B,D,W [7%] NU

¹⁴ δε rell | 1 ιησους C [20%]

¹⁵ θαρσει f³⁵ A,C,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵X(B)D [1.5%] NU

¹⁶ θυγατερ f³⁵ XA,C,D [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | θυγατηρ B,W [1.5%] NU

σέσωκέν σε. Πορεύου εἰς εἰρήνην.»

Jesus raises a dead girl

49 Ἦτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχεται τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγων αὐτῷ¹ ὅτι «Τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου· μὴ² σκύλλε τὸν διδάσκαλον.» **50** Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας ἀπεκρίθη αὐτῷ λέγων,³ «Μὴ φοβοῦ· μόνον πίστευε⁴ καὶ σωθήσεται.» **51** Ἐλθὼν⁵ δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδένα⁶ εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον,⁷ καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν μητέρα. **52** Ἐκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν· ὁ δὲ εἶπεν, «Μὴ κλαίετε· οὐκ⁸ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.» **53** Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν. **54** Αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας, καὶ⁹ κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἐφώνησεν λέγων, «Ἡ παῖς, ἐγείρου.»¹⁰ **55** Καὶ ἐπέστρεψεν τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα· καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν. **56** Καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς· ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

Jesus sends out the Twelve

9:1 Συγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα¹¹ ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια, καὶ νόσους θεραπεύειν· **2** καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενοῦντας.¹² **3** Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· «Μηδὲν αἶρετε εἰς τὴν ὁδόν—μήτε ράβδους¹³ μήτε πήραν μήτε ἄρτον μήτε ἀργύριον, μήτε ἀνά¹⁴ δύο χιτῶνας ἔχειν. **4** Καὶ εἰς ἡν¹⁵ οἰκίαν εἰσέλθητε, ἐκεῖ μένετε, καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε. **5** Καὶ ὅσοι ἐάν¹⁶ μὴ

¹ αὐτῷ f³⁵ A,C,D,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P^{75v}XB [3%] NU

² μὴ f³⁵ A,C,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | μηκετι P⁷⁵XB,D [0.5%] NU

³ λεγων f³⁵ A,C,D,W [91%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵XB [9%] NU

⁴ πιστευε f³⁵ XA,C,D,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC | πιστευσον B [0.3%] NU

⁵ ελθων f³⁵ XA,B,C,W [98%] HF,RP,OC,NU | εισελθων D [2%] CP,TR

⁶ ουκ αφηκεν εισελθειν ουδενα f³⁵ A,W [94.5%] CP,HF,RP,TR,OC | 1234 συν αυτω [2%] | 123 τινα συν αυτω B,C [1%] NU | 123 συν αυτω τινα D [0.5%] | ~ 42 συνεισελθειν αυτω X | six other variants [2%]

⁷ ιωαννην και ιακωβον f³⁵ (P⁷⁵)(B)C(D,W) [82%] CP,HF,RP,OC,NU | ~ 321 XA [18%] TR

⁸ ουκ f³⁵ A (88.6%) CP,HF,RP,TR,OC | ου γαρ XB,C,D,W (11.3%) NU | ουδε γαρ (0.1%)

⁹ εκβαλων εξω παντας και f³⁵ [78%] CP,HF,RP,TR,OC | 134 C [1%] | ~ 1324 A,W [19%] | --- P⁷⁵XB,D [1.5%] NU | one other reading

¹⁰ εγειρου f³⁵ A,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | εγειρε XB,C,D [1.5%] NU | εγειραι [1%]

¹¹ δωδεκα f³⁵ P⁷⁵ A,B,D,W [74%] HF,RP,NU | 1 μαθητας αυτου [15%] CP,TR,OC | 1 αποστολους XC [11%]

¹² τους ασθενουντας f³⁵ C,W (97.6%) CP,HF,RP,TR,OC | 1 ασθενεις XA,D (1.3%) [NU] | παντας 12 (0.7%) | four other readings (0.2%) | --- B (0.1%)

¹³ ραβδους f³⁵ A [85%] CP,HF,RP,TR,OC | ραβδον XB,C,D,W [15%] NU

¹⁴ ανα f³⁵ A,D,W (98.9%) CP,HF,RP,TR,OC[NU] | --- XB,C (1%) | long omission (0.1%)

¹⁵ ην f³⁵ [15%] | 1 αν XA,B,C,D,W [85%] CP,HF,RP,TR,OC,NU

¹⁶ εαν f³⁵ P⁷⁵ C [70%] CP,HF,RP,OC | αν XA,B,D,W [30%] TR,NU

δέξονται¹ ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ² τὸν κονιορτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάξατε³ εἰς μαρτύριον ἐπ’ αὐτούς.» **6** Ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας, εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.

Herod is troubled

7 Ἦκουσεν δὲ Ἡρώδης ὁ τετράρχης⁴ τὰ γινόμενα⁵ ὑπ’ αὐτοῦ⁶ πάντα· καὶ διηπόρει, διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπὸ τινων ὅτι Ἰωάννης ἐγήγερται⁷ ἐκ⁸ νεκρῶν, **8** ὑπὸ τινων δὲ ὅτι Ἡλίας ἐφάνη, ἄλλων δὲ ὅτι προφήτης εἷς⁹ τῶν ἀρχαίων ἀνέστη. **9** Καὶ εἶπεν¹⁰ Ἡρώδης,¹¹ «Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα· τίς δέ ἐστιν οὗτος περὶ οὗ ἐγὼ¹² ἀκούω τοιαῦτα;» Καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν.

Jesus feeds about 5,000 men

10 Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν. Καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ὑπεχώρησεν κατ’ ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον πόλεως καλουμένης¹³ Βηθσαιῶν.¹⁴ **11** Οἱ δὲ ὄχλοι, γνόντες, ἠκολούθησαν αὐτῷ. Καὶ δεξάμενος¹⁵ αὐτοὺς ἐλάλει αὐτοῖς¹⁶ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς χρεῖαν ἔχοντας θεραπείας ἰάτο.¹⁷

12 Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν, προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα εἶπον¹⁸ αὐτῷ, «Ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες¹⁹ εἰς τὰς κύκλῳ κώμας καὶ τοὺς²⁰ ἀγροὺς, καταλύσωσιν καὶ εὗρωσιν ἐπισιτισμόν· ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ

¹ δεξονται f³⁵ D [66%] CP,HF,RP,TR,OC | δεξονται [20%] | δεχονται NA,B,C,W [15%] NU | δεχονται [1%]

² και f³⁵ A [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵ NB,C,D,W [2.5%] NU

³ αποτιναξατε f³⁵ A,C,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | αποτινασσετε B [1%] NU | αποτινασσεται N [0.5%] | εκτειναζατε (D)

⁴ ο τετραρχης f³⁵ P⁷⁵ A,B,D,W [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 τετραραρχης C,NU | --- N

⁵ γινομενα rell | γενομενα A [14%]

⁶ υπ αυτου f³⁵ A,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵ NB,C(D) [1.5%] NU

⁷ εγηγερται f³⁵ A,N,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC | ηγερθη P⁷⁵ NB,C [4%] NU | ανεστη (D)

⁸ εκ f³⁵ P⁷⁵ NA,B,C(D)N,W [95.5%] HF,RP,TR,NU | 1 των [2.5%] OC | απο των [2%] CP

⁹ εις f³⁵ A,N,W [92%] CP,HF,RP,TR | τις NB,C [7%] OC,NU | --- D [1%]

¹⁰ και ειπεν f³⁵ A,N,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2 δε P⁷⁵ NB,C,D [4%] NU

¹¹ ηρωδης f³⁵ P⁷⁵ NA,C,D,W [95%] CP,HF,RP,NU | ο 1 B,N [5%] TR,OC

¹² εγω f³⁵ A,D,N,W [95%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵ NB,C [5%] NU

¹³ τοπον ερημον πολεως καλουμενης f³⁵ C,N,W [94%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2134 A [4%] | 134 [0.5%] | 12 N [0.5%] | πολιν καλουμενην P⁷⁵ B [0.5%] NU | κωμην λεγομενην D | three other variants

¹⁴ βηθσαιδα f³⁵ B,C [46%] CP,TR,OC,NU | βηθσαιδαν A,W [52%] HF,RP | βηδσαιδα P⁷⁵ D,N [0.5%] | five further spellings [1%] | --- N

¹⁵ δεξαμενος f³⁵ A,C,N(W) [93%] CP,HF,RP,TR,OC | αποδεξαμενος P⁷⁵ NB,D [7%] NU

¹⁶ αυτοις rell | 1 τα N [19%]

¹⁷ ιατο rell | ιασατο C [6%] OC

¹⁸ ειπον rell | ειπαν NU

¹⁹ απελθοντες f³⁵ N,W [95%] CP,HF,RP,TR | πορευθεντες P⁷⁵ NA,B,C,D [5%] OC,NU

²⁰ τους f³⁵ A,C,D,N,W [95%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵ NB [5%] NU

ἐσμέν.» **13** Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, «Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.» Οἱ δὲ εἶπον,¹ «Οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε ἄρτοι² καὶ ἰχθύες δύο³—εἰ μήτι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσομεν⁴ εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα» **14** (ἦσαν γὰρ ὡσεὶ ἄνδρες πεντακισχίλιοι). Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, «Κατακλίνατε αὐτοὺς κλισίας⁵ ἀνὰ πεντήκοντα.» **15** Καὶ ἐποίησαν οὕτως, καὶ ἀνέκλιναν⁶ ἅπαντας. **16** Λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν αὐτοὺς καὶ κατέκλασεν, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς παρατιθέναι⁷ τῷ ὄχλῳ. **17** Καὶ ἔφαγον καὶ ἔχορτάσθησαν πάντες, καὶ ἦρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων κόφινοι δώδεκα.

Jesus ministers on the basis of His impending death

“You are the Christ”

9:18 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον κατὰ μόνας, συνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταί,⁸ καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς λέγων, «Τίνα με λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι;» **19** Οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον,⁹ «Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν, ἄλλοι δὲ Ἡλίαν, ἄλλοι δὲ ὅτι προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.» **20** Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, «Ὑμεῖς δέ, τίνα με λέγετε εἶναι;» Ἀποκριθεὶς δὲ Πέτρος¹⁰ εἶπεν, «Τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ.» **21** Ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς παρήγγειλεν μηδενὶ εἰπεῖν¹¹ τοῦτο, **22** εἰπὼν ὅτι «Δεῖ τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.»¹²

To gain is to lose, to lose is to gain

23 Ἐλεγεν δὲ πρὸς πάντας· «Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν,¹³ ἀπαρνησάσθω¹⁴ ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ,¹⁵ καὶ ἀκολουθείτω μοι. **24** Ὃς

¹ ειπον *rell* | ειπαν *XB,C,D* [1%] *NU*

² πεντε αρτοι *f³⁵ A,D,N* [99.5%] *CP,HF,RP,TR,OC* | ~ 21 *XB* [0.3%] *NU* | επτα 2 *C* | 1 αρτων *W*

³ ιχθυες δυο *f³⁵ XA,B,C,W* [94%] *CP,HF,RP,OC,NU* | ~ 21 *D,N* [6%] *TR*

⁴ αγορασομεν *f³⁵* [30%] *CP,OC* | αγορασωμεν *XA,B,C,D,N,W* [70%] *HF,RP,TR,NU*

⁵ κλισιας *f³⁵ A,N,W* [98.5%] *CP,HF,RP,TR,OC* | 1 ωσει *XB,C,D* [1.5%] [*NU*]

⁶ ανεκλιναν *f³⁵ (A)C,N(W)* [97.5%] *CP,HF,RP,TR,OC* | κατεκλιναν *X(B)* [2.5%] *NU* | --- *D*

⁷ παρατιθεναι *f³⁵ A,D,W* [94%] *CP,HF,RP,TR* | παραθειναι *P⁷⁵XB,C,N* [3%] *OC,NU* | παραθηναι [3%]

⁸ μαθηται *rell* | 1 αυτου *N,W* [13%]

⁹ ειπον *rell* | ειπαν *P⁷⁵XB,D* [0.3%] *NU*

¹⁰ αποκριθεις δε πετρος *f³⁵ W* [71%] *CP* | 12 ο 3 *A,D* [27%] *HF,RP,TR,OC* | ~ 321 *P⁷⁵XB,C* [1%] *NU* | 12 σιμων 3 *N* | six further variants [1%]

¹¹ ειπειν *f³⁵* [77%] *CP,HF,RP,TR* | λεγειν (*P⁷⁵*)*XA,B,C,D,W* [23%] *OC,NU*

¹² εγερθηναι *f³⁵ P⁷⁵XB,W* [85%] *CP,HF,TR,OC,NU* | αναστηναι *A,C,D* [15%] *RP*

¹³ ελθειν *f³⁵* [89%] *CP,HF,RP,TR* | ερχεσθαι *P⁷⁵XA,B,C,W* [11%] *OC,NU* | ερχεσθε *D*

¹⁴ απαρνησασθω *f³⁵ P⁷⁵B,C,W* [95.5%] *CP,HF,RP,TR,OC* | αρνησασθω *XA,D* [4.5%] *NU*

¹⁵ αυτου *f³⁵ C(D)* [87%] *CP,HF,RP* | 1 καθ ημεραν *P⁷⁵XA,B,W* [13%] *TR,OC,NU*

γὰρ ἐὰν¹ θέλῃ² τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν, ὅς δ' ἂν ἀπολέσῃ³ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν. **25** Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον, ἐαυτὸν δὲ ἀπολέσας ἢ ζημιωθείς; **26** Ὅς γὰρ ἂν⁴ ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. **27** Λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς·⁵ εἰσὶν τινες τῶν ὧδε⁶ ἐστῶτων⁷ οἳ⁸ οὐ μὴ γεύσωνται⁹ θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.»

Peter, John and James see the “Kingdom”

28 Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὥσει ἡμέραι ὀκτώ, καὶ¹⁰ παραλαβὼν¹¹ Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. **29** Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτόν, τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων. **30** Καὶ ἰδοὺ, ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν Μωσῆς¹² καὶ Ἠλίας· **31** οἱ ὀφθέντες ἐν δόξῃ ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, ἣν ἔμελλεν¹³ πληροῦν ἐν Ἱερουσαλὴμ.

32 Ὁ δὲ Πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι ὕπνῳ· διαγρηγορήσαντες δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας αὐτῷ. **33** Καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ, εἶπεν ὁ¹⁴ Πέτρος πρὸς τὸν Ἰησοῦν· «Ἐπιστάτα, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι» καὶ «Ποιήσωμεν σκηναὶς τρεῖς· μίαν σοί, καὶ μίαν Μωσεῖ,¹⁵ καὶ μίαν Ἠλίᾳ»—μὴ εἰδὼς ὃ λέγει. **34** Ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος ἐγένετο νεφέλη καὶ

¹ εαν f³⁵ NC [75%] CP, HF, RP | αν A, B, D, W [25%] TR, OC, NU

² θελη rell | θελει [19%]

³ απολεση rell | απολεσει W [18%]

⁴ αν rell | εαν C [12%] OC

⁵ αληθως rell | 1 οτι P⁴⁵ [19%]

⁶ ωδε f³⁵ A, C, D, W [99.5%] CP, HF, RP, TR, OC | αυτου P⁷⁵ NB [0.5%] NU

⁷ εστωτων f³⁵ A, C, D, W [80%] CP, HF, RP | εστηκοτων f^{35pt} NB [20%] TR, OC, NU [These appear to be alternate forms of the perfect active participle of the same verb, so they are two ways of saying the same thing.]

⁸ οι rell | οιτινες A [13%]

⁹ γευσωνται f³⁵ P⁴⁵ NA, B, C, D, W [60%] HF, RP, OC, NU | γευσονται [40%] CP, TR

¹⁰ και f³⁵ A, C, D, W [97%] CP, HF, RP, TR, OC [NU] | --- P^{45,75v} NB [3%]

¹¹ παραλαβων f³⁵ P^{45,75} NA, B, C, D, N, W [95%] CP, HF, RP, NU | 1 τον [5%] TR, OC

¹² μωσης f³⁵ P⁴⁵ A [75%] CP, HF, RP, TR | μουσης NB, C, D, N, W [25%] OC, NU

¹³ εμελλεν f³⁵ B [97.5%] CP, HF, RP, TR, OC | ημελλεν P⁷⁵ NA, C, N, W [2%] NU | εμελλον P⁴⁵ | μελλει D | two other variants

¹⁴ ο f³⁵ P^{45,75} NB, C, D, N [40%] CP, TR, OC, NU | --- A, W [60%] HF, RP

¹⁵ μιαν μωσει f³⁵ A, C [66%] CP, HF | 1 μωση P⁴⁵ [21%] RP | 1 μωσει B, D, N, W [6%] OC, NU | 1 μωση [4%] | ~ 21 NB [2%] TR | ~ μωση 1 [1%] | one other variant

ἐπεσκίασεν¹ αὐτούς· ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ ἐκείνους εἰσελθεῖν² εἰς τὴν νεφέλην. **35** Καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα· «Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου, ὁ ἀγαπητός.³ Αὐτοῦ ἀκούετε.» **36** Καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνήν, εὐρέθη ὁ⁴ Ἰησοῦς μόνος. (Καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑώρακασιν.)⁵

A violent demon

37 Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἐξῆς ἡμέρᾳ,⁶ κατελθόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολὺς. **38** Καὶ ἰδού, ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἀνεβόησεν⁷ λέγων· «Διδάσκαλε, δέομαί σου, ἐπίβλεψον⁸ ἐπὶ τὸν υἱόν μου, ὅτι μονογενὴς ἐστίν μοι.⁹ **39** Καὶ ἰδού, πνεῦμα λαμβάνει αὐτὸν καὶ ἐξαίφνης κράζει, καὶ σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἁφροῦ, καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ, συντρίβον αὐτόν. **40** Καὶ ἐδεήθη τῶν μαθητῶν σου ἵνα ἐκβάλωσιν¹⁰ αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν.» **41** Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· «Ἦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς καὶ¹¹ ἀνέξομαι ὑμῶν; Προσάγαγε τὸν υἱόν σου ὧδε.»¹² **42** Ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον καὶ συνεσπάραξεν. Ἐπετίμησεν δὲ ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ. **43** Ἐξεπλήρσοντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ Θεοῦ.

Jesus foretells His death, again

Πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησεν¹³ ὁ Ἰησοῦς,¹⁴ εἶπεν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, **44** «Θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὥτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους, ὁ γὰρ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.» **45** Οἱ δὲ ἡγνόουν τὸ ῥῆμα τούτου· καὶ ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ

¹ ἐπεσκίασεν **f**³⁵ P⁴⁵ A,C,D,N,W [99%] CP, HF, RP, TR, OC | ἐπεσκίαζεν P⁷⁵ **xB** [1%] NU

² ἐκείνους εἰσελθεῖν **f**³⁵ P⁴⁵ A,D,N,W [95%] CP, HF, RP, TR | ~ 21 [4%] OC | αὐτοὺς 2 C [0.3%] | ~ 2 αὐτοὺς **xB** [0.3%] NU | 2 P⁷⁵ | two other variants

³ ἀγαπητός **f**³⁵ A,C,N,W [89%] CP, HF, RP, TR, OC | ἐκλελεγμένος P^{45,75} **xB** [0.5%] NU | ἐκλεκτός [1%] | 1 ἐν ὧ εὐδοκῆσα (D) [9.5%]

⁴ ὁ **f**³⁵ W [50%] CP, HF, RP, TR, OC | --- P^{45,75} **xA**, B, C, D [50%] NU

⁵ ἑώρακασιν **f**³⁵ **xA** [92%] CP, HF, RP, TR, OC | ἑώρακαν B [3%] NU | ἑώρακεν P⁴⁵ | ἑώρακασιν C, W [4%] | ἐθεασαν D | two other variants

⁶ ἐν τῇ ἐξῆς ἡμέρᾳ **f**³⁵ A,C [97%] CP, HF, RP, TR, OC | 234 **xB**, W [2.5%] NU | τῆς ἡμέρας P⁴⁵ | δια τῆς ἡμέρας D

⁷ ἀνεβόησεν **f**³⁵ A, W [97.5%] CP, HF, RP, TR, OC | ἐβόησεν P^{45,75v} **xB**, C, D [2.5%] NU

⁸ ἐπιβλεψον **f**³⁵ **xD**, W [55%] TR, OC | ἐπιβλεψαὶ P⁴⁵ A, B, C [45%] CP, HF, RP, NU

⁹ ἐστίν μοι **f**³⁵ W [85%] CP, HF, RP, TR | ~ 21 P^{45v} **xA**, B, C, D [15%] OC, NU

¹⁰ ἐκβάλωσιν **f**³⁵ **xA**, B, C, W [96%] CP, HF, RP, OC, NU | ἐκβαλλωσιν [4%] TR | ἀπαλλαξωσιν D

¹¹ καὶ *rell* | ἕως ποτε [18%]

¹² τὸν υἱόν σου ὧδε **f**³⁵ A, C, W [97%] CP, HF, RP, OC | ~ 4123 P⁷⁵ **xB** [3%] TR, NU | 123 D

¹³ ἐποίησεν **f**³⁵ W [89%] CP, HF, RP, TR, OC | ἐποιεῖ P⁷⁵ (**x**) A, B, C, D [11%] NU

¹⁴ ὁ ἰησοὺς **f**³⁵ A, C, W [97%] CP, HF, RP, TR, OC | --- P⁷⁵ (**x**) B, D [3%] NU

αἰσθωνται αὐτό· καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.

He who is least will be great

46 Εἰσηλθεν δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν. **47** Ὁ δὲ Ἰησοῦς, ἰδὼν¹ τὸν διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενος παιδίου² ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἐαυτοῦ, **48** καὶ εἶπεν αὐτοῖς· «Ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν³ ἐμὲ δέξηται δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. Ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῶν⁴ ὑπάρχων, οὗτός ἐσται⁵ μέγας.»

49 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ⁶ Ἰωάννης εἶπεν, «Ἐπιστάτα, εἰδομέν⁷ τινα ἐπὶ⁸ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα⁹ δαιμόνια, καὶ ἐκωλύσαμεν¹⁰ αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν.» **50** Καὶ εἶπεν¹¹ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, «Μὴ κωλύετε,¹² ὃς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ἡμῶν¹³ ὑπὲρ ἡμῶν¹⁴ ἐστιν.»

A Samaritan village

51 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως¹⁵ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ¹⁶ ἐστήριξεν^{17,18} τοῦ πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλήμ, **52** καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ προσώπου ἐαυτοῦ.¹⁹ Καὶ πορευθέντες εἰσηλθόν εἰς κώμην Σαμαρειτῶν, ὥστε²⁰ ἐτοιμάσαι αὐτῷ. **53** Καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν, ὅτι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς Ἱερουσαλήμ. **54** Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,²¹ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, εἶπον, «Κύριε, θέλεις εἰπώμεν²² πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ²³ οὐρανοῦ καὶ ἀναλῶσαι αὐτοῦς, ὥς

¹ ἰδων f³⁵ A,C,D,W [84%] CP,HF,RP,TR,OC | εἰδως P^{75v}XB [15%] NU | γνους [1%]

² παιδιου f³⁵ XA,W [97.5%] HF,RP,TR,OC | παιδιον P⁷⁵B,C,D [2.5%] CP,NU

³ εαν f³⁵ A,C,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC | αν P⁴⁵B [3.5%] NU | --- X(D) | δ αν P⁷⁵

⁴ υμων f³⁵ [20%] | υμιν P⁷⁵XA,B,C [79%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | ημιν [1%]

⁵ εσται f³⁵ A,W [95%] CP,HF,RP,TR | εστιν P⁷⁵XB,C [4.5%] OC,NU | εστε D | εστιν ο P⁴⁵

⁶ ο f³⁵ XA [94.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P^{45,75}B(C)D,W [5.5%] NU

⁷ εἰδομεν *rell* | ἰδομεν [12%] | εἰδωμεν [4%] | ἰδωμεν [3%] | two other variants

⁸ ἐπι f³⁵ A,C,D,W [92.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ἐν P^{45,75}XB [7.5%] NU

⁹ ἐκβάλλοντα *rell* | 1 τα [2%] TR

¹⁰ ἐκωλύσαμεν f³⁵ A,C,D,W [99.3%] CP,HF,RP,TR,OC | ἐκωλυομεν P⁷⁵XB [0.7%] NU

¹¹ καὶ εἶπεν f³⁵ A,W [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2 δε P^{45,75}XB,C,D [3.5%] NU

¹² κωλύετε *rell* | 1 ου γαρ εστιν καθ υμων [2.5%] OC

¹³ ημων f³⁵ [80%] CP,HF,RP,TR | υμων P⁽⁴⁵⁾⁷⁵XA,B,C,D,W [20%] OC,NU

¹⁴ ημων f³⁵ XA [81%] CP,HF,RP,TR | υμων P^{45,75}B,C,D,W [19%] OC,NU

¹⁵ ἀναλήψεως f³⁵ [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ἀναλημψεως P⁴⁵X(A)B,C,D,W [1%] NU

¹⁶ αουτου f³⁵ XA,C,D(W) [98%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P^{45,75}B [2%] NU

¹⁷ ἐστηριξεν f³⁵ XA,D,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ἐστηρισεν P^{45,75}B,C [1.5%] NU

¹⁸ το προσωπον αουτου ἐστηριξεν *rell* | ~ 4123 [3%] OC

¹⁹ εαυτου f³⁵ A [40%] | αουτου P⁷⁵XB,C,D,W [60%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | --- P⁴⁵

²⁰ ὥστε f³⁵ A,C,D,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC | ὡς P^{45,75}XB,NU

²¹ αουτου f³⁵ A,C,D,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P^{45,75}XB [2%] NU

²² εἰπωμεν *rell* | εἰπομεν [17%]

²³ του *rell* | --- [1.5%] OC

καὶ Ἡλίας ἐποίησεν;»¹ **55** Στραφεὶς δὲ ἐπετίμησεν αὐτοῖς καὶ εἶπεν· «Οὐκ οἶδατε οἴου πνεύματός ἐστε ὑμεῖς.² **56** Ὁ γὰρ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι.»³ Καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην.

The cost of discipleship

57 Ἐγένετο δὲ⁴ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, εἶπέν τις πρὸς αὐτόν, «Ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἂν⁵ ἀπέρχῃ, Κύριε.»⁶ **58** Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, «Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει.»⁷

59 Εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον, «Ἀκολουθεῖ μοι.» Ὁ δὲ εἶπεν, «Κύριε,⁸ ἐπίτρεψόν μοι ἀπελθόντι πρῶτον θάψαι τὸν πατέρα μου.» **60** Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,⁹ «Ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς, σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε¹⁰ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.»

61 Εἶπεν δὲ καὶ ἕτερος, «Ἀκολουθήσω σοι, Κύριε· πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου.» **62** Εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν,¹¹ «Οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον,¹² καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω,¹³ εὐθετὸς ἐστὶν εἰς τὴν βασιλείαν¹⁴ τοῦ Θεοῦ.»

Jesus sends out the Seventy

10:1 Μετὰ δὲ ταῦτα, ἀνέδειξεν ὁ Κύριος καὶ¹⁵ ἑτέρους ἑβδομήκοντα,¹⁶

¹ ως και ηλιας εποιησεν f³⁵ A,C,D,W (97.3%) CP,HF,RP,TR,OC | 134 (1.8%) | --- P^{45,75}xB (1%) NU

² και ειπεν (λεγων 3.7%) ουκ οιδατε οιου (ποιου D 14.2% OC) πνευματος εστε υμεις (—υ. D 13.3%) f³⁵ (D) (73.2%) CP,HF,RP,TR(OC) | --- P^{45,75}xA,B,C,W (26.8%) NU

³ ο γαρ (—γ. 18.6% OC) υιος του ανθρωπου ουκ ηλθεν ψυχας ανθρωπων απολεσαι (αποκτειναι 9%) αλλα σωσαι f³⁵ (72.8%) CP,HF,RP,TR(OC) | --- P^{45,75}xA,B,C,D,W (27.2%) NU

⁴ εγενετο δε f³⁵ A,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ και 1 D [1%] | και P^{45,75}xB,C [2%] NU

⁵ αν f³⁵ P⁷⁵xD,W [57%] CP,HF,RP,TR | εαν P⁴⁵A,B,C [43%] OC,NU

⁶ κυριε f³⁵ A,C,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁽⁴⁵⁾⁷⁵xB(D) [1.5%] NU

⁷ κλινη *rell* | κλινει [32%]

⁸ κυριε f³⁵ P^{45,75}xA,C,N,W,0181 [99%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] | --- B,D [1%]

⁹ ο ιησους f³⁵ A,C,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P^{45,75}xB,D,0181 [1%] NU

¹⁰ διαγγελλε f³⁵ P⁴⁵xA,B,C,D,N,W [85%] HF,RP,TR,OC,NU | διαγγελε P⁷⁵ [15%] CP

¹¹ ο ιησους προς αυτον f³⁵ A,C,N,W [95%] CP,HF,RP,OC | ~ 3412 x [3.5%] TR[NU] | 34 [1%] | 12 αυτω (D) | 12 P^{45,75}B,0181 [0.3%]

¹² αροτρον *rell* | αρωτρον CP

¹³ επιβαλων (επιβαλλων A,W) την χειρα αυτου επ αροτρον και βλεπων εις τα οπισω f³⁵ x(A)C,N(W) [99%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 (επιβαλλων P⁷⁵0181) 23,5-11 P⁷⁵B,0181 [1%] NU | ~ 9-11,87 επιβαλλων 2-6 P^{45v}D

¹⁴ εις την βασιλειαν f³⁵ A,C,D,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | τη βασιλεια xB,0181 [1%] NU | εν τη βασιλεια P⁷⁵ [0.3%]

¹⁵ και f³⁵ xA,C,D,W [99.4%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵B,0181 [0.6%] NU

¹⁶ εβδομηκοντα f³⁵ xA,C,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 δυο P⁷⁵B,D,0181 [1%] [NU]

καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο¹ πρὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἔμελλεν² αὐτὸς ἔρχεσθαι. **2** Ἐλεγεν οὖν³ πρὸς αὐτούς· «Ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι· δεήθητε οὖν τοῦ Κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας⁴ εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

3 »Υπάγετε· ἰδοὺ, ἐγὼ⁵ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων. **4** Μὴ βαστάζετε βαλάντιον,⁶ μὴ πήραν, μὴ⁷ ὑποδήματα· καὶ μηδὲνα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε. **5** Εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν εἰσέρχησθε,⁸ πρῶτον λέγετε, «Εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ.» **6** Καὶ ἐὰν μὲν⁹ ἢ ἐκεῖ¹⁰ υἱὸς¹¹ εἰρήνης, ἐπανα-παύσεται¹² ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μή γε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει.¹³ **7** Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἐσθίοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν, ἅξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἐστίν.¹⁴ Μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν.

8 »Καὶ εἰς ἣν δ' ἂν¹⁵ πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ δέχωνται¹⁶ ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν. **9** Καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς καὶ λέγετε αὐτοῖς, «Ἦγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.» **10** Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε,¹⁷ καὶ μὴ δέχωνται¹⁸ ὑμᾶς, ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας αὐτῆς εἶπατε· **11** «Καὶ τὸν κονιορτὸν τὸν¹⁹ κολληθέντα ἡμῖν ἐκ²⁰ τῆς πόλεως ὑμῶν²¹

¹ δυο f³⁵ NA,C,D,N,W,0181 [88%] CP,HF,RP,TR,OC | 11 B [12%] [NU]

² εμελλεν f³⁵ D [55%] CP,HF,RP,TR | ημελλεν NA,B,C,N,W,0181 [45%] OC,NU

³ ουν f³⁵ A,N,W,0181 [95%] CP,HF,RP,TR,OC | δε NB,C,D [5%] NU

⁴ εκβαλη εργατας f³⁵ NA,C,N,W [84%] CP,HF,RP,OC | εκβαλλη 2 [14.6%] TR | εκβαλει 2 [1%] | ~ 21 (P⁷⁵)B,D, 0181 [0.4%] [NU]

⁵ εγω f³⁵ C,D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵NA,B,0181 [1%] NU

⁶ βαλαντιον f³⁵ [70%] HF,RP,TR | βαλλαντιον P⁷⁵NA,B,C,D,N,W,0181 [30%] CP,OC,NU

⁷ μη f³⁵ P⁷⁵NB,D,0181 [26%] NU | μηδε A,C,W [74%] CP,HF,RP,TR,OC

⁸ οικιαν εισερχησθε f³⁵ A,W [94.5%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 εισερχεσθε [2.5%]

| ~ εισελθητε 1 P⁷⁵(N)B(D)0181 [0.5%] NU | 1 εισελθητε C [1.5%] | two other variants [1%]

⁹ μεν f³⁵ 0181 [25%] TR | --- P⁷⁵NA,B,C,D,W [75%] CP,HF,RP,OC,NU

¹⁰ η εκει f³⁵ NA,C,D,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 P⁷⁵B [0.3%] NU

¹¹ υιος f³⁵ P⁷⁵A,B,C,D,W [97%] CP,HF,RP,OC,NU | ο 1 N [3%] TR

¹² επαναπαυσεται f³⁵ A,C(W) [98%] CP,HF,RP,TR,OC | επαναπαυσετε D [1%] | επαναπαησεται P⁷⁵NB,0181,NU | three other variants

¹³ ανακαμψει *rell* | επανακαμψει OC

¹⁴ εστιν f³⁵ A,C,D,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵NB [2.5%] NU

¹⁵ δαν f³⁵ A [50%] CP,TR | αν P⁷⁵NB,D,W [50%] HF,RP,OC,NU

¹⁶ δεχωνται f³⁵ NA,B,C,D [55%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | δεχονται W [45%]

¹⁷ εισερχησθε f³⁵ A,W,0181 [92.5%] CP,HF,RP,TR,OC | εισερχεσθε [5%] | εισελθητε P^{45v,75}NB,C,D [2.5%] NU

¹⁸ δεχωνται f³⁵ P⁷⁵NA,B,C,D,W [60%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | δεχονται [40%]

¹⁹ τον *rell* | --- CP

²⁰ εκ *rell* | απο [1%] OC

²¹ υμων f³⁵ [79%] CP,HF,RP,TR | 1 εις τους ποδας P⁽⁴⁵⁾⁷⁵NB,D [1%] NU | 1 εις τους ποδας ημων A,C(W) [20%] OC

ἀπομασσόμεθα ὑμῖν. Πλὴν τοῦτο γινώσκετε, ὅτι ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς¹ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.» **12** Λέγω² ὑμῖν ὅτι Σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

Jesus gives the example

13 »Οὐαί σοι, Χωραζίν,³ οὐαί σοι, Βηθσαιῖδά·⁴ ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο⁵ αἱ δυνάμεις αἱ γινόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ καθήμεναι⁶ μετενόησαν. **14** Πλὴν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν τῇ κρίσει ἢ ὑμῖν. **15** Καὶ σύ, Καπερναούμ,⁷ ἡ⁸ ἕως τοῦ⁹ οὐρανοῦ ὑψωθείσα,¹⁰ ἕως¹¹ Ἰδοῦ¹² καταβιβασθήσῃ.¹³ **16** »Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.»

The Seventy return and report

17 Ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἐβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς¹⁴ λέγοντες, «Κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου.» **18** Εἶπεν δὲ αὐτοῖς· «Ἐθεώρουν τὸν Σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα. **19** Ἴδού, δίδωμι¹⁵ ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ.¹⁶ **20** Πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε, ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται· χαίρετε δὲ¹⁷ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη¹⁸ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.»

¹ ἐφ ὑμας f³⁵ A,C,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P^{45,75}xB,D,0181 [2%] NU

² λεγω f³⁵ P^{45,75}A,B,C,W [80%] CP,HF,RP,NU | 1 δε xD [20%] TR,OC

³ χωραζιν f³⁵ N [35%] CP | χωραζειν [15%] | χοραζιν [29%] HF,RP,TR,OC,NU | χοραζειν P^{45,75}xA,B,C [20%] | χοραζαιν D | χορεζειν W | four other variants

⁴ βηθσαιδα f³⁵ C(N) [81%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | βηθσαιδαν P⁴⁵xW [15%] | βιθσαιδα [1.5%] | βηδσαιδα P⁷⁵A,B [0.3%] | βεδσαιδα D | nine other variants [2%]

⁵ εγενοντο f³⁵ A,C,N,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | εγενηθησαν P⁴⁵xB,D [2%] NU | εγεννηθησαν P⁷⁵

⁶ καθιμεναι f³⁵ P⁴⁵D [94%] CP,HF,RP,TR | καθιμενοι P⁷⁵xA,B,C,N,W [6%] OC,NU

⁷ καπερναουμ f³⁵ A,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | καφαρναουμ P^{45,75}xB,C,D [1%] NU

⁸ η f³⁵ A,C,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | μη P^{45,75}xB,D [1%] NU

⁹ του f³⁵ A,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P^{45,75}xB,C,D [1.5%] NU

¹⁰ υψωθεισα f³⁵ A,C,N,W [93.5%] CP,HF,RP,TR,OC | υψωθησα [5%] | υψωθηση P^{45,75}xB,D [1.5%] NU

¹¹ εως f³⁵ P⁴⁵ A,C,D,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 του P⁷⁵B [1.5%] NU | 1 ο x

¹² αδου rell | αιδου HF

¹³ καταβιβασθηση f³⁵ P⁴⁵xA,C,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | καταβηση P⁷⁵B,D [0.5%] NU

¹⁴ οι εβδομηκοντα μετα χαρας f³⁵ xC,N,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 3412 A [2%] | 12 δυο 34 P^{45,75}B,D [1%] [NU]

¹⁵ διδωμι f³⁵ P⁴⁵A,D,N [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | δεδωκα P⁷⁵xB,C,W [2.5%] NU

¹⁶ αδικηση rell | αδικησει xA,D,W [20%]

¹⁷ δε rell | 1 μαλλον [3%] TR

¹⁸ εγραφη f³⁵ P^{45v}A,C,D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | εγγεγραπται P⁷⁵xB [1%] NU | three other variants

Jesus worships His Father

21 Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἡγαλλιάσατο τῷ πνεύματι ὁ Ἰησοῦς¹ καὶ εἶπεν· «Ἐξομολογοῦμαί σοι, Πάτερ, Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. Naί, ὁ Πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία² ἔμπροσθέν σου.»

22 Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶπεν·³ «Πάντα μοι παρεδόθη⁴ ὑπὸ τοῦ Πατρὸς μου· καὶ οὐδεὶς γινώσκει⁵ τίς ἐστὶν ὁ Υἱὸς εἰ μὴ ὁ Πατήρ, καὶ τίς ἐστὶν ὁ Πατήρ εἰ μὴ ὁ Υἱός, καὶ ὃ ἐὰν βούληται ὁ Υἱὸς ἀποκαλύψαι.» **23** Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς κατ' ἰδίαν εἶπεν· «Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε. **24** Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφητὰ καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε καὶ οὐκ εἶδον,⁶ καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε καὶ οὐκ ἤκουσαν.»

How to inherit eternal life

25 Καὶ ἰδού, νομικός τις ἀνέστη, ἐκπειράζων αὐτὸν καὶ⁷ λέγων, «Διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;» **26** Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτόν· «Ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; Πῶς ἀναγινώσκεις;» **27** Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς⁸ καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς⁹ σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος¹⁰ σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας¹¹ σου, καί, τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.»¹² **28** Εἶπεν δὲ αὐτῷ, «Ὅρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο ποιεῖ καὶ ζήσῃ.» **29** Ὁ δέ, θέλων δικαιοῦν¹³ ἑαυτόν, εἶπεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, «Καὶ τίς ἐστὶν μου πλησίον;»

¹ τω πνευματι ο ιησους f³⁵ A,W (92.7%) CP,HF,RP,TR,OC | εν 1234 (0.2%) | ~ 34 εν 12 (N) (2.4%) | 12 (0.6%) | 34 (0.5%) | εν 12 P^{45v} (0.1%) | 121 αγιω 34 C (2.8%) | 121 αγιω P⁷⁵ B | εν 121 αγιω 8D (0.2%) [NU] | three other readings (0.3%)

² εγενετο ευδοκια f³⁵ 8A,D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 P^{45v,75}B,C [1%] NU

³ και στραφεις προς τους μαθητας ειπεν f³⁵ A,C,N,W (77.7%) CP,HF,RP,TR,OC | 12345 αυτου 6 (11.7%) | --- P^{45,75}8B,D (9.4%) NU | longer omissions (1.2%) (The TR underlying the AV and NKJV omits the clause.)

⁴ μοι παρεδοθη f³⁵ P⁷⁵8A,B,C,D,N,W [95%] CP,HF,RP,OC,NU | ~ 21 [1%] TR | 1 παρεδωθη [3%] | 1 παραδεδοται [1%]

⁵ γινωσκει rell | επιγινωσκει C [8%] OC

⁶ ειδον rell | ειδαν B [0.2%] NU | ιδαν P⁷⁵8C,N [0.5%] | ιδον [6%]

⁷ και f³⁵ A,C,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵8B [0.5%] NU

⁸ της f³⁵ 8A,C,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] | --- P⁷⁵B [1.5%] | τη (D)

⁹ εξ ολης της ψυχης f³⁵ A,C,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | εν ολη τη ψυχη P^{45v,75}8B,D [1%] NU

¹⁰ εξ ολης της ισχυος f³⁵ A,C,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | εν ολη τη ισχυι P⁷⁵8B,D [1%] NU

¹¹ εξ ολης της διανοιας f³⁵ A,C,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | εν ολη τη διανοια P⁷⁵8B [1%] NU | --- D

¹² σεαυτον rell | εαυτον A,N [20%] OC

¹³ δικαιοουν f³⁵ A,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | δικαιωσαι P^{45v,75}8B,C(D) [1.5%] NU

30 Ὑπολαβὼν δὲ¹ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· «Ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχά, καὶ λησταῖς περιέπεσεν, οἱ καὶ ἐκδύσαντες² αὐτὸν καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα.³ **31** Κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεὺς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκεῖνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαρῆλθεν. **32** Ὅμοίως δὲ καὶ Λευῖτης, γενόμενος⁴ κατὰ τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδὼν⁵ ἀντιπαρῆλθεν. **33** Σαμαρείτης⁶ δέ τις, ὁδεύων, ἦλθεν κατ' αὐτόν, καὶ ἰδὼν αὐτόν⁷ ἐσπλαγχνίσθη· **34** καὶ προσελθὼν κατέδθησεν τὰ τραύματα αὐτοῦ, ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οῖνον· ἐπιβιάσας δὲ αὐτόν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, ἤγαγεν αὐτόν⁸ εἰς πανδοχεῖον, καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ. **35** Καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐξελθὼν,⁹ ἐκβαλὼν δύο δηνάρια, ἔδωκεν¹⁰ τῷ πανδοχεῖ, καὶ εἶπεν αὐτῷ,¹¹ «Ἐπιμελήθητι αὐτοῦ· καὶ ὅ τι ἂν προσδαπανήσης, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι.» **36** Τίς οὖν¹² τούτων τῶν τριῶν πλησίον, δοκεῖ σοι,¹³ γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς ληστὰς;» **37** Ὁ δὲ εἶπεν, «Ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ.» Εἶπεν οὖν¹⁴ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, «Πορεύου καὶ σὺ ποιεῖ ὁμοίως.»

Martha and Mary

38 Ἐγένετο δὲ ἐν¹⁵ τῷ πορεύεσθαι αὐτοῦς, καὶ¹⁶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά. Γυνὴ δὲ τις ὀνόματι Μάρθα ὑπεδέξατο αὐτόν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.¹⁷ **39** Καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη Μαρία,¹⁸ ἥ¹⁹ καὶ παρακαθίσασα²⁰

¹ δε f³⁵ A,D,N,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵xB,C,NU

² εκδυσαντες *rell* | εξεδυσαν [30%]

³ τυγχανοντα f³⁵ A(C)N,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P^{45,75}xB,D [2.5%] NU

⁴ γενομενος f³⁵ P⁴⁵A,C,D,N,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] | --- P⁷⁵B [2.5%] (Aleph omits the whole verse.)

⁵ ιδων *rell* | 1 αυτον A,D [15%]

⁶ σαμαρειτης *rell* | σαμαριτης xC,D,W [3.5%] | σαμαρειτις [13%] | two other variants N [0.5%]

⁷ αυτον f³⁵ A,C,D,N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P^{45,75}xB [2%] NU

⁸ αυτον *rell* | --- [6%] CP

⁹ εξελθων f³⁵ A(C)W [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P^{45,75}xB,D [3.5%] NU

¹⁰ δυο δηναρια εδωκεν f³⁵ xA,C [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 312 P^{45,75}B,NU | ~ 213 D

¹¹ αυτω f³⁵ xA,C,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P^{45,75}B,D [3%] NU

¹² ουν f³⁵ A,C(D)W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P^{45,75}xB [1.5%] NU

¹³ πλησιον δοκει σοι f³⁵ P⁷⁵xA,B,C,W [94%] CP,HF,RP,OC,NU | ~ 231 P⁴⁵D [6%] TR

¹⁴ ουν f³⁵ A,W [91%] CP,HF,RP,TR,OC | δε P^{45,75}xB,C,D [9%] NU

¹⁵ εγενετο δε εν f³⁵ A,C,D,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 32 P^{45,75}xB [1.5%] NU

¹⁶ και f³⁵ A,C,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁽⁴⁵⁾⁷⁵xB(D) [1%] NU

¹⁷ εις τον οικον αυτης f³⁵ A,D,W (99.2%) CP,HF,RP,TR,OC | 1 την οικιαν xC (0.4%) | --- P^{45,75}B,NU | three other variants (0.2%)

¹⁸ μαρια f³⁵ P⁴⁵A,B,D [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | μαριαμ P⁷⁵xC,W [1.5%] NU

¹⁹ η f³⁵ A,B,C,D,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] | --- P^{45,75}x [0.5%]

²⁰ παρακαθισασα f³⁵ P⁴⁵D(W) [73%] CP,HF,RP,TR,OC | παρακαθησασα [26.5%] | παρακαθεσθαισα P⁷⁵(x)A,B,C [0.5%] NU

παρὰ¹ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ² ἤκουεν τῶν λόγων³ αὐτοῦ. **40** Ἡ δὲ Μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν· ἐπιστᾶσα δὲ εἶπεν· «Κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνην με κατέλιπεν⁴ διακονεῖν; Εἰπὲ οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται.» **41** Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ·⁵ «Μάρθα, Μάρθα, μεριμνᾷς καὶ τυρβάζῃ⁶ περὶ πολλά, **42** ἐνὸς δέ ἐστιν χρεία. Μαρία⁷ δὲ⁸ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ’⁹ αὐτῆς.»

A model prayer

11:1 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο εἶπέν τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, «Κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ Ἰωάννης ἐδίδασκεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.» **2** Εἶπεν δὲ αὐτοῖς· «Ὅταν προσεύχησθε¹⁰ λέγετε· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς,¹¹ ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γεννηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ¹² καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.¹³ **3** Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ’ ἡμέραν· **4** καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίεμεν¹⁴ παντὶ¹⁵ ὀφείλοντι ἡμῖν. Καί, μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.»¹⁶

A request at midnight

5 Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· «Τίς ἐξ ὑμῶν ἔξει φίλον καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου καὶ εἴπη¹⁷ αὐτῷ, «Φίλε, χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους, **6** ἐπειδὴ

¹ παρὰ f³⁵ P⁴⁵A,D,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | πρὸς P⁷⁵XB,C [0.5%] NU

² ἰησοῦ f³⁵ P^{45,75}A,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | κυρίου XB,C,D [1%] NU

³ τῶν λόγων f³⁵ [37%] CP | τον λογὸν P^{45,75}XA,B,C(D)W [63%] HF,RP,TR,OC,NU

⁴ κατέλιπεν f³⁵ P^{45,75}X(D) [70%] CP,TR,OC,NU | κατελείπεν A,B,C [30%] HF,RP | ἐγκατέλιπεν W

⁵ ο ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ f³⁵ D [40%] CP | ~ 3412 AC,W [59%] HF,RP,TR,OC | ~ 341 κυριος P⁷⁵XB [1%] NU | 1 κυριος 34 P⁴⁵

⁶ τυρβαζῇ f³⁵ A [89%] CP,HF,RP,TR,OC | τυρβαζει [10%] | θορυβαζῇ P^{45,75}XB,C(D)W [1%] NU

⁷ μαρία f³⁵ XA,C,D,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | μαριαμ P⁷⁵B [0.5%] NU

⁸ δε f³⁵ A,C,W [94%] CP,HF,RP,TR,OC | γαρ P⁷⁵XB [6%] NU | --- D

⁹ απ f³⁵ P⁷⁵A,C,W [99.6%] CP,HF,RP,TR,OC | --- XB,D [0.4%] NU

¹⁰ προσευχησθε *rell* | προσευχεσθε P⁷⁵A [10%] | προσευχεσθαι C,W [5%]

¹¹ ἡμῶν ο ἐν τοῖς οὐρανοῖς f³⁵ A,C,D,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵XB [1%] NU

¹² γεννηθῇ τὸ θέλημα σου ὡς ἐν οὐρανῷ f³⁵ XA,C,D,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵B [1%] NU

¹³ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς f³⁵ [92%] CP,HF,RP,TR,OC | 124 (X)A,C,D,W [7%] | --- P⁷⁵B [1%] NU

¹⁴ ἀφίεμεν f³⁵ X [74%] CP,HF,RP,TR,OC | ἀφιομεν P⁷⁵A,C [21%] NU | ἀφειομεν B,D,W [0.5%] | αφιωμεν [4%] | four other variants

¹⁵ παντι *rell* | 1 τῷ [8%] OC

¹⁶ ἀλλὰ ρυσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ f³⁵ A,C,D,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵XB [1%] NU

¹⁷ εἴπη *rell* | ερει A,D,W [22%] OC

φίλος¹ παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρὸς με, καὶ οὐκ ἔχω ὁ παραθήσω αὐτῷ·
7 κἀκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς εἶπη, «Μὴ μοι κόπους πάρεχε· ἤδη ἡ θύρα
κέκλεισται, καὶ τὰ παιδία μου μετ’ ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην εἰσὶν· οὐ δύναμαι
ἀναστὰς δοῦναί σοι; **8** Λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς διὰ τὸ εἶναι
αὐτοῦ φίλον,² διὰ γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ ὅσον³ χρήζει.

9 »Κἀγὼ ὑμῖν λέγω· αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὕρησεται·
κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται⁴ ὑμῖν. **10** Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν
εὕρισκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται.⁵ **11** Τίνα δὲ⁶ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσῃ
ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει⁷ αὐτῷ;⁸ ἢ καὶ⁹ ἰχθύν, μὴ¹⁰ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν
ἐπιδώσει αὐτῷ;¹¹ **12** ἢ καὶ ἐὰν¹² αἰτήσῃ¹³ ὥον, μὴ¹⁴ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον;
13 Εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὑπάρχοντες,^{15,16} οἴδατε δόματα ἀγαθὰ¹⁷ διδόναι τοῖς
τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ Πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ¹⁸ δώσει πνεῦμα ἅγιον¹⁹

¹ φίλος f³⁵ C [70%] CP, HF, RP | 1 μου P⁷⁵ NA, B, W [30%] TR, OC, NU | μοι D

² αὐτου φίλον f³⁵ [92.5%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ 21 P^{45,75} NB, C [2.5%] NU | 1 φίλος W [1%] | αυτον 2 A, D [4%]

³ ὅσον f³⁵ (D) [87%] CP, HF, RP | ὅσων P^{45,75} NA, B, C, W [13%] TR, OC, NU

⁴ ἀνοιγήσεται f³⁵ P⁷⁵ NA, B, C [60%] CP, HF, RP, TR, OC, NU | ἀνοιχθήσεται D, W [40%]

⁵ ἀνοιγήσεται f³⁵ C [50%] CP, HF, RP, TR [NU] [ἀνυγήσεται (N)P⁴⁵] | ἀνοιχθήσεται A(W) [50%] OC | ἀνοίγεται P⁷⁵ B, D

⁶ δε f³⁵ [78%] CP, HF, RP, TR | 1 εξ P⁽⁴⁵⁾⁷⁵ NA, B, C, D, W [22%] OC, NU

⁷ ἐπιδώσει *rell* | δώσει CP

⁸ ἄρτον μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ f³⁵ NA, C(D)W [99.8%] CP, HF, RP, TR, OC | --- P^{45,75} B [0.2%] NU

⁹ ἢ καὶ f³⁵ A(C)D, W [88%] CP, HF, RP, OC | εἰ 2 [10%] TR | 1 N [2%] | --- P^{45,75} B [0.2%] NU

¹⁰ μὴ f³⁵ NA, C, D, W [99.8%] CP, HF, RP, TR, OC | καὶ P^{45,75} B, NU

¹¹ ἐπιδώσει αὐτῷ f³⁵ P⁴⁵ NA, C, W [99.5%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ 21 P⁷⁵ B, D [0.5%] NU

¹² εἰαν f³⁵ P⁴⁵ (C)(D) [92.5%] CP, HF, RP, TR, OC | αν A, W [6%] | --- P⁷⁵ NB [1.5%] NU

¹³ αἰτησῇ f³⁵ (P⁴⁵)W [90%] CP, HF, RP, TR, OC | αἰτησεῖ P⁷⁵ NA, B(C)(D) [10%] NU

¹⁴ μὴ f³⁵ NA(C)(D)W [99%] CP, HF, RP, TR, OC | --- P^{45,75} B [1%] NU

¹⁵ ὑπάρχοντες *rell* | ὄντες ND [15%]

¹⁶ πονηροὶ ὑπάρχοντες *rell* | ~ 21 OC

¹⁷ δόματα ἀγαθὰ f³⁵ P⁷⁵ NA, B, C, D, W [97%] HF, RP, OC, NU | ~ 21 P⁴⁵ [3%] CP, TR

¹⁸ ὁ ἐξ οὐρανοῦ f³⁵ A, B(C)D, W [98%] CP, HF, RP, TR, OC [NU] | 23 P⁷⁵ N [2%] | 1 οὐρανιος P⁴⁵

¹⁹ ἅγιον *rell* | ἀγαθον P⁴⁵ [1.5%] OC [Instead of “a holy spirit”, all versions that I have seen have ‘the Holy Spirit’, but the Text does not have the definite article. Do you know anyone who received the third Person of the Trinity just because he asked? That difficulty may have given rise to the variant. I suppose that ‘a holy spirit’ expresses itself as a desire to be holy, something that the Father will be happy to give. In Luke 9:54-55 James and John manifested a spirit of punishment; they wanted to punish the Samaritans. In Matthew 5:3 to be ‘poor in spirit’ is to have an attitude of humility. In 2 Timothy 1:7 Paul refers to spirits of fear, power, love and self-control. A spirit of self-control wants to practice self-control; a spirit of love wants to show love; a spirit of power wants to

τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.»

A divided house

14 Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν¹ κωφόν. Ἐγένετο δέ, τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος, ἐλάλησεν ὁ κωφός· καὶ ἐθαύμασαν² οἱ ὄχλοι. **15** Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, «Ἐν Βεελζεβούλ,³ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων, ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.»⁴ **16** Ἄλλοι δὲ πειράζοντες, σημεῖον παρ' αὐτοῦ ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ.⁵

17 Αὐτοὶ δέ, εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα,⁶ εἶπεν αὐτοῖς· «Πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα⁷ ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ⁸ οἶκον πίπτει. **18** Εἰ δὲ καὶ ὁ Σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη,⁹ πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ;— ὅτι λέγετε ἐν Βεελζεβούλ ἐκβάλλειν με¹⁰ τὰ δαιμόνια. **19** Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβούλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν;¹¹ Διὰ τοῦτο κριταὶ αὐτοὶ ὑμῶν ἔσονται.¹² **20** Εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ Θεοῦ¹³ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

21 »Ὅταν ὁ ἰσχυρός, καθωπλισμένος, φυλάσῃ¹⁴ τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶν τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. **22** Ἐπ' αὐτὸν δὲ ὁ¹⁵ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν, νικήσῃ¹⁶ αὐτόν, τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἶρει ἐφ' ἣ ἐπεποίθει, καὶ τὰ

manifest power; the fear comes from the enemy. In the immediate context, as well as the larger context of the Bible, my translation seems to me to be the more probable. In John 1:33 the Father affirms that it is the Son who baptizes with the Holy Spirit. Jesus does that when you believe into Him.]

¹ και ουτο ην f³⁵ C,W (93.9%) CP,HF,RP,TR,OC[NU] | 1 αυτω 3 (3.9%) | 1 αυτον 3 (0.2%) | --- P^{45,75} xA,B (1.6%) | six other variants D (0.4%)

² εθαυμασαν rell | εθαυμαζον [1%] OC

³ βεελζεβουλ f³⁵ D,N [82%] CP,HF,RP,TR | 1 τω P^{45,75} xB,C,W [18%] OC,NU | 1 των A

⁴ δαιμονια rell | 1 ο δε (και 9%) αποκριθεις ειπεν (-1234 3%) πως δυναται σατανας σαταναν εκβαλλειν (εκβαλειν D 1%) A(D) [22%]

⁵ παρ αυτου εζητουν (επεζητουν 4%) εξ ουρανου f³⁵ N,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 45312 P^{45,75} xA,B,C,D [2.5%] NU | at least eight further variants [1.5%]

⁶ αυτων τα διανοηματα f³⁵ P⁷⁵ xB,C,D,N,W [92%] HF,RP,TR,OC,NU | ~ 231 P⁴⁵ A [8%] CP

⁷ διαμερισθεισα f³⁵ P⁷⁵ (xA)B(D) [80%] HF,RP,TR,OC,NU | μερισθεισα (P⁴⁵)C,N,W [20%] CP

⁸ επι rell | επ C,D [17%]

⁹ διεμερισθη f³⁵ P⁷⁵ A,B,D,N [81%] HF,RP,TR,OC,NU | εμερισθη P⁴⁵ xC,W [19%] CP

¹⁰ εκβαλλειν με rell | ~ 21 OC

¹¹ εκβαλλουσιν rell | εκβαλουσιν N,W [17%] OC | εκβαλλωσιν [3.5%]

¹² κριται αυτοι υμων εσονται f³⁵ [18%] | ~ 2134 A,C,W [30%] OC | ~ 1324 [52%] CP,HF,RP,TR | ~ 2314 P⁷⁵ B,D,NU | ~ 2143 x | ~ 2341 N | ~ 2431 P⁴⁵

¹³ θεου f³⁵ P⁴⁵ xA,W [94%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 εγω P⁷⁵ B,C(D,N) [6%] [NU]

¹⁴ φυλασση rell | φυλασσει D [20%]

¹⁵ ο f³⁵ A,C,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P^{45,75} xB,D [1.5%] NU

¹⁶ νικηση rell | νικησει W [18%]

σκῦλα αὐτοῦ διαδίδωσιν.

23 »Ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει.

An empty house

24 »Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν· καὶ μὴ εὕρισκον¹ λέγει, «Ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν ἐξῆλθον.» **25** Καὶ ἐλθὼν² εὕρισκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. **26** Τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα, πονηρότερα ἑαυτοῦ,³ καὶ ἐλθόντα⁴ κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χεῖρονα τῶν πρώτων.»

True blessedness

27 Ἐγένετο δέ,⁵ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρασά τις γυνὴ φωνήν⁶ ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπεν αὐτῷ, «Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας.» **28** Αὐτὸς δὲ εἶπεν, «Μενοῦν γε,⁷ μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ φυλάσσοντες αὐτόν.»⁸

Jonah is a sign

29 Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροισομένων, ἤρξατο λέγειν· «Ἡ γενεὰ αὕτη⁹ πονηρά ἐστιν. Σημεῖον ἐπιζητεῖ,¹⁰ καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.¹¹ **30** Καθὼς γὰρ ἐγένετο Ἰωνᾶς σημεῖον τοῖς Νινευίταις,¹² οὕτως ἔσται καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ.¹³ **31** Βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτούς, ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος,¹⁴ καὶ ἰδοὺ, πλεῖον Σολομῶνος¹⁵ ὧδε. **32** Ἄνδρες

¹ ευρισκον f³⁵ xA,C,D(W) [70%] HF,RP,TR,OC | ευρισκων P⁴⁵ [27%] CP | 1 τότε P⁷⁵B [3%] [NU]

² ελθον f³⁵ P⁷⁵xA,B,W [62%] HF,RP,TR,OC,NU | ελθων P⁴⁵C,D [38%] CP

³ επτα ετερα πνευματα πονηροτερα εαυτου f³⁵ A,C(D)W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 23451 P⁷⁵xB [1.5%] NU

⁴ ελθοντα f³⁵ [70%] HF,RP | εισελθοντα P⁷⁵xA,B,C,D,W [30%] CP,TR,OC,NU

⁵ εγενετο δε rell | ~ και 1 CP

⁶ γυνη φωνην f³⁵ A,C(D)W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 P⁷⁵xB [0.3%] NU

⁷ γε f³⁵ C,D [95%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵xA,B,W [5%] NU

⁸ αυτον f³⁵ [82%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵A,B,C,D,W [18%] NU | τον λογον του θεου x

⁹ αυτη f³⁵ C,W [93.5%] CP,HF,RP,TR | 1 γενεα P⁷⁵xA,B,D [6.5%] OC,NU

¹⁰ επιζητει f³⁵ C,D,W [95%] CP,HF,RP,TR | ζητει P^{45,75}xA,B [5%] OC,NU

¹¹ του προφητου f³⁵ A,C,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P^{45,75}xB,D [1%] NU

¹² σημειον τοις νινευιταις f³⁵ (P^{45v})A(D)(W) [86%] CP,HF,RP,TR,OC | 12 νηνευιταις [12%] | ~ 231 C [1.5%] NU | ~ 2 νινευιταις 1 P⁷⁵xB

¹³ ταυτη rell | 1 σημειον [1.5%] OC

¹⁴ σολομωνος f³⁵ P^{45,75}xA,B,D [72%] CP,HF,RP,NU | σολομονος [8%] | σολομωντος C,W [19%] TR,OC | five other spellings [1%]

¹⁵ σολομωνος f³⁵ P^{45,75}xA,B,D,W [70%] CP,HF,RP,NU | σολομονος [10%] | σολομωντος C

Νινευὶ¹ ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινουῖσιν αὐτήν, ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωῆ, καὶ ἰδοὺ, πλεῖον Ἰωῆ ὧδε.

Light inside the body

33 »Οὐδεὶς δὲ² λύχον ἄψας, εἰς κρυπτήν³ τίθησιν οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον,⁴ ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος⁵ βλέπωσιν. **34** Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός.⁶ Ὅταν οὖν⁷ ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς ᾖ,⁸ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινόν⁹ ἐστίν.¹⁰ Ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν.¹¹ **35** Σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν. **36** Εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν, μὴ ἔχον τι μέρος¹² σκοτεινόν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζη σε.»

Jesus derides scribes and Pharisees

37 Ἐν δὲ τῷ λαλήσαι,¹³ ἡρώτα¹⁴ αὐτὸν Φαρισαῖος τις¹⁵ ὅπως ἀριστήση παρ' αὐτῷ. Εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν. **38** Ὁ δὲ Φαρισαῖος, ἰδὼν, ἐθαύμασεν ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ ἀρίστου. **39** Εἶπεν δὲ ὁ Κύριος πρὸς αὐτόν· «Νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος καθαρίζετε, τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἀρπαγῆς καὶ πονηρίας. **40** Ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησεν; **41** Πλήν, τὰ ἐνόντα δότε ἐλεημοσύνην· καὶ ἰδοὺ, πάντα¹⁶ καθαρὰ ὑμῖν ἐστίν.¹⁷

42 »Ἀλλ' ¹⁸ οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ πῆγανον καὶ πᾶν λάχανον, καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ

[20%] TR,OC | three other spellings [0.5%]

¹ νινευι f³⁵ [32%] CP,RP,TR,OC | νινευη [16%] HF | νηνευι [2%] | νινευιται A,C [35%] NU | νηνευιται [6%] | νινευηται [3.5%] | νινευεिताi P^{45,75} XB,W | seven other spellings [5%] (D omits verse)

² δε f³⁵ A,W [88%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P^{45,75} XB,C,D [12%] NU

³ κρυπτην f³⁵ P⁷⁵ XA,B,C,D,W [85%] CP,HF,RP,OC,NU | κρυπτον P⁴⁵ [15%] TR

⁴ ουδε υπο τον μοδιον f³⁵ XA,B,C,D,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] | --- P^{45,75} [2.5%]

⁵ φεγγος f³⁵ P⁴⁵ A,W [90%] CP,HF,RP,TR,OC | φως P⁷⁵ XB,C,D [10%] NU

⁶ οφθαλμος f³⁵ [98%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 σου P^{45,75} XA,B,C,D,W [2%] NU

⁷ ουν f³⁵ A,C [94%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P^{45,75} XB,D,W [6%] NU

⁸ η f³⁵ C,D [35%] CP | 1 και P^{45,75} XA,B,W [65%] HF,RP,TR,OC,NU

⁹ φωτεινον rell | φωτινον P⁷⁵ XA,C,D,W [18%]

¹⁰ εστιν rell | εσται P⁴⁵ [15%]

¹¹ σκοτεινον rell | 1 εστιν D [4.5%] | 1 εσται P⁴⁵ [24%]

¹² τι μέρος f³⁵ X [81%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 P⁷⁵ A,B,W [17%] NU | 2 C [1.5%] | ~ μελος 1 P⁴⁵ (D omits verse)

¹³ λαλησαι rell | 1 αυτον ταυτα [6.5%] OC | 1 αυτον A [1%]

¹⁴ ηρωτα f³⁵ P⁴⁵ C [93%] CP,HF,RP,TR,OC | ερωτα P⁷⁵ XA,B,W [7%] NU | --- D

¹⁵ τις f³⁵ A,C(D)W [98%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P^{45,75} XB [2%] NU

¹⁶ παντα rell | απαντα P⁷⁵ [3%] OC

¹⁷ εστιν rell | εσται P⁴⁵ [7.5%] OC

¹⁸ αλλ f³⁵ A,C [65%] CP,HF,RP,TR,OC | αλλα P^{45,75} XB,D,W [35%] NU

Θεοῦ. Ταῦτα¹ ἔδει ποιῆσαι, κάκεῖνα μὴ ἀφιέναι.² **43** Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς. **44** Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί,³ ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι⁴ περιπα-τοῦντες ἐπάνω οὐκ οἶδασιν.»

Jesus derides lawyers

45 Ἀποκριθεὶς δὲ τις τῶν νομικῶν λέγει αὐτῷ, «Διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις.» **46** Ὁ δὲ εἶπεν· «Καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαὶ, ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσβάστακτα, καὶ αὐτοὶ ἐν τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προσψαύετε τοῖς φορτίοις. **47** Οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν, οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς. **48** Ἄρα μαρτυρεῖτε⁵ καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν· ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε αὐτῶν τὰ μνημεῖα.⁶ **49** Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ» εἶπεν· «Ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφῆτας καὶ ἀποστόλους, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσιν καὶ ἐκδιώξουσιν,»⁷ **50** ἵνα ἐκζητηθῇ τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν τὸ ἐκχυνόμενον⁸ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης, **51** ἀπὸ τοῦ⁹ αἵματος Ἀβελ¹⁰ ἕως τοῦ¹¹ αἵματος Ζαχαρίου, τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου. Ναί, λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. **52** Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς, ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως· αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθετε,¹² καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε.»

53 Λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτούς,¹³ ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ

¹ ταυτα f³⁵ XA(D)W [85%] CP,HF,RP,TR | 1 δε P^{45,75}B,C [15%] OC,NU

² αφιεναι f³⁵ C,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC | αφειναι P⁴⁵X [1.5%] | παρειναι P⁷⁵B [1%] NU | παραφιεναι A | --- (D)

³ γραμματεις και φαρισαιοι υποκριται f³⁵ A,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P^{45,75}XB,C [1%] NU | 123 D

⁴ ανθρωποι f³⁵ P⁷⁵A(D)W [95%] CP,HF,RP,OC | 1 οι XB,C [5%] TR[NU]

⁵ μαρτυρειτε f³⁵ P⁷⁵A,C,D,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | μαρτυρες εστε XB [0.5%] NU

⁶ αυτων τα μνημεια f³⁵ A,C,W (96.4%) CP,HF,RP,TR,OC | 12 μνηματα (0.3%) | ~ 231 (1%) | ~ 213 (0.3%) | ~ τους ταφους 1 (1.1%) | --- P⁷⁵XB,D (0.6%) NU | two other variants (0.2%)

⁷ εκδιωξουσιν f³⁵ A,D,W [87%] CP,HF,RP,TR,OC | διωξουσιν P⁷⁵XB,C [13%] NU

⁸ εκχυνομενον f³⁵ P⁷⁵ [94%] CP,HF,RP,TR,OC | εκχυννομενον XA,C,D,W [5%] | εκκεχυμενον P^{45v}B [1%] NU

⁹ του f³⁵ A,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P^{45,75}XB,C,D [1%] NU

¹⁰ αβελ rell | 1 του δικαιου [22%]

¹¹ του f³⁵ A,C,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵XB,D [2.5%] NU

¹² εισηλθετε f³⁵ [92%] CP,HF,RP,TR,OC | εισηλθατε P^{45,75}XA,B,C,D,W [8%] NU

¹³ λεγοντος δε αυτου ταυτα προς αυτους f³⁵ A(D)W [98%] CP,HF,RP,TR | ~ 123564 [1%] OC | κακειθεν εξελθοντος (εξελθοντες P⁷⁵) αυτου P^{45v(75)}XB,C [1%] NU

Φαρισαῖοι δεινῶς συνέχουν¹ καὶ ἀποστοματίζουν² αὐτὸν περὶ πλειόνων, **54** ἐνεδρεύοντες αὐτόν, ζητοῦντες³ θηρεύσαι τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.⁴

Beware of hypocrisy

12:1 Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε⁵ καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον· «Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, ἣτις ἐστὶν ὑπόκρισις.⁶ **2** Οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται. **3** Ἄνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἶπατε ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται, καὶ ὃ πρὸς τὸ οὐς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμείοις⁷ κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωμάτων.

Don't fear assassins

4 »Λέγω δὲ ὑμῖν, τοῖς φίλοις μου· μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόν-των⁸ τὸ σῶμα καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσώτερόν⁹ τι ποιῆσαι. **5** Ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε—φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι ἐξουσίαν ἔχοντα¹⁰ ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Γέενναν· ναί, λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε. **6** Οὐχὶ πέντε στρουθία πωλεῖται¹¹ ἄσσαριων δύο; Καὶ ἐν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. **7** Ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἡρίθμηνται. Μὴ οὖν¹² φοβεῖσθε· πολλῶ¹³ στρουθίων διαφέρετε.¹⁴

You confess Christ, He will confess you!

8 »Λέγω δὲ ὑμῖν, πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,

¹ συνέχουν f³⁵ [26%] CP | ενεχουν P⁷⁵ ⲬA,B,W [70%] HF,RP,TR,OC,NU | εχειν P⁴⁵D [2.5%] | επεχουν C | --- [1%]

² αποστοματίζουν rell | αποστομιζουν [15%]

³ αυτον ζητουντες f³⁵ A,C,W [90%] CP,HF,RP,OC | αυτω 2 [3%] | 1 και 2 [6%] TR | 1 P^{45,75}B [1%] NU | 2 (D) | --- Ⲭ

⁴ ινα κατηγορησωσιν αυτου f³⁵ C [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 κατηγορησουσιν 3 A,W [2%] | 1 ευρωσιν κατηγορησαι 3 D | --- P^{45,75} ⲬB [1.5%] NU

⁵ ωστε rell | ως [1%] OC

⁶ των φαρισαιων ητις εστιν υποκρισις f³⁵ P⁴⁵ ⲬA,C,D,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 34512 P⁷⁵B [0.3%] NU

⁷ ταμειοις rell | ταμειοις [14%] CP | ταμιοις ⲬA,W [5%]

⁸ αποκτενοντων f³⁵ D,W [68%] CP,HF,RP | αποκτεννοντων ⲬA [23%] OC | αποκτεινοντων P^{45,75}B [9%] TR,NU

⁹ περισσοτερον rell | περισσον A,D [10%]

¹⁰ εξουσιαν εχοντα f³⁵ P⁴⁵ [83%] CP,HF,RP,TR | ~ 21 P⁷⁵ ⲬA,B,D,W [17%] OC,NU

¹¹ πωλειται f³⁵ P⁴⁵D,W [94.5%] CP,HF,RP,TR,OC | πωλειτε A [4%] | πωλουνται P⁷⁵ ⲬB [1.5%] NU

¹² ουν f³⁵ ⲬA,D,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P^{45,75}B [1%] NU

¹³ πολλω f³⁵ [15%] CP | πολλων P^{45,75} ⲬA,B(D)Q,W [85%] HF,RP,TR,OC,NU

¹⁴ διαφερετε f³⁵ P^{45,75} ⲬA,B,Q,W [84%] HF,RP,TR,OC,NU | 1 υμεις D [16%] CP

¹⁵ αυτω rell | εαυτω CP

καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ¹ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ. **9** Ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ἀπαρνηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ. **10** Καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται. **11** Ὅταν δὲ προσφέρωσιν² ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνᾶτε³ πῶς ἢ τί ἀπολογήσεσθε,⁴ ἢ τί εἴπητε. **12** Τὸ γὰρ Ἅγιον Πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν.»

Beware of materialism

13 Εἶπεν δέ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου,⁵ «Διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν.»⁶ **14** Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, «Ἄνθρωπε, τίς με κατέστησεν δικαστὴν ἢ μεριστὴν⁷ ἐφ' ὑμᾶς;» **15** Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, «Ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ τῆς⁸ πλεονεξίας, ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ⁹ ἐστὶν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ.»¹⁰

Parable of a rich fool

16 Εἶπεν δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτούς λέγων· «Ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα. **17** Καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ λέγων, «Τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου;» **18** Καὶ εἶπεν· «Τοῦτο ποιήσω· καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γενήματά¹¹ μου¹² καὶ τὰ ἀγαθὰ μου. **19** Καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου· Ψυχὴ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου.» **20** Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Θεός· «Ἄφρον,¹³ ταύτη τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνοι ἔσται;» **21** Οὕτως ὁ θησαυρίζων

¹ αὐτῷ *rell* | εαυτῷ CP

² προσφέρωσιν **f**³⁵ A,Q,W [92%] CP,HF,RP,TR,OC | εισφέρωσιν **P**⁴⁵⁽⁷⁵⁾ **XB** [3.5%] NU | προσφέρουσιν [4.5%] | φερῶσιν D

³ μεριμνατε **f**³⁵ A,W [94%] CP,HF,RP,TR,OC | μεριμνησητε **XB**,Q [6%] NU | προσμεριμνατε D | μεριμνη μη μεριμνησητε **P**⁷⁵

⁴ ἀπολογήσεσθε **f**³⁵ [35%] CP | ἀπολογησησθε **P**^{45v,75} **XA**,B,D,N,Q [63%] HF,RP,TR,OC,NU | ἀπολογησασθε [1.5%] | ἀπολογησεσθαι W

⁵ αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου **f**³⁵ A,D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2341 **P**⁷⁵ **XB**,Q [1%] NU

⁶ μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν *rell* | ~ 3412 [2%] OC

⁷ δικαστὴν ἢ μεριστὴν **f**³⁵ A,N,Q,W (93.7%) CP,HF,RP,TR,OC | ~ 321 (1.5%) | κριτὴν 23 **P**⁷⁵ **XB** (2.1%) NU | ἀρχοντα καὶ 3 (1%) | ἀρχοντα καὶ 1 (0.2%) | ἀρχοντα καὶ 123 (0.7%) | 1 (0.7%) | κριτὴν D | four other variants (0.2%)

⁸ τῆς **f**³⁵ [78%] CP,HF,RP,TR | πασης **P**⁷⁵ **XA**,B,D,N,Q,W [22%] OC,NU

⁹ αὐτοῦ **f**³⁵ **P**⁷⁵ **XA**,B,Q [60%] CP,TR,OC,NU | αὐτῷ [40%] HF,RP | αὐτῶν W | --- D,N

¹⁰ αὐτοῦ **f**³⁵ **XA**,N [88%] CP,HF,RP,TR,OC | αὐτῷ **P**⁷⁵ B,D,Q [12%] NU | αὐτῶν W

¹¹ τὰ γενήματα **f**³⁵ **XA**,D,N,Q,W [91%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 γενήματα [7%] some TRs | τὸν σίτον **P**⁷⁵ (B) [2%] NU

¹² μου **f**³⁵ **P**⁷⁵ **XA**,D,N,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- B [1%] NU

¹³ ἀφρον **f**³⁵ [70%] CP,HF,RP,OC | ἀφρων **P**⁷⁵ **XA**,B,D,N,Q,W [30%] TR,NU

ἐαυτῷ καὶ μὴ εἰς Θεὸν πλουτῶν.»¹

The mentality of the Kingdom

22 Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ·² «Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν,³ μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν,⁴ τί φάγητε· μηδὲ τῷ σώματι,⁵ τί ἐνδύσεσθε.⁶ **23** Ἡ⁷ ψυχὴ πλείων⁸ ἐστὶν τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος. **24** Κατανοήσατε τοὺς κόρακας· ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν, οἷς οὐκ ἔστιν ταμεῖον⁹ οὐδὲ ἀποθήκη, καὶ ὁ Θεὸς τρέφει αὐτούς. Πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετεινῶν; **25** Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ¹⁰ πῆχυν ἓνα;¹¹ **26** Εἰ οὖν οὕτε¹² ἐλάχιστον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε;

27 »Κατανοήσατε τὰ κρίνα, πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει· λέγω¹³ ὑμῖν,¹⁴ οὐδὲ Σολομῶν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων. **28** Εἰ δὲ τὸν χόρτον ἐν τῷ ἄγρῳ σήμερον ὄντα¹⁵ καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ Θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν,¹⁶ πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι; **29** Καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε ἢ¹⁷ τί πίνητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε. **30** Ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ,¹⁸ ὑμῶν δὲ ὁ Πατὴρ οἶδεν ὅτι χρήζετε τούτων. **31** Πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ,¹⁹ καὶ ταῦτα πάντα²⁰

¹ πλουτων *rell* | 1 ταυτα λεγων εφωνει ο εχων ωτα ακουειν ακουετω [35%]

² αυτου **f**³⁵ **NA**,D,Q,W [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] | --- **P**⁷⁵B [0.2%]

³ λεγω υμιν **f**³⁵ **P**⁷⁵**NA**,D [28%] OC,NU | ~ 21 A,Q,W [72%] CP,HF,RP,TR

⁴ υμων **f**³⁵ **P**⁴⁵(B) [94.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- **P**⁷⁵**NA**,Q,W [3.5%] NU | ημων [2%]

⁵ σωματι *rell* | 1 υμων [8.5%] OC

⁶ ενδυσεσθε **f**³⁵ [25%] | ενδυσησθε **P**^{45,75}**NA**,B,D,Q [74%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | ενδυσησθαι W [1%]

⁷ η **f**³⁵ **P**⁴⁵A,W [76%] CP,HF,RP,TR | 1 γαρ **P**⁷⁵**NA**,D,Q [17%] NU | ουχι 1 [7%] OC

⁸ πλειων **f**³⁵ [23%] | πλειον **P**^{45,75}**NA**,B,Q,W [77%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | πλεον D

⁹ ταμειον *rell* | ταμειον [25%]

¹⁰ προσθειναι (προσθηναι 38%) επι την ηλικιαν αυτου **f**³⁵ **P**⁴⁵**NA**,D,Q,W [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 23451 **P**⁷⁵B [0.2%] NU

¹¹ ενα **f**³⁵ A,Q,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC | --- **P**^{45,75}**NA**,D,NU

¹² ουτε **f**³⁵ A,W [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ουδε **P**^{45,75}**NA**,Q [3.5%] NU | --- (D)

¹³ λεγω **f**³⁵ **P**⁴⁵ [20%] | 1 δε **P**⁷⁵**NA**,B,Q,W [80%] CP,HF,RP,TR,OC,NU

¹⁴ υμιν *rell* | 1 οτι **NA**,D [19%]

¹⁵ τον χορτον εν τω αγρω σημερον οντα **f**³⁵ [68%] CP,HF,RP,TR | ~ 126347 [11%] | ~ 126357 A,W [8%] | ~ 123576 [2%] | ~ 351276 **P**⁷⁵**NA** [0.5%] NU | ~ 356127 **P**⁴⁵ | 12 του αγρου 67 D [10%] OC | several other variants

¹⁶ αμφιεννυσιν **f**³⁵ **NA**,Q,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | αμφιεζει **P**^{45,75}D [0.5%] NU | αμφιαζει B

¹⁷ η **f**³⁵ **P**⁷⁵A,D,W [95%] CP,HF,RP,TR | και **P**⁴⁵**NA**,Q [5%] OC,NU

¹⁸ επιζητει **f**³⁵ **P**⁴⁵A,N,Q [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | επιζητουσιν **P**⁷⁵**NA**(W) [1.5%] NU | ζητει D

¹⁹ του θεου **f**³⁵ **P**⁴⁵A,N,Q,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | αυτου **NA**,D [0.5%] NU | --- **P**⁷⁵

²⁰ παντα **f**³⁵ A,D,N [72%] CP,HF,RP,TR,OC | --- **P**^{45,75}**NA**,Q(W) [28%] NU

προστεθήσεται ὑμῖν.

32 »Μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον, ὅτι εὐδόκησεν ὁ Πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν. **33** Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν καὶ δότε ἐλεημοσύνην. Ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλάντια¹ μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτῃς οὐκ ἐγγίζει, οὐδὲ σὴς διαφθείρει. **34** Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν ἔσται.

Watchfulness enjoined

35 »Ἐστῶσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες² περιεζωσμέναι καὶ οἱ λύχνοι καίόμενοι, **36** καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν,³ πότε ἀναλύσει⁴ ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαντος εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ. **37** Μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὐρήσει γρηγοροῦντας. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτούς, καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς. **38** Καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ φυλακῇ, καὶ⁵ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ, καὶ εὖρη οὕτως, μακάριοί εἰσιν οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι.⁶ **39** Τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ἦδει⁷ ὁ οἰκοδεσπότης ποία ὥρα ὁ κλέπτῃς ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἂν, καὶ⁸ οὐκ ἂν⁹ ἀφῆκεν διορυγῆναι¹⁰ τὸν οἶκον αὐτοῦ. **40** Καὶ ὑμεῖς οὖν¹¹ γίνεσθε ἔτοιμοι, ὅτι ἡ ὥρα οὐ δοκεῖτε ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἔρχεται.»

41 Εἶπεν δὲ αὐτῷ¹² ὁ Πέτρος, «Κύριε, πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις, ἢ καὶ πρὸς πάντας;» **42** Εἶπεν δὲ¹³ ὁ Κύριος· «Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος καὶ¹⁴ φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ¹⁵ σιτομέτριον; **43** Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὐρήσει ποιοῦντα οὕτως.¹⁶ **44** Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. **45** Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος

¹ βαλαντια f³⁵ [72%] CP, HF, RP, TR | βαλλαντια P^{45,75} xA, B, D, N, Q, W [28%] OC, NU

² υμων αι οσφυες *rell* | ~ 231 A, N, Q [16%] | 1 η 3 D

³ εαυτων *rell* | αυτων D, W [10%]

⁴ αναλυσει f³⁵ [87%] CP, HF, TR, OC | αναλυση P⁷⁵ xA, B, D, N, Q, W [13%] RP, NU

⁵ και εαν ελθῃ ἐν τῇ δευτερα φυλακη και f³⁵ A, N, Q [97%] CP, HF, RP, TR, OC | 1235 εσπερινη 78 D | καν 456 καν P⁷⁵ xB [1%] NU | 12 W | at least seven other variants

⁶ οι δουλοι εκεινοι f³⁵ A, N, Q, W [99.5%] CP, HF, RP, TR, OC | 3 P⁷⁵ B, D [0.3%] NU | --- x

⁷ ηδει *rell* | ηδη N [16%] | two other variants

⁸ εγρηγορησεν αν και f³⁵ A, B, N, Q, W [99.8%] CP, HF, RP, TR, OC | --- [0.2%] P⁷⁵ x(D) NU

⁹ αν *rell* | --- B, W [19%] CP

¹⁰ διορυγηται f³⁵ A, N, Q, W [99%] CP, HF, RP, TR, OC | διορυχθηναι P⁷⁵ xB [1%] NU | --- (D)

¹¹ ουν f³⁵ A, N, W (97.9%) CP, HF, RP, TR, OC | --- P⁷⁵ xB, Q (1.6%) NU | omit vs 40 (0.4%) | δε D

¹² αυτω f³⁵ xA, N, Q, W [98%] CP, HF, RP, TR, OC | --- P⁷⁵ B(D) [2%] NU

¹³ ειπεν δε f³⁵ A, N, Q, W [97.5%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ και 1 P⁷⁵ xB, D [2.5%] NU

¹⁴ και f³⁵ xA [74%] CP, HF, RP, TR, OC | ο P⁷⁵ B, D, N, Q, W [22%] NU | --- [4%]

¹⁵ το f³⁵ xA, N, Q, W [99%] CP, HF, RP, TR, OC [NU] | --- P⁷⁵ B, D [1%]

¹⁶ ποιουντα ουτως *rell* | ~ 21 P^{45,75} x [2.5%] OC

ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, «Χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι,»¹ καὶ ἄρξεται τύπτειν τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι, **46** ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτὸν καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει.

47 »Ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνούς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ,² καὶ μὴ ἐτοιμάσας μηδὲ³ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, δαρήσεται πολλάς. **48** Ὁ δὲ μὴ γνούς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας. Παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ· καὶ ᾧ παρέθεντο πολὺ, περισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν.

Christ causes division

49 »Πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς⁴ τὴν γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθη; **50** Βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως οὗ⁵ τελεσθῆ. **51** Δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ; Οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἢ διαμερισμόν. **52** Ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν οἴκῳ ἐνὶ⁶ διαμερισμένοι· τρεῖς ἐπὶ δυσὶν καὶ δύο ἐπὶ τρισίν. **53** Διαμερισθήσεται⁷ πατὴρ ἐπὶ⁸ υἱῷ καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί, μήτηρ ἐπὶ θυγατρὶ⁹ καὶ θυγάτηρ ἐπὶ μητρὶ,¹⁰ πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς καὶ νύμφη ἐπὶ τὴν πενθερὰν αὐτῆς.»¹¹

Discern the time

54 Ἐλεγεν δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις· «Ὅταν ἴδητε τὴν¹² νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἀπὸ¹³ δυσμῶν, εὐθέως λέγετε,¹⁴ «Ὁμβρος ἔρχεται,» καὶ γίνεται οὕτως. **55** Καὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε ὅτι «Καύσων ἔσται,» καὶ γίνεται. **56** Ὑποκριταί,

¹ ἐρχεσθαι *rell* | ἐλθεῖν [16%]

² αὐτοῦ *f*³⁵ P^{45,75} *XB,D,W* [47%] CP,NU | εαυτοῦ A,N [53%] HF,RP,TR,OC

³ μηδε *f*³⁵ A,N [95%] CP,HF,RP,TR,OC | η P⁷⁵ *XB* [2.5%] NU | --- (P⁴⁵D)(W) [2.5%]

⁴ εἰς *f*³⁵ P⁴⁵D [75%] CP,HF,RP,TR | ἐπὶ P⁷⁵ *XA,B,N,W* [25%] OC,NU

⁵ οὐ *f*³⁵ [79%] CP,HF,RP,TR,OC | οτου P^{45,75} *XA,B,D,N* [21%] NU | --- W

⁶ οἰκῶ ἐν *f*³⁵ P⁴⁵ A,N,W [98.7%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 P⁷⁵ B,D [1.3%] NU | --- (X)

⁷ διαμερισθῆσεται *f*³⁵ A,N,W [97%] CP,HF,RP,TR | διαμερισθησονται P^{45,75} *XB,D* [3%] OC,NU

⁸ ἐπὶ *rell* | ἐφ A,D [20%] TR

⁹ θυγατρὶ *f*³⁵ A,N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC | τὴν θυγατέρα P^{45,75} [1.5%] NU | θυγατέρα *XB,D* [0.5%]

¹⁰ μητρὶ *f*³⁵ A,N [98%] CP,HF,RP,TR,OC | τὴν μητέρα P^{45,75} B,D [1.5%] NU | μητέρα X [0.5%] | --- (W)

¹¹ αὐτῆς *f*³⁵ A,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P^{45,75} *XB,D* [1%] NU

¹² τὴν *f*³⁵ P⁴⁵ D,W [95.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵ *XA,B,N* [4.5%]

¹³ ἀπο *f*³⁵ P⁴⁵ A,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ἐπὶ P⁷⁵ *XB* [0.5%] NU

¹⁴ λέγετε *f*³⁵ D [82%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 ὅτι P^{45,75} B [12%] NU | λέγεται W [5%] | λέγεται ὅτι *XA,N* [1%]

τὸ πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς¹ οἶδατε δοκιμάζειν, τὸν δὲ καιρὸν² τοῦτον πῶς οὐ δοκιμάζετε;³ **57** Τί δέ, καὶ ἀφ' ἐαυτῶν, οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον;

Pay your debts on time!

58 »Ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μήποτε κατασύρῃ σε πρὸς τὸν κριτὴν, καὶ ὁ κριτὴς σε παραδῶ⁴ τῷ πράκτορι, καὶ ὁ πράκτωρ βάλῃ⁵ σε⁶ εἰς φυλακὴν. **59** Λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως οὗ⁷ καὶ τὸ⁸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῶς.»

Repent or perish

13:1 Παρῆσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν Γαλιλαίων ὧν τὸ αἷμα Πιλάτος ἔμιξεν μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν. **2** Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς⁹ εἶπεν αὐτοῖς· «Δοκεῖτε ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα¹⁰ πεπόνθασιν; **3** Οὐχί, λέγω ὑμῖν· ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοήτε¹¹ πάντες ὡσαύτως¹² ἀπολεῖσθε. **4** Ἡ ἐκεῖνοι οἱ δέκα καὶ¹³ ὀκτὼ ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ Σιλωὰμ καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς· δοκεῖτε ὅτι οὗτοι¹⁴ ὀφειλέται ἐγένοντο παρὰ πάντας¹⁵ ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας ἐν¹⁶ Ἱερουσαλὴμ; **5** Οὐχί, λέγω ὑμῖν· ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοήτε¹⁷ πάντες ὁμοίως¹⁸ ἀπολεῖσθε.»

¹ του ουρανου και της γης f³⁵ P^{45,75}D,N [40%] CP,OC | ~ 45312 xA,B,W [60%] HF,RP,TR,NU

² τον δε καιρον f³⁵ xA,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 132 P⁷⁵B [0.2%] NU | πλην 13 P⁴⁵D [0.2%] | one other variant

³ ου δοκιμαζετε f³⁵ P⁴⁵A(D) (94.7%) CP,HF,RP,TR,OC | 1 δοκιμαζεται N,W (3.9%) | 2 (0.4%) | ουκ οιδετε δοκιμαζειν P⁷⁵xB (0.8%) NU | three other readings (0.2%)

⁴ παραδω f³⁵ N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | παραδωσει (P⁴⁵)xA,B(D) [1.5%] NU | παραδοσει P⁷⁵

⁵ βαλη f³⁵ A,N,W [80%] CP,HF,RP | βαλλη [5%] TR | βαλει P⁷⁵xB,D [10%] OC,NU | βαλλει [5%]

⁶ βαλη σε f³⁵ D [24%] CP | ~ 21 P⁷⁵xA,B,N,W [76%] HF,RP,TR,OC,NU

⁷ ου f³⁵ D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | του A | --- P⁷⁵xB [1%] NU

⁸ το f³⁵ P⁷⁵xB,N,W [60%] TR,OC,NU | τον A(D) [40%] CP,HF,RP

⁹ ο ιησους f³⁵ A,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵xB [0.5%] NU

¹⁰ τοιαυτα f³⁵ P⁷⁵A,N,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ταυτα xB,D [2.5%] NU

¹¹ μετανοητε f³⁵ P⁷⁵xB,N,W [63%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | μετανοησητε A,D [13%] | μετανοειτε [22%] | μετανοησετε [2%]

¹² οwsαυτως f³⁵ A,N,W [95%] CP,HF,RP,TR,OC | ομοιως P⁷⁵xB,D [5%] NU

¹³ και f³⁵ A,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵xB,D [1.5%] NU

¹⁴ ουτοι f³⁵ N [81.5%] CP,HF,RP,TR,OC | αυτοι P⁷⁵xA,B,W [18%] NU | --- D [0.2%] | one other variant

¹⁵ παντας f³⁵ (N)W [90%] CP,HF,RP,TR | 1 τους P⁷⁵xA,B,D [10%] OC,NU

¹⁶ εν f³⁵ xA,N,W [92%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵B,D [8%] NU

¹⁷ μετανοητε f³⁵ P⁷⁵B,N,W [62%] CP,HF,RP,TR,NU | μετανοειτε W [16%] | μετανοησητε xA,D [21%] OC | μετανοησετε [1%] | μετανοηται [0.5%]

¹⁸ ομοιως f³⁵ P⁷⁵A,D,N,W [94%] CP,HF,RP,TR,OC | οwsαυτως xB [6%] NU

Parable of a barren fig tree

6 Ἐλεγεν δὲ ταύτην τὴν παραβολήν· «Συκὴν εἶχέν τις¹ ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ πεφυτευμένην,² καὶ ἦλθεν ζητῶν καρπὸν³ ἐν αὐτῇ καὶ οὐχ εὔρεν. **7** Εἶπεν δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν· Ἰδού, τρία ἔτη⁴ ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ καὶ οὐχ εὗρίσκω. Ἐκκοψον⁵ αὐτήν· ἵνατί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ;»⁶ **8** Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει⁷ αὐτῷ, «Κύριε, ἄφες αὐτήν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν καὶ βάλῃ κόπρια,⁸ **9** κἂν μὲν ποιήσῃ⁹ καρπὸν—εἰ δὲ μήγε, εἰς τὸ μέλλον¹⁰ ἐκκόψεις¹¹ αὐτήν.»

Jesus heals a woman bound by Satan

10 Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάββασιν. **11** Καὶ ἰδού, γυνὴ ἦν¹² πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας¹³ ἔτη δέκα καὶ¹⁴ ὀκτώ—καὶ ἦν συγκύπτουσα καὶ μὴ δυναμένη ἀνακῦσαι εἰς τὸ παντελές. **12** Ἰδὼν δὲ αὐτήν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησεν καὶ εἶπεν αὐτῇ, «Γύναι, ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας σου.» **13** Καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας, καὶ παραχρῆμα ἀνωρθώθη,¹⁵ καὶ ἐδόξαζεν τὸν Θεόν.

14 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ¹⁶ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγεν τῷ ὄχλῳ,¹⁷ «Ἐξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν ταύταις¹⁸ οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε, καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου.» **15** Ἀπεκρίθη οὖν¹⁹ αὐτῷ ὁ Κύριος καὶ εἶπεν· «Ὑποκριταί,²⁰

¹ εἶχεν τις *rell* | ~ 21 D [13%]

² ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ πεφυτευμένην *f*³⁵ A,N [94%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ 51234 *P*⁷⁵B,D,W [6%] NU | ~ 5134 *κ*

³ ζητῶν καρπὸν *rell* | ~ 21 [0.5%] TR

⁴ ἔτη *f*³⁵ A,N,W [98%] CP, HF, RP, TR, OC | 1 ἀφ' οὗ *P*⁷⁵*κ*B,D [2%] NU

⁵ ἐκκοψον *f*³⁵ *κ*B,D,N,W [92%] CP, HF, RP, TR, OC | 1 οὖν *P*⁷⁵A [8%] [NU]

⁶ καταργεῖ *rell* | καταργῇ [25%]

⁷ λέγει *rell* | εἶπεν [3%] OC

⁸ κόπρια *f*³⁵ *P*⁷⁵*κ*A,B,N,W [87%] CP, HF, RP, OC, NU | κοπριαν [12%] TR | κοπρον [1%] | κοφινον κοπριων D

⁹ ποιήσῃ *f*³⁵ *P*^{45,75}*κ*A,B,D,N,W [80%] CP, HF, RP, TR, OC, NU | ποιήσῃ [20%]

¹⁰ εἰ δὲ μήγε εἰς τὸ μέλλον *f*³⁵ *P*^{45v}A,D,N,W [97.5%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ 456123 *P*⁷⁵*κ*B [2.5%] NU

¹¹ ἐκκόψεις *rell* | ἐκκοψῇς [14%]

¹² ἦν *f*³⁵ A(D)(W) [98%] CP, HF, RP, TR, OC | --- *P*^{45,75}*κ*B,N [2%] NU

¹³ ἀσθενείας *rell* | ἀσθενίας CP | ἀσθενεία (D)

¹⁴ καὶ *f*³⁵ A,N [98%] CP, HF, RP, TR, OC | --- *κ*B,D,W [2%] NU | τη *P*^{45,75}

¹⁵ ἀνωρθώθη *f*³⁵ *κ*N,W [59%] CP, HF, RP, TR, OC, NU | ἀνορθώθη *P*⁷⁵A,B,D [40%] | ἰαθῇ [1%]

¹⁶ τῷ *rell* | το [15%]

¹⁷ ὄχλῳ *f*³⁵ *P*⁴⁵A,D,N,W [99%] CP, HF, RP, TR, OC | 1 ὅτι *P*⁷⁵*κ*B [1%] NU

¹⁸ ταύταις *f*³⁵ D [93%] CP, HF, RP, TR, OC | αὐταῖς *P*^{45,75}*κ*A,B,N,W [7%] NU

¹⁹ οὖν *f*³⁵ A,N,W [96%] CP, HF, RP, TR, OC | δε *P*^{45,75}*κ*B,D [2.5%] NU | --- [1.5%]

²⁰ ὑποκριταί *f*³⁵ *P*⁷⁵*κ*A,B,N [75%] CP, HF, RP, NU | ὑποκριτὰ *P*⁴⁵D,W [25%] TR, OC

ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει; **16** Ταύτην δέ, θυγατέρα Ἀβραὰμ οὖσαν, ἦν ἔδυσεν ὁ Σατανᾶς, ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;» **17** Καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ, κατησχύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ.

Two parables

18 Ἐλεγεν δέ·¹ «Τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν; **19** Ὅμοία ἐστὶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ,² καὶ ἡῤῥησεν καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον μέγα,³ καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.»

20 Πάλιν⁴ εἶπεν· «Τίνι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ; **21** Ὅμοία ἐστὶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυσεν⁵ εἰς ἀλεύρου σάτα τρία ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.»

The narrow gate

22 Καὶ διεπορεύετο κατὰ πόλεις καὶ κώμας διδάσκων, καὶ πορείαν ποιούμενος εἰς Ἱερουσαλήμ.⁶ **23** Εἶπεν δέ τις αὐτῷ, «Κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι;» Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς· **24** «Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης,⁷ ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν. **25** Ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔξω ἐστάναι καὶ κρούειν τὴν θύραν λέγοντες, «Κύριε, Κύριε,⁸ ἄνοιξον ἡμῖν» καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν, «Οὐκ οἶδα ὑμᾶς· πόθεν ἐστέ;» **26** Τότε ἄρξεσθε⁹ λέγειν, «Ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας.» **27** Καὶ ἐρεῖ· «Λέγω¹⁰ ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς¹¹ πόθεν ἐστέ. Ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ, πάντες οἱ¹² ἐργάται τῆς¹³ ἀδικίας.»

¹ δε f³⁵ A,D(N)W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ουν P^{45,75} XB [1.5%] NU

² εαυτου rell | αυτου P⁴⁵ XD [15%]

³ μεγα f³⁵ P⁴⁵ A,N,W [97.1%] CP,HF,RP,TR,OC | μεγαν (2.1%) | --- P⁷⁵ XB(D) (0.8%) NU

⁴ παλιν f³⁵ A,N,W [95%] CP,HF,RP,OC | και 1 P^{45,75} XB [5%] TR,NU | D is wild

⁵ εκρυσεν f³⁵ P⁴⁵ B,N [60%] CP,OC | ενεκρυσεν P⁷⁵ XA,D,W [40%] HF,RP,TR[NU

⁶ ιερουσαλημ f³⁵ A,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ιεροσολυμα P⁷⁵ X [0.5%] NU | εροσολυμα B

⁷ πυλης f³⁵ A,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | θυρας P⁽⁴⁵⁾⁷⁵ XB,D [1%] NU

⁸ κυριε f³⁵ A,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵ XB [0.5%] NU

⁹ αρξεσθε f³⁵ P⁷⁵ B [70%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | αρξησθε XA,D,N,W [30%]

¹⁰ λεγω f³⁵ P⁷⁵ A,D,N,W (94.7%) CP,HF,RP,TR,OC | λεγων B (1.3%) NU | --- X (1.3%) | omit 26-27a (2.7%)

¹¹ υμας f³⁵ XA(D)N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] | --- P⁷⁵ B [1%]

¹² οι f³⁵ A [75%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵ XB,D,N,W [25%] NU

¹³ της f³⁵ A,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵ XB(D) [0.5%] NU

28 »Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμός, καὶ ὁ βρυγμός τῶν ὀδόντων, ὅταν ὄψεσθε¹ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ πάντας τοὺς προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. **29** Καὶ ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ² βορρᾶ καὶ νότου, καὶ ἀνακλιθήσονται³ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ. **30** Καὶ ἰδοὺ, εἰσὶν ἔσχατοι οἱ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἱ ἔσονται ἔσχατοι.»

A word for Herod

31 Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ⁴ προσήλθόν⁵ τινες Φαρισαῖοι λέγοντες αὐτῷ, «Ἐξέλθε καὶ πορεύου ἐντεῦθεν, ὅτι Ἡρώδης θέλει⁶ σε ἀποκτείνειν.» **32** Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· «Πορευθέντες εἶπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτη· Ἰδοὺ, ἐκβάλλω δαιμόνια καὶ ἰάσεις ἐπιτελῶ⁷ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι.» **33** Πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ ἐχομένη πορεύεσθαι, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω Ἱερουσαλὴμ.

Jesus laments over Jerusalem

34 »Ἱερουσαλὴμ, Ἱερουσαλὴμ, ἡ ἀποκτενοῦσα⁸ τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξει τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις⁹ τὴν ἐαυτῆς νοσσιάν¹⁰ ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθέλησατε. **35** Ἰδοὺ, ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος.¹¹ Λέγω δὲ¹² ὑμῖν ὅτι¹³ οὐ μὴ με ἴδητε¹⁴ ἕως ἄν ἥξει ὅτε¹⁵ εἴπητε, «Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.» »

Jesus heals a man with dropsy

14:1 Καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν ἀρχόντων

¹ ὄψεσθε f³⁵ B,D [27%] CP,UBS | ὀψησθε P⁷⁵A,N,W [73%] HF,RP,TR,OC,N-A | ἰδητε N

² καὶ f³⁵ NA,D,N,W [98%] CP,HF,RP | 1 ἀπο B [2%] TR,OC,NU | ἀπο P⁷⁵

³ ἀνακλιθήσονται rell | ἀνακληθήσονται N [30%]

⁴ ἡμερα f³⁵ N,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC | ὦρα P⁷⁵NA,B,D [3%] NU

⁵ προσήλθον rell | προσήλθαν P⁷⁵B,D,NU

⁶ θελει rell | θελη [15%]

⁷ ἐπιτελῶ f³⁵ A,N,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ἀποτελῶ P⁷⁵NB [2%] NU | ἀποτελούμαι D | ποιουμαι καὶ P⁴⁵ | two other variants

⁸ ἀποκτενοῦσα f³⁵ (A) [48%] HF,RP | ἀποκτεννοῦσα CP,OC | ἀποκτείνουσα P^{45,75}NB,D [49%] TR,NU | ἀποκτείνουσα [3%] | ἀποκτινοῦσα N,W

⁹ ὄρνις rell | 1 ἐπισυναγει CP

¹⁰ τὴν ἐαυτῆς νοσσιαν rell | τὰ 2 νοσσια A(D) [12%]

¹¹ ἔρημος f³⁵ D,N [55%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P^{45v,75}NA,B,W [45%] NU

¹² λέγω δε f³⁵ P⁷⁵A,B,D,N,W [96.5%] CP,HF,RP,OC[NU] | ~ 21 [2%] | ~ ἀμην 21 [1%] TR | 1 P⁴⁵N [0.4%]

¹³ ὅτι f³⁵ A,N,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P^{45v,75}NB,D [3%] NU

¹⁴ με ἰδητε f³⁵ P^{45,75}D,N [85%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 NA,B,W [15%] NU

¹⁵ ἀν ἡξει ὅτε f³⁵ A,N,W [45%] RP | 1 ἡξει 3 [47%] CP,HF,TR,OC | 23 D [0.2%] [NU] | 1 P⁴⁵N [6%] | 3 [1.5%] | --- P⁷⁵B [0.3%]

τῶν¹ Φαρισαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι αὐτόν. **2** Καὶ ἰδού, ἄνθρωπός τις ἦν ὑδρωπικὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ. **3** Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ Φαρισαίους λέγων, «Εἰ² ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ θεραπεύειν;»³ **4** Οἱ δὲ ἡσύχασαν. Καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο αὐτόν καὶ ἀπέλυσεν. **5** Καὶ ἀποκριθεὶς⁴ πρὸς αὐτοὺς εἶπεν,⁵ «Τίνος ὑμῶν, υἱὸς⁶ ἢ βοῦς εἰς φρέαρ ἐμπεσεῖται,⁷ καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει αὐτόν ἐν τῇ⁸ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;» **6** Καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκριθῆναι αὐτῷ⁹ πρὸς ταῦτα.

A lesson about humility

7 Ἐλεγεν δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολήν, ἐπέχων πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς· **8** «Ὅταν κληθῇς ὑπό τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῇς¹⁰ εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐντιμότερός σου ἢ κεκλημένος ὑπ’ αὐτοῦ, **9** καὶ ἔλθων ὁ σὲ καὶ αὐτόν καλέσας ἐρεῖ, «Σὺ,¹¹ δὸς τούτῳ τόπον· καὶ τότε ἄρξῃ, μετ’¹² αἰσχύνῃς, τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν. **10** Ἀλλ’ ὅταν κληθῇς, πορευθεὶς ἀνάπεσε¹³ εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκὼς σε, εἴπῃ¹⁴ σοι, «Φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον.» Τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον¹⁵ τῶν συνανακειμένων σοι. **11** Ὅτι πᾶς ὁ ὑψὼν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινὼν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.»

12 Ἐλεγεν δὲ καὶ τῷ κεκληκώτῃ αὐτόν· «Ὅταν ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους σου, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου, μηδὲ γείτονας πλουσίους, μήποτε καὶ αὐτοὶ σε ἀντικα-λέσωσιν,¹⁶ καὶ

¹ τῶν f³⁵ A,D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] | --- P^{45,75}xB [1%]

² εἰ f³⁵ P⁴⁵ A,N,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵xB,D [3%] NU

³ θεραπευειν f³⁵ A,N,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | θεραπευσαι P⁴⁵ | 1 η ου [1%] |
θεραπευσαι η ου P⁷⁵xB,D [1.5%] NU

⁴ αποκριθεις f³⁵ (x)A,N(W) [80%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P^{45,75}B,D [20%] NU

⁵ προς αυτους ειπεν *rell* | ~ 312 A,D,W [13%]

⁶ υιος f³⁵ P^{45,75}B,N,W [72.5%] HF,RP,OC,NU | ο 1 A [1.5%] | ονος x [26%] CP,TR |
προβατον D

⁷ εμπεσειται f³⁵ (D,N) [90%] CP,HF,RP,TR,OC | πεσειται P^{45,75}xA,B,W [10%] NU

⁸ τη f³⁵ A(D)N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P^{45,75}xB [1%] NU

⁹ αυτω f³⁵ A,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P^{45,75}xB,D [1%] NU | two other variants

¹⁰ κατακλιθης *rell* | κατακληθης [15%] | κατακλιθεις [3%] | κατακληθεις [5.5%] |
κατακλινου P⁴⁵ | one other variant

¹¹ συ f³⁵ [20%] | σοι P^{45,75}xA,B,D,N,W [80%] CP,HF,RP,TR,OC,NU

¹² μετ f³⁵ P⁴⁵ [70%] CP,HF,RP,TR,OC | μετα P⁷⁵xA,B,D,N,W [30%] NU

¹³ αναπεσε f³⁵ P^{45v,75}xA,B,N,W [80%] CP,HF,RP,OC,NU | ανεπεσε [1%] | αναπεσον [4%]
TR | αναπεσαι [15%] | αναπειπτε D

¹⁴ ειπη f³⁵ A,D,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ερει P⁷⁵xB,N [1%] NU

¹⁵ ενωπιον f³⁵ D,W [95%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 παντων P⁷⁵xA,B,N [5%] NU

¹⁶ σε αντικαλεσωσιν f³⁵ A,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 P⁷⁵xB,D [2%] NU |
αντικαλεσουσεν N

γένηται¹ σοι ἀνταπόδομα.² **13** Ἀλλ' ὅταν ποιῇς δοχὴν,³ κάλει πτωχοὺς, ἀναπήρους,⁴ χωλοὺς, τυφλοὺς· **14** καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι—ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων.»

An unusual banquet

15 Ἀκούσας δέ τις τῶν συνανακειμένων ταῦτα εἶπεν αὐτῷ, «Μακάριος ὃς⁵ φάγεται ἄριστον⁶ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ.» **16** Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· «Ἀνθρώπος τις ἐποίησεν⁷ δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσεν πολλοὺς· **17** καὶ ἀπέστειλεν τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δεῖπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις, «Ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἔτοιμά ἐστιν πάντα.»⁸ **18** Καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι πάντες.⁹ Ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ· «Ἄγρὸν ἠγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ¹⁰ ἰδεῖν αὐτόν. Ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον.» **19** Καὶ ἕτερος εἶπεν· «Ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά. Ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον.» **20** Καὶ ἕτερος εἶπεν, «Γυναῖκα ἔγνημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν.» **21** Καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος¹¹ ἀπήγγειλεν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. Τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης εἶπεν τῷ δούλῳ αὐτοῦ, «Ἐξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους¹² καὶ τυφλοὺς καὶ χωλοὺς¹³ εἰσάγαγε ὧδε.» **22** Καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος, «Κύριε, γέγονεν ὡς¹⁴ ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστίν.» **23** Καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦλον· «Ἐξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκος μου.¹⁵ **24** Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεται μου τοῦ δεῖπνου.»¹⁶

¹ γενηται *rell* | γενησεται [16%] OC | one other variant

² σοι ανταποδομα **f**³⁵ A,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 **P**⁷⁵**xB**,D [1%] NU

³ ποιης δοχην **f**³⁵ A,D,N,W [84%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 B,NU | ~ 2 ποιησης **P**⁷⁵**x** | ποιεις 2 [16%]

⁴ αναπηρους **f**³⁵ [90%] CP,HF,RP,TR,OC | αναπειρους **P**⁷⁵A,B,D,W [10%] NU | αναπιρους **xN**

⁵ ος **f**³⁵ A,D,N,W [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC | οστις **P**⁷⁵B [3.5%] NU | omit whole line **x**

⁶ αριστον **f**³⁵ A,W [80%] CP,HF,RP,OC | αρτον **P**⁷⁵B,D,N [20%] TR,NU

⁷ εποιησεν **f**³⁵ A,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | εποιει **P**⁷⁵**xB** [0.5%] NU

⁸ παντα **f**³⁵ A(D)N,W (99.5%) CP,HF,RP,TR,OC | --- **P**⁴⁵⁽⁷⁵⁾(**x**)B (0.5%) NU

⁹ παραιτεισθαι παντες **f**³⁵ A,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 **P**⁷⁵**xB**,D [1%] NU

¹⁰ εξελθειν και **f**³⁵ A,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | εξελθων **P**⁷⁵**xB**,D [0.5%] NU | three other variants

¹¹ εκεινος **f**³⁵ N [89%] CP,HF,RP,TR,OC | --- **P**^{45,75}**xA**,B,D,W [11%] NU

¹² αναπηρους **f**³⁵ N [97%] CP,HF,RP,TR,OC | αναπειρους **P**⁷⁵**xA**,B,D,W [3%] NU

¹³ τυφλους και χωλους **f**³⁵ **P**^{45,75}**xB**,D,W [42%] CP,NU | ~ 321 N [57%] HF,RP,TR,OC | 1 A [1%]

¹⁴ ως **f**³⁵ A,N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC | ο **P**^{45v,75}**xB**,D [1%] NU | two other variants [1%]

¹⁵ ο οικος μου **f**³⁵ **P**⁴⁵W [95%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 312 **P**⁷⁵**xA**,B,D,N [5%] NU

¹⁶ δειπνου **f**³⁵ **P**^{45,75}**xA**,B,D,N,W [55%] CP,HF,TR,OC,NU | 1 πολλοι γαρ εισιν κλητοι

Jesus ministers (mainly) in Perea

Jesus defines discipleship

14:25 Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ στραφεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς· **26** «Εἴ τις ἔρχεται πρὸς με καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ¹ καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ² καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν,³ οὐ δύναται μου εἶναι μαθητής.⁴ **27** Καὶ ὅστις⁵ οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ,⁶ καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναται εἶναί μου⁷ μαθητής.

28 »Τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν, ὁ θέλων⁸ πύργον οἰκοδομῆσαι, οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ⁹ πρὸς¹⁰ ἀπαρτισμόν; **29** Ἵνα μήποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον καὶ μὴ ἰσχύοντος¹¹ ἐκτελέσαι, πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται¹² ἐμπαίξιν αὐτῷ,¹³ **30** λέγοντες ὅτι «Οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι.»

31 »Ἡ τίς βασιλεὺς, πορευόμενος συμβαλεῖν ἐτέρῳ βασιλεῖ¹⁴ εἰς πόλεμον, οὐχὶ καθίσας πρῶτον¹⁵ βουλευεται¹⁶ εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ἀπαντῆσαι¹⁷ τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν; **32** Εἰ δὲ μή γε, ἔτι πόρρω αὐτοῦ¹⁸ ὄντος, πρεσβείαν ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην.

33 »Οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσιν τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναται μου εἶναι¹⁹ μαθητής.

ολιγοὶ δε εκλεκτοὶ [45%] RP

¹ αὐτου f³⁵ P⁴⁵ ⲭA,D,N,W [96%] CP,HF,RP | εαυτου P⁷⁵B [4%] TR,OC,NU

² δε f³⁵ P⁴⁵ ⲭA,D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | τε B [1%] NU | --- P⁷⁵

³ εαυτου ψυχην f³⁵ P⁴⁵ A,D,N,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 P⁷⁵ ⲭB,NU

⁴ μου ειναι μαθητης f³⁵ P^{45,75} N [36%] CP | ~ 132 A,D,W [60%] HF,RP,TR,OC | ~ 213 ⲭB [4%] NU | one other variant

⁵ και οστις f³⁵ A(D)N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | 2 P^{45,75} ⲭ [0.5%] NU | 2 ουν B | two other variants

⁶ αὐτου f³⁵ P^{45,75} ⲭD [92%] CP,HF,RP,TR | εαυτου A,B,N,W [8%] OC,NU

⁷ ειναι μου f³⁵ P⁷⁵ ⲭB,N,W [75%] CP,HF,RP,OC,NU | ~ 21 P⁴⁵ A(D) [25%] TR

⁸ ο θελων f³⁵ P⁴⁵ W [70%] CP,HF,RP | 2 ⲭA,B,D,N [30%] TR,OC,NU | θελει P⁷⁵

⁹ τα f³⁵ ⲭA,N [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P^{45,75} B,D,W [1.5%] NU

¹⁰ προς f³⁵ [45%] CP,TR,OC | εις P^{45,75} ⲭA,B,D,N,W [55%] HF,RP,NU

¹¹ ισχυοντος *rell* | ισχυσαντος [8%] OC | three other spellings

¹² αρξωνται *rell* | αρξονται N [18%]

¹³ εμπαιζειν αυτω f³⁵ P^{45v} [86%] CP,HF,RP,TR | ~ 21 P⁷⁵ ⲭA,B,N,W [13%] OC,NU | --- (D) | two other variants [1%]

¹⁴ συμβαλειν ετερω βασιλει f³⁵ W [98%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 231 P⁷⁵ (ⲭ)A,B,D,N [2%] NU | two other variants

¹⁵ καθισας πρωτον *rell* | ~ 21 [1%] OC

¹⁶ βουλευεται f³⁵ A,D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | βουλευσεται P⁷⁵ ⲭB [1%] NU

¹⁷ απαντησαι f³⁵ N,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC | υπαντησαι P^{45,75} ⲭA,B(D) [3%] NU

¹⁸ πορρω αυτου f³⁵ A [95%] CP,HF,RP,OC | ~ 21 P⁷⁵ ⲭB,D,N,W [5%] TR,NU

¹⁹ μου ειναι f³⁵ A(D)N,W [99%] CP,HF,RP,TR | ~ 21 P⁷⁵ ⲭB [1%] OC,NU

34 Καλὸν¹ τὸ ἅλας· ἐὰν δέ² τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται; **35** Οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς κοπρίαν εὐθετόν ἐστιν· ἔξω βάλλουσιν αὐτό. Ὁ ἔχων ὧτα ἀκούειν, ἀκουέτω.»

Parable of a lost sheep

15:1 Ἦσαν δὲ ἐγγιζόντες αὐτῷ³ πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ. **2** Καὶ διεγόγγυζον οἱ⁴ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς λέγοντες ὅτι «Οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται καὶ συνεσθίει αὐτοῖς.» **3** Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγων· **4** «Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν, ἔχων ἑκατὸν πρόβατα καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν,⁵ οὐ καταλείπει τὰ ἐνενήκοντα ἑννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς ἕως⁶ εὑρῇ αὐτό; **5** Καὶ εὕρων ἐπιτίθουσιν ἐπὶ τοὺς ὤμους αὐτοῦ⁷ χαίρων. **6** Καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον, συγκαλεῖ⁸ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας, λέγων αὐτοῖς, «Συγχαρήτε μοι, ὅτι εὑρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός.» **7** Λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτως χαρὰ ἐστὶ ἐν τῷ οὐρανῷ⁹ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἑννέα δικαίοις οἵτινες οὐ χρεῖαν ἔχουσιν μετανοίας.

Parable of a lost coin

8 » Ἡ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς ἕως ὅτου¹⁰ εὑρῇ; **9** Καὶ εὕροῦσα, συγκαλεῖται¹¹ τὰς φίλας καὶ τὰς¹² γείτονας λέγουσα, «Συγχαρήτε μοι, ὅτι εὑρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα.» **10** Οὕτως, λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται¹³ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.»

Parable of a lost son

11 Εἶπεν δέ· «Ἄνθρωπός τις εἶχεν δύο υἱούς. **12** Καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί, «Πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας.» Καὶ¹⁴ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον. **13** Καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας, συναγαγὼν ἅπαντα,¹⁵ ὁ

¹ καλον f³⁵ A,D,N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 συν P⁷⁵XB [2%] NU

² δε f³⁵ P⁷⁵A,W [98.5%] CP,HF,RP,TR | 1 και XB,D,N [1.5%] OC,NU

³ ἐγγιζόντες αὐτῷ f³⁵ D,N [82%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 P⁷⁵XA,B,W [18%] NU

⁴ οἱ f³⁵ A,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 τε P⁷⁵XB,D [0.5%] NU

⁵ ἐν ἐξ αὐτῶν f³⁵ A,N [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 231 P⁷⁵XB(D)W [1.5%] NU

⁶ ἕως f³⁵ P⁷⁵B,D,W [70%] CP,HF,RP,TR,NU | 1 ου XA,N [30%] OC

⁷ αὐτοῦ f³⁵ P⁷⁵XB,D,N [45%] OC,NU | εαυτοῦ A,W [55%] CP,HF,RP,TR

⁸ συγκαλεῖ rell | συγκαλεῖται D [16%] | συγκαλεῖτε N | one other variant

⁹ ἐστὶ ἐν τῷ οὐρανῷ f³⁵ A,D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2341 P⁷⁵XB [1%] NU

¹⁰ ὅτου f³⁵ A,N,W [95.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ου P⁷⁵XB [3%] NU | --- D [1%] | three other variants

¹¹ συγκαλεῖται f³⁵ (A)(D)W [86%] CP,HF,RP,TR | συγκαλεῖ P⁷⁵(X)B,N [14%] OC,NU

¹² τὰς f³⁵ A(D)N,W [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC | τοὺς [3%] | --- P⁷⁵XB [0.5%] NU

¹³ χαρὰ γίνεται f³⁵ (A)N(W) [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ γέινεται 1 P⁷⁵XB [1%] NU | 1 ἐστὶ D

¹⁴ και f³⁵ XD,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ο δε A,B [1%] NU | --- P⁷⁵

¹⁵ ἅπαντα f³⁵ XA,N,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC | παντα P⁷⁵B,D [3%] NU

νεώτερος υἱὸς ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακράν· καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισεν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως. **14** Δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς¹ κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἠρξάτο² ὑστερεῖσθαι. **15** Καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἐνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους· **16** καὶ ἐπεθύμει γεμίσει τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ³ τῶν κερατίων ὧν ἥσθιον οἱ χοῖροι, καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. **17** Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν εἶπεν·⁴ «Πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν⁵ ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῶ⁶ ἀπόλλυμαι· **18** ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἐρῶ αὐτῷ· Πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, **19** καὶ⁷ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. Ποίησόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου.»

20 »Καὶ ἀναστὰς ἦλθεν πρὸς τὸν πατέρα ἑαυτοῦ.⁸ Ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος, εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἐσπλαγχνίσθη· καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν⁹ ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. **21** Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ υἱός,¹⁰ «Πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ¹¹ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου.»¹² **22** Εἶπεν δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ·¹³ «Ἐξενέγκατε τὴν¹⁴ στολὴν τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας.¹⁵ **23** Καὶ ἐνέγκαντες¹⁶ τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν· **24** ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησεν, καὶ¹⁷ ἀπολωλὼς ἦν¹⁸ καὶ

¹ ἰσχυρὸς f³⁵ N,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ἰσχυρὰ P⁷⁵ A,B,D [1%] NU

² ἠρξάτο *rell* | 1 του A [20%]

³ γεμίσει τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ f³⁵ A,N,Q (96.4%) CP,HF,RP,TR,OC | 1234 ἐκ (0.9%) | χορτασθῆναι ἐκ P⁷⁵ B,D (2.2%) NU | χορτασθῆναι 5 (0.5%) | 123 καὶ χορτασθῆναι 5 W

⁴ εἶπεν f³⁵ A,D,N,Q,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | εἶπε P⁷⁵ B [1.5%] NU

⁵ περισσεύουσιν f³⁵ B,D,N,Q,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC | περισσεύονται P⁷⁵ A,B [2%] NU

⁶ λιμῶ f³⁵ (A)Q,W [91.5%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 ὠδε (P⁷⁵ B) [2.5%] NU | ὠδε 1 (D)N [6%]

⁷ καὶ f³⁵ N [58%] CP,HF,RP,TR | --- P⁷⁵ A,B,D,Q,W [42%] OC,NU

⁸ ἑαυτοῦ f³⁵ P⁷⁵ A,B,W [42%] TR,NU | αὐτοῦ B,D,N,Q [58%] CP,HF,RP,OC

⁹ ἐπέπεσεν *rell* | ἐπεσεν W [20%] | ἐνεπέπεσεν D

¹⁰ αὐτῷ ὁ υἱός f³⁵ A,N,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 231 P⁷⁵ B(D) [1%] NU

¹¹ καὶ f³⁵ N,Q,W [94%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵ A,B,D [6%] NU

¹² σου f³⁵ P⁷⁵ A,N,Q,W (87.3%) CP,HF,RP,TR,OC,NU | 1 ποιήσον με ὡς ἓνα τῶν μισθίων 1 B,D (12.5%) | long omissions (0.2%)

¹³ αὐτοῦ f³⁵ A,N,Q,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 ταχὺ (P⁷⁵ B) [1%] NU | 1 ταχέως D [2%] | one other variant

¹⁴ τὴν f³⁵ P⁷⁵ [95%] CP,HF,RP,TR,OC | --- A,B,D,N,Q,W [5%] NU

¹⁵ πόδας *rell* | 1 αὐτοῦ D [12%]

¹⁶ ἐνέγκαντες f³⁵ A,Q,W [85%] CP,HF,RP,TR,OC | ἐνεγκόντες N [13%] | ἐξενέγκαντες [1%] | ἐνεγκατε D [0.5%] | φερετε P⁷⁵ B [0.5%] NU

¹⁷ καὶ f³⁵ N [84%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵ A,B,D,Q(W) [16%] NU

¹⁸ ἀπολωλὼς ἦν f³⁵ N [45.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ἀπολωλὸς 2 f^{35pt} [50%] | ~ 21 A,B,NU

εὔρεθη.»¹ Καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι.

25 » Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισεν τῇ οἰκίᾳ ἤκουσεν συμφωνίας καὶ χορῶν· **26** καὶ προσκαλεσάμενος ἓνα τῶν παιδῶν,² ἐπυνθάνετο τί³ εἶη ταῦτα. **27** Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ ὅτι «Ὁ ἀδελφός σου ἦκει, καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν.» **28** Ὡργίσθη δὲ καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. Ὁ οὖν⁴ πατήρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν. **29** Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ πατρί·⁵ «Ἰδού, τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρήλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ. **30** Ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος ὁ καταφαγὼν σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν.»⁶ **31** Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· «Τέκνον, σὺ πάντοτε μετ’ ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σά ἐστιν. **32** Εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησεν,⁷ καὶ⁸ ἀπολωλὼς⁹ ἦν¹⁰ καὶ εὔρεθη.»¹¹

Parable of a stupid steward

16:1 Ἔλεγεν δὲ καὶ¹² πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ·¹³ «Ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. **2** Καὶ φωνήσας αὐτόν εἶπεν αὐτῷ· «Τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; Ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου, οὐ γὰρ δυνήσῃ ἔτι¹⁴ οἰκονομεῖν.»

| ~ 2 απολωλος **κ** | ~ 2 απολολως P⁷⁵ | 1 D,Q [1%] | απολωλος [3%] [The difference of one letter changes the case/gender from nominative masculine to accusative neuter. As an aid to discussion, I will start with a translation: “this son of mine was dead and came to life; he was lost and is found”. The referent, “son”, is nominative masculine, clearly so, so where did the variant come from? Well, ‘dead’, νεκρος, is an adjective, and is nominative masculine, but ‘lost’ is a perfect active participle, and the ending is different. I suppose that copyists treated the participle like an adjective and repeated the ending. Also, both forms were pronounced the same, and in cursive handwriting the two forms can be similar. The correct form is clearly the nominative masculine.]

¹ ευρεθη *rell* | ηυρεθη A,N [25%]

² παιδων *rell* | 1 αυτου [2%] TR

³ τι **f**³⁵ **κ**A(D)W [84%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 αν P⁷⁵B,N,Q [8%] NU | τινα [8%]

⁴ ουν **f**³⁵ N,Q,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC | δε P⁷⁵**κ**A,B,D [2%] NU

⁵ πατρι **f**³⁵ **κ**W [91%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 αυτου P⁷⁵A,B,D,N,Q [9%] NU

⁶ μοσχον τον σιτευτον **f**³⁵ A,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 31 P⁷⁵**κ**(B)(D)Q [0.5%] NU

⁷ ανεζησεν **f**³⁵ A,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | εζησεν P⁷⁵**κ**B [0.5%] NU

⁸ και *rell* | --- **κ**D [13%]

⁹ απολωλως **f**³⁵ P⁷⁵**κ**A,B,D,N,W [60%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | απολωλος [40%]

¹⁰ ην **f**³⁵ **κ**N [95%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵A,B,D(W) [5%] NU

¹¹ ευρεθη *rell* | ηυρεθη A,N [15%]

¹² και *rell* | --- [14%]

¹³ αυτου **f**³⁵ A,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵**κ**B,D [1%] NU

¹⁴ δυνηση ετι **f**³⁵ A,N [92%] CP,HF,RP,TR | δυνη 2 P⁷⁵B,D,W [8%] OC,NU | ~ 2 δυνη **κ**

3 Εἶπεν δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος· <Τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ; Σκάπτειν οὐκ ἰσχύω· ἐπαιτεῖν αἰσχύνομαι—4 ἔγνων τί ποιήσω, ἵνα ὅταν μετασταθῶ¹ τῆς οἰκονομίας, δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν.>² 5 Καὶ προσκαλεσάμενος ἓνα ἕκαστον τῶν χρεωφειλετῶν³ τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ,⁴ ἔλεγεν τῷ πρώτῳ, <Πόσον ὀφείλεις⁵ τῷ κυρίῳ μου;> 6 Ὁ δὲ εἶπεν, <Ἐκατὸν βάτους ἐλαίου.> Καὶ⁶ εἶπεν αὐτῷ, <Δέξαι σου τὸ γράμμα⁷ καὶ καθίσας ταχέως γράψον πεντήκοντα.> 7 Ἐπειτα ἐτέρῳ εἶπεν, <Σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις;> Ὁ δὲ εἶπεν, <Ἐκατὸν κόρους σίτου.> Καὶ λέγει⁸ αὐτῷ, <Δέξαι σου τὸ γράμμα⁹ καὶ γράψον ὀγδοήκοντα.> 8 Καὶ ἐπήνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν. Ὅτι οἱ¹⁰ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτός εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσιν.

A bit of irony

9 »Καγὼ¹¹ ὑμῖν λέγω, ποιήσατε ἑαυτοῖς¹² φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλείπητε,¹³ δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. 10 Ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ καὶ ἐν πολλῷ πιστὸς ἐστίν, καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός ἐστιν. 11 Εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾶ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει; 12 Καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς ὑμῖν δώσει; 13 Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἐτέρου καταφρονήσει. Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.»

The Law will not fail

14 Ἦκουον δὲ ταῦτα πάντα καὶ¹⁴ οἱ Φαρισαῖοι, φιλάργυροι ὑπάρχοντες,

¹ μετασταθω f³⁵ A,W [88.5%] HF,RP,TR | μεταστω [3.5%] CP | 1 εκ P⁷⁵XB,D,N [6%] OC,NU | 1 απο [1%] | five other variants [1%]

² αυτων rell | εαυτων XB,N [2%] OC

³ χρεωφειλετων f³⁵ [75%] CP,HF,RP,TR,OC | χρεοφειλετων P⁷⁵B [5%] NU | χρεοφιλετων XA,D,N [20%] | χρεωστων W

⁴ εαυτου f³⁵ P⁷⁵A,B,N,W [70%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | αυτου XD [30%]

⁵ οφειλεις rell | 1 συ [2%] OC

⁶ και f³⁵ N,W [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ο δε P⁷⁵XA,B [3.5%] NU | δε (D)

⁷ το γραμμα f³⁵ A,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | τα γραμματα P⁷⁵XB,D,N [1%] NU

⁸ και λεγει f³⁵ A,N,W [93%] CP,HF,RP,TR,OC | 2 P⁷⁵B [6%] NU | ~ 2 δε X [1%] | ο δε 2 D

⁹ το γραμμα f³⁵ A,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | τα γραμματα P⁷⁵XB,D,N [1%] NU

¹⁰ οι rell | --- [13%]

¹¹ καγω f³⁵ A,D,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | και εγω P⁷⁵XB [1.5%] NU

¹² ποιησατε εαυτοις f³⁵ A,D,N,W [88%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 εαυτους [11.5%] | ~ 21 P⁷⁵XB [0.5%] NU

¹³ εκλειπητε f³⁵ [65%] CP,HF | εκλιπητε [30%] RP,TR,OC | εκλιπη P⁷⁵XB,D,N [2.5%] NU | εκλειπη A [2%] | εκλειπηται W | one other variant

¹⁴ ταυτα παντα και f³⁵ A,N,W (82.8%) CP,HF,RP,TR,OC | ~ 213 (3%) | 12 P⁷⁵(X)B (3.2%) NU | 13 (6.2%) | 23 (1.7%) | ~ 21 (0.4%) | 1 D (0.5%) | 2 (0.2%) | 1 παντες 3 (0.4%) |

καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν. **15** Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· «Ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ Θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν. Ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.¹ **16** Ὁ νόμος καὶ οἱ προφηταὶ ἕως² Ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εὐαγγε-λίζεται, καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται. **17** Εὐκοπώτερον δέ ἐστιν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν, ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν.

18 »Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῶν ἑτέραν μοιχεύει,³ καὶ πᾶς ὁ⁴ ἀπογελευμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν μοιχεύει.

A rich man and beggar Lazarus

19 »Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον, εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. **20** Πτωχὸς δέ τις ἦν⁵ ὀνόματι Λάζαρος, ὃς⁶ ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ, ἡλκωμένος,⁷ **21** καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων⁸ ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου—ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλειχον⁹ τὰ ἔλκη αὐτοῦ. **22** Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ¹⁰ Ἀβραάμ.

»Ἀπέθανεν δὲ καὶ ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη. **23** Καὶ ἐν τῷ Ἄδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ τὸν¹¹ Ἀβραάμ ἀπὸ μακρόθεν, καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ. **24** Καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπεν, «Πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με καὶ πέμψον Λάζαρον, ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου· ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ.» **25** Εἶπεν δὲ Ἀβραάμ· «Τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθὰ σου¹² ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ ὁ δε¹³

παντες 3 (0.5%) | παντες (1.3%)

¹ του θεου f³⁵ P⁷⁵ xA,D,N,W [62%] HF,RP,OC,NU | 12 εστιν [38%] TR | 12 ην CP | κυριου B

² εως f³⁵ A,D,N,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | μεχρι P⁷⁵ xB [2.5%] NU

³ μοιχευει *rell* | μοιχεται [16%]

⁴ πας ο f³⁵ xA,N,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC | ο B,D [3%] NU | --- P⁷⁵

⁵ ην f³⁵ A,N,W (95.3%) CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵ xB,D (4.7%) NU

⁶ ος f³⁵ A,N,W (98.6%) CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵ xB,D (1.4%) NU [Note that in the space of four words in the Text the same four early uncials are 'followed' by a rather different array of other attestation; we have independent lines of transmission.]

⁷ ηλκωμενος f³⁵ [84%] CP,HF,RP,TR,OC | ειλωμενος P⁷⁵ xA,B,D,N,W [16%] NU

⁸ των ψιχιων των πιπτοντων f³⁵ A(D)N,W (98.7%) CP,HF,RP,TR,OC | ~ 342 (0.4%) | 34 P⁷⁵ xB (0.3%) NU | 12 (0.1%) | --- (0.4%) | three other variants (0.2%)

⁹ απελειχον f³⁵ N(W) [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | επελειχον xA,B [1%] NU | ελειχον D [0.5%]

¹⁰ του f³⁵ W [26%] CP,TR | --- P⁷⁵ xA,B(D)N [74%] HF,RP,OC,NU

¹¹ τον f³⁵ A,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵ xB,D [0.5%] NU

¹² συ τα αγαθα σου f³⁵ W [87%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2341 A | 234 P⁷⁵ xB,D,N [13%] NU

¹³ οδε f³⁵ [30%] CP,TR | ωδε P⁷⁵ xA,B,D,N,W [70%] HF,RP,OC,NU [the emphatic

παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾷσαι. **26** Καὶ ἐπὶ¹ πᾶσι τούτοις, μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἔνθεν² πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ³ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν.» **27** Εἶπεν δέ, «Ἐρωτῶ οὖν σε,⁴ πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, **28** ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς, ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου.» **29** Λέγει⁵ αὐτῷ⁶ Ἀβραάμ, «Ἐχουσι Μωσέα⁷ καὶ τοὺς προφῆτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν.» **30** Ὁ δὲ εἶπεν, «Οὐχί, πάτερ Ἀβραάμ—ἀλλ’ ἐάν τις ἀπὸ⁸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν.»⁹ **31** Εἶπεν δὲ αὐτῷ, «Εἰ Μωσέως¹⁰ καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ¹¹ ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ πεισθῇ-σονται.» »

Don't offend, forgive

17:1 Εἶπεν δὲ¹² πρὸς τοὺς μαθητάς¹³ «Ἀνένδεκτόν ἐστιν τοῦ μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα,¹⁴ οὐαὶ δὲ¹⁵ δι’ οὗ ἔρχεται. **2** Λυσιτελεῖ αὐτῷ εἰ μύλος ὀνικός¹⁶ περικείται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ ἔρριπται εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων.¹⁷ **3** Προσέχετε ἑαυτοῖς· ἐὰν δὲ¹⁸ ἀμάρτη εἰς σὲ¹⁹ ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανοήσῃ,²⁰ ἄφες αὐτῷ.

pronoun is better—‘he’ VS ‘here’—Abraham is contrasting the situation of the two men]

¹ ἐπὶ f³⁵ A,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ἐν P⁷⁵XB [0.5%] NU

² ἐνθεν f³⁵ P⁷⁵XA,B,N [89%] CP,HF,RP,OC,NU | ἐντευθεν [11%] TR | --- D,W

³ οἱ f³⁵ A,N,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵XB,D,NU

⁴ οὖν σε f³⁵ P⁷⁵KN [98%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 A,B,D [2%] NU | 2 W

⁵ λέγει f³⁵ [67%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 δε P⁷⁵XA,B,N,W [33%] NU | εἶπεν δε D

⁶ αὐτῷ f³⁵ A,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵XB [0.5%] NU

⁷ μωσεα f³⁵ XA,W [91%] CP,HF,RP,TR | μωυσεα P⁷⁵B,D,N [9%] OC,NU | one other variant

⁸ ἀπο rell | 1 τῶν [14%] | ἐκ D [3%]

⁹ μετανοήσουσιν rell | μετανοήσωσιν [23%]

¹⁰ μωσεως f³⁵ XA,B [91%] CP,HF,RP,TR | μωυσεως P⁷⁵D,N,W [8%] OC,NU | three other variants [1%]

¹¹ οὐδε rell | οὐδ NU

¹² εἶπεν δε rell | ἐλεγεν 2 και OC

¹³ μαθητας f³⁵ N,W [84%] CP,HF,RP,TR | 1 αὐτου P⁷⁵XA,B,D [16%] OC,NU

¹⁴ μὴ ἐλθεῖν τα σκάνδαλα f³⁵ A,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 3412 P⁷⁵XB [0.5%] NU

¹⁵ οὐαὶ δε f³⁵ A,N(W) [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ πλην 1 P⁷⁵XB,D [2.5%] NU

¹⁶ μυλος ὀνικός f³⁵ A,N [94%] CP,HF,RP,TR | λιθος μυλικος P⁷⁵XB,D [6%] OC,NU | λιθος 2 W

¹⁷ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων f³⁵ A(D)N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2341 X(B) [0.5%] NU

¹⁸ δε f³⁵ A,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC | --- XB,D,N [3%] NU

¹⁹ εἰς σε f³⁵ D,N [95.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- XA,B,W [4.5%] NU

²⁰ μετανοήσῃ rell | μετανοήσει [11%]

4 Καὶ ἐὰν ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἀμάρτη¹ εἰς σέ, καὶ ἐπτάκις τῆς ἡμέρας² ἐπιστρέψῃ,³ λέγων, «Μετανοῶ,» ἀφήσεις αὐτῷ.»

Faith like a mustard seed has

5 Καὶ εἶπον⁴ οἱ ἀπόστολοι τῷ Κυρίῳ, «Πρόσθεες ἡμῖν πίστιν.» 6 Εἶπεν δὲ ὁ Κύριος· «Εἰ εἴχετε⁵ πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ,⁶ Ἐκκριζώθητι, καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσῃ,» καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν.

The thanks that a slave gets

7 »Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν, δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ, ἐρεῖ⁷ εὐθέως, «Παρελθὼν ἀνάπεσε»;⁸ 8 Ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ, «Ἐτοίμασον τί δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι ἕως⁹ φάγω καὶ πῖω, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ»; 9 Μὴ χάριν ἔχει¹⁰ τῷ δούλῳ ἐκεῖνῳ¹¹ ὅτι ἐποίησεν τὰ διαταχθέντα; Οὐ δοκῶ.¹² 10 Οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε ὅτι «Δοῦλοι ἀχρεῖοὶ ἐσμεν, ὅτι¹³ ὃ ὠφείλομεν¹⁴ ποιῆσαι πεποιήκαμεν.» »

Jesus cleanses ten lepers

11 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν¹⁵ εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσου¹⁶ Σαμαρείας καὶ Γαλιλαίας. 12 Καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἰς τινα κώμην, ἀπῆντησαν αὐτῷ¹⁷ δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἱ ἔστησαν πόρρωθεν. 13 Καὶ αὐτοὶ ἦσαν φωνὴν λέγοντες, «Ἰησοῦ, Ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς.»

¹ αμαρτη f³⁵ x [96%] CP, HF, RP, TR, OC | αμαρτηση A, B, D, N, W [4%] NU

² της ημερας f³⁵ A, N, W [98%] CP, HF, RP, TR, OC | --- xB, D [2%] NU

³ επιστρεψη f³⁵ N, W [92%] CP, HF, RP | 1 επι σε [3%] TR | 1 προς σε xA, B, D [4%] OC, NU | 1 εις σε [1%] | one other variant (15% have επιστρεφει scattered among the variants)

⁴ ειπον rell | ειπαν xB, D [1%] NU

⁵ ειχετε f³⁵ D [50%] CP, TR | εχετε P⁷⁵ xA, B [50%] HF, RP, OC, NU | εχεται N, W

⁶ ταυτη f³⁵ A, B, N, W [99.5%] CP, HF, RP, TR, OC [NU] | --- P⁷⁵ x(D) [0.5%]

⁷ ερει f³⁵ A, W [93.5%] CP, HF, RP, TR, OC | 1 αυτω P⁷⁵ xB, D, N [6.5%] NU

⁸ αναπεσε f³⁵ P⁷⁵ xB, D, W [80%] CP, HF, RP, OC, NU | αναπεσαι A, N [18%] TR | αναπεσον [2%] | three other variants

⁹ εως rell | 1 αν A, N [19%]

¹⁰ χαριν εχει f³⁵ A, N, W [99%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ 21 P⁷⁵ xB, D [1%] NU

¹¹ τω δουλω εκεινω f³⁵ N, W [99%] CP, HF, RP, TR, OC | 12 P⁷⁵ A, B, D [1%] NU | --- x

¹² ου δοκω f³⁵ A, N, W (93.8%) CP, HF, RP, OC | αυτω 12 D (2.8%) TR | αυτω (0.2%) | παντα ... αυτω 12 (0.6%) | παντα ... 12 (0.3%) | two other readings (0.1%) | --- P⁷⁵ B (1.5%) NU | long omissions x (0.6%)

¹³ οτι f³⁵ N, W [95%] CP, HF, RP, TR, OC | --- P⁷⁵ xA, B, D [5%] NU

¹⁴ ωφειλομεν f³⁵ P⁷⁵ A, B, D [55%] HF, TR, OC, NU | ωφειλαμεν x [0.5%] | οφειλομεν W [45%] CP, RP | οφιλομεν N

¹⁵ αυτον f³⁵ A, D, N, W [99%] CP, HF, RP, TR, OC | --- P⁷⁵ xB [1%] NU

¹⁶ μεσου f³⁵ A, N, W [98%] CP, HF, RP, TR, OC | μεσον P⁷⁵ xB(D) [0.5%] NU | ανα μεσον [1.5%]

¹⁷ αυτω f³⁵ xA, N, W [99.7%] CP, HF, RP, TR, OC [NU] | --- P⁷⁵ B(D) [0.3%]

14 Καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς, «Πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσιν.» Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς ἐκαθαρίσθησαν. **15** Εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψεν μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν Θεόν· **16** καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, εὐχαριστῶν αὐτῷ—καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρεῖτης.¹ **17** Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· «Οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; Οἱ δὲ ἐννέα² ποῦ; **18** Οὐχ εὐρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ Θεῷ εἰ μὴ ὁ ἄλλογενὴς οὗτος.» **19** Καὶ εἶπεν αὐτῷ, «Ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.»

The coming of the Kingdom

20 Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν· «Οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως· **21** οὐδὲ ἐροῦσιν, <Ἰδοὺ ὧδε,> ἢ,³ <Ἰδοὺ⁴ ἐκεῖ>· ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν.»

22 Εἶπεν δὲ⁵ πρὸς τοὺς μαθητάς· «Ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε⁶ μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ ὄψεσθε. **23** Καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν, <Ἰδοὺ ὧδε,> ἢ, <Ἰδοὺ ἐκεῖ.>⁷ Μὴ ἀπέλθῃτε μηδὲ διώξητε. **24** Ὡςπερ γὰρ ἡ ἀστραπή ἢ⁸ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπ'⁹ οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται¹⁰ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ.¹¹ **25** Πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. **26** Καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις¹² Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου. **27** Ἦσθιον, ἔπινον, ἐγάμουν, ἐξεγαμίζοντο,¹³ ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας.¹⁴ **28** Ὁμοίως καὶ ὥς¹⁵ ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Λώτ· ἦσθιον, ἔπινον, ἡγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύτευον, ὠκοδόμουν—**29** ἢ δὲ ἡμέρᾳ ἐξῆλθεν Λώτ ἀπὸ Σοδόμων, ἔβρεξεν πῦρ καὶ θεῖον ἀπ' οὐρανοῦ

¹ σαμαρειτης *rell* | σαμαριτης *ND,N,W* [3.5%] *NU* | σαμαρειτις [4%] | one other variant

² εννεα *rell* | εννε *CP*

³ η *rell* | --- [13%] *CP* | και *W*

⁴ ιδου *f*³⁵ *A,D,N,W* [99%] *CP,HF,RP,TR,OC* | --- *P*⁷⁵*NB* [1%] *NU*

⁵ δε *rell* | 1 και *CP* | 1 ουν *D*

⁶ επιθυμησετε *rell* | επιθυμησητε *N* [10%] | επιθυμησεται *NA,W* [10%] | επιθυμησηται *B*

⁷ ωδε η ιδου εκει *f*³⁵ *A* [52%] *HF,RP,TR* | 134 *D,W* [15%] *CP,OC* | 1 και 34 [5%] | 1234 ο χριστος *N* [15%] | 134 ο Χριστος [9%] | 124 [4%] | ~ 4231 *P*⁷⁵*B*[*NU*] | ~ 4 και 31 *N*

⁸ η *f*³⁵ *A,D* [88%] *CP,HF,RP,TR* | --- *P*⁷⁵*NB,N,W* [12%] *OC,NU*

⁹ υπ *f*³⁵ *N* [92%] *CP,HF,RP,TR,OC* | υπο τον *P*⁷⁵*NA,B,D,W* [7%] *NU* (at least 1% have τον ουρανων)

¹⁰ εσται *f*³⁵ *P*⁷⁵*NA,B,W* [92.5%] *CP,HF,RP,NU* | 1 και *D,N* [7.5%] *TR,OC*

¹¹ εν τη ημερα αυτου *f*³⁵ *NA,N,W* [99.7%] *CP,HF,RP,TR,OC*[*NU*] | --- *P*⁷⁵*B,D*

¹² ημεραις *rell* | 1 του [3%] *TR*

¹³ εξεγαμίζοντο *f*³⁵ *A,N,W* [82%] *CP,HF,RP,TR,OC* | εγαμίζοντο *P*⁷⁵*NB,D* [18%] *NU*

¹⁴ απαντας *f*³⁵ *NA,N,W* [98%] *CP,HF,RP,TR,OC* | παντας *P*⁷⁵*B,D* [2%] *NU*

¹⁵ και ως *f*³⁵ *A,D,N,W* [98.5%] *CP,HF,RP,TR,OC* | καθως *P*⁷⁵*NB* [1.5%] *NU*

καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας.¹ **30** Κατὰ ταῦτα² ἔσται ἡ ἡμέρα ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται.

31 »Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὃς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἄραι αὐτά· καὶ ὁ ἐν τῷ³ ἀγρῷ ὁμοίως μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω. **32** Μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λώτ. **33** Ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι⁴ ἀπολέσει⁵ αὐτήν, καὶ ὃς ἐὰν⁶ ἀπολέσῃ⁷ αὐτήν⁸ ζωογονήσῃ αὐτήν. **34** Λέγω ὑμῖν· ταύτῃ τῇ νυκτὶ δύο ἔσονται⁹ ἐπὶ κλίνης μιᾶς·¹⁰ εἷς παραληφθήσεται¹¹ καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται. **35** Δύο ἔσονται¹² ἀλήθουσai ἐπὶ τὸ αὐτό·¹³ μία παραληφθήσεται¹⁴ καὶ ἡ¹⁵ ἑτέρα ἀφεθήσεται.»¹⁶

37 Καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ, «Ποῦ, Κύριε;» Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, «Ὅπου τὸ σῶμα,¹⁷ ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοί.»¹⁸

Parable of a persistent widow

18:1 Ἐλεγεν δὲ καὶ¹⁹ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε

¹ ἅπαντας **f**³⁵ **NA**,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | παντας B,D [2.5%] NU

² ταυτα **f**³⁵ **NA**,W [94%] CP,HF,RP,TR | τα αυτα B,D,N [6%] OC,NU

³ τω **f**³⁵ A,D,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- **P**⁷⁵**NA**B [1.5%] NU

⁴ σωσαι **f**³⁵ **NA**,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | περιποιησασθαι **P**⁷⁵B [0.3%] NU | ζωογονησαι (D)

⁵ απολεσει *rell* | απολεση W [14%] | one other variant

⁶ και ος εαν **f**³⁵ A,N,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | 2 δαν **P**⁷⁵**NA**B [1%] NU | 12 αν D [1%] | three other variants

⁷ απολεση *rell* | απολεσει A,N [16%]

⁸ αυτην **f**³⁵ A,N,W [92.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- **P**⁷⁵**NA**B,D [1.5%] NU | 1 ενεκεν εμου [5%] | την ψυχην αυτου [1%]

⁹ δυο εσονται **f**³⁵ A,N,W [48%] OC | ~ 21 **P**⁷⁵**NA**B(D) [52%] CP,HF,RP,TR,NU

¹⁰ μιας **f**³⁵ A,D,N,W [97%] CP,HF,RP,OC | 1 ο **P**⁷⁵**NA**B [3%] TR,NU

¹¹ παραληφθησεται *rell* | παραλημφθησεται **P**⁷⁵**NA**,B,N,W [1.5%] NU | παραλειφθησεται [4%] | παραλαμβανεται [7%] | παραλαμβανετε D

¹² δυο εσονται **f**³⁵ A,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 **P**⁷⁵B,D,Q [1%] NU | two other variants (**X** omits verse)

¹³ αυτο **f**³⁵ A,N,W [89%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 η **P**⁷⁵B,D,Q [11%] NU

¹⁴ παραληφθησεται *rell* | παραλημφθησεται **P**⁷⁵**NA**,B,N,Q,W [1%] NU | παραλειφθησεται [3.5%] | παραλαμβανεται [1.5%]

¹⁵ και η **f**³⁵ A,D,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 1 δε **P**⁷⁵B,Q [1.5%] NU

¹⁶ αφεθησεται **f**³⁵ **P**⁷⁵**NA**,B,N,Q,W [80%] HF,RP,TR,NU | αφεθησεται 36 δυο εσονται (—ε. OC) εν τω αγρω ο (—ο OC) εις παραληφθησεται και ο ετερος αφεθησεται (with variations) (D) [20%] CP, some TRs(OC)

¹⁷ σωμα *rell* | πτωμα [16%]

¹⁸ συναχθησονται και οι αετοι **f**³⁵ [29%] | 134 A,D,N,W [68%] CP,HF,RP,TR | ~ 234 επισυναχθησονται **NA**B [0.5%] NU | ~ 341 [1%] | επισυναχθησονται 34 Q [1%] | επισυναχθησονται 234 OC

¹⁹ και **f**³⁵ A,D,N,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC | --- **NA**B,Q [3%] NU

προσεύχεσθαι¹ καὶ μὴ ἐκκακεῖν,² **2** λέγων· «Κριτὴς τις ἦν ἐν τινὶ πόλει τὸν Θεὸν μὴ φοβούμενος καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρεπόμενος. **3** Χήρα δὲ³ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτόν, λέγουσα, ᾿Εκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου.» **4** Καὶ οὐκ ἤθελεν⁴ ἐπὶ χρόνον· μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, «Εἰ καὶ τὸν Θεὸν οὐ φοβοῦμαι καὶ ἄνθρωπον οὐκ⁵ ἐντρέπομαι, **5** διὰ γε τὸ παρέχειν μοι κόπον⁶ τὴν χήραν⁷ ταύτην, ἐκδικήσω αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑπωπιάζῃ⁸ με.» »

6 Εἶπεν δὲ ὁ Κύριος· «Ἀκούσατε τί ὁ κριτὴς τῆς ἀδικίας λέγει. **7** Ὁ δὲ Θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ⁹ τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ τῶν βοώντων πρὸς αὐτόν¹⁰ ἡμέρας καὶ νυκτός, καὶ μακροθυμῶν¹¹ ἐπ’ αὐτοῖς; **8** Λέγω¹² ὑμῖν ὅτι ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει. Πλὴν ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐλθὼν, ἄρα εὕρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;»

Parable of a Pharisee and a publican

9 Εἶπεν δὲ¹³ πρὸς τινὰς τοὺς πεποιθότας ἐφ’ ἑαυτοῖς ὅτι εἰσὶν δίκαιοι καὶ ἐξουθενοῦντας τοὺς λοιποὺς τὴν παραβολὴν ταύτην· **10** «Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἰς Φαρισαῖος καὶ ὁ ἕτερος τελώνης. **11** Ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσηύχετο· ᾿Ο Θεός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων—ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί—ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης. **12** Νηστεύω δις τοῦ σαββάτου· ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι.» **13** Καὶ ὁ¹⁴ τελώνης, μακρόθεν ἐστῶς, οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπᾶραι,¹⁵ ἀλλ’ ἔτυπεν εἰς¹⁶ τὸ στήθος αὐτοῦ λέγων, ᾿Ο Θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρ-τωλῷ.» **14** Λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἢ γὰρ ἐκεῖνος.¹⁷ ὅτι πᾶς ὁ ὑψὼν ἑαυτὸν

¹ προσευχεσθαι f³⁵ D [57%] CP, HF, RP, TR | 1 αυτους xA, B, N, Q, W [43%] OC, NU

² εκκακειν f³⁵ W [88%] CP, HF, RP, TR, OC | εγκακειν (xA, B, D, Q) N [12%] NU

³ δε rell | 1 τις N [16%]

⁴ ηθελεν f³⁵ xA, B, D, N, Q, W [47%] NU | ηθελησεν [53%] CP, HF, RP, TR, OC

⁵ και ανθρωπον ουκ f³⁵ A, D, N, Q, W [99%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ ουδε 2 xB [1%] NU

⁶ κοπον rell | κοπους xN [13%]

⁷ χηραν rell | χηρα [17%]

⁸ υποπιαζη f³⁵ xA, B, D, Q [45%] TR, NU | υποπιαζη (N) [42%] CP, HF, RP, OC | υποπιεζη [6.5%] | υποπιαζει [6%] | υποπταζη W | one other variant

⁹ ποιηση f³⁵ P⁷⁵ xB, D, N, Q [63%] CP, HF, RP, OC, NU | ποιησει A, W [37%] TR

¹⁰ προς αυτον f³⁵ A, N, W [99%] CP, HF, RP, TR, OC | αυτω P⁷⁵ xB, Q [1%] NU | αυτων D

¹¹ μακροθυμων f³⁵ N, W [94.5%] CP, HF, RP, TR, OC | μακροθυμει xA, B (D) Q [5.5%] NU

¹² λεγω rell | ναι 1 N [12%] CP

¹³ δε f³⁵ A, W [86%] CP, HF, RP | 1 και P⁷⁵ xB, D, N, Q [14%] TR, OC, NU

¹⁴ και ο f³⁵ A, D, N, Q, W [95%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ 2 δε P^{75v} xB, T [5%] NU

¹⁵ εις τον ουρανον επαι f³⁵ A, D, N, W [99%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ 4123 xB, Q, T [1%] NU

¹⁶ εις f³⁵ A, N, W [95%] CP, HF, RP, TR, OC | --- xB, D, Q, T [5%] NU

¹⁷ η γαρ εκεινος f³⁵ A, N, Q [98%] CP, HF, RP, OC | 13 W [1%] TR | παρ εκεινον xB, T [1%]

ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.»

You enter the Kingdom like a child does

15 Προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη, ἵνα αὐτῶν ἅπτηται· ἰδόντες δὲ¹ οἱ μαθηταί,² ἐπετίμησαν³ αὐτοῖς. **16** Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτὰ εἶπεν·⁴ «Ἄφετε τὰ παιδιά ἔρχεσθαι πρὸς με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά, τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. **17** Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅς ἐάν⁵ μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὡς παιδίον οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.»

An upright, rich ruler

18 Καὶ ἐπηρώτησέν τις αὐτὸν ἄρχων λέγων, «Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;» **19** Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· «Τί με λέγεις ἀγαθόν; Οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός. **20** Τὰς ἐντολὰς οἶδας· «Μὴ μοιχεύσης, Μὴ φονεύσης, Μὴ κλέψης, Μὴ ψευδομαρτυρήσης, Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου.»»⁶ **21** Ὁ δὲ εἶπεν, «Ταῦτα πάντα⁷ ἐφυλαξάμην⁸ ἐκ νεότητός μου.»⁹ **22** Ἀκούσας δὲ ταῦτα¹⁰ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, «Ἔτι ἔν σοι λείπει· πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ διάδος¹¹ πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ·¹² καὶ δεῦρο, ἀκολούθει μοι.» **23** Ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα περίλυπος ἐγένετο,¹³ ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα.

Riches tend to keep people out of the Kingdom

24 Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς περίλυπον γενόμενον¹⁴ εἶπεν· «Πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.¹⁵ **25** Εὐκοπώτερον γὰρ ἐστὶν κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς ραφίδος¹⁶ εἰσελθεῖν ἢ

NU | D is wild

¹ ἰδόντες δε *rell* | ~ και 1 [1.5%] OC

² μαθηται *rell* | 1 αυτου [13%]

³ επιτιμησαν **f**³⁵ (A)N,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC | επιτιμων **κ**(B)(D)T [4%] NU

⁴ προσκαλεσαμενος αυτα ειπεν **f**³⁵ A,N,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | προσεκαλεσατο 2 λεγων **κ** [0.5%] NU | προσεκαλειτο 2 λεγων D [2%] | προσεκαλεσατο λεγων B

⁵ εαν **f**³⁵ A,N [97%] CP,HF,RP,TR,OC | αν **κ**B,D,W [3%] NU

⁶ σου **f**³⁵ **κ**N [80%] CP,HF,RP,TR,OC | --- A,B,D,W [20%] NU

⁷ ταυτα παντα *rell* | ~ 21 A,N [11%]

⁸ εφυλαξαμην **f**³⁵ D,N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC | εφυλαξα **κ**A,B [2%] NU

⁹ μου **f**³⁵ **κ**A,N,W [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC | --- B,D,NU

¹⁰ ταυτα **f**³⁵ A,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- **κ**B,D [1.5%] NU

¹¹ διαδος *rell* | dos **κ**A,D,N [11%]

¹² ουρανῳ **f**³⁵ N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ουρανοις **κ**A [1%] | τοις ουρανοις B,D[NU] | two other variants

¹³ εγενετο **f**³⁵ A,D,N,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC | εγενηθη **κ**B [0.3%] NU

¹⁴ περιλυπον γενομενον **f**³⁵ A(D)N,W (98.9%) CP,HF,RP,TR,OC[NU] | 1 (0.2%) | --- **κ**(B) (0.9%)

¹⁵ εισελευσονται εις την βασιλειαν του θεου **f**³⁵ A,N,W [88%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 234561 **κ**D [1%] | ~ 23456 εισπορευονται B [0.2%] NU | 1234 των ουρανων [11%]

¹⁶ τρυμαλιας ραφιδος **f**³⁵ A,N,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 βελονης [1%] | τρηματος

πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν.» **26** Εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες, «Καὶ τίς δύναται σωθῆναι;» **27** Ὁ δὲ εἶπεν, «Τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις δυνατὰ ἐστὶν παρὰ τῷ Θεῷ.»¹

28 Εἶπεν δὲ² Πέτρος, «Ἰδοὺ, ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ³ ἠκολουθήσαμεν σοι.» **29** Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἐστὶν ὃς ἀφήκεν οἰκίαν ἢ γονεῖς ἢ ἀδελφοὺς ἢ γυναῖκα⁴ ἢ τέκνα, ἕνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, **30** ὃς οὐ⁵ μὴ ἀπολάβῃ⁶ πολλαπλασίονα ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζῶν αἰώνιον.»

Jesus declares His coming death and resurrection—third time

31 Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα εἶπεν πρὸς αὐτούς· «Ἰδοὺ, ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα,⁷ καὶ τελεσθήσεται⁸ πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν προφητῶν τῷ Υἱῷ τοῦ Ἀνθρώπου· **32** Παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσιν, καὶ ἐμπαιχθήσεται καὶ ὕβρισθήσεται καὶ ἐμπτυσθήσεται, **33** καὶ μαστιγώσαντες ἀποκτενοῦσιν αὐτόν. Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ⁹ ἀναστήσεται.» **34** Καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συνῆκαν, καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο κεκρυμμένον ἀπ’ αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.

A blind man near Jericho

35 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίζειν αὐτὸν εἰς Ἱεριχώ, τυφλὸς τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν.¹⁰ **36** Ἀκούσας δὲ ὄχλου διαπορευομένου, ἐπυνθάνετο τί¹¹ εἶη τοῦτο.¹² **37** Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος παρέρχεται. **38** Καὶ ἐβόησεν λέγων, «Ἰησοῦ, Υἱὲ Δαυίδ, ἐλέησόν με.» **39** Καὶ οἱ προάγοντες ἐπετίμων αὐτῷ ἵνα σιωπήσῃ.¹³ αὐτὸς δὲ πολλῶ μᾶλλον ἔκραζεν, «Υἱὲ Δαυίδ, ἐλέησόν με.» **40** Σταθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι

βελονης **8B,D,NU** | τρυπηματος βελονης [1%]

¹ ἐστιν παρα τω θεω **f³⁵ A,N** [92%] **CP,HF,RP,TR** | ~ 2341 **8B** [6%] **OC,NU** | 124 [2%] | ~ 241 **D,W**

² δε **f³⁵ A,W** [85%] **CP,HF,RP** | 1 ο **8B,D,N** [15%] **TR,OC,NU**

³ αφηκαμεν παντα και **f³⁵ 8A,N,W** [98%] **CP,HF,RP,TR,OC** | αφεντες τα ιδια **B** [0.2%] **NU** | τα ιδια αφεντες **D** | αφεντες 2 τα ιδια [1%] | 2 τα ιδια αφεντες [0.5%]

⁴ γονεις η αδελφους η γυναικα **f³⁵ A,N,W** [97%] **CP,HF,RP,TR,OC** | ~ 52341 **8B** [0.5%] **NU** | 123 η αδελφας 45 **D** [2%] | several other variants

⁵ ος ου **f³⁵ A,N,W** [95.5%] **CP,HF,RP,TR,OC** | 1 ουχι **8B** [1%] **NU** | και 2 **Q** [1.5%] | 1 [2%] | εαν **D**

⁶ απολαβη **f³⁵ 8A,N,W** [92%] **CP,HF,RP,TR,OC[NU]** | λαβη **B,D** [8%]

⁷ ιεροσολυμα **f³⁵ A,N,W** [99%] **CP,HF,RP,TR,OC** | ιερουσαλημ **8B,D** [1%] **NU**

⁸ τελεσθησεται *rell* | τελειωθησεται [3%] **OC**

⁹ ημερα τη τριτη *rell* | ~ 32 [20%]

¹⁰ προσαιτων **f³⁵ A,W** [99.5%] **CP,HF,RP,TR,OC** | επαιτων **8B(D)Q,T** [0.5%] **NU**

¹¹ τι **f³⁵ 8A,B,T,W** [70%] **CP,HF,RP,TR,OC,NU** | 1 αν **D,Q** [30%]

¹² τουτο *rell* | ταυτα [1%] **OC**

¹³ σιωπηση **f³⁵ 8A,Q** [95.5%] **CP,HF,RP,TR,OC** | σιωπησει [2%] | σιγηση (**B,D,W**)**T** [2.5%] **NU**

πρὸς αὐτόν. Ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ ἐπηρώτησεν αὐτὸν λέγων,¹ **41** «Τί σοι θέλεις ποιήσω;» Ὁ δὲ εἶπεν, «Κύριε, ἵνα ἀναβλέψω.» **42** Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· «Ἀνάβλεπον· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.» **43** Καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψεν, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ δοξάζων τὸν Θεόν. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν ἔδωκεν αἶνον τῷ Θεῷ.

Zacchaeus

19:1 Καὶ εἰσελθὼν² διήρχετο τὴν Ἱεριχώ. **2** Καὶ ἰδού, ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος—καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης, καὶ οὗτος ἦν³ πλούσιος. **3** Καὶ ἐζήτει ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστιν, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν. **4** Καὶ προδραμῶν⁴ ἔμπροσθεν⁵ ἀνέβη ἐπὶ συκομοραίαν,⁶ ἵνα ἴδῃ αὐτόν, ὅτι⁷ ἐκείνης ἡμελλεν⁸ διέρχεσθαι. **5** Καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας ὁ Ἰησοῦς εἶδεν αὐτόν, καὶ⁹ εἶπεν πρὸς αὐτόν, «Ζακχαῖε, σπεύσας κατὰβηθι, σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι.» **6** Καὶ σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτόν χαίρων. **7** Καὶ ἰδόντες, πάντες¹⁰ διεγόγγυζον, λέγοντες ὅτι «Παρὰ ἁμαρτωλῷ ἀνδρὶ εἰσηλθεν καταλῦσαι.»

8 Σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος εἶπεν πρὸς τὸν Κύριον,¹¹ «Ἰδού, τὰ ἡμίση¹² τῶν ὑπαρχόντων μου,¹³ Κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς,¹⁴ καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδίδωμι τετραπλοῦν.» **9** Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν ὁ Ἰησοῦς ὅτι «Σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ ἐστιν· **10** ἦλθεν γὰρ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ζητῆσαι¹⁵ καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός.»

¹ λεγων f³⁵ A,Q,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- 8B,D,T [1.5%] NU

² εἰσελθων *rell* | 1 ο ιησους [13%] | two other variants

³ ουτος ην f³⁵ A(W)Q [92%] CP,HF,RP,TR,OC | αυτος 2 [1%] | αυτος B,T [6%] NU | 2 8 [1%] | --- D

⁴ προδραμων f³⁵ 8A,B,Q [67%] HF,RP,TR,OC,NU | προσδραμων T,W [20%] CP | δραμων [13%] | προλαβων D

⁵ εμπροσθεν f³⁵ A,D,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | εις το 1 8B,T [1%] NU

⁶ συκομοραιαν f³⁵ [58%] | συκομωραιαν T,W [33%] HF,RP,TR | συκομωρεαν D,Q [7%] CP | συκομορεαν 8B [2%] OC,NU | συκωμοραιαν A

⁷ οτι f³⁵ 8A,B(D)Q,T,W [75%] CP,HF,RP,OC,NU | 1 δι [25%] TR

⁸ ημελλεν f³⁵ 8A,B,D,Q,T,W [60%] TR,OC,NU | εμελλεν [40%] CP,HF,RP

⁹ ειδεν αυτον και f³⁵ A(D)Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- 8B,T [1%] NU

¹⁰ παντες f³⁵ 8A,B,D,Q,T,W [90%] CP,HF,RP,OC,NU | απαντες [10%] TR

¹¹ κυριον *rell* | ιησουν [21%]

¹² ημιση f³⁵ Q [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ημισια 8B [2%] NU | ημισεια [0.5%] | ημισυ A(W) [1%] | ημυσοι D

¹³ των υπαρχοντων μου f³⁵ A,Q,W [89%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 312 8B [1%] NU | 12 μοι D [10%]

¹⁴ διδωμι τοις πτωχοις f³⁵ A,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 231 8,D,Q [1%] NU | 13 [2%] | ~ 31 B

¹⁵ ζητησαι *rell* | ζητεισαι CP

Parable of the despised king

11 Ἀκούοντων δὲ αὐτῶν ταῦτα, προσθεῖς εἶπεν παραβολήν, διὰ τὸ ἐγγὺς αὐτὸν εἶναι Ἰερουσαλὴμ¹ καὶ δοκεῖν αὐτοὺς ὅτι παραχρῆμα μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἀναφαίνεσθαι. **12** Εἶπεν οὖν· «Ἄνθρωπός τις εὐγενὴς ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν καὶ ὑποστρέψαι. **13** Καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, «Πραγματεύσασθε² ἕως³ ἔρχομαι.» **14** Οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτόν, καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ λέγοντες, «Οὐ θέλομεν⁴ τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς.» **15** Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν αὐτόν, λαβόντα τὴν βασιλείαν,⁵ εἶπεν φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους οἷς ἔδωκεν⁶ τὸ ἀργύριον, ἵνα γνῶ⁷ τίς τί διεπραγματεύσατο.⁸ **16** Παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος λέγων, «Κύριε, ἡ μνᾶ⁹ σου προσειργάσατο δέκα¹⁰ μνᾶς.» **17** Καὶ εἶπεν αὐτῷ· «Εὖ,¹¹ ἀγαθὲ δοῦλε· ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα πόλεων.» **18** Καὶ ἦλθεν ὁ δεῦτερος λέγων, «Κύριε, ἡ μνᾶ¹² σου¹³ ἐποίησεν πέντε μνᾶς.» **19** Εἶπεν δὲ καὶ τούτῳ, «Καὶ σὺ γίνου ἐπάνω¹⁴ πέντε πόλεων.» **20** Καὶ ἕτερος¹⁵ ἦλθεν λέγων· «Κύριε, ἰδοὺ ἡ μνᾶ¹⁶ σου, ἣν εἶχον ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ—**21** ἐφοβού-μην γάρ σε, ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ· αἶρεις ὃ οὐκ

¹ αὐτον ειναι ιερουσαλημ f³⁵ A(D)W [96%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 213 Q [3%] | ~ 231 NB [0.5%] NU | three other variants

² πραγματευσασθε *rell* | πραγματευσασθαι NA [1%] | πραγματευεσθε [11%] | πραγματευεσθαι D,W [1.5%]

³ εως f³⁵ [91%] CP,HF,RP,TR | εν ω NA,B,D,W [9%] OC,NU

⁴ θελομεν *rell* | θελωμεν [18%]

⁵ βασιλειαν f³⁵ [37%] CP | 1 και NA,B,D,W [63%] HF,RP,TR,OC,NU

⁶ εδωκεν f³⁵ A,W [93%] CP,HF,RP,TR,OC | δεδωκει NB,D [3%] NU | εδωθη [1%] | δεδωκε [1.5%] | δεδωκει [1.5%]

⁷ γνω f³⁵ A,W [98%] CP,HF,RP,TR | γνοι NB,D [0.5%] NU | επιγνω [1.5%] OC

⁸ τις τι διεπραγματευσατο f³⁵ A (93.3%) CP,HF,RP,TR,OC | 12 επραγματευσατο W (5.3%) | 2 διεπραγματευσαντο NB,D (0.7%) NU | 12 διεπραξατο (0.7%) (There are a number of small variations, but all told only 0.8% omit τις and 0.7% omit τι, while there are at least eight further variations of the verb.)

⁹ μνα f³⁵ NA,B,D,W [55%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | μνας [45%]

¹⁰ προσειργασατο δεκα f³⁵ W [94%] CP,HF,RP,TR,OC | προσηργασατο 2 A [2%] | ειργασατο 2 [1.5%] | εποησε 2 [1.5%] | ~ 2 προσηργασατο (NB)(D) [1%] NU

¹¹ ευ f³⁵ NA,W [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC | ευγε B,D [0.2%] NU

¹² μνα f³⁵ NA,B,D,W [55%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | μνας N [45%]

¹³ κυριε η μνα σου f³⁵ A,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2341 NB [0.3%] NU | ~ 2 μνας 41 [0.2%]

¹⁴ γινου επανω f³⁵ (A)(D)N(W) [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 (NB) [1%] NU

¹⁵ ετερος f³⁵ A,N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC | ο 1 B,D [2%] NU | στερος NB

¹⁶ μνα f³⁵ NA,B,D,W [55%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | μνας N [45%]

ἔθηκας καὶ θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας.»¹ **22** Λέγει δὲ² αὐτῷ· «Ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε. Ἦδεις ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἰμι, αἵρων³ ὃ οὐκ ἔθηκα καὶ θερίζων ὃ οὐκ ἔσπειρα.»⁴ **23** Καὶ διὰ τί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριόν μου⁵ ἐπὶ τὴν τράπεζαν,⁶ καὶ ἐγὼ⁷ ἐλθὼν⁸ σὺν τόκῳ ἂν ἐπραξα αὐτό;»⁹ **24** Καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν, «Ἄρατε ἀπ’ αὐτοῦ τὴν μνᾶν καὶ δότε τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι.» **25** (Καὶ εἶπον¹⁰ αὐτῷ, «Κύριε, ἔχει δέκα μνᾶς.») **26** «Λέγω γὰρ¹¹ ὑμῖν, ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ’ αὐτοῦ.»¹² **27** Πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου ἐκείνους,¹³ τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ’ αὐτούς, ἀγάγετε ὧδε καὶ κατασφάξατε¹⁴ ἔμπροσθέν μου.» »

The last week

The ‘Triumphal Entry’

19:28 Καὶ εἰπὼν ταῦτα ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, ἀναβαίνων εἰς Ἱεροσόλυμα. **29** Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς Βηθσφαγῇ¹⁵ καὶ Βηθανίαν,¹⁶ πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Ἐλαιῶν, ἀπέστειλεν δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ¹⁷ **30** εἰπὼν·¹⁸ «Ὑπάγετε εἰς τὴν κατέναντι κώμην, ἐν ἣ εἰσπορευόμενοι εὐρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ’ ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἐκάθισεν.¹⁹ Λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε. **31** Καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ, «Διὰ τί λύετε;» οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ²⁰ ὅτι «Ὁ Κύριος αὐτοῦ χρειᾶν ἔχει.» »

¹ εσπειρας *rell* | 1 και συναγεις οθεν ου διεσκορπισας N [13%] OC

² δε *f*³⁵ A,W [73%] CP,HF,RP,TR | --- *KB*,N [27%] OC,NU | ο 1 ειπεν D

³ εγω ανθρωπος αυστηρος ειμι *rell* | ~ 2341 OC

⁴ εσπειρα *rell* | 1 και συναγων οθεν ου διεσκορπισα N [5%] OC (with variations [3%])

⁵ το αργυριον μου *f*³⁵ D,N [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 312 *KA*,B,W [1.5%] NU

⁶ την τραπεζαν *f*³⁵ [23%] TR,OC | 2 *KA*,B,D,N,W [77%] HF,RP,NU | της τραπεζιταις CP

⁷ και εγω *f*³⁵ A,N,W [99%] (CP)HF,RP,TR,OC | καγω *KB*,D [1%] NU

⁸ εγω ελθων *rell* | ~ 21 [3%] CP

⁹ επραξα αυτο *f*³⁵ D,N,W [89.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 *KB* [0.5%] NU | ~ 2 ανεπραξα A | 1 αυτω [10%]

¹⁰ ειπον *rell* | ειπαν *KB* [0.5%] NU | --- (D,W)

¹¹ γαρ *f*³⁵ A D,N,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC | --- (*K*)B [4%] NU

¹² απ αυτου *f*³⁵ A,D,N,W [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC | --- *KB* [0.2%] NU

¹³ εκεινους *f*³⁵ A(D)N,W [91%] CP,HF,RP,TR,OC | τουτους *KB* [8%] NU | --- [1%]

¹⁴ κατασφαξατε *f*³⁵ A,D,W [96%] CP,HF,RP,TR | 1 αυτους (*K*)B,N [4%] OC,NU

¹⁵ βηθσφαγη *f*³⁵ B [53%] CP,HF,RP,OC | βηθφαγη *KA*,D,N,W [43%] TR,NU | βηθσφαγην [3%] | βηθφαγην [1%] [Three consonants in a row are decidedly more difficult to pronounce than two—it is hard to imagine why anyone would add the *sigma*.]

¹⁶ βηθανιαν *f*³⁵ A,N,W [94%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] | βιθανιαν [5.5%] | βηθανια *KB*,D [0.5%]

¹⁷ αυτου *f*³⁵ A,D,N,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC | --- *KB* [0.3%] NU

¹⁸ ειπων *f*³⁵ A,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | λεγων *KB*,D [1.5%] NU

¹⁹ εκαθισεν *f*³⁵ *KA*,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 και B [1%] NU | long omission D

²⁰ αυτω *f*³⁵ A,N,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | αυτον [1%] | --- *KB*,D [1.5%] NU

A steed for the King

32 Ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς.¹
33 Λυόντων δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον, εἶπον² οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτούς, «Τί λύτετε τὸν πῶλον;» **34** Οἱ δὲ εἶπον,³ «Ὁ Κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει.» **35** Καὶ ἡγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ ἐπιρρίψαντες⁴ ἐαυτῶν⁵ τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον, ἐπεβίβασαν τὸν Ἰησοῦν. **36** Πορευομένου δὲ αὐτοῦ, ὑπεστρώννουν τὰ ἱμάτια αὐτῶν⁶ ἐν τῇ ὁδῷ.

Rejoicing and praising

37 Ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν, ἤρξαντο⁷ ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαίροντες αἰνεῖν τὸν Θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων, **38** λέγοντες· «Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος⁸ Βασιλεὺς ἐν ὀνόματι Κυρίου· εἰρήνῃ ἐν οὐρανῷ⁹ καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις.»

A sour note

39 Καὶ τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον¹⁰ πρὸς αὐτόν, «Διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου.» **40** Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς,¹¹ «Λέγω ὑμῖν ὅτι¹² ἐὰν οὗτοι σιωπήσωσιν,¹³ οἱ λίθοι κεκραῶνται.»¹⁴

Jesus weeps over Jerusalem

41 Καὶ ὡς ἡγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῇ,¹⁵ **42** λέγων ὅτι «Εἰ ἔγνων καὶ σύ, καί γε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ,¹⁶ τὰ πρὸς εἰρήνην σου.¹⁷ νῦν δὲ

¹ αυτοῖς *rell* | 1 εστωτα τον πωλον [4%] OC

² ειπον *rell* | ειπαν *XB* [0.5%] *NU* | one other variant (also in verse 34)

³ ειπον *f*³⁵ [72%] *CP, HF, RP, TR* | 1 οτι *XA, B, D, N, W* [28%] *OC, NU*

⁴ επιρριψαντες *f*³⁵ [90%] *CP, HF, RP, TR, OC* | επιριψαντες *XA, B, N, W* [10%] *NU* | επιρριψαν *D*

⁵ εαυτων *f*³⁵ *A, N, W* [92%] *CP, HF, RP, TR, OC* | αυτων *XB(D)* [8%] *NU*

⁶ αυτων *rell* | εαυτων *A, B, N, W* [12%]

⁷ ηρξαντο *f*³⁵ *XA, B, N* [70%] *CP, HF, RP, TR, NU* | ηρξατο *D, W* [30%] *OC*

⁸ ερχομενος *f*³⁵ *A, N(W)* [99.5%] *CP, HF, RP, TR, OC* | 1 ο (X)*B(D)* [0.5%] *NU*

⁹ ειρηνη εν ουρανω *f*³⁵ *D, N, W* [99%] *CP, HF, RP, TR, OC* | ~ 231 *B* [0.5%] *NU* | 12 ουρανοις *A* | 232 ιρηνη *X*

¹⁰ ειπον *rell* | ειπαν *XA, B, D* [0.5%] *NU*

¹¹ αυτοις *f*³⁵ *A(D)(N)W* [99.5%] *CP, HF, RP, TR, OC* | --- *XB* [0.5%] *NU*

¹² οτι *f*³⁵ *XA, D, N* [95.5%] *CP, HF, RP, TR, OC* | --- *B, W* [4.5%] *NU*

¹³ σιωπησωσιν *f*³⁵ [97.5%] *CP, HF, RP, TR, OC* | σιωπησουσιν *XA, B, N, W* [2.5%] *NU* | σειγησουσιν *D*

¹⁴ κεκραζονται *f*³⁵ *A, N, W* [99.5%] *CP, HF, RP, TR, OC* | κραξουσιν *XB* [0.2%] *NU* | κραζονται *D* | one other variant

¹⁵ αυτη *f*³⁵ *N* [78%] *CP, HF, RP, TR, OC* | αυτην *XA, B, D, W* [22%] *NU*

¹⁶ και συ (σοι 1.1%) και γε εν τη ημερα σου ταυτη *f*³⁵ *N, W* (88.1%) *CP, HF, RP, TR, OC* | 1234567-9 *A* (9.3%) | ~ 567912 *XB* (1%) *NU* | 125679 *D* (0.2%) | 12345 ταις ημεραις ταυταις (1.1%) | three other readings (0.2%)

¹⁷ σου *f*³⁵ (*A*)*N, W* [93%] *CP, HF, RP, TR, OC* | σοι *D* [7%] | --- *XB* [0.3%] *NU*

ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. **43** Ὅτι ἤξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σὲ καὶ περιβαλοῦσιν¹ οἱ ἐχθροί σου χάρακά σοι· καὶ περικυκλώσουσίν σε καὶ συνέξουσίν σε πάντοθεν. **44** Καὶ ἐδαφιοῦσίν σε, καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοί—καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν σοί λίθον ἐπὶ λίθω²—ἀνθ' ὧν οὐκ ἔγνωσ τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου.»

Jesus cleanses the temple

45 Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας ἐν αὐτῷ καὶ ἀγοράζοντας,³ **46** λέγων αὐτοῖς, «Γέγραπται·⁴ «Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς ἐστίν,»⁵ ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον ληστῶν.»

47 Καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ· οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι, καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ, **48** καὶ οὐχ εὑρίσκον τὸ τί ποιήσουσιν,⁶ ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέματο αὐτοῦ ἀκούων.

Jesus' authority questioned

20:1 Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων,⁷ διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εὐαγγελιζομένου, ἐπέστησαν οἱ ἱερεῖς⁸ καὶ οἱ⁹ γραμματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυτέροις **2** καὶ εἶπον¹⁰ πρὸς αὐτὸν λέγοντες,¹¹ «Εἰπὲ ἡμῖν¹² ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς· ἢ τίς ἐστίν ὁ δούς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην;» **3** Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς· «Ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ ἓνα λόγον,¹³ καὶ εἰπατέ μοι· **4** Τὸ βάπτισμα Ἰωάννου—ἐξ οὐρανοῦ ἦν ἢ ἐξ ἀνθρώπων;» **5** Οἱ δὲ συνελογίσαντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες ὅτι «Ἐὰν εἴπωμεν, «Ἐξ οὐρανοῦ,» ἔρεῖ, «Διὰ τί¹⁴ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;» **6** Ἐὰν δὲ εἴπωμεν, «Ἐξ ἀνθρώπων,» πᾶς ὁ λαὸς¹⁵ καταλιθάσει ἡμᾶς, πεπεισμένος γὰρ ἐστίν Ἰωάννην

¹ περιβαλοῦσιν f³⁵ A,B,W [95%] CP,HF,RP,TR,OC | περιβαλλοῦσιν [4%] |

παρεμβαλοῦσιν NC [1%] NU | παραβαλοῦσιν N | βαλοῦσιν (D) | one other variant

² ἐν σοὶ λίθον ἐπὶ λίθω f³⁵ A,C,N,W [90%] CP,HF,RP,TR,OC | 12343 [8%] | ~ 34312 NB [0.5%] NU | ~ 3431 ὅλη 2 D [0.5%] | eight other variants [1%]

³ ἐν αὐτῷ καὶ ἀγοράζοντας f³⁵ A,D,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC | 34 N [2%] | 3 τοὺς 4 C | --- NB [1%] NU

⁴ γεγραπται f³⁵ N [82%] CP,HF,RP,TR | 1 ὅτι A,C,D,N,W [15%] OC | 1 καὶ ἐστὶ B [2%] NU | --- [1%]

⁵ ἐστίν f³⁵ A,C,D,N,W [93%] CP,HF,RP,TR,OC | κληθήσεται [5%] | --- NB [2%] NU

⁶ ποιήσουσιν f³⁵ W [44%] CP,OC | ποιήσωσιν NA,B,C,D,N,Q [56%] HF,RP,TR,NU

⁷ ἐκεῖνων f³⁵ A,C,N,W [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- NB,D,Q [3.5%] NU

⁸ ἱερεῖς f³⁵ A,W [84%] HF,RP,OC | ἀρχιερεῖς NB,C,D,N,Q [16%] CP,TR,NU

⁹ οἱ rell | --- A [15%]

¹⁰ εἶπον rell | εἶπαν NB [1%] NU

¹¹ πρὸς αὐτὸν λεγοντες f³⁵ A,N,Q,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | 12 C,D [1.5%] | ~ 312 NB [1%] NU

¹² εἰπε ἡμῖν f³⁵ A,D,N,Q,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | εἶπον 2 B [1%] NU | --- NC [1.5%]

¹³ ἓνα λόγον f³⁵ C,D,N,Q [82%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 A [16%] | 2 NB,W [2%] NU

¹⁴ τί f³⁵ NB,W [83%] CP,HF,RP,NU | 1 οὖν A,C,D,N,Q [17%] TR,OC

¹⁵ πᾶς ὁ λαὸς f³⁵ A,C,N,Q,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 23 ἀπας NB(D) [1.5%] NU

προφήτην εἶναι.» 7 Καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν. 8 Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, «Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.»

Parable of some perverse tenants

9 Ἦρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην· «Ἄνθρωπος¹ ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ ἐξέδοτο² αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν χρόνους ἱκανοὺς. 10 Καὶ ἐν³ καιρῷ ἀπέστειλεν πρὸς τοὺς γεωργοὺς δοῦλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δῶσιν⁴ αὐτῷ. Οἱ δὲ γεωργοὶ δήραντες⁵ αὐτὸν ἐξαπέστειλαν⁶ κενόν. 11 Καὶ προσέθετο⁷ πέμψαι ἕτερον⁸ δοῦλον· οἱ δὲ κακῆκινον δήραντες⁹ καὶ ἀτιμάσαντες ἐξαπέστειλαν κενόν. 12 Καὶ προσέθετο πέμψαι τρίτον·¹⁰ οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέβαλον. 13 Εἶπεν δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος· «Τί ποιήσω; Πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν· ἴσως τοῦτον ἰδόντες¹¹ ἐντραπήσονται.» 14 Ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοί, διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς¹² λέγοντες· «Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος. Δεῦτε,¹³ ἀποκτείνωμεν αὐτόν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία.» 15 Καὶ ἐκβαλόντες¹⁴ ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, ἀπέκτειναν. Τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ

¹ ἄνθρωπος f³⁵ 8B(C,D)N,Q [87%] CP,HF,RP | 1 τις A,W [13%] TR,OC[NU]

² ἐξέδοτο f³⁵ D,N,Q,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC,UBS | ἐξεδετο 8A,B,C [0.5%] N-A (One of the rare places where UBS and N-A are not the same.)

³ ἐν f³⁵ A,W [93%] CP,HF,RP,TR | 1 τῷ C,N,Q [6%] OC | τῷ [0.5%] | --- 8B(D) [0.5%] NU

⁴ δώσιν f³⁵ C,D,N,W [93%] CP,HF,RP,TR | δώσουσιν 8A,B,Q [4%] OC,NU | --- [3%] | one other variant

⁵ δήραντες f³⁵ [20%] | δειραντες 8A,B,C(D)N,Q,W [80%] CP,HF,RP,TR,OC,NU (Is the verb δαιρω or δερω? By far the more common, the literal meaning of δερω is to skin or flay a dead animal, to beat or whip being a derived meaning. Some have doubted the independent existence of δαιρω, but it occurs in Hermas, *sim.* 6.2.6 [2nd cent.]. The meaning is presumably 'to beat severely'. That many copyists might change an unfamiliar form to a closely related familiar one is not hard to imagine, but who would change a familiar one to an unfamiliar one?)

⁶ δήραντες αὐτὸν ἐξαπέστειλαν f³⁵ A,C(D)N,Q [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 321 8B [0.3%] NU | 12 ἀπεστείλαν [2.5%] | 1232 W [0.5%]

⁷ προσέθετο *rell* | 1 αὐτοῖς Q [2%] OC

⁸ πέμψαι ἕτερον f³⁵ N,Q,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 8A,B [4%] NU | ἐπεμψεν 2 D | 1 αὐτοῖς 2 C

⁹ δήραντες f³⁵ [20%] | δειραντες 8A,B,C,D,N,Q,W [80%] CP,HF,RP,TR,OC,NU

¹⁰ πέμψαι τρίτον f³⁵ A,C,N,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 8B [1%] NU | ~ 2 ἐπεμψεν D

¹¹ ἰδόντες f³⁵ A,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- 8B,C,D,Q [1.5%] NU

¹² ἐαυτοὺς f³⁵ A,C,N,Q,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC | ἀλλήλους 8B,D [1.5%] NU | two other variants [0.5%]

¹³ δεῦτε f³⁵ 8C,D [90%] CP,HF,RP,TR,OC | --- A,B,N,Q,W [10%] NU

¹⁴ ἐκβαλόντες f³⁵ [24%] | 1 αὐτὸν 8A,B,D,N,Q,W [76%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | λαβόντες αὐτὸν ἐξεβάλον C (some 7% have ἐκβαλλόντες)

ἀμπελῶνος; **16** Ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις.» Ἀκούσαντες δὲ εἶπον,¹ «Μὴ γένοιτο.»

17 Ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς εἶπεν· «Τί οὖν ἐστὶν τὸ γεγραμμένον τοῦτο· «Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας»; **18** Πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ’ ἐκεῖνον τὸν λίθον συνθλασθήσεται· ἐφ’ ὃν δ’ ἂν πέσῃ—λικμήσει αὐτόν.»

19 Καὶ ἐζήτησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς² ἐπιβαλεῖν ἐπ’ αὐτὸν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ· καὶ ἐφοβήθησαν³—ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην εἶπεν.⁴

To Caesar, Caesar's; to God, God's

20 Καὶ παρατηρήσαντες ἀπέστειλαν ἐγκαθέτους, ὑποκρινομένους ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπιλάβωνται⁵ αὐτοῦ λόγου,⁶ εἰς τὸ⁷ παραδοῦναι αὐτὸν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος. **21** Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες· «Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι ὀρθῶς λέγεις καὶ διδάσκεις, καὶ οὐ λαμβάνεις πρόσωπον ἀλλ’ ἐπ’ ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ διδάσκεις. **22** Ἐξεστὶν ἡμῖν⁸ Καίσαρι φόρον δοῦναι, ἢ οὐ;»

23 Κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν εἶπεν πρὸς αὐτούς· «Τί με πειράζετε;⁹ **24** Ἐπιδείξατέ¹⁰ μοι δηνάριον¹¹—τίνος ἔχει εἰκόνα καὶ ἐπιγραφήν;» Ἀποκριθέντες¹² δὲ εἶπον,¹³ «Καίσαρος.» **25** Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς,¹⁴ «Ἀπόδοτε τοῖνυν¹⁵ τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ.» **26** Καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ· καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ, ἐσίγησαν.

¹ εἶπον *rell* | εἶπαν *XB,D,Q* [1.5%] *NU*

² ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς *f³⁵ XD,N* [88%] *CP,HF,RP,TR,OC* | ~ 4231 *A,B,W* [12%] *NU* | ~ 423 *φαρισαιοι C* | three other variants

³ ἐφοβήθησαν *f³⁵* [65%] *CP,HF,RP* | 1 *τον λαον XA,B,C(D)* [35%] *TR,OC,NU* | 1 *τον οχλον N,W*

⁴ τὴν παραβολὴν ταυτὴν εἶπεν *f³⁵ A,C,N,W* [93%] *CP,HF,RP,TR* | ~ 4123 *XB* [3%] *NU* | ~ *ειρηκεν 123 D* | 124 [3%] | *τας παραβολας ελεγεν* [1%] *OC* | two other variants

⁵ ἐπιλαβώνται *rell* | ἐπιλαμβάνονται [21%]

⁶ λόγου *rell* | λόγον *C,N* [18%] | *λογων D*

⁷ εἰς το *f³⁵ A,N,W* [99%] (*CP*)*HF,RP,TR,OC* | *ωστε XB,C,D* [1%] *NU*

⁸ ἡμῖν *f³⁵ C(D)W* [97.5%] *CP,HF,RP,TR,OC* | *ημας XA,B* [2.5%] *NU* | --- *N* | one other variant

⁹ τι με πειράζετε *f³⁵ A(C)D,N,W* [98.5%] *CP,HF,RP,TR,OC* | --- *XB* [1.5%] *NU*

¹⁰ ἐπιδείξατε *f³⁵ C,N* [85%] *CP,HF,RP,TR* | *δειξατε XA,B,D,W* [15%] *OC,NU*

¹¹ δηνάριον *rell* | 1 *οι δε εδειξαν και ειπε (X)C,N* [20%] (plus several minor variations)

¹² ἀποκριθέντες *f³⁵ A,C(D),W* [97%] *CP,HF,RP,TR,OC* | *οι XB,N* [3%] *NU*

¹³ εἶπον *rell* | εἶπαν *XB,C* [0.5%] *NU*

¹⁴ αὐτοῖς *f³⁵ A,C,D,N,W* [97%] *CP,HF,RP,TR,OC* | *προς αυτους XB* [3%] *NU*

¹⁵ ἀποδοτε τοῖνυν *f³⁵ A,C,N,W* [92%] *CP,HF,RP,TR,OC* | ~ 21 *XB* [2%] *NU* | 1 *D* | 1 *ουν* [6%]

27 Προσελθόντες δέ τινες τῶν Σαδδουκαίων, οἱ ἀντιλέγοντες¹ ἀνάστα-
σιν μὴ εἶναι,² ἐπηρώτησαν αὐτὸν **28** λέγοντες· «Διδάσκαλε, Μωσῆς³ ἔγρα-
ψεν ἡμῖν, ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων γυναῖκα καὶ οὗτος ἄτεκνος
ἀποθάνῃ,⁴ ἵνα ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ λάβῃ⁵ τὴν γυναῖκα καὶ ἐξαναστήσῃ⁶ σπέρμα
τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. **29** Ἐπτά οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν· καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα
ἀπέθανεν ἄτεκνος· **30** καὶ ἔλαβεν⁷ ὁ δεύτερος τὴν γυναῖκα, καὶ οὗτος
ἀπέθανεν ἄτεκνος·⁸ **31** καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτήν·⁹ ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ
ἐπτά¹⁰—οὐ κατέλιπον¹¹ τέκνα, καὶ ἀπέθανον. **32** Ὑστερον δὲ πάντων,¹²
ἀπέθανεν καὶ ἡ γυνή.¹³ **33** Ἐν τῇ οὖν¹⁴ ἀναστάσει,¹⁵ τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή;
Οἱ γὰρ ἐπτά ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.»

34 Καὶ ἀποκριθεὶς¹⁶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «Οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου
γαμοῦσιν καὶ ἐγκαμίσκονται·¹⁷ **35** οἱ δὲ καταξιωθέντες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου
τυχεῖν, καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν, οὔτε γαμοῦσιν οὔτε ἐγκαμί-
ζονται.¹⁸ **36** Οὔτε¹⁹ γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται, ισάγγελοι γάρ εἰσιν—καὶ υἱοὶ
εἰσιν τοῦ²⁰ Θεοῦ, τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες. **37** Ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροί,
καὶ Μωϋσῆς²¹ ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς λέγει· «Κύριον τὸν Θεὸν Ἀβραάμ

¹ αντιλεγοντες f³⁵ A,W [94.3%] CP,HF,RP,TR[NU] | λεγοντες xB,C,D,N [5.4%] OC | three other variants (0.3%)

² αναστασιν μη ειναι rell | ~ 231 N [2.5%] OC

³ μωσης f³⁵ xA [60%] HF,RP,TR | μουσης B,D,N,W [40%] CP,OC,NU

⁴ αποθανη f³⁵ A,N,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC | η B [4%] NU | D is wild | three other variants | x omits whole line

⁵ ο αδελφος αυτου λαβη f³⁵ [20%] | ~ 4123 A,B,D,N,W [80%] CP,HF,RP,TR,OC,NU

⁶ εξαναστηση f³⁵ xB,D,N [67%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | εξαναστησει A,W [33%]

⁷ ελαβεν f³⁵ A,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- xB,D [0.5%] NU

⁸ την γυναικα και ουτος απεθανεν ατεκνος f³⁵ A,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- xB,D [1%] NU

⁹ αυτην f³⁵ xB(D)W [55%] CP,HF,TR,NU | 1 ωσαυτως A [45%] RP,OC

¹⁰ επτα f³⁵ xA,B,D [73%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | 1 και W [27%] some TRs

¹¹ κατελιπον rell | κατελειπον A [18%] | αφηκαν D | two other variants

¹² δε παντων f³⁵ A,W [60%] CP,HF,RP,TR,OC | 2 [30%] | 1 [9.5%] | --- xB,D [0.5%] NU

¹³ απεθανεν και η γυνη f³⁵ A,W [98%] CP,HF,RP,TR | ~ 2341 xB,D [2%] OC,NU

¹⁴ εν τη ουν f³⁵ A,D,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | 12 x | ~ η γυνη 312 B [0.5%] NU

¹⁵ ουν αναστασει rell | ~ 21 [0.5%] OC

¹⁶ αποκριθεις f³⁵ A,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- xB,D [1%] NU

¹⁷ εκγαμискονται f³⁵ Q [74%] CP,HF,RP,TR | εκγαμίζονται A,W [23%] OC | γαμискονται xB [2%] NU | γαμίζονται [1%] | γαμουνται D | two other variants

¹⁸ εκγαμίζονται f³⁵ A,W [84%] CP,HF,RP | εκγαμискονται [9%] TR | γαμίζονται xD,Q [4%] OC,NU | γαμискονται B [3%]

¹⁹ ουτε f³⁵ xQ,W [94.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ουδε A,B,D [5.5%] NU

²⁰ του f³⁵ Q,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | τω D | --- xA,B [0.3%] NU

²¹ μωσης f³⁵ B,D,Q,W [55%] CP,OC,NU | μωσης xA [45%] HF,RP,TR

καὶ τὸν¹ Θεὸν Ἰσαὰκ καὶ τὸν² Θεὸν Ἰακώβ.» **38** Θεὸς δὲ οὐκ ἔστιν νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων—πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν.» **39** Ἀποκριθέντες δέ τινες τῶν γραμματέων εἶπον,³ «Διδάσκαλε, καλῶς εἶπας.» **40** Οὐκέτι δὲ⁴ ἐτόλμων ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν.

Is the Christ David's Son?

41 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· «Πῶς λέγουσιν⁵ τὸν Χριστὸν Υἱὸν Δαυὶδ εἶναι;⁶ **42** Καὶ αὐτὸς⁷ Δαυὶδ λέγει ἐν Βίβλῳ⁸ Ψαλμῶν, «Εἶπεν ὁ⁹ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου **43** ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.» **44** Δαυὶδ οὖν Κύριον αὐτὸν¹⁰ καλεῖ, καὶ πῶς Υἱὸς αὐτοῦ¹¹ ἔστιν;»

Jesus denounces the scribes

45 Ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ, εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.¹² **46** «Προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων, τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς, καὶ φιλούντων ἄσπασμους ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις· **47** οἱ κατεσθίουσιν τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσεύχονται. Οὗτοι λήψονται¹³ περισσότερον κρίμα.»

A lesson in giving

21:1 Ἀναβλέψας δὲ εἶδεν τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα αὐτῶν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον¹⁴ πλουσίους. **2** Εἶδεν δέ τινα καὶ¹⁵ χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά.¹⁶ **3** Καὶ εἶπεν· «Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα ἢ πτωχὴ αὕτη¹⁷

¹ τον f³⁵ A,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- XB,D [1%] NU

² τον f³⁵ A,Q [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- XB,D [1%] NU | W omits phrase

³ ειπον rell | ειπαν XB,D [0.5%] NU

⁴ δε f³⁵ A,D,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | γαρ XB [1%] NU

⁵ λεγουσιν rell | 1 τινες A [17%]

⁶ υιον δαυιδ ειναι f³⁵ A,Q,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 321 XB [0.3%] NU | ~ 312 [1%] | 12 D | υιος 2 εστιν [1%]

⁷ και αυτος f³⁵ A,D,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2 γαρ XB [2%] NU | 12 γαρ Q

⁸ βιβλω rell | 1 των D,W [8.5%] OC

⁹ ο f³⁵ XA,Q,W [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC | --- B(D)NU

¹⁰ κυριον αυτον rell | ~ 21 A,B,Q [17%] OC

¹¹ υιος αυτου f³⁵ XD,Q,W [92%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 A,B [8%] NU

¹² αυτου f³⁵ XA,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] | αυτους (Q) | εαυτου [1.5%] | --- B,D [0.3%]

¹³ ληψονται rell | λημψονται XA,B,D,W [1%] NU

¹⁴ τα δωρα αυτων εις το γαζοφυλακιον f³⁵ A,Q,W [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 456123 XB,D [3%] NU | four other variants

¹⁵ τινα και f³⁵ (A)Q,W [84%] CP,HF,RP | ~ 21 D [11%] TR | 1 XB [5%] OC,NU

¹⁶ δυο λεπτα f³⁵ A(D)W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 XB,Q [1%] NU

¹⁷ η πτωχη αυτη f³⁵ A,Q,W [95%] HF,RP,TR,OC | ~ 312 XB(D) [5%] CP,NU

¹⁸ απαντες f³⁵ A,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | παντες XB(D) [1%] NU

πλεῖον πάντων ἔβαλεν· **4** ἅπαντες¹ γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ,² αὕτη δέ, ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς, ἅπαντα³ τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλεν.»⁴

Jerusalem will be destroyed

5 Καί τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασιν κεκόσμηται, εἶπεν, **6** «Ταῦτα ἃ θεωρεῖτε—ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθον⁵ ὃς οὐ καταλυθήσεται.»

The Olivet Discourse

21:7 Ἐπρωτόησαν δὲ αὐτὸν λέγοντες· «Διδάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔσται;» καὶ «Τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ⁶ ταῦτα γίνεσθαι;» **8** Ὁ δὲ εἶπεν· «Βλέπετε μὴ πλανηθῆτε, πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες ὅτι⁷ Ἐγὼ εἰμι» καὶ Ὁ καιρὸς ἤγγικεν.» Μὴ οὖν⁸ πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. **9** Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοηθῆτε· δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ τέλος.»

Things are going to get bad, really bad

10 Τότε ἔλεγεν αὐτοῖς· «Ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπὶ⁹ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν. **11** Σεισμοὶ τε μεγάλοι κατὰ τόπους καὶ¹⁰ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ ἔσονται, φόβητρά τε καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μεγάλα ἔσται.¹¹ **12** Πρὸ δὲ τούτων ἀπάντων,¹² ἐπιβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ διώξουσιν, παραδιδόντες εἰς¹³ συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἀγομένους¹⁴ ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου. **13** Ἀποβήσεται δὲ¹⁵ ὑμῖν εἰς μαρτύριον.

¹ ἀπαντες f³⁵ A,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | παντες NB(D) [1%] NU

² του θεου f³⁵ A,D,Q,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- NB [1.5%] NU

³ απαντα f³⁵ A,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | παντα NB,D,Q [1.5%] NU

⁴ εβαλεν *rell* | 1 ταυτα λεγων εφωνει ο εχων ωτα ακουειν ακουετω [20%] (there are a few minor variations)

⁵ λιθος επι λιθον f³⁵ W (32.2%) CP | 12 λιθω A,Q (65.1%) HF,RP,TR,OC,NU | 12 λιθων (0.3%) | 12 λιθω ωδε NB(D) (0.5%) | 123 ωδε (0.4%) | ωδε 12 λιθω (0.5%) | ωδε 32 λιθω (0.5%) | ωδε 123 (0.2%) | two other variants (0.2%)

⁶ μελλη *rell* | μελλει W [12%]

⁷ οτι f³⁵ A,D,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- NB [1%] NU

⁸ ουν f³⁵ A,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- (NB,D) [1%] NU

⁹ επι f³⁵ B,W [91%] CP,HF,RP,TR,OC | επ NA,D [9%] NU

¹⁰ κατα τοπους και f³⁵ A,D,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 312 NB [0.5%] NU

¹¹ και (—κ. 0.6%) σημεια (—σ. 0.4%) απ ουρανου (—α. ο. 0.3%) μεγαλα (—μ. A 0.3%) εσται (—ε. 0.2%) f³⁵ (A)W (85.9%) CP,HF,RP,TR,OC | ~ 125346 NB (5.8%) | ~ 512346 (1.6%) | ~ 123465 (0.4%) | ~ 125634 (0.2%) | ~ 341256 D (0.2%) | ~ 134256 B,NU | 12345 εσονται (4.3%) | ~ 12534 εσονται (1%) | five further variants (0.5%)

¹² απαντων f³⁵ [34%] CP,TR | παντων NA,B,D,W [66%] HF,RP,OC,NU

¹³ εις f³⁵ A,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 τας NB,D [0.5%] NU

¹⁴ αγομενους f³⁵ A,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | απαγομενους NB,D [1.5%] NU

¹⁵ δε f³⁵ A,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- NB,D [0.5%] NU

14 Θέσθε¹ οὖν εἰς τὰς καρδίας² ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι· **15** ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν ἣ οὐ δυνήσονται ἀντειπεῖν ἢ ἀντιστῆναι³ πάντες⁴ οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν. **16** Παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων καὶ συγγενῶν καὶ φίλων καὶ ἀδελφῶν,⁵ καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν. **17** Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.⁶ **18** (Καὶ θριξὶ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται—**19** ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.)

Jerusalem will be destroyed

20 »Ὅταν δὲ ἴδῃτε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν⁷ Ἱερουσαλήμ, τότε γινώτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. **21** Τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη, καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκχωρείτωσαν, καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν. **22** Ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὐταὶ εἰσιν, τοῦ πληρωθῆναι⁸ πάντα τὰ γεγραμμένα. **23** Οὐαὶ δὲ⁹ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις· ἔσται γὰρ¹⁰ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ ἐν¹¹ τῷ λαῷ τούτῳ. **24** Καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας,¹² καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη.¹³ Καὶ Ἱερουσαλήμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι¹⁴ πληρωθῶσιν καιροὶ ἐθνῶν.

Christ will return to the earth

25 »Καὶ ἔσται¹⁵ σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχὴ ἐθνῶν, ἐν ἀπορίᾳ, ἠχούσης¹⁶ θαλάσσης καὶ σάλου· **26** ἀποψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων τῇ¹⁷ οἰκουμένη—αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται. **27** Καὶ τότε ὄψονται τὸν Υἱὸν τοῦ

¹ θεσθε f³⁵ [97%] CP, HF, RP, TR, OC | θετε xA, B, D, W [3%] NU

² εἰς τὰς καρδίας f³⁵ W [97%] CP, HF, RP, TR, OC | ἐν ταῖς καρδίαις xA, B, D [3%] NU

³ ἀντειπεῖν ἢ ἀντιστῆναι f³⁵ A [30%] | ~ 321 xB [1.5%] NU | 1 οὐδε 3 W [68%] CP, HF, RP, TR, OC | 3 D | two other variants

⁴ παντες f³⁵ xA, D, W [99.5%] CP, HF, RP, TR, OC | απαντες B [0.5%] NU

⁵ συγγενων και φιλων και αδελφων f³⁵ [75%] CP, HF, RP, OC | ~ 54123 xB(D) [23%] TR, NU | 54 συγγενεων 23 A, W | at least eight further variants [2%]

⁶ υπο παντων δια το ονομα μου rell | ~ 345612 [20%]

⁷ την f³⁵ A [99.5%] CP, HF, RP, TR, OC | --- xB(D)W [0.5%] NU

⁸ πληρωθηναι f³⁵ C [56%] CP, TR, OC | πλησθηναι xA, B, D, N, W [44%] HF, RP, NU

⁹ δε f³⁵ xA, C, N, W [99%] CP, HF, RP, TR, OC | --- B, D [1%] NU

¹⁰ γαρ rell | 1 τότε [2.5%] OC

¹¹ εν f³⁵ W [87%] CP, HF, RP, TR | --- xA, B, C, D, N [13%] OC, NU

¹² μαχαιρας f³⁵ xA, C, N [99%] CP, HF, RP, TR, OC | μαχαιρης B [0.5%] NU | μαχαιραις W | ρομφαιας D [0.5%]

¹³ παντα τα εθνη f³⁵ A, C, D, N, W [99%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ 231 xB [1%] NU

¹⁴ αχρι f³⁵ A, W [93%] CP, HF, RP, TR, OC | 1 ου xB, N [1.5%] NU | αχρις ου C, D [4%] | 1 ουν [1%] | two other variants

¹⁵ εσται f³⁵ A, C, N, W [99.8%] CP, HF, RP, TR, OC | εσονται xB, D, NU

¹⁶ ηχουσας f³⁵ D, W [93%] CP, HF, RP, TR, OC | ηχους xA, B, C, N [7%] NU

¹⁷ τη rell | εν 1 CP

Ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς.
28 Ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι, ἀνακύψατε καὶ ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν, διότι ἐγγίξει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν.»

Parable of the fig tree

29 Καὶ εἶπεν παραβολὴν αὐτοῖς· «Ἴδετε τὴν συκὴν καὶ πάντα τὰ δένδρα.
30 Ὅταν προβάλλωσιν¹ ἤδη, βλέποντες ἀφ' ἑαυτῶν γινώσκετε ὅτι ἤδη² ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν. **31** Οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. **32** Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη ἕως ἂν πάντα γένηται. **33** Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται,³ οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν.⁴

Watch and pray

34 »Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς, μήποτε βαρηθῶσιν⁵ ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ αἰφνίδιος⁶ ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ⁷ ἡ ἡμέρα ἐκείνη. **35** Ὡς παγὶς γὰρ ἐπελεύσεται⁸ ἐπὶ πάντας τοὺς καθη-μένους ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. **36** Ἀγρυπνεῖτε οὖν⁹ ἐν παντὶ καιρῷ, δεόμενοι ἵνα καταξιωθῆτε¹⁰ ἐκφυγεῖν πάντα¹¹ τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου.»

His daily routine

37 Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ὑψίζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Ἑλαιῶν. **38** Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὠρθριζεν πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.

Judas joins the plot against Jesus

22:1 Ἦγγιζεν δὲ ἡ ἐορτὴ τῶν ἁζύμων, ἡ λεγομένη Πάσχα. **2** Καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὸ πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν, ἐφοβοῦντο

¹ προβαλλωσιν f³⁵ [28%] | προβαλωσιν xA,B,C,W [66%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | προσβαλωσιν [5%] | προβαλουσιν N | προβασωσιν D | three other variants

² ἡδη *rell* | --- N [15%]

³ παρελεύσεται f³⁵ C,W [32%] | παρελευσονται xA,B,D,N [68%] CP,HF,RP,TR,OC,NU

⁴ παρελθωσιν f³⁵ A,C,N [99%] CP,HF,RP,TR,OC | παρελευσονται xB,D,T,W [1%] NU

⁵ βαρηθωσιν f³⁵ xA,B,C,T,W [75%] CP,HF,RP,OC,NU | βαρυνθωσιν D [20%] TR | βαρυθωσιν N [5%]

⁶ αιφνιδιος *rell* | αιφνιδιος [18%] | εφνιδιος x | εφνειδιον N | ενιφνιος D | one other variant

⁷ αιφνιδιος εφ υμας επιστη f³⁵ C,W [95%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 4231 (x)B(D)T [1%] NU | ~ 1423 A,N [3%] | four other variants [1%]

⁸ γαρ επελευσεται f³⁵ A,C,N,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 ελευσεται [3%] | ~ επεισελευσεται 1 (xB,D)NU

⁹ ουν f³⁵ A,C,N,W [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC | δε xB,D,NU

¹⁰ καταξιωθητε f³⁵ A,C,D,N [98%] CP,HF,RP,TR,OC | κατισχυσητε xT(W) [1.5%] NU | κατισχυσηται B [0.2%]

¹¹ παντα f³⁵ x [85%] CP,HF,RP,OC | ταυτα 1 B,D [11%] TR,NU | 1 ταυτα A,C,N,W [4%] | two other variants

γὰρ τὸν λαόν. **3** Εἰσῆλθεν δὲ ὁ¹ Σατανᾶς εἰς Ἰούδαν (τὸν ἐπικαλούμενον² Ἰσκαριώτην), ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα. **4** Καὶ ἀπελθὼν συνελάλησεν τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ³ στρατηγοῖς τὸ πῶς αὐτὸν παραδῶ αὐτοῖς.⁴ **5** Καὶ ἐχάρησαν, καὶ συνέθεντο αὐτῷ ἀργύρια⁵ δοῦναι. **6** Καὶ ἐξωμολόγησεν, καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι αὐτὸν αὐτοῖς ἄτερ ὄχλου.⁶

The last night

Preparation for the last Passover

22:7 Ἦλθεν δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ἐν⁷ ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ Πάσχα. **8** Καὶ ἀπέστειλεν Πέτρον καὶ Ἰωάννην εἰπὼν, «Πορευθέντες ἐτοιμάσατε ἡμῖν τὸ Πάσχα, ἵνα φάγωμεν.» **9** Οἱ δὲ εἶπον⁸ αὐτῷ, «Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσομεν;»⁹ **10** Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· «Ἰδού, εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν συναντήσῃ ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν οὗ¹⁰ εἰσπορεύεται. **11** Καὶ ἑρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότη τῆς οἰκίας, «Λέγει σοι ὁ Διδάσκαλος· Ποῦ ἐστὶν τὸ κατάλυμα ὅπου τὸ Πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω;» **12** Κἀκεῖνος ὑμῖν δείξει ἀνάγαιον¹¹ μέγα, ἐστρωμένον· ἐκεῖ ἐτοιμάσατε.» **13** Ἀπελθόντες δὲ εὗρον καθὼς εἶρηκεν¹² αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ Πάσχα.

They eat the Passover

14 Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσεν, καὶ οἱ δώδεκα¹³ ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ. **15** Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· «Ἐπιθυμία ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ Πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν πρὸ τοῦ με παθεῖν. **16** Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐκέτι¹⁴ οὐ μὴ

¹ ο f³⁵ [47%] TR,OC | --- xA,B,C,D,N,W [53%] CP,HF,RP,NU

² επικαλούμενον f³⁵ A,C,N [92%] CP,HF,RP,TR,OC | καλούμενον xB,D,W [3.5%] NU | λεγομενον [4%] | two other variants

³ και f³⁵ xA,B(D) [75%] HF,RP,NU | 1 τοις C,W [21%] CP,TR | 1 γραμματευσιν 1 N [4%] OC

⁴ αυτον παραδω αυτοις f³⁵ A,N,W [93%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 321 P⁷⁵xB,C [7%] NU | ~ 21 (D) | one other variant

⁵ αργυρια f³⁵ A,C [49%] OC | αργυριον P⁷⁵xB,D,N,W [51%] CP,HF,RP,TR,NU

⁶ αυτοις ατερ οχλου f³⁵ N,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 231 P⁷⁵xA,B,C [1%] NU | 23 D | 1 [3%]

⁷ εν f³⁵ xA,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] | --- B,C,D [1%]

⁸ ειπον rell | ειπαν P⁷⁵xB,C,D [1.5%] NU | ειπων [1%]

⁹ ετοιμασομεν f³⁵ [60%] CP,HF,RP | ετοιμασωμεν P⁷⁵xA(B)C(D)N,W [40%] TR,OC,NU

¹⁰ ου f³⁵ D,W [86%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 εαν A,N [12%] | εις ην xB,C [1.5%] NU | three other variants [0.5%]

¹¹ αναγαιον f³⁵ A,B(D)N [45%] NU | ανωγαιον [27%] CP,OC | ανωγεον [17%] HF,RP,TR | ανωγεων [5%] | ανογαιον [4%] | αναγεον C,W [1%] | ανωγαιαν x | three other variants [1%]

¹² ειρηκεν f³⁵ A,N,W [94%] CP,HF,RP,TR,OC | ειρηκει P⁷⁵xB,C,D [1%] NU | ειπεν [5%]

¹³ δωδεκα f³⁵ A,C,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵xB,D [0.5%] NU

¹⁴ ουκετι f³⁵ (D)N,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵xA,C,B [3%] NU | one other variant

φάγω ἐξ αὐτοῦ¹ ἕως ὅτου πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ.» **17** Καὶ δεξάμενος² ποτήριον εὐχαριστήσας εἶπεν· «Λάβετε τοῦτο καὶ διαμερίσατε ἐαυτοῖς.³ **18** Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι⁴ οὐ μὴ πίω⁵ ἀπὸ τοῦ γενήματος⁶ τῆς ἀμπέλου ἕως ὅτου⁷ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἔλθῃ.»

Jesus institutes the Lord's Supper

19 Καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαριστήσας, ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων, «Τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.» **20** Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον,⁸ μετὰ τὸ δειπνήσαι, λέγων· «Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον.⁹

The betrayer is present

21 »Πλὴν ἰδού, ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης. **22** Καὶ¹⁰ ὁ μὲν Υἱὸς¹¹ τοῦ Ἀνθρώπου πορεύεται κατὰ τὸ ὀρισμένον,¹² πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ παραδίδοται.» **23** (Καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς τὸ τίς ἄρα εἴη ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν.)

Wanting to be 'the greatest' is not a valid option

24 Ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία ἐν αὐτοῖς τὸ τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων. **25** Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· «Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν¹³ αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν εὐεργέται καλοῦνται. **26** Ὑμεῖς δὲ οὐχ¹⁴ οὕτως—ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν γενέσθω¹⁵ ὡς ὁ νεώτερος, καὶ ὁ ἡγούμενος ὡς ὁ διακονῶν. **27** Τίς γὰρ μείζων, ὁ ἀνακείμενος ἢ ὁ διακονῶν; Οὐχ¹⁶ ὁ ἀνακείμενος; Ἐγὼ

¹ ἐξ αὐτοῦ f³⁵ A,N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC | απ 2 D [1%] | αὐτο ἄB,C [1%] NU | one other variant

² δεξαμενος *rell* | 1 το A,D,W [12%] OC | 1 και [3%]

³ εαυτοις f³⁵ A,D,N,W [93%] CP,HF,RP,TR,OC | εις εαυτους B,C [6%] NU | εις αυτους [1%] | αλληλοις ἄ | two other variants

⁴ οτι f³⁵ ἄA,N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] | --- B,C,D [2%]

⁵ ου μη πιω f³⁵ A,C,N [92.5%] CP,HF,RP,TR,OC | 123 απο του νυν P^{75v}ἄB [6%] NU | ~ απο του νυν 123 D [1.5%] | 123 νυν W

⁶ γεννηματος f³⁵ P⁷⁵ἄA,B,C,D,N,W [85%] CP,HF,RP,OC,NU | γεννηματος [15%] TR

⁷ οτου f³⁵ A,D,N [98%] CP,HF,RP,TR,OC | ου ἄB,C [2%] NU | του W

⁸ ωσαντως και το ποτηριον f³⁵ A,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2341 P^{75v}ἄB [0.5%] NU | D has long omission

⁹ εκχυννομενον f³⁵ N(W) [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC | εκχυννομενον ἄA,B,T [3.5%] NU

¹⁰ και f³⁵ A,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | οτι P⁷⁵ἄB,D,T [1%] NU

¹¹ μεν υιος f³⁵ A(D)N,W [99.6%] CP,HF,RP,TR,OC | 2 ἄ | ~ 21 P^{75v}B,T [0.3%] NU

¹² πορευεται κατα το ωρισμενον f³⁵ A,N,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2341 P^{75v}ἄB,D,T [3%] NU

¹³ κυριευουσιν *rell* | κυριευσουσιν [3.5%] | κατακυρευουσιν N [13%]

¹⁴ ουχ *rell* | ουκ CP

¹⁵ γενεσθω f³⁵ A,N,W [96.5%] CP,HF,RP,TR | γινεσθω (ἄB,D)T [3.5%] OC,NU

¹⁶ ουχ f³⁵ (D) [33%] | ουχι P⁷⁵ἄA,T [67%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | ουχει B,N,W

δέ εἰμι ἐν μέσῳ ὑμῶν¹ ὡς ὁ διακονῶν. **28** Ὑμεῖς δέ ἐστε οἱ διαμεμενηκότες μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου. **29** Καὶ γὰρ διατίθεμαι ὑμῖν, καθὼς διέθετό μοι ὁ Πατήρ μου, βασιλείαν, **30** ἵνα ἐσθίητε² καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν τῇ βασιλείᾳ μου.³ καὶ καθίσεσθε⁴ ἐπὶ θρόνων κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλάς⁵ τοῦ Ἰσραήλ.»

Peter will deny Him

31 Εἶπεν δὲ ὁ Κύριος·⁶ «Σίμων, Σίμων, ἰδοὺ ὁ Σατανᾶς ἐξητήσατο ὑμᾶς τοῦ σινιάσαι⁷ ὡς τὸν σῖτον. **32** Ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλίπῃ⁸ ἡ πίστις σου· καὶ σύ, ποτὲ ἐπιστρέψας, στηρίξον⁹ τοὺς ἀδελφούς σου.» **33** Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, «Κύριε, μετὰ σοῦ ἔτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι.» **34** Ὁ δὲ εἶπεν, «Λέγω σοι, Πέτρε, οὐ μὴ¹⁰ φωνήσῃ¹¹ σήμερον ἀλέκτωρ πρὶν ἢ¹² τρίς ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι με.»¹³

“Buy a sword”

35 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, «Ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλαντίου¹⁴ καὶ πήρας καὶ ὑποδημάτων, μὴ τινος ὑστερήσατε;»¹⁵ Οἱ δὲ εἶπον,¹⁶ «Οὐδενός.»¹⁷ **36** Εἶπεν οὖν¹⁸ αὐτοῖς·

¹ εἰμι ἐν μέσῳ ὑμῶν f³⁵ (A)N,Q^v,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2341 xB,T [0.5%] NU | D is wild

² ἐσθίητε f³⁵ A [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ἐσθίητε P⁷⁵B,D,T,NU | ἐσθίηται xQ | ἐσθιείται W | ἐσθειεται N

³ ἐν τῇ βασιλείᾳ μου f³⁵ P⁷⁵xA,B,N,Q,T,W [60%] CP,HF,TR,OC,NU | 123 D | --- [40%] RP [homoioteleuton]

⁴ καθίσεσθε f³⁵ [64%] CP,HF,RP,OC | καθίσεσθε xN [23%] NU | καθίσησθε [12%] TR | καθίσητε B,T [0.5%] | καθίσεσθαι A,Q,W | καθεζήσθε D | two other variants

⁵ κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλάς f³⁵ xA,N,Q,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2341 P⁷⁵(B)T [0.3%] NU | 134 D

⁶ εἶπεν δὲ ὁ κύριος f³⁵ xA,D,N,Q,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵B,T [0.5%] NU

⁷ σινιάσαι *rell* | συνιάσαι OC | σεινιάσαι P^{75v}A,B,D,N,Q,T,W | ζινιάσαι x

⁸ ἐκλίπῃ f³⁵ xB,D,N,T [52%] HF,RP,OC,NU | ἐκλειπῃ A,Q,W [48%] CP,TR

⁹ στηρίξον f³⁵ D,N,W [95.5%] CP,HF,RP,TR,OC | στηρίσον xA,B,Q,T [4.5%] NU | three other variants

¹⁰ μὴ f³⁵ A,D,N,W [95.5%] CP,HF,RP,TR | --- P^{75v}xB,T [4.5%] OC,NU

¹¹ φωνήσῃ f³⁵ N,W [64%] CP,HF,RP | φωνήσει xA,B,D,T [36%] TR,OC,NU

¹² πρὶν ἢ f³⁵ A,N,W [90.5%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 Q [2%] | εὗς xB,T [1.5%] NU | εὗς οὐ [6%] | εὗς οὗ D

¹³ ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι με f³⁵ A(D)N,W [92%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 4123 [1%] | 123 [1%] | 134 [1.5%] | ~ 413 xB,T [0.5%] NU | ~ 143 Q [1%] | ἀπαρνήσει 234 [3%]

¹⁴ βαλαντίου f³⁵ [63%] HF,RP,TR | βαλλαντίου P^{75v}xA,B,D,N,Q,T,W [37%] CP,OC,NU

¹⁵ ὑστερήσατε *rell* | ὑστερήθητε [2%] OC | ὑστερησάται xN | three other variants

¹⁶ εἶπον *rell* | εἶπαν B,D,T [0.5%] NU | εἶπεν A

¹⁷ οὐδενός f³⁵ xD [52%] CP,TR | ουθενός P⁷⁵A,B,N,Q,T,W [48%] HF,RP,OC,NU

¹⁸ εἶπεν οὖν f³⁵ A,N,Q,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 δὲ P⁷⁵B,T [1.5%] NU | ο δὲ 1 xD [0.2%] | --- [0.5%]

«Ἀλλὰ νῦν, ὁ ἔχων βαλάντιον¹ ἀράτω, ὁμοίως καὶ πήραν· καὶ ὁ μὴ ἔχων πωλήσει² τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ καὶ ἀγοράσει³ μάχαιραν. **37** Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἔτι⁴ τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆναι ἐν ἐμοί· τὸ «Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη»· καὶ γὰρ τὰ⁵ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει.» **38** Οἱ δὲ εἶπον,⁶ «Κύριε, ἰδοὺ μάχαιραι ὧδε δύο.» Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, «Ἰκανόν ἐστιν.»

Gethsemane

39 Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ Ὅρος τῶν Ἑλαιῶν· ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.⁷ **40** Γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου, εἶπεν αὐτοῖς, «Προσεύχεσθε, μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν.» **41** Καὶ αὐτοὺς ἀπεσπάσθη ἀπ' αὐτῶν ὥσπερ λίθου βολήν, καὶ θεὶς τὰ γόνατα προσηύχετο **42** λέγων, «Πάτερ, εἰ βούλει παρενεγκεῖν⁸ τὸ ποτήριον τοῦτο⁹ ἀπ' ἐμοῦ—πλήν, μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ σόν, γενέσθω.»¹⁰ **43** Ὡφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν. **44** Καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ ἐκτενέστερον προσηύχετο· ἐγένετο δὲ¹¹ ὁ ἰδρῶς¹² αὐτοῦ ὥσπερ θρόμβοι αἵματος, καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν.¹³ **45** Καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσευχῆς, ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητάς¹⁴ εὗρεν αὐτοὺς κοιμωμένους¹⁵ ἀπὸ τῆς λύπης. **46** Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· «Τί καθεύδετε; Ἀναστάντες προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν.»

Betrayal and arrest

47 Ἔτι δὲ¹⁶ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ ὄχλος· καὶ ὁ λεγόμενος Ἰούδας, εἷς

¹ βαλαντιον f³⁵ [60%] HF,RP,TR | βαλλαντιον xA,B,D,N,Q,T,W [40%] CP,OC,NU

² πωλησει f³⁵ N [64%] CP,HF,RP,OC | πωλησατω P^{75v} xA,B,Q,T,W [28%] TR,NU | πολησει [4%] | πωληση [4.5%] | πωλησαι D

³ αγορασει f³⁵ D [77%] CP,HF,RP,OC | αγορασατω P^{75v} xA,B,Q,T,W [21%] TR,NU | αγοραση N [2%]

⁴ ετι f³⁵ N [94%] CP,HF,RP,TR,OC | --- xA,B,D,Q,T,W [6%] NU

⁵ τα f³⁵ A,N [99%] CP,HF,RP,TR,OC | το xB,D,Q(T)W [1%] NU

⁶ ειπον rell | ειπαν P⁷⁵ xB,D,Q,T [1%] NU | ειπων [1%]

⁷ αυτου f³⁵ N [97%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵ xA,B,D,Q,T,W [3%] NU

⁸ παρενεγκειν f³⁵ A,N,W [80%] CP,HF,RP,TR,OC | παρενεγκε P⁷⁵ B(D)Q,T [13%] NU | παρενεγκαι x [7%]

⁹ το ποτηριον τουτο f³⁵ A,N,W [99%] CP,HF,RP,TR | ~ 312 P⁷⁵ B(D)Q,T [1%] OC,NU | ~ 3123 x

¹⁰ γενεσθω f³⁵ P⁶⁹ (D)N [77%] CP,HF,RP,TR | γινεσθω (P⁷⁵ xA,B)Q,T,W [23%] OC,NU

¹¹ εγενετο δε f³⁵ D,Q [95%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ και 1 x [3.5%] NU | omit verses 43-44 P^{69,75} A,B,N,T,W (1.3%) (NU puts them in [[]])

¹² ιδρωσ rell | υδρωσ CP

¹³ have verses 43-44 f³⁵ (x)D,Q(0171) (98.7%) CP,HF,RP,TR,OC[[NU]] | omit verses 43-44 P⁷⁵ A,B,N,T,W (0.9%) | place them after Mt. 26:39 (C) (0.4%)

¹⁴ μαθητας rell | 1 αυτου [3%] TR

¹⁵ αυτους κοιμωμενους f³⁵ A,N,Q,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 P⁷⁵ xB,D,T,0171 [1.5%] NU

¹⁶ δε f³⁵ D,0171 [83%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵ xA,B,N,T,W [17%] NU

τῶν δώδεκα, προήρχετο¹ αὐτούς,² καὶ ἤγγισεν τῷ Ἰησοῦ φιλήσαι αὐτόν (τοῦτο γὰρ σημεῖον δεδῶκει αὐτοῖς, «Ὅν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστιν»)³ **48** Ὁ δὲ Ἰησοῦς⁴ εἶπεν αὐτῷ, «Ἰούδα, φιλήματι τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου παραδίδως;»

49 Ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτὸν τὸ ἐσόμενον εἶπον⁵ αὐτῷ,⁶ «Κύριε, εἰ πατάξομεν⁷ ἐν μαχαίρα;»⁸ **50** Καὶ ἐπάταξεν εἰς τις ἐξ αὐτῶν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως⁹ καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ οὖς¹⁰ τὸ δεξιόν. **51** Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, «Ἐὰν ἐως τούτου» καὶ ἀψάμενος τοῦ ὠτίου αὐτοῦ¹¹ ἰάσατο αὐτόν.

52 Εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς¹² πρὸς τοὺς παραγενομένους πρὸς¹³ αὐτὸν ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγούς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους· «Ὡς ἐπὶ ληστήν ἐξεληλύθατε¹⁴ μετὰ μαχαίρων καὶ ξύλων; **53** Καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ, οὐκ ἐξετείνετε τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ. Ἀλλὰ¹⁵ αὕτη ὑμῶν ἐστίν¹⁶ ἡ ὥρα· καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους.»

Peter denies Jesus

54 Συλλαβόντες δὲ αὐτόν, ἤγαγον καὶ εἰσήγαγον¹⁷ εἰς τὸν οἶκον¹⁸ τοῦ ἀρχιερέως· ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει μακρόθεν. **55** Ἀψάντων¹⁹ δὲ πῦρ²⁰ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς καὶ συγκαθισάντων αὐτῶν,²¹ ἐκάθητο ὁ Πέτρος ἐν μέσῳ²² αὐτῶν.

¹ προήρχετο *rell* | προηγεν D [8%] OC | προσηρχετο P⁷⁵ [2%]

² αὐτούς f³⁵ P^{69,75} xA,B,D,N,T [85%] CP, HF, RP, OC, NU | αὐτῶν [15%] TR | αὐτοῦ W

³ τουτο γαρ σημειον δεδωκει αυτοις ον αν φιλησω αυτος εστιν f³⁵ D [45%] (with minor variations) CP, OC | --- P⁷⁵ xA,B,N,T,W [55%] HF, RP, TR, NU

⁴ ο δε ιησους f³⁵ A,D,N,W [99%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ 32 P⁷⁵ xB,T [1%] NU

⁵ ειπον *rell* | ειπαν P⁷⁵ xB,D,T [1%] NU

⁶ αυτω f³⁵ A,W [99%] CP, HF, RP, TR, OC | --- P⁷⁵ xB,T [1%] NU | τω κυριω D

⁷ παταξομεν *rell* | παταξωμεν [22%]

⁸ μαχαιρα f³⁵ A,W [99%] CP, HF, RP, TR, OC | μαχαιρη P⁷⁵ xB,D,T [1%] NU

⁹ τον δουλον του αρχιερεως f³⁵ P⁷⁵ A,D,W,0171^v [98.5%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ 3412 xB,T [1.5%] NU

¹⁰ αυτου το ους f³⁵ A,W [96%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ 231 P⁷⁵ xB,T,0171 [2%] NU | 12 ωτιον D [2%]

¹¹ αυτου f³⁵ A [97.5%] CP, HF, RP, TR, OC | --- P⁷⁵ xB,T,W [2.5%] NU | D is wild

¹² ο ιησους f³⁵ W [98.5%] CP, HF, RP, TR, OC | 2 P⁷⁵ xA,B,T [0.5%] NU | --- D [1%]

¹³ προς f³⁵ x [33%] CP | επ P⁷⁵ A,B,D,T,W,0171 [67%] HF, RP, TR, OC, NU

¹⁴ εξεληλυθατε f³⁵ A,W [80%] CP, HF, RP, TR, OC | εξηλθατε P⁷⁵ xB,D,T [4%] NU | εξηλθετε 0171 [16%]

¹⁵ αλλα f³⁵ D,T [46%] | αλλ P⁷⁵ xA,B [54%] CP, HF, RP, TR, OC, NU | αλλ η W

¹⁶ υμων εστιν f³⁵ A [80%] CP, HF, RP, TR | ~ 21 P⁷⁵ B,D,T,W [20%] OC, NU | 2 x

¹⁷ εισηγαγον f³⁵ P⁷⁵ xA,B,T [37%] CP, NU | 1 αυτον [55%] HF, RP, TR, OC | συνηγαγον αυτον W | --- (D) [8%]

¹⁸ τον οικον f³⁵ A,D,W [93%] CP, HF, RP, TR, OC | την οικιαν P⁷⁵ xB,T [7%] NU

¹⁹ αψαντων f³⁵ A,D,W [99.5%] CP, HF, RP, TR, OC | περιαψαντων P⁷⁵ xB,T [0.5%] NU

²⁰ πυρ *rell* | πυραν [2.5%] OC

²¹ αυτων f³⁵ A,W [95%] CP, HF, RP, TR, OC | --- P⁷⁵ xB(D)T [5%] NU

²² εν μεσω f³⁵ x(A)W [99%] CP, HF, RP, TR, OC | μεσος P⁷⁵ B,T,0171^v [1%] NU | μετ D

56 Ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη τις καθήμενον πρὸς τὸ φῶς καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ εἶπεν, «Καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν.» **57** Ὁ δὲ ἡρνήσατο αὐτὸν¹ λέγων, «Γύναι, οὐκ οἶδα αὐτόν.»²

58 Καὶ μετὰ βραχὺ ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν ἔφη, «Καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ.» Ὁ δὲ Πέτρος εἶπεν,³ «Ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί.» **59** Καὶ διαστάσης ὥσει ὥρας μιᾶς, ἄλλος τις διῖσχυρίζετο λέγων, «Ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν, καὶ γὰρ Γαλιλαῖός ἐστιν.» **60** Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος, «Ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις.» Καὶ παραχρῆμα, ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ,⁴ ἐφώνησεν⁵ ἀλέκτωρ.

61 Καὶ στραφεὶς ὁ Κύριος ἐνέβλεπεν τῷ Πέτρῳ, καὶ ὑπεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ λόγου⁶ τοῦ Κυρίου, ὡς εἶπεν αὐτῷ ὅτι «Πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι,⁷ ἀπαρνήσῃ με τρίς.» **62** Καὶ ἐξελθὼν ἔξω⁸ ἐκλαυσεν πικρῶς.

Guards mistreat Jesus

63 Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες τὸν Ἰησοῦν⁹ ἐνέπαιζον αὐτῷ, δαίροντες.¹⁰ **64** Καὶ περικαλύψαντες αὐτόν, ἔτυπον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον καὶ ἐπηρώτων αὐτόν¹¹ λέγοντες· «Προφήτευσον. Τίς ἐστιν ὁ παῖσας σε;» **65** Καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν.

Crucifixion day

Jesus judged by the Council

22:66 Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ, ἀρχιερεῖς τε¹² καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀπήγαγον¹³ αὐτόν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν,¹⁴ λέγοντες, **67** «Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, εἰπέ¹⁵ ἡμῖν.» Εἶπεν δὲ αὐτοῖς· «Ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ

¹ αὐτον f³⁵ A,D,N,W [68%] CP,HF,RP,TR | --- P⁷⁵xB,T [32%] OC,NU

² γυναι ουκ οιδα αυτον f³⁵ A,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2341 P⁷⁵xB,T [1%] NU | 234 D [0.5%]

³ ειπεν f³⁵ P⁶⁹A,D,N,W [90%] CP,HF,RP,TR,OC | εφη P⁷⁵xB,T [10%] NU

⁴ αυτου rell | του πετρου [15%]

⁵ εφωνησεν rell | 1 ο [3%] TR

⁶ λογου f³⁵ A,D,N,W [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ρηματος P^{69,75}xB,T [3.5%] NU

⁷ φωνησαι f³⁵ A,D,N,W [87%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 σημερον P⁷⁵xB,T [12%] NU | σημερον 1 [1%]

⁸ εξω f³⁵ P⁷⁵xB,D,T [47%] NU | 1 ο πετρος A,N,W [53%] CP,HF,RP,TR,OC

⁹ τον ιησουν f³⁵ A,N,W [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC | αυτον P⁷⁵xB,D,T,0171^v [3.5%] NU

¹⁰ δαιροντες f³⁵ [35%] | δεροντες P⁷⁵xA,B,N,T,W [65%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | --- D,0171

¹¹ αυτον ετυπον αυτου το προσωπον και επηρωτων αυτον f³⁵ A,N,W [94%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2134578 [4%] | ~ 345216 D | ~ 87 P⁷⁵B,T [2%] NU | 78 x

¹² τε f³⁵ P⁷⁵xA,B,N,T,W [50%] CP,TR,NU | --- (D) [50%] HF,RP,OC

¹³ απηγαγον f³⁵ P⁷⁵xB,D,T [24%] CP,NU | ανηγαγον A,W [75%] HF,RP,TR,OC | ηγαγον N [1%]

¹⁴ αυτων f³⁵ P⁷⁵xB,D,T [74%] CP,HF,RP,NU | εαυτων A,N,W [23%] TR,OC | αυτον [2%] | three other variants [1%]

¹⁵ ειπε f³⁵ A,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ειπον P⁷⁵xB,T [0.5%] NU | --- D

πιστεύσητε. **68** Ἐὰν δὲ καὶ¹ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῆτέ μοι ἢ ἀπολύσητε.² **69** Ἀπὸ τοῦ νῦν³ ἔσται ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ.» **70** Εἶπον⁴ δὲ πάντες, «Σὺ οὖν εἰ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ;» Ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη, «Ὑμεῖς λέγετε ὅτι ΕΓΩ ΕΙΜΙ.» **71** Οἱ δὲ εἶπον·⁵ «Τί ἐτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτυρίας;⁶ Αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.»

Jesus taken to Pontius Pilate

23:1 Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν ἤγαγον⁷ αὐτὸν ἐπὶ τὸν Πιλᾶτον. **2** Ἦρξαντο δὲ κατηγορεῖν αὐτοῦ λέγοντες, «Τοῦτον εὗρομεν⁸ διαστρέφοντα τὸ ἔθνος,⁹ καὶ κωλύοντα Καίσαρι φόρους¹⁰ διδόναι,¹¹ λέγοντα ἑαυτὸν Χριστὸν βασιλέα εἶναι.» **3** Ὁ δὲ Πιλᾶτος ἐπηρώτησεν¹² αὐτὸν λέγων, «Σὺ εἰ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;» Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη, «Σὺ λέγεις.» **4** Ὁ δὲ Πιλᾶτος εἶπεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους,¹³ «Οὐδὲν εὐρίσκω αἴτιον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ.» **5** Οἱ δὲ ἐπίσχυον, λέγοντες ὅτι «Ἀνασείει τὸν λαόν, διδάσκων καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας,¹⁴ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἕως ὧδε.»

Jesus taken to Herod

6 Πιλᾶτος δὲ ἀκούσας «Γαλιλαῖαν,»¹⁵ ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωπος Γαλιλαῖός ἐστιν. **7** Καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας Ἡρώδου ἐστίν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν πρὸς Ἡρώδην, ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις. **8** Ὁ δὲ Ἡρώδης ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἐχάρη λίαν, ἣν γὰρ θέλων ἐξ

¹ καὶ f³⁵ A,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵xB(D)T [1.5%] NU

² μοι ἢ ἀπολύσητε f³⁵ A,D,N,W (94.3%) CP,HF,RP,TR,OC | 12 (three variations of the verb) (0.5%) | ~ 23 με (0.3%) | 23 (2.4%) | 1 (1.6%) | --- P⁷⁵xB,T (0.4%) NU | four other variants (0.4%)

³ νυν f³⁵ N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 δε P⁷⁵xA,B,D,T [1.5%] NU

⁴ ειπον *rell* | ειπαν P⁷⁵xB,T [1%] NU | one other reading

⁵ ειπον *rell* | ειπαν P⁷⁵xB,D,T [1%] NU

⁶ χρεϊαν εχομεν μαρτυριας f³⁵ xA,D,N,W [85%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 231 P⁷⁵B,T [0.5%] NU | 1 εχωμεν 3 [12%] | 12 μαρτυρων D [2.5%]

⁷ ηγαγον *rell* | ηγαγεν [1%] CP,TR

⁸ ευρομεν *rell* | ευραμεν B,T [1%] NU | ευρον D | ευρωμεν [1%] | two other variants

⁹ εθνος f³⁵ A,W [70%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 ημων P⁷⁵xB,D,N,T [30%] NU

¹⁰ καισαρι φορους f³⁵ (N)W [91%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 P⁷⁵xB(D)T [1%] NU | 1 φορον A [8%]

¹¹ διδοναι f³⁵ A(D)N,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 καὶ P⁷⁵xB,T [4%] NU

¹² ἐπηρωτησεν f³⁵ A,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ηρωτησεν P⁷⁵xB,T [0.5%] NU

¹³ οχλους *rell* | 1 οτι [1%] OC

¹⁴ ιουδαιας f³⁵ P⁷⁵A(D)N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 καὶ xB,T [0.5%] NU

¹⁵ γαλιλαιαν f³⁵ A,D,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵xB,T [0.5%] NU | γαλιλαιας N | four other spellings

ικανού¹ ἰδεῖν αὐτόν, διὰ τὸ ἀκούειν² πολλὰ³ περὶ αὐτοῦ· καὶ ἡλπίζεν τι⁴ σημεῖον ἰδεῖν ὑπ’ αὐτοῦ γινόμενον. **9** Ἐπηρεῶτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς· αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο αὐτῷ. **10** Εἰστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς,⁵ εὐτόνως κατηγοροῦντες αὐτοῦ. **11** Ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν⁶ ὁ Ἡρώδης σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ, καὶ ἐμπαίξας, περιβαλὼν αὐτὸν⁷ ἐσθῆτα λαμπράν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ Πιλάτῳ. **12** (Ἐγένοντο δὲ φίλοι ὃ τε Πιλάτος καὶ ὁ Ἡρώδης⁸ ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ’ ἀλλήλων—προϋπῆρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς ἑαυτούς.)⁹

Pilate sentences Jesus

13 Πιλάτος δὲ συγκαλεσάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαόν, **14** εἶπεν πρὸς αὐτούς· «Προσηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὡς ἀποστρέφοντα¹⁰ τὸν λαόν, καὶ ἰδοὺ, ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας οὐδὲν¹¹ εὔρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον ὧν κατηγορεῖτε κατ’ αὐτοῦ. **15** Ἀλλ’ οὐδὲ Ἡρώδης (ἀνέπεμψα γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐτόν)·¹² καὶ ἰδοὺ, οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐστὶν πεπραγμένον αὐτῷ. **16** Παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπο-λύσω.» **17** (Ἀνάγκην δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἐορτὴν ἓνα.)¹³

18 Ἀνέκραξαν¹⁴ δὲ παμπληθεῖ¹⁵ λέγοντες· «Αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν¹⁶ Βαραββᾶν»—**19** ὅστις ἦν διὰ στάσιν τινὰ γενομένην ἐν τῇ πόλει, καὶ

¹ θελων εξ ικανου f³⁵ A [72%] CP, HF, RP, TR | ~ 231 [4%] OC | 123 χρονου N, W [20%] | 12 ικανων χρονων D | ~ 23 χρονου 1 [3.5%] | ~ 2 ικανων χρονων 1 P⁷⁵ NB, T [0.5%] NU | several other variants

² ακουειν *rell* | 1 αυτον [3%] OC

³ πολλα f³⁵ A, N, W [95%] CP, HF, RP, TR, OC | --- P⁷⁵ NB, D, T [5%] NU

⁴ τι *rell* | ετι CP

⁵ αρχιερεις και οι γραμματεις *rell* | ~ 4231 OC

⁶ αυτον f³⁵ A, B, D(W) [97.5%] CP, HF, RP, TR, OC | 1 και P⁷⁵ N, T [2.5%] [NU] | και N

⁷ αυτον f³⁵ A(D)N, T, W [89%] CP, HF, RP, TR, OC | αυτω [6%] | --- P⁷⁵ NB [5%] NU | one other variant

⁸ πιλατος και ο ηρωδης f³⁵ A(D)N [74%] CP, HF, RP, TR | ~ 4231 P⁷⁵ NB, T [1.5%] OC, NU | 124 W [24.5%]

⁹ εαυτους f³⁵ A, N, W [99.5%] CP, HF, RP, TR, OC | αυτους P⁷⁵ NB, T [0.5%] NU | D has long omission

¹⁰ αποστρεφοντα *rell* | διαστρεφοντα [14%]

¹¹ ουδεν f³⁵ A, D, N, W [99%] CP, HF, RP, TR, OC | ουθεν P⁷⁵ NB, T [1%] NU

¹² ανεπεμψα γαρ υμας προς αυτον f³⁵ A, D, N, W [82%] CP, HF, RP, TR, OC | ανεπεμψεν 2345 [2%] | ~ 12543 [2%] | ~ ανεπεμψεν 2543 [2%] | ~ ανεπεμψεν 254 ημας P⁷⁵ NB, T [12%] NU

¹³ have verse 17 (with a variety of minor variations) f³⁵ (N)(D)(N)W (97.9%)

CP, HF, RP, TR, OC | omit verse 17 P⁷⁵ A, B, T (1.9%) NU | longer omissions (0.2%)

¹⁴ ανεκραξαν f³⁵ A, D, N(W) [98.5%] CP, HF, RP, TR, OC | ανεκραγον P⁷⁵ NB, T [1.5%] NU

¹⁵ παμπληθει *rell* | παμπληθη CP

¹⁶ ημιν f³⁵ A, D, W [88%] HF, RP, OC | 1 τον P⁷⁵ NB, N, T [12%] CP, TR, NU

φόνον, βεβλημένος εἰς φυλακὴν.¹ **20** Πάλιν οὖν² ὁ Πιλάτος προσεφώνησεν,³ θέλων ἀπολύσαι τὸν Ἰησοῦν. **21** Οἱ δὲ ἐπεφώνουν λέγοντες· «Σταύρωσον, σταύρωσον⁴ αὐτόν.» **22** Ὁ δὲ τρίτον εἶπεν πρὸς αὐτοῦς· «Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος; Οὐδὲν αἴτιον⁵ θανάτου εὔρον ἐν αὐτῷ· παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.» **23** Οἱ δὲ ἐπέκειντο φωναῖς μεγάλαις, αἰτούμενοι αὐτὸν σταυρωθῆναι· καὶ κατίσχυον αἱ φωναὶ αὐτῶν, καὶ τῶν ἀρχιερέων.⁶ **24** Ὁ δὲ⁷ Πιλάτος ἐπέκρινεν γενέσθαι τὸ αἶτημα αὐτῶν. **25** Ἀπέλυσεν δὲ⁸ τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον βεβλημένον εἰς τὴν⁹ φυλακὴν, ὃν ἡτοῦντο· τὸν δὲ Ἰησοῦν παρέδωκεν τῷ θελήματι αὐτῶν.

Jesus is crucified

26 Καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτόν, ἐπιλαβόμενοι Σίμωνός τινος Κυρηναίου (ἐρχομένου¹⁰ ἀπ' ἀγροῦ), ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν φέρειν ὀπισθεν¹¹ τοῦ Ἰησοῦ. **27** Ἠκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ, καὶ γυναικῶν αἱ καὶ¹² ἐκόπτοντο καὶ ἐθρήνουν αὐτόν. **28** Στραφεῖς δὲ πρὸς αὐτὰς ὁ Ἰησοῦς¹³ εἶπεν· «Θυγατέρες Ἰερουσαλήμ, μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμέ· πλὴν ἐφ' ἑαυτὰς κλαίετε καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν. **29** Ὅτι ἰδοὺ, ἔρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσιν, «Μακάριαι αἱ στεῖραι, καὶ¹⁴ κοιλίαι αἱ οὐκ ἐγέννησαν καὶ μαστοὶ οἱ οὐκ ἐθήλασαν.»¹⁵ **30** Τότε ἄρξονται λέγειν τοῖς ὄρεσιν, «Πέσετε ἐφ' ἡμᾶς,» καὶ τοῖς βουνοῖς, «Καλύψατε ἡμᾶς.» **31** Ὅτι εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί

¹ βεβλημενος εἰς φυλακην **f**³⁵ A,D,N [93.5%] CP,HF,RP,TR | 12 την 3 W [6%] OC | βληθεις εν τη φυλακη **P**⁷⁵B,T [0.5%] NU | εν τη φυλακη **x**

² ουν **f**³⁵ N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | δε **P**⁷⁵**x**A,B,D,T [1.5%] NU | one other variant

³ προσεφωνησεν **f**³⁵ A,N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 αυτοις **P**⁷⁵**x**B,T [2%] NU | 1 αυτους D

⁴ σταυρωσον σταυρωσον **f**³⁵ A,N [95%] CP,HF,RP,TR,OC | σταυρου σταυρου **P**⁷⁵**x**B,D [0.3%] NU | 1 W [5%]

⁵ αιτιον *rell* | αξιον [2%] OC

⁶ και των αρχιερεων **f**³⁵ A(D)N,W (99%) CP,HF,RP,TR,OC | --- **P**⁷⁵**x**B (0.5%) NU | six other readings (0.4%)

⁷ ο δε **f**³⁵ A(D)N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | και **P**⁷⁵**x**B [0.5%] NU

⁸ δε **f**³⁵ **P**⁷⁵**x**A,B,D,N,W [70%] CP,HF,RP,NU | 1 αυτοις [20%] TR | 1 αυτοις τον βαρabbαν [10%] OC

⁹ την **f**³⁵ **P**⁷⁵A,C,N [90%] CP,HF,RP,TR,OC | --- **x**B,D [10%] NU | τη W

¹⁰ σιμωνος τινος κυρηναιου ερχομενου **f**³⁵ (A)N,W [96%] CP,HF,RP,OC | 123 του 4 [2%] TR | σιμωνα τινα κυρηναιον ερχομενον **P**⁷⁵**x**B [2%] NU | τινα σιμωνα κυρηναιον ερχομενον C,D

¹¹ οπισθεν *rell* | οπισω [3%] OC

¹² αι και **f**³⁵ W [95%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 **P**⁷⁵A,B,C(D)N [5%] NU | --- **x**

¹³ προς αυτας ο ιησους **f**³⁵ A,N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] | ~ 3412 C(D) [1%] | 124 **P**⁷⁵**x**B [0.3%] | three other variants

¹⁴ και **f**³⁵ **P**⁷⁵A,D,W [90%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 αι **x**B,C,N [10%] NU

¹⁵ εθηλασαν **f**³⁵ A,N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC | εθρεψαν **P**⁷⁵**x**B,C [1%] NU | εξεθρεψαν D [1%]

γένηται;»¹

32 Ἦγοντο δὲ καὶ ἕτεροι δύο, κακοῦργοι,² σὺν αὐτῷ ἀναιρεθῆναι. **33** Καὶ ὅτε ἀπῆλθον³ ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον Κρανίον, ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτόν· καὶ τοὺς κακούργους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν.

34 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλεγεν, «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἶδασιν τί ποιοῦσιν»·⁴ διαμεριζόμενοι δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἔβαλον⁵ κλῆρον.⁶ **35** Καὶ εἰστήκει ὁ λαὸς θεωρῶν. Ἐξεμυκτήριζον δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς⁷ λέγοντες, «Ἄλλους ἔσωσεν· σωσάτω ἑαυτόν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός, ὁ τοῦ Θεοῦ ἐκλεκτός.»⁸ **36** Ἐνέπαιζον⁹ δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται, προσερχόμενοι καὶ¹⁰ ὄξος προσφέροντες αὐτῷ, **37** καὶ λέγοντες, «Εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν.»

38 Ἦν δὲ καὶ¹¹ ἐπιγραφὴ γεγραμμένη ἐπ' αὐτῷ,¹² γράμμασιν Ἑλληνικοῖς καὶ Ῥωμαϊκοῖς καὶ Ἑβραϊκοῖς·¹³

ΟΥΤΟΣ ΕΣΤΙΝ Ὁ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ¹⁴

39 Εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἐβλασφήμει αὐτὸν λέγων, «Εἰ¹⁵ σὺ εἶ ὁ Χριστός, σῶσον σεαυτόν καὶ ἡμᾶς.» **40** Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος

¹ γενηται *rell* | γίνεται [9%] | γενησεται [10%]

² δυο κακουργοι **f**³⁵ A,C,D,N,Q,W [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 **P**⁷⁵**xB**,NU

³ απηλθον **f**³⁵ A,N,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ηλθον **P**⁷⁵**xB**,C(D)Q [2.5%] NU | three other variants

⁴ ο δε ιησους ελεγεν πατερ αφες αυτοις ου γαρ οιδασιν τι ποιουσιν **f**³⁵ **x**(A)C,N(Q) (99.2%—with a variety of minor variations) CP,HF,RP,TR,OC[[NU]] | --- **P**⁷⁵**B**,D,W (0.8%)

⁵ εβαλον *rell* | εβαλλον N [9%] OC

⁶ κληρον **f**³⁵ **P**⁷⁵**xB**,C,D,Q,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC | κληρους A,N [3%] NU

⁷ συν αυτοις **f**³⁵ A,N,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC | --- **P**⁷⁵**xB**,C,Q [3%] NU | D is wild

⁸ ο του θεου εκλεκτος **f**³⁵ A,N,Q [95%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 1423 C [0.5%] | ~ 2314 B,W [1%] NU | ~ 12314 **x** | 1 υιος 2314 **P**⁷⁵ [3%] | D is wild

⁹ ενεπαιζον **f**³⁵ A,N,Q [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ενεπαιξαν **P**⁷⁵**xB** [0.5%] NU | ενεπαιζον C,D,W

¹⁰ και **f**³⁵ N,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | --- **P**⁷⁵**xA**,B,C [1%] NU | τε D

¹¹ και **f**³⁵ **P**⁷⁵**xA**,B,N,Q,W [75%] HF,RP,TR,OC,NU | 1 η C,D [22.5%] CP | η [1.5%] | --- [1%]

¹² γεγραμμενη επ αυτω **f**³⁵ N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 231 C [1.5%] | 23 **P**⁷⁵**xB** [0.5%] NU | επιγεγραμμενη 23 A,D,Q

¹³ γραμμασιν ελληνικοις και ρωμαικοις και εβραικοις **f**³⁵ A,N,Q,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC | 1246 **x**D [1%] | --- **P**⁷⁵**B**,C [0.5%] NU | several minor variations

¹⁴ ουτος εστιν ο βασιλευς των ιουδαιων **f**³⁵ A,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC | 12 ιησους 3456 N,Q [2%] | ~ 345612 D | ~ 34561 **P**⁷⁵**xB** [0.5%] NU | 3456 C

¹⁵ ει **f**³⁵ A,N,Q,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ουχι **P**⁷⁵**xB**,C [0.5%] NU | D has long omission

ἐπετίμα¹ αὐτῷ λέγων·² «Οὐδὲ φοβῆ σὺ τὸν Θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ;
41 Καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως, ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ
οὐδὲν ἄτοπον ἐπραξεν.» **42** Καὶ ἔλεγεν τῷ³ Ἰησοῦ, «Μνήσθητί μου, Κύριε,⁴
ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ⁵ σου.» **43** Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,⁶ «Ἀμὴν λέγω
σοι,⁷ σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ Παραδείσῳ.»

Jesus dismisses His spirit

44 Ἦν δὲ⁸ ὥσει ὥρα ἔκτη, καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας
ἐνάτης.⁹ **45** Καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος·¹⁰ καὶ ἐσχίσθη¹¹ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ
μέσον. **46** Καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ, ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, «Πάτερ, εἰς χεῖράς σου
παραθήσομαι¹² τὸ πνεῦμά μου.» Καὶ ταῦτα¹³ εἰπὼν ἐξέπνευσεν.

Various reactions

47 Ἴδὼν δὲ ὁ ἐκατόνταρχος¹⁴ τὸ γενόμενον, ἐδόξασεν¹⁵ τὸν Θεὸν λέγων,
«Ὅντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν.» **48** Καὶ πάντες οἱ συμπαραγε-νόμενοι
ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωροῦντες τὰ γενόμενα,¹⁶ τύπτοντες ἑαυτῶν¹⁷
τὰ στήθη ὑπέστρεφον. **49** Εἰστήκεισαν δὲ πάντες οἱ γνωστοὶ αὐτοῦ¹⁸

¹ ἐπετίμα f³⁵ A(D)N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ἐπετιμων P⁷⁵XB,C [1%] NU | one other variant

² λεγων f³⁵ A(D)N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | εφη P⁷⁵XB,C [1%] NU

³ τω f³⁵ A,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵XB,C [0.3%] NU | αυτω (D)

⁴ κυριε f³⁵ A,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵XB,C [3%] NU | D is wild

⁵ εν τη βασιλεια f³⁵ XA,C,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | εις την βασιλειαν P⁷⁵B [0.3%] NU | D is wild

⁶ ο ιησους f³⁵ A,C(D)W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵XB [0.3%] NU

⁷ λεγω σοι f³⁵ XA,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 21 P⁷⁵B,C [0.5%] NU | D is wild

⁸ ην δε f³⁵ A,D,Q,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ και 1 X | ~ και 1 ηδη P⁷⁵B,C [0.5%] NU

⁹ ενατης f³⁵ P⁷⁵XA,B,C,D,Q,W [70%] CP,HF,RP,OC,NU | εννατης f³⁵pt [30%] TR [I do not consider an alternate spelling of a number to be a proper variant, since there is absolutely no difference in meaning.]

¹⁰ και εσκοτισθη ο ηλιος f³⁵ A,Q,W (96.8%) CP,HF,RP,TR | ~ 2 δε 34 D | του ηλιου εκλειποντος B (0.4%) OC | του ηλιου εκλιποντος P⁷⁵XC (0.4%) NU | του ηλιου εσκοτισθεντος (0.7%) | conflation (1.2%) | two other variants (0.2%) | --- (0.4%)

¹¹ και εσχισθη f³⁵ A(D)W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2 δε P⁷⁵XB,C [1%] NU

¹² παραθησομαι f³⁵ [77%] CP,HF,RP,TR | παρατιθεμαι P⁷⁵XA,B,C,Q,W [11%] OC,NU | παρατιθημι (D) [12%]

¹³ και ταυτα f³⁵ A [83%] CP,HF,RP,TR,OC | τουτο δε P⁷⁵XB,C(D)W [1.5%] NU | 1 τουτο Q [15.5%]

¹⁴ εκατονταρχος f³⁵ A,C,D,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | εκατονταρχης P⁷⁵XB [1%] NU

¹⁵ εδοξασεν f³⁵ A,C,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | εδοξαζεν P⁷⁵XB,D [1%] NU

¹⁶ θεωρουντες τα γενομενα f³⁵ Q,W [93%] CP,HF,RP,TR,OC | 12 γινομενα [5%] | θεωρησαντες 23 P⁷⁵XB,C,D [1.5%] NU | --- A [0.5%]

¹⁷ εαυτων f³⁵ Q [90%] CP,HF,RP,TR,OC | αυτων W [8.5%] | --- P⁷⁵XA,B,C,D [1.5%] NU

¹⁸ αυτου f³⁵ XC,D,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC | αυτω P⁷⁵A,B [3%] NU

μακρόθεν,¹ καὶ γυναῖκες αἱ συνακολουθήσασαι² αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ὁρῶσαι ταῦτα.

Jesus' body is buried

50 Καὶ ἰδού, ἀνὴρ ὀνόματι Ἰωσήφ, βουλευτῆς ὑπάρχων,³ ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος **51** (οὗτος οὐκ ἦν συγκατατεθειμένος τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν), ἀπὸ Ἀριμαθαίας,⁴ πόλεως τῶν Ἰουδαίων, ὃς προσεδέχετο καὶ αὐτὸς⁵ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· **52** οὗτος προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. **53** Καὶ καθελὼν αὐτὸ⁶ ἐνετύλιξεν αὐτὸ⁷ σινδόνι, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ⁸ ἐν μνήματι λαξευτῷ, οὗ οὐκ ἦν οὐδέπω οὐδεὶς⁹ κείμενος. **54** Καὶ ἡμέρα ἦν Παρασκευῇ.¹⁰ σάββατον¹¹ ἐπέφωσκεν. **55** Κατακολουθήσασαι δὲ¹² γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν συνελθυῖαι αὐτῷ ἐκ τῆς Γαλιλαίας,¹³ ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον καὶ ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ. **56** Ὑποστρέψασαι δὲ ἡτοιμάσαν ἀρώματα καὶ μύρα. Καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν κατὰ τὴν ἐντολήν.

Resurrection Day

“He is not here, but is risen!”

24:1 Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων, ὄρθρου βαθέος,¹⁴ ἦλθον ἐπὶ τὸ μνήμα¹⁵ φέρουσαι ἃ ἡτοιμάσαν ἀρώματα, καὶ τινες σὺν αὐταῖς.¹⁶ **2** Εὗρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου· **3** καὶ εἰσελθοῦσαι¹⁷ οὐχ εὗρον τὸ σῶμα

¹ μακροθεν **f**³⁵ A,C,W [95.5%] CP,HF,RP,TR | ἀπο 1 **P**⁷⁵ **κ**B,D [4.5%] OC,NU

² συνακολουθησασαι **f**³⁵ A,D,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | συνακολουθουσai **P**⁷⁵ **κ**B,C [1%] NU | one other variant

³ υπαρχων **f**³⁵ A,B(D)W [98%] CP,HF,RP,TR | 1 και **P**⁷⁵ **κ**C [2%] OC[NU]

⁴ αριμαθαιας **f**³⁵ CP,HF,RP,TR,OC | αριμαθαιας NU

⁵ ος προσδεχετο και αυτος **f**³⁵ [32%] CP,OC | 1 και 234 A,W [52%] HF,RP,TR | ~ 1 και 42 [13%] | 12 **P**⁷⁵ **κ**B,C,D [1%] NU | 1 και 2 [2%]

⁶ αυτο **f**³⁵ A,W [95.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- **P**⁷⁵ **κ**B,C,D [3%] NU | αυτον [1.5%]

⁷ αυτο *rell* | --- W [3.5%] OC

⁸ αυτο **f**³⁵ **P**⁷⁵ A,W [94%] CP,HF,RP,TR,OC | αυτον **κ**B,C,D [1%] NU | αυτω [2%] | --- [3%]

⁹ ουδεπω ουδεις **f**³⁵ [74%] CP,HF,RP,TR | ~ 21 **κ**C,W [20%] OC | ~ 2 ουπω **P**⁷⁵ A,B [1%] NU | ουπω 2 D | ουδεποτε 2 [5%]

¹⁰ παρασκευη **f**³⁵ A,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | παρασκευης **P**⁷⁵ **κ**B,C [1%] NU | προσσαββατου D

¹¹ σαββατον **f**³⁵ A,W [90%] CP,HF,RP,OC | και 1 **P**⁷⁵ **κ**B,C [10%] TR,NU | --- D

¹² δε **f**³⁵ **κ**A,C,W [90%] CP,HF,RP | 1 και [2%] TR | 1 αι **P**⁷⁵ B [7%] OC,NU | 1 δυο D | --- [1%]

¹³ αυτω εκ της γαλιλαιας **f**³⁵ A,W [94%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2341 **P**⁷⁵ **κ**(B) [0.5%] NU | 234 C | απο 34 (D) [5%]

¹⁴ βαθεος **f**³⁵ W [50%] RP,TR,OC | βαθεως **P**⁷⁵ **κ**A,B,C,D [50%] CP,HF,NU

¹⁵ ηλθον επι το μνημα **f**³⁵ A,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2341 (B) [0.3%] NU | 123 μνημειον C [2%] | ~ 23 μνημειον 1 **P**⁷⁵ (**κ**) | ηρχοντο 234 D

¹⁶ και τινες συν αυταις **f**³⁵ A(D)W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- **P**⁷⁵ **κ**B,C [0.5%] NU

¹⁷ και εισελθουσai **f**³⁵ A,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 2 δε **P**⁷⁵ **κ**B,C,D [1.5%] NU

τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. **4** Καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ διαπορεῖσθαι¹ αὐτὰς περὶ τούτου, καὶ ἰδοὺ, ἄνδρες δύο² ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθήσεσιν ἀστραπτουσαῖς.³ **5** Ἐμφόβων δὲ γενομένων αὐτῶν καὶ κλινουσῶν τὸ πρόσωπον⁴ εἰς τὴν γῆν, εἶπον⁵ πρὸς αὐτάς· «Τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν; **6** Οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλ’⁶ ἡγέρθη· μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν ἔτι ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, **7** λέγων ὅτι «Δεῖ τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου⁷ παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἀμαρτωλῶν, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι.» **8** Καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ.

The women report

9 Καὶ ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ μνημείου, ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα⁸ τοῖς ἑνδεκα, καὶ πᾶσιν τοῖς λοιποῖς. **10** Ἦσαν δὲ⁹ ἡ Μαγδαληνῇ¹⁰ Μαρία καὶ Ἰωάννα καὶ Μαρία ἡ¹¹ Ἰακώβου, καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς, αἱ¹² ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα. **11** Καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὥσει λῆρος τὰ ῥήματα αὐτῶν,¹³ καὶ ἠπίστουν αὐταῖς. **12** (Ὁ δὲ Πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ παρακύψας βλέπει τὰ ὀθόνια κείμενα μόνα.¹⁴ καὶ ἀπῆλθεν πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ γεγονός.)

The ‘Emmaus’ incident

13 Καὶ ἰδοὺ, δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ¹⁵ εἰς

¹ διαπορεῖσθαι f³⁵ A,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ἀπορεῖσθαι P⁷⁵xB,C,D [0.5%] NU | διαπορεῖν [0.5%]

² ἄνδρες δυο f³⁵ P⁷⁵xA,B,C,W [98%] CP,HF,RP,OC,NU | ~ 21 D [2%] TR

³ ἐσθήσεσιν ἀστραπτουσαῖς f³⁵ A,C,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC | ἐσθητι ἀστραπτουση P⁷⁵xB,D,NU

⁴ το προσωπον f³⁵ A,W [92%] CP,HF,RP,TR,OC | τα προσωπα P⁷⁵xB,C,D [8%] NU

⁵ ειπον rell | ειπαν P⁷⁵xB,C,D [0.5%] NU | ειπεν [6%] | one other reading

⁶ ἀλλ f³⁵ A [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ἀλλὰ P⁷⁵xB(W) [0.6%] NU | --- C(D)

⁷ οτι δει τον υιον του ανθρωπου f³⁵ A,D,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 345612 P⁷⁵xB,C^v [0.5%] NU

⁸ ταυτα παντα f³⁵ P⁷⁵A,B,W [55%] CP,HF,RP,TR,OC,NU | ~ 21 xD [45%]

⁹ ησαν δε rell | --- A,D,W [22%]

¹⁰ μαγδαληνη rell | μαγδαλινη [13%] | five further spellings

¹¹ η f³⁵ P⁷⁵xA,B,D,W [50%] NU | --- f³⁵pt [50%] CP,HF,RP,TR,OC [Is it, “and the Mary of James”, or “and Mary of James”? Since there is another ‘Mary’ four words earlier, and a number of other ‘Maries’ in the Gospels, the use of the article is appropriate; but it could also be deemed to be unnecessary. Most versions, including mine, have ‘the mother of’, although the word ‘mother’ is not in the Text (the alternative would be ‘wife’). Might that be the purpose of the article?]

¹² αι f³⁵ [65%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵xA,B,D,W [35%] NU

¹³ αυτων f³⁵ A,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ταυτα P⁷⁵xB,D [1%] NU

¹⁴ κειμενα μονα f³⁵ [95%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 A [4.5%] | 2 P⁷⁵B,W [0.3%] NU | --- x(D) | one other variant

¹⁵ ησαν πορευομενοι εν αυτη τη ημερα (ωρα A) f³⁵ (A)(D)W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 345612 P⁷⁵B,NU | ~ 35461 δε 2 x

κώμην ἀπέχουσιν σταδίους ἐξήκοντα ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ, ἥ ὄνομα Ἑμμαούς.
14 Καὶ αὐτοὶ ὠμίλουν πρὸς ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων
τούτων. **15** Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὀμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συζητεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ¹
Ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς. **16** Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρα-τοῦντο
τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι αὐτόν. **17** Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, «Τίνες οἱ λόγοι οὗτοι οὓς
ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες, καὶ ἐστε² σκυ-θροποιί;»

18 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ³ εἰς τὸ ὄνομα⁴ Κλεόπας,⁵ εἶπεν πρὸς αὐτόν, «Σὺ μόνος
παροικεῖς⁶ Ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνωσ τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις
ταύταις;» **19** Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, «Ποῖα;» Οἱ δὲ εἶπον⁷ αὐτῷ· «Τὰ περὶ Ἰησοῦ
τοῦ Ναζωραίου,⁸ ὡς⁹ ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ
ἐναντίον τοῦ Θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, **20** ὅπως τε παρέδωκαν αὐτόν οἱ
ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρῖμα θανάτου, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν.
21 Ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν¹⁰ ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραήλ.
Ἀλλὰ γε¹¹ σὺν πᾶσιν, τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει σήμερον¹² ἀφ' οὗ
ταῦτα ἐγένετο. **22** Ἀλλὰ καὶ γυναῖκες τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς—
γενόμεναι ὀρθρῖαι¹³ ἐπὶ τὸ μνημεῖον, **23** καὶ μὴ εὗροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ,
ἦλθον λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἱ λέγουσιν αὐτόν ζῆν.
24 Καὶ ἀπῆλθόν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον καὶ εὗρον οὕτως καθὼς
καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον· αὐτόν δὲ οὐκ εἶδον.»

25 Καὶ αὐτὸς εἶπεν πρὸς αὐτούς· «ᾧ ἀνόητοι, καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ
πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται· **26** οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν
Χριστόν, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ;» **27** Καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ
Μωσέως,¹⁴ καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν, διηρμήνευεν¹⁵ αὐτοῖς ἐν πάσαις

¹ ο f³⁵ D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵xA,B [0.5%] NU

² ἐστε f³⁵ N [97%] CP,HF,RP,TR,OC | εσταθησαν P⁷⁵xA,B [0.5%] NU | εσται W [2%] |
--- D | two other variants

³ ο f³⁵ A,W [88%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵xB,D,N [12%] NU

⁴ ω ονομα f³⁵ A,D,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | ονοματι P⁷⁵xB,N [1%] NU

⁵ κλεοπας *rell* | κλεωπας [14%]

⁶ παροικεις f³⁵ P⁷⁵xA,B,D,N,W [80%] CP,HF,RP,NU | 1 εν [18.5%] TR,OC | 1 εις [1.5%]

⁷ ειπον *rell* | ειπαν P⁷⁵xB [0.4%] NU | ειπεν [1%] | --- D

⁸ ναζωραιου f³⁵ A,D,N,W (99.1%) CP,HF,RP,TR,OC | ναζαρηνου P⁷⁵xB (0.5%) NU |
ναζαραίου (0.4%)

⁹ ως f³⁵ [32%] | ος P⁷⁵xA,B,D,N,W [68%] CP,HF,RP,TR,OC,NU

¹⁰ ηλπίζομεν *rell* | ελπίζομεν [14%] | ελπίζομεν [1%] | ηλπισαμεν B | ηλπικαμεν P⁷⁵

¹¹ γε f³⁵ A,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 και P⁷⁵xB,D [1%] NU

¹² σημερον f³⁵ A(D)W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵xB [0.5%] NU

¹³ ορθρῖαι f³⁵ [97%] CP,HF,RP,TR,OC | ορθριναι P⁷⁵xA,B,D,W [3%] NU

¹⁴ μωσσεως f³⁵ xA,D [92%] CP,HF,RP,TR | μωυσσεως P⁷⁵B,T,W [8%] OC,NU

¹⁵ διηρμήνευεν f³⁵ [82%] CP,HF,RP,TR,OC | διερμήνευεν A,T [17%] | διερμήνευειν xW |
διερμήνευσεν P⁷⁵B [0.2%] NU | ερμήνευειν D | two other variants

ταῖς Γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ.¹

28 Καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορεύοντο, καὶ αὐτὸς προσε-ποιεῖτο² πορρωτέρω³ πορεύεσθαι. **29** Καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν λέγοντες, «Μεῖνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἐσπέραν ἐστὶν καὶ κέκλικεν⁴ ἡ ἡμέρα.» Καὶ εἰσῆλθεν τοῦ μεῖναι σὺν αὐτοῖς. **30** Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ' αὐτῶν, λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησεν, καὶ κλάσας ἐπεδίδου αὐτοῖς. **31** Αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. **32** Καὶ εἶπον⁵ πρὸς ἀλλήλους, «Οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν⁶ ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ⁷ ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς Γραφάς;»

The two report

33 Καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ εὔρον συνηθροισμένους⁸ τοὺς ἑνδεκα· καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, **34** λέγοντας ὅτι «Ἠγέρθη ὁ Κύριος ὄντως,⁹ καὶ ὤφθη Σίμωνι.» **35** Καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου.

Jesus appears to the disciples

36 Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων, καὶ¹⁰ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς¹¹ ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς, «Εἰρήνη ὑμῖν.» **37** Πτοηθέντες δέ, καὶ ἔμφοβοι γενόμενοι, ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν. **38** Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· «Τί τεταραγμένοι ἐστέ;» καὶ «Διὰ τί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν ταῖς καρδίαις¹² ὑμῶν; **39** Ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου, ὅτι αὐτὸς ἐγὼ εἰμι.¹³ ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σὰρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα.» **40** Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐπέδειξεν¹⁴ αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. **41** Ἔτι δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν, ἀπὸ τῆς χαρᾶς, καὶ θαυμαζόντων, εἶπεν αὐτοῖς, «Ἔχετε τι βρώσιμον ἐνθάδε;» **42** Οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ

¹ εαυτου *rell* | αυτου D,W [11%]

² προσεποιετο *f*³⁵ W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | προσεποιησατο P⁷⁵ A,B,D [1.5%] NU

³ πορρωτερω *f*³⁵ D,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC [πορρωτερωτερω *8*] | πορρωτερον P⁷⁵ A,B [0.3%] NU

⁴ κελικεν *f*³⁵ A(D)(W) [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC | 1 ηδη P⁷⁵ B,T^v [2.5%] NU

⁵ ειπον *rell* | ειπαν P⁷⁵ B [0.4%] NU

⁶ εν ημιν *f*³⁵ A,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC [NU] | --- P⁷⁵ B,D [1%]

⁷ και *f*³⁵ A,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵ B,D [0.5%] NU

⁸ συνηθροισμενους *f*³⁵ A,W [99.6%] CP,HF,RP,TR,OC | ηθροισμενους P⁷⁵ B,D [0.4%] NU

⁹ ηγερθη ο κυριος οντως *f*³⁵ A [97%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 4123 P⁷⁵ B,D [2%] NU | ~ 1423 [1%] | 123 W

¹⁰ και *f*³⁵ [32%] CP | --- P⁷⁵ A,B,D,W [68%] HF,RP,TR,OC,NU [The και is emphatic.]

¹¹ ο ιησους *f*³⁵ A,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵ B,D [0.5%] NU

¹² ταις καρδιας *f*³⁵ B,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC | τη καρδια P⁷⁵ A,B,D,NU

¹³ αυτος εγω ειμι *f*³⁵ A,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC | ~ 231 P⁷⁵ B [0.4%] NU | ~ 213 D

¹⁴ επεδειξεν *f*³⁵ A,W [85%] CP,HF,RP,TR,OC | εδειξεν P⁷⁵ B [15%] NU | εδιξεν N | one other variant | D omits verse

μέρος, καὶ ἀπὸ μελισσείου¹ κηρίου.² **43** Καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν.

44 Εἶπεν δὲ αὐτοῖς,³ «Οὗτοι οἱ λόγοι⁴ οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὢν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ Νόμῳ Μωσέως⁵ καὶ⁶ Προφήταις καὶ Ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ.» **45** Τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς Γραφάς. **46** Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὅτι «Οὕτως γέγραπται. Καὶ οὕτως ἔδει⁷ παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, **47** καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν καὶ⁸ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξάμενον⁹ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ. **48** Ὑμεῖς δέ¹⁰ ἐστε μάρτυρες¹¹ τούτων. **49** Καὶ ἰδοὺ,¹² ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Πατρὸς μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλὴμ¹³ ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους.»¹⁴

Jesus ascends to Heaven

24:50 Ἐξήγαγεν δὲ αὐτοὺς ἔξω¹⁵ ἕως εἰς¹⁶ Βηθανίαν, καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ εὐλόγησεν αὐτούς. **51** Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτούς, διέστη ἀπ' αὐτῶν καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν. **52** Καὶ αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτόν, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης· **53** καὶ ἦσαν διὰ παντὸς ἐν τῷ ἱερῷ, αἰνοῦντες καὶ¹⁷ εὐλογοῦντες τὸν Θεόν.

¹ μελισσείου f³⁵ [30%] CP | μελισσιου *rell* [see next note]

² και απο μελισσείου κηρίου f³⁵ N (94%) CP, HF, RP, TR, OC | --- P⁷⁵ xA, B, D, W (0.7%) NU | 123 κηριον (4.8%) | 123 κυριου (0.4%)

³ αυτοις f³⁵ A(D)N, W [99%] CP, HF, RP, TR, OC | προς αυτους P⁷⁵ xB [1%] NU

⁴ λογοι f³⁵ xW [97%] CP, HF, RP, TR, OC | 1 μου P⁷⁵ A, B, D, N [3%] NU

⁵ μωσεως f³⁵ xA [88%] CP, HF, RP, TR | μωυσεως P⁷⁵ B, D, N, W [12%] OC, NU

⁶ και f³⁵ A, D, N, W [99.6%] CP, HF, RP, TR, OC | 1 τοις P⁷⁵ B [0.3%] NU | εν τοις x

⁷ και ουτως εδει f³⁵ A, N [99.5%] CP, HF, RP, TR, OC | 23 W | --- P⁷⁵ xB, C, D [0.5%] NU

⁸ και f³⁵ A, C, D, N, W (99.4%) CP, HF, RP, TR, OC | εις P⁷⁵ xB (0.5%) NU | two other variants (0.1%)

⁹ αρξαμενον f³⁵ P⁷⁵ A, W (94.8%) CP, HF, RP, TR, OC | αρξαμενοι xB, C, N (1.1%) NU | αρξαμενος (3.5%) | αρξαμενων D (0.4%) | two other variants (0.2%)

¹⁰ δε f³⁵ A, D, N, W [99.5%] CP, HF, RP, TR, OC | --- P⁷⁵ xB, C [0.5%] NU

¹¹ εστε μαρτυρες f³⁵ x [98%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ 21 C | εσται 2 A, N, W [2%] | 2 P⁷⁵ B, D, NU

¹² ιδου f³⁵ A, B, C, N(W) [99.5%] CP, HF, RP, TR, OC [NU] | --- P⁷⁵ (x)D [0.5%]

¹³ ιερουσαλημ f³⁵ A, W [99.5%] CP, HF, RP, TR, OC | --- P⁷⁵ xB, C, D [0.5%] NU

¹⁴ δυναμιν εξ υψους f³⁵ A, D, W [99.5%] CP, HF, RP, TR, OC | ~ 231 P⁷⁵ xB, C [0.5%] NU

¹⁵ εξω f³⁵ A, D, W [99%] CP, HF, RP, TR, OC [NU] | --- P⁷⁵ xB, C [1%]

¹⁶ εις f³⁵ A [97.5%] CP, HF, RP, TR, OC | προς P⁷⁵ xB, C, D [1%] NU | --- W [1.5%]

¹⁷ αιουντες και f³⁵ A(D)W [99.6%] CP, HF, RP, TR, OC | --- P⁷⁵ xB, C [0.4%] NU

¹ αμὴν f³⁵ A,B [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC | --- P⁷⁵ NC,D,W [1.5%] NU

² Around 50% of the continuous-text Greek MSS containing the Gospels, including 90% of the Family 35 representatives, have publishing date statements. They are usually a note at the end of the Gospel, but they can occur in a variety of places. For Luke, they state that it was “published [released to the public] fifteen years after the ascension of Christ”. For 50% of the MSS to have this information probably means that the tradition is ancient; in fact, Eusebius takes it back to the 3rd century. For a presentation and discussion of the actual evidence, please see my article, “Publishing date statements”, in the Appendix. If this information is correct, then Luke was ‘published’ in 45 AD. The same sources have Matthew published seven years earlier (38) and Mark five years earlier (40), while John was ‘published’ thirty-two years after the ascension, or 62 AD. Not only were the authors eyewitnesses of the events, but many others were still alive when the Gospels appeared. They could attest to the veracity of the accounts.

³ The citation of f³⁵ is based on the following fifty-six MSS—18, 35, 128, 201, 204, 246, 361, 402, 479, 510, 547, 553, 586, 691, 757, 769, 781, 789, 824, 867, 897, 928, 1046, 1072, 1111, 1117, 1147, 1328, 1339, 1384, 1400, 1409, 1427, 1435, 1461, 1493, 1496, 1503, 1548, 1551, 1621, 1637, 1652, 1667, 1694, 1713, 2122, 2253, 2352, 2367, 2382, 2466, 2503, 2554, 2765 and 2948, all of which I collated myself. I also took account of 83, 480, 1247, 2322 and 2399 that were collated for the IGNTP Luke, without checking the collation (they also collated 66, a marginal family member, and 2096, out on the fringe). None of them is a ‘perfect’ representative of f³⁵ in Luke, as it stands [an unreasonable expectation, presumably, for a book this size, besides being a Gospel]. But several come very close; the exemplar of 789 probably was. [This refers to the MSS I have collated—there may be even better ones out there. In fact, since I have only collated perhaps 20% of the family representatives for this book, there probably are better ones out there.] The uniformity is impressive. Since these MSS come from all over the Mediterranean world (Sinai, Jerusalem, Patmos, Constantinople, Lesbos, Bucharest, Aegean, Andros, Athens, Tirana, Meteora, Mt. Athos [eight different monasteries], Corinth[?], Grottaferrata, Moscow, Modena, Vatican, etc.) they are certainly representative of the family, giving us the precise family profile—it is reflected in the Text without exception.

In the statements of evidence I have included the percentage of manuscript attestation for each variant within either () or []. I have used () for the evidence taken from TuT, which I take to be reasonably precise. For the variant sets that are not covered there, I mainly depended on the IGNTP Luke (The Gospel according to St. Luke, ed. the American and British Committees of the International Greek New Testament Project. 2 vols. Oxford: Clarendon Press, 1984 and 1987). I occasionally supplemented from Swanson, Scrivener and von Soden—the percentages offered, I have used [] for these, are extrapolations based on a comparison of these sources.

I venture to predict, if complete collations ever become available, that for any non-Byzantine variants listed with 5 to 1% support (in my apparatus) the margin of error should not exceed ±2%; for non-Byzantine variants listed with 10 to 6% support the margin of error should hardly exceed ±4%; where there is some division among the Byzantine witnesses the margin of error should rarely exceed ±15%—since my sources had collated a lower percentage of the extant MSS than ECM for the General Epistles,

for example, my guesses as to percentages are more tentative than they were there, except that I guarantee the witness of $\mathbf{f}^{35}$. Please see the last footnote for Matthew for further information.